

รายงานการวิจัย
เรื่อง

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑
Efficiency in the management of moral teaching in schools under
the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1

โดย

ดร.สุรินทร์ นานาผล

ดร.กชภัทร์ สงวนเครือ

ดร.สมาน แก้วคำไสย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

พ.ศ.๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800767221

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑
Efficiency in the management of moral teaching in schools under
the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1

โดย

ดร.สุรินทร์ นานาผล

ดร.กษภัทร์ สงวนเครือ

ดร.สมาน แก้วคำไสย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

พ.ศ. ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800767221

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Efficiency in the management of moral teaching in schools
under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1

By

Dr.Surin Numnaphol

Dr.Kotchaphat Sanguankruea

Dr.Saman KaewKumsai

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Roi Et Buddhist College

B.E. 2567

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 800767221

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานวิจัย:	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑
ผู้วิจัย:	ดร.สุรินทร์ นานาผล ดร.กชภัทร์ สงวนเครือ ดร.สมาน แก้วคำไสย์
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๗
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

รายงานการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ๒) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ และ ๓) เพื่อนำเสนอกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมไปใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งออกเป็น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ และผู้เชี่ยวชาญร่วมสนทนากลุ่ม รวมจำนวน ๑๓ คน ผู้ตอบแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนละ ๑ คน และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนละ ๑ คน รวมจำนวน ๒๕๑ คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

๑. สภาพทั่วไปของโครงการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ พบว่า (๑) ด้านการบริหารงบประมาณ มีการบริหารจัดการอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้แต่งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมีไม่เพียงพอต่อการจัดทำสื่อการเรียนการสอน การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่การสอนศีลธรรมไม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน (๒) ด้านการพัฒนาครูสอนศีลธรรม มีการจัดการเรียนรู้ การบูรณาการกับหลักพุทธธรรมได้อย่างเหมาะสม แต่พบปัญหาจำนวนครูสอนศีลธรรมมีไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการสอน จำนวนชั่วโมงเรียนมีจำกัด สื่อลำสมัยไม่เป็นที่สนใจของนักเรียน (๓) ด้านการติดตามประเมินผล มีระบบและกลไกในการติดตามและประเมินผล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X = ๔.๑๐$, $S.D. = ๐.๔๒$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการติดตามประเมินผล ($X = ๔.๑๒$, $S.D. = ๐.๔๖$) ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม ($X = ๔.๑๑$, $S.D. = ๐.๔๖$) ด้านการบริหารงบประมาณ ($X = ๔.๐๘$, $S.D. = ๐.๔๖$)

๒. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการการสอนศีลธรรม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ นั้น พบว่า ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต (Input) ได้แก่ ๑) การใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ่มค่า ๒) ประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการบริหาร (Process) ได้แก่ ผู้บริหารโครงการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการทำงานที่ถูกต้องได้มาตรฐาน และใช้เทคโนโลยีที่สะดวก รวดเร็วกว่าเดิม และ ๓) ประสิทธิภาพในมิติของผลผลิต (Output) ได้แก่ ผู้บริหารโครงการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการทำงานที่มีคุณภาพ เกิดประโยชน์ต่อสังคม และผลลัพธ์ (Outcome) ได้แก่ เกิดความพึงพอใจ ท้นเวลา และนำหลักสัปปุริสธรรม ๗ ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมมาบูรณาการอย่างเหมาะสม

๓. กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ มี ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการบริหารงบประมาณ ได้แก่ มีงบประมาณเพียงพอ การได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม การจัดหาผ้าป่าการกุศลสนับสนุน มีงบประมาณโรงเรียนสนับสนุน มีการวางแผนงบประมาณที่ดี มีการตรวจสอบจากสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ๒) ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม ได้แก่ มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร มีการสรรหาและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ มีการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมประจำทุกโรงเรียน มีการฝึกอบรมการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ๓) ด้านการติดตามประเมินผล การจัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการประเมินผล จัดให้มีการวัดและประเมินผลจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผล ๔) ด้านการพัฒนาเครือข่าย ได้แก่ ร่วมกับวิทยาลัยสงฆ์สงฆ์ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ และเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาโครงการการสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ, การสอนศีลธรรมในโรงเรียน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

Research Title: Efficiency of management of moral teaching in schools under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1

Researcher: Dr.Surin Numnaphol ,
Dr.Kotchaphat Sanguankruea and
Dr.Saman KaewKumsai

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Roi Et Buddhist College

Fiscal year: 2567/2024

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

The research report on the effectiveness of moral education management in schools under the jurisdiction of the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1 has the following objectives: 1) To study the general conditions of the effectiveness of moral education management in schools under the jurisdiction of the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1. 2) To study the factors affecting the effectiveness of moral education management in schools under the jurisdiction of the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1, and 3) To propose a process for improving the effectiveness of moral education management in schools under the jurisdiction of the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1. The target population and sample were selected using purposive sampling and were divided into two groups: key informants for interviews and experts for focus group discussions, totaling 15 individuals. The respondents for the quantitative research included the head of the Social Studies, Religion, and Culture Learning Area from each school, and one moral education monk per school, totaling 251 individuals. The research instruments used were interviews, focus group discussions, and questionnaires.

The research findings indicate that the effectiveness of moral education management in schools under the jurisdiction of the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1

1. The general conditions of the moral education program in schools under the jurisdiction of the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1 were found to be as follows: (1) In terms of budget management, the administration is transparent and accountable, but the allocated budget is insufficient for the development of teaching materials, and the compensation for moral education teaching is inadequate for the current context. (2) Regarding the development of moral education teachers, there is appropriate integration of learning with Buddhist principles, but issues include an insufficient number of moral education teachers, limited teaching hours, outdated materials, and a lack of student interest. (3) In terms of monitoring and evaluation, there are systems and mechanisms in place, with the overall level rated as high ($X = 4.10$, $S.D. = 0.42$). When considering each aspect separately, all were rated at a high level: monitoring and evaluation ($X = 4.12$, $S.D. = 0.46$), development of moral education ($X = 4.11$, $S.D. = 0.46$), and budget management ($X = 4.08$, $S.D. = 0.46$).

2. The factors affecting the effectiveness of moral education management projects in schools under the jurisdiction of the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1 were found to be as follows: The effectiveness in the dimension of costs or production inputs includes: 1) The use of management resources—people, money, materials, and technology—in a cost-effective and efficient manner. 2) The effectiveness in the dimension of management processes involves project managers of moral education in schools working correctly according to standards and utilizing more convenient and faster technology. 3) The effectiveness in the dimension of outputs includes project managers of moral education in schools working with quality and benefiting society, and in terms of outcomes, it includes achieving satisfaction, timeliness, and the appropriate integration of the Seven Noble Treasures (Sappurisa Dhamma 7), a principle of Buddhist teaching

3. The process of improving the effectiveness of moral education management in schools under the jurisdiction of the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1 consists of four aspects: (1) Budget management: ensuring sufficient budget, appropriate compensation, organizing charitable fundraising events, having school budget support, good budget planning, and audits by the Office of the Auditor General. (2) Development of moral education: disseminating information,

recruiting and developing quality personnel, providing regular moral education in all schools, and training in lesson plan development. (3) Monitoring and evaluation: preparing documents or manuals on evaluation methods, conducting assessments and evaluations, and organizing workshops on creating assessment tools. (4) Network development: collaborating with Buddhist colleges in the area of responsibility and other relevant networks to enhance the effectiveness of moral education projects.

Keywords: management efficiency, moral teaching in schools, Roi Et
Primary Educational Service Area Office 1

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีตามวัตถุประสงค์ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากคณะผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต และบุคลากรของศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยขอขอบคุณวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ได้ส่งเสริมการวิจัยเพื่อประยุกต์ศาสตร์สมัยใหม่ในการเรียนรู้ ในรูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของ สถาบันทางสังคม ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่า ทำให้งานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจเครื่องมือทั้ง ๗ ท่านและผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการดำเนินการสัมภาษณ์และการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและขอบขอบคุณกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่เสีบลเวลาตอบคำถามการวิจัยในครั้งนี้ ที่สำคัญขอกราบขอบพระคุณวิทยาลัยสงฆ์ ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้มอบทุนสนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศที่ปรากฏนามในงานวิจัยฉบับนี้และกราบขอบพระคุณครอบครัวทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล และการทดลองจนสำเร็จ ลุล่วงลงด้วยดี คุณงามความดีและประโยชน์ที่จะพึงเกิดขึ้นจากการศึกษาวิจัยด้วยความมุ่งมั่น เสียสละทั้งกำลังกายและกำลังสติปัญญาของคณะผู้วิจัย ขออุทิศบูชาคุณบิดา มารดา ตลอดจนบูรพาจารย์ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับข้าพเจ้า ตลอดทั้งสืบพระพุทธานามามาจนถึงปัจจุบัน ทำให้พุทธศาสนิกชนได้นับถือ ศึกษาและปฏิบัติตาม และได้มีที่พึ่งทางใจอันประเสริฐเข้าใจโลกและชีวิต สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความสงบสุขตลอดไป

ดร.สุรินทร์ นานาผล และคณะ

๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ ภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อ ภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
คำอธิบายอักษรย่อคัมภีร์.....	ฏ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย.....	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย.....	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๘
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพ	๘
๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ.....	๑๙
๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน.....	๓๖
๒.๔ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย.....	๖๓
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗๓
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๑๐๓
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย	๑๐๔
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๑๐๔
๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ	๑๐๕
๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๑๐๕
๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๐๖
๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๑๒

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๑๒
๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	๑๑๒
๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๑๑๒
๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ	๑๑๕
๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๑๗
๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๑๗
๓.๔ สรุปกระบวนการวิจัย	๑๑๘
บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิจัย	๑๒๐
๔.๑ ผลจากการนำเสนอข้อที่ ๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน ศิลปะกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑	๑๒๕
๔.๑.๑ สภาพทั่วไปด้านการบริหารงบประมาณ.....	๑๒๕
๔.๑.๒ สภาพทั่วไปด้านการพัฒนาการสอนศิลปะกรรม	๑๒๕
๔.๑.๓ สภาพทั่วไปด้านการติดตามประเมินผลประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะกรรม	๑๓๑
๔.๒ ผลจากการนำเสนอข้อที่ ๒ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน ศิลปะกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑	๑๓๖
๔.๒.๑ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะกรรม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑	๑๓๖
๔.๒.๒ การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการการสอนศิลปะกรรมในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑	๑๔๖
๔.๒.๓ สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะกรรมใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑	๑๕๒
๔.๓ ผลจากการนำเสนอข้อที่ ๓ เพื่อนำเสนอกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการ สอนศิลปะกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑.....	๑๕๔
๔.๓.๑ กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะกรรมในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณ	๑๕๔
๔.๓.๒ กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะกรรมในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการพัฒนาการสอนศิลปะกรรม ๑๕๖	
๔.๓.๓ กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะกรรมในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการติดตามประเมินผล	๑๕๗

๔.๓.๔	สรุปวิเคราะห์การนำเสนอกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑	๑๕๙
๔.๔	องค์ความรู้จากการวิจัย	๑๘๕
	บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๒๐
๕.๑	สรุปผลการวิจัย.....	๑๒๐
๕.๑.๑	สภาพทั่วไปในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑.....	๑๒๐
๕.๑.๒	ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑.....	๑๘๓
๕.๑.๓	การนำเสนอกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑	๑๘๖
๕.๒	อภิปรายผล.....	๒๐๐
๕.๒.๑	ประสิทธิภาพด้านการบริหารงบประมาณ	๒๐๑
๕.๒.๒	ประสิทธิภาพด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม.....	๒๐๒
๕.๒.๓	ประสิทธิภาพด้านการติดตามประเมินผล.....	๒๐๔
๕.๓	ข้อเสนอแนะ.....	๒๐๖
๕.๓.๑	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	๒๐๖
๕.๓.๒	ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ	๒๐๗
๕.๓.๓	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	๒๐๘
	บรรณานุกรม.....	๒๐๙
	ภาคผนวก.....	๒๑๗
	ภาคผนวก ก เครื่องมือในการทำวิจัย	๒๑๘
	ภาคผนวก ข หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ,ผู้ให้ข้อมูล.....	๒๓๕
	ภาคผนวก ค รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย.....	๒๕๒
	ภาคผนวก ง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๒๕๗
	ภาคผนวก จ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย.....	๒๖๒
	ภาคผนวก ฉ บทความวิจัย	๒๖๔
	ภาคผนวก ช ใบรับรองจริยธรรมวิจัย.....	๒๖๖
	ประวัติผู้วิจัย	๒๖๘

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ แสดงสาระสำคัญของความหมายของประสิทธิภาพ	๑๐
๒.๒ แสดงหลักการสำคัญของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	๑๔
๒.๓ แสดงหลักการสำคัญของทฤษฎีที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพ	๑๘
๒.๔ แสดงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๒๘
๒.๕ แสดงความสำคัญของหลักสัปปุริสธรรม ๗	๓๖
๒.๖ สรุปแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๖๒
๒.๗ แสดงสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ	๘๑
๒.๘ แสดงสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ	๙๒
๒.๙ แสดงสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน	๑๐๐
๓.๑ แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย	๑๑๔
๔.๑ แสดงตัวชี้วัดประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๑๔๕
๔.๒ แสดงหลักพุทธธรรมที่นำมาบูรณาการในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใน โรงเรียน	๑๕๑
๔.๓ แสดงจำนวนและคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๑๖๓
๔.๔ ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ โดยภาพรวมและรายด้าน	๑๖๕
๔.๕ ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณ โดย ภาพรวม และรายข้อ	๑๖๖
๔.๖ ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม โดย ภาพรวมและรายข้อ	๑๖๘
๔.๗ ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการติดตามประเมินผล โดย ภาพรวมและรายข้อ	๑๗๐

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒. ๑	แสดงถึงความหมายของการบริหารในเชิงระบบ..... ๒๔
๒. ๒	แสดงถึงความสำคัญการจำแนกผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้ ๕๖
๒. ๓	แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย (CONCEPTUAL FRAMEWORK).....๑๐๓
๓. ๑	แสดงรูปแบบวิธีการวิจัยจากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย.....๑๑๘
๔. ๑	กระบวนการด้านการบริหารงบประมาณ ๑๕๕
๔. ๒	กระบวนการด้านการติดตามประเมินผล.....๑๕๙
๔. ๓	ยืนยันกระบวนการด้านการบริหารงบประมาณ ๑๗๖
๔. ๔	ยืนยันกระบวนการด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม ๑๗๘
๔. ๕	ยืนยันกระบวนการด้านการติดตามประเมินผล ๑๘๑
๔. ๖	ยืนยันกระบวนการด้านการพัฒนาเครือข่าย ๑๘๓
๔. ๗	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย BHEN MODEL.....๑๘๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

การใช้คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อในวิจัยเล่มนี้ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักโดยใช้ระบบคำย่อ ดังต่อไปนี้

การใช้หมายเลขอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาไทย จะระบุ เล่ม / ข้อ / หน้า / หลังคำย่อชื่อ คัมภีร์ ตัวอย่างเช่น วิ.ม (ไทย),๖/๑๐/๓๗. หมายความว่า ระบุถึง วินัยปิฎก มหาวรรค ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎก เล่ม ๖ ข้อ ๑๐ หน้า ๓๗

พระวินัยปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.ม. (ไทย)	= วินัยปิฎก มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ทีปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อุ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
อง.สตตค. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.สุ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย สุตตนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

๑.๑.๑ ความเป็นมา

แผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มุ่งหวังให้คนไทยในอนาคต มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ ๓ และมีคุณธรรม โดยในประเด็นยุทธศาสตร์ประเด็นที่ ๑ การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม เช่น การบูรณาการเรื่องความซื่อสัตย์ วินัย คุณธรรม จริยธรรมในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การสร้างความเข้มแข็งในสถาบันทางศาสนาและการส่งเสริมให้คนไทยมีจิตสาธารณะ และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เป็นต้น ซึ่งภาครัฐได้จัดทำแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) มีเป้าประสงค์หลักสังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม คนไทยปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางศาสนาที่ตนนับถือ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของไทยและอยู่ร่วมกันด้วยสันติสุขในประเทศไทย ประชาสังคมอาเซียนและประชาสังคมโลกอย่างยั่งยืน (คู่มือการปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรม,๑)

การสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาเด็กให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็น อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมนั้นมีหลากหลาย เช่น การขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ สื่อการสอนที่ไม่ทันสมัย การขาดความร่วมมือจากผู้ปกครอง และการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ส่งผลต่อค่านิยมของเด็ก

ผลกระทบต่อการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ เนื่องจากการพัฒนานักเรียนทั้งในด้านจิตวิญญาณ และจริยธรรมมีผลต่อพัฒนาสังคมในระยะยาว การนำการสอนศีลธรรมมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา จะช่วยให้นักเรียนเสริมสร้างจิตสำนึกทางศีลธรรมและคุณค่าที่ดี หลักการสำคัญคือ การเชื่อมโยงการศึกษาและพระสูตรศีลธรรมเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างศูนย์การศึกษาที่เน้นการพัฒนาจิตวิญญาณและจริยธรรม ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงบริบทการจัดการศึกษาที่ดี

๑.๑.๒ ความสำคัญของปัญหา

การสอนศีลธรรมที่มีประสิทธิภาพจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ช่วยลดปัญหาสังคมต่างๆ เช่น การทะเลาะวิวาท การใช้ความรุนแรง และการกระทำผิดกฎหมาย นอกจากนี้ยังช่วยสร้างสังคมที่สงบสุข มีความสามัคคี และน่าอยู่

ปัญหาหลัก การขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถในการสอนศีลธรรม ขาดแรงจูงใจในการสอนขาดการพัฒนาครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง หลักสูตรและสื่อการสอนเป็นหลักสูตรการสอนศีลธรรมยังไม่ทันสมัย สื่อการสอนไม่หลากหลายและไม่น่าสนใจขาดการบูรณาการกับวิชาอื่นๆ การบริหารจัดการขาดการวางแผนและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ขาดการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและชุมชน ขาดงบประมาณสนับสนุน สภาพแวดล้อมในโรงเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ศีลธรรม, มีอิทธิพลจากสื่อและสังคมภายนอกที่ไม่เหมาะสม

การสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นโครงการเชิงรุกที่สามารถนำกระบวนการสอนศาสนากับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมสู่กลุ่มเยาวชนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจนโดยมีพระสอนศีลธรรมที่มีความรู้ ความสามารถ ทั้งในด้านการปริยัติและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนในสถานศึกษาทุกระดับประถม มัธยมและอาชีวศึกษาทั่วประเทศ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมเด็กและเยาวชน สนองนโยบายชาติได้อย่างเป็นรูปธรรม^๑

การปฏิบัติหน้าที่ของการสอนศีลธรรม มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งทั้งในแง่ของการเป็นผู้เผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งในการเป็นพระสอนศีลธรรมที่รับนิมนต์จากโรงเรียน ให้เข้าไปเป็นพระอาจารย์ผู้ช่วยสอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามมาตรฐานการศึกษา ส.๑.๑ และส.๑.๒^๒

เหตุผลสำคัญ จุดเน้นประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ มีความสำคัญ คือ การพัฒนาทรัพยากรบุคคล ควรเพิ่มจำนวนครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ จัดอบรมพัฒนาครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีแรงจูงใจในการสอน พัฒนาหลักสูตรและสื่อการสอนปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย พัฒนาสื่อการสอนให้หลากหลายและน่าสนใจ บูรณาการการสอนศีลธรรมกับวิชาอื่นๆ ปรับปรุงการบริหารจัดการวางแผนและประเมินผลการสอนศีลธรรมอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและชุมชน ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อ สร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้ออำนวย

^๑ (คู่มือการปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรม,๒)

^๒ (คู่มือการปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรม,๓)

ต่อการเรียนรู้ศิลปกรรม ควบคุมอิทธิพลการสร้างนักเรียนที่มีคุณธรรมนำไปสู่การพัฒนาชุมชน และสังคมที่มีความสุขและมีคุณค่าในโอกาสต่อไป^๓

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ สภาพทั่วไปของประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ มีอะไรบ้าง

๑.๒.๓ กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมไปใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ กำหนดขอบเขตการศึกษา ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัย มุ่งศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ มีจำนวน ๓ ประเด็น ดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ คือ

๒.๑) ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต

๒.๒) ประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการบริหารจัดการ

๒.๓) ประสิทธิภาพในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์^๔

๓) ศึกษากระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสอนศิลปะ ๓ ด้าน ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาการสอนศิลปะ ด้านการติดตามประเมินผลและด้านการบริหารงบประมาณ

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและพระสอนศิลปะในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ประกอบด้วยอำเภอเมืองร้อยเอ็ด อำเภอกุดชุมพภูมิวน อำเภอจังหาร อำเภอศรีสมเด็จ อำเภอธวัชบุรี อำเภอทุ่งเขาหลวง และอำเภอเชียงขวัญ

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (เชิงปริมาณ)

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (เชิงปริมาณ) ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ดังนี้

๑) ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนที่มีการสอนศิลปะในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ จำนวน ๒๓๐ โรงเรียน

๒) กลุ่มตัวอย่าง ครูผู้สอนสอนศิลปะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ จำนวน ๕๔๗ คน ซึ่งใช้การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) ในแต่ละโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน คือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนละ 1 คน และพระสอนศิลปะในโรงเรียนละ 1 คน รวมจำนวน ๒๓๑ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (เชิงคุณภาพ)

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (เชิงคุณภาพ) ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

๑. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ ๓ กลุ่มคือ

กลุ่มที่ ๑ ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

กลุ่มที่ ๒ ครูสอนศิลปะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต ๑

กลุ่มที่ ๓ พระสอนศิลปะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต ๑

^๔ ทิพาวดี เมฆสุวรรณ, การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์, (กรุงเทพมหานคร: คณะปฏิรูประบบราชการ, ๒๕๓๙),

๒. ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๖ รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย

(๑) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ชนะวงศ์ วุฒิกการศึกษา ปร.ด.(บริหารการศึกษา) ตำแหน่ง ประธานหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (M.Ed.) วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

(๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ วุฒิกการศึกษา ปร.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) ตำแหน่งประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

(๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สนวนมะไฟ วุฒิกการศึกษา ปร.ด. (พุทธศาสนา) ตำแหน่ง กรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

(๔) รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมยไธสง วุฒิกการศึกษา ปร.ด.(บริหารการศึกษา) ตำแหน่ง ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ

(๕) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โนตะวัน กำห่อม อาจารย์ประจำหลักสูตรสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม สาขาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยทองสุข เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

(๖) อาจารย์ ดร.สุวิมล สมไชย วุฒิกการศึกษา ปร.ด. (บริหารการศึกษา) ตำแหน่ง ประธาน คณะกรรมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านตัวแปร

ประกอบด้วยตัวแปรที่ศึกษา คือ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ได้แก่

- ๑) ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต
- ๒) ประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการบริหารจัดการ
- ๓) ประสิทธิภาพในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ ในด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรมด้านการติดตามประเมินผลและด้านการบริหารงบประมาณ^๕

^๕ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, รายงานผลการดำเนินงาน โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.krupra.net>, [๖ พฤษภาคม ๒๕๕๙].

๑.๔.๖ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ทำการวิจัยคือ มกราคม ถึง ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ รวมเป็นระยะเวลา

๑๐ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑” ได้กำหนดนิยามศัพท์ที่เฉพาะในการวิจัย ดังนี้

ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลของการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ได้แก่ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต หมายถึง การใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ่มค่า และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุดประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการบริหาร หมายถึง การทำงานที่ถูกต้องได้มาตรฐาน รวดเร็ว และใช้เทคโนโลยีที่สะดวกกว่าเดิม และประสิทธิภาพในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ หมายถึง การทำงานที่มีคุณภาพเกิดประโยชน์ต่อสังคม เกิดผลกำไร ทันทเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้

การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานของผู้บริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ในด้านการบริหารงบประมาณ หมายถึง การได้มาของงบประมาณได้มาอย่างไร จากแหล่งใดบ้าง จัดสรรอย่างไร รับ-จ่าย อย่างไรเพียงพอหรือไม่อย่างไรควรแก้ไข พัฒนาปรับปรุงอย่างไร ด้านการพัฒนาพระสอนศีลธรรม หมายถึง มีวิธีพัฒนากันอย่างไรได้ผลอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคใดในการพัฒนา ทำได้ทั่วถึงหรือไม่ จำนวนพอเพียงหรือไม่ ควรแก้ไขอย่างไร และด้านติดตามประเมินผล หมายถึง มีวิธีการอย่างไร วางแผนติดตามประเมินอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร ควรปรับปรุงแก้ไข พัฒนาอย่างไร โดยอาศัยผู้บริหาร เจ้าหน้าที่และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูสอนศีลธรรม และพระภิกษุในพระพุทธศาสนาให้แก่ นักเรียนในโรงเรียน โดยภายใต้โครงการ ที่ชื่อว่า “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑”

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง พระภิกษุที่ผ่านการคัดเลือกตามระบบกลไกของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และได้รับการบรรจุแต่งตั้งให้เป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ หมายถึง หน่วยงานทางการศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลและบริหารจัดการการศึกษาระดับประถมศึกษาในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งรวมถึงการส่งเสริมการเรียนการสอน พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา จัดสรรงบประมาณ และประสานงานกับโรงเรียนในสังกัดเพื่อให้การศึกษาในระดับประถมศึกษา มีคุณภาพและมีมาตรฐานตามที่กำหนด ประกอบด้วยอำเภอเมืองร้อยเอ็ด อำเภอจตุรพักตรพิมาน อำเภอจังหาร อำเภอศรีสมเด็จ อำเภอรวัชบุรี อำเภอทุ่งเขาหลวง และอำเภอเชียงขวัญ

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบถึงสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

๑.๖.๒ ได้ทราบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

๑.๖.๓ ได้กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

๑.๖.๔ ผลของการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑”

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๒.๔ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพ

๑) ความหมายของประสิทธิภาพ

ได้มีนักการศึกษา ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพ ดังนี้

ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง กระบวนการ วิธีการ หรือการกระทำใด ๆ ที่นำไปสู่ผลสำเร็จ โดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อันได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ แรงงาน เงินทุน และวิธีการดำเนินการหรือประกอบการ ที่มีคุณภาพสูงสุดในการดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพ^๖

ประสิทธิภาพ (Efficiency)” เป็นศัพท์ในวงการธุรกิจที่ผู้ประกอบการทุกคนล้วนต้องการให้เกิดขึ้นในการทำธุรกิจ เพราะหมายถึง การที่ได้ผลกำไรเพิ่มขึ้น ใช้เวลาดลดลง ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ฯลฯ โดยควรพิจารณาธุรกิจของเราเองว่า ธุรกิจของเรามีประสิทธิภาพจริงๆ หรือไม่ เพื่อที่เราจะสามารถวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่าเพื่อบรรลุเป้าหมายของธุรกิจ^๗

---

^๖ Niraphai Jansawat, **ประสิทธิภาพ (Efficiency) VS ประสิทธิภาพ (Effectiveness)**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [linkedin.com/pulse/ประสิทธิภาพ-efficiency-vs-ประสพผล-effectiveness-niraphai-jansawat/](https://www.linkedin.com/pulse/ประสิทธิภาพ-efficiency-vs-ประสพผล-effectiveness-niraphai-jansawat/) [๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๕].

^๗ ธนโชค โลกศกกระวี, **ความแตกต่างระหว่างผู้ประกอบการที่มีประสิทธิภาพ VS ไม่มีประสิทธิภาพ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.live-latforms.com/th/education/article/284-efficiency-vs-inefficiency/> [๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖].

ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ความสามารถในการทำงานให้เกิดผลจากการทำงาน บรรลุเป้าหมายหรือบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเป็นไปตามสิ่งที่คาดหวัง เช่น เสร็จทันเวลา ประหยัดต้นทุน ประหยัดทรัพยากร ผ่าน QC หรือ มีคุณภาพตามที่ระบุไว้ โดยผลที่เกิดขึ้นจะเป็นเชิง

ปริมาณ (ตัวเลข) ในแง่ของเศรษฐศาสตร์ ปัจจัยหลักของ ประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ค่าใช้จ่าย เวลา และ คุณภาพ^๘

ประสิทธิภาพ (Efficient, Efficiency) หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการทำงาน ผลสำเร็จที่ได้จะพิจารณาในแง่ของเศรษฐศาสตร์ที่มีตัวบ่งชี้ชัดเจนได้ ได้แก่ ความประหยัดหรือคุ่มค่า (ต้นทุน, ทรัพยากร และเวลา) ระยะเวลาและคุณภาพ (ทั้งกระบวนการตั้งแต่ Input Process และ Output) เป็นการผลิตหรือการทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ได้ผลลัพธ์ออกมามากที่สุด โดยใช้ต้นทุนหรือ ทรัพยากรน้อยที่สุดมักกล่าวว่า "Do thing right" ทำให้คุ่มค่า คุ่มเวลา ประหยัดแรงงาน ประหยัด พลังงาน แต่ผลออกมาดีกว่าต้นทุน พุดง่าย ๆ คือ “คุ่มทุน” เน้นวิธีการ (Tactics) คุณภาพงาน^๙

ประสิทธิภาพ (Efficiency) ซึ่งหมายถึง อัตราส่วนที่สะท้อนให้เห็นการเปรียบเทียบ ระหว่างการปฏิบัติงานหนึ่งหน่วยต่อค่าใช้จ่ายที่จะต้องเสียไปสำหรับการ ปฏิบัติงานหนึ่งหน่วยนั้น ๆ^{๑๐}

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ผลของการบริหารจัดการการสอน ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ได้แก่ ๑) ประสิทธิภาพในมิติค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต หมายถึง การใช้ทรัพยากรการบริหารคือ คนเงิน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ่มค่าและเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด ๒) ประสิทธิภาพในมิติ กระบวนการบริหารหมายถึง การทำงานที่ถูกต้องได้มาตรฐาน รวดเร็วและใช้เทคโนโลยีที่สะดวก กว่าเดิม และ ๓) ประสิทธิภาพในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ หมายถึง การทำงานที่มีคุณภาพเกิด ประโยชน์ต่อสังคมเกิดผลกำไร ทันเวลา ให้เกิดประโยชน์สูงสุดบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ประสิทธิภาพ เป็นความสามารถในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุด โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้ากับผลผลิต และการทำให้ประชาชนเกิดความ พึงพอใจเพื่อให้ได้ผลการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้ และเพื่อผลกำไรของโครงการประสิทธิภาพอาจเป็น ความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยการนำเข้าและผลผลิต โดยเป้าหมายในการพิจารณาที่สำคัญ คือ การใช้

^๘ Mr.Javiz, **ประสิทธิภาพ กับ ประสิทธิภาพ** ,[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://job.optimistichr.com/blog/tag/efficiency/>[๑๐ เมษายน ๒๕๖๕].

^๙ เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, **ประสิทธิภาพ (Efficient) กับประสิทธิผล (Effective)**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.iok2u.com/article/information-technology/efficient-effective> [๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๒].

^{๑๐} ณัฐวัชร จันทโรธธรรมและพงษ์ศักดิ์ พัวพรพงษ์, “ประสิทธิผลขององค์กร”, **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ**, ปีที่ ๖๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๓): ๒.

ต้นทุนที่ต่ำที่สุด ซึ่งต้นทุนประกอบด้วยบุคลากร เงินทุน อุปกรณ์ เป็นต้น ประสิทธิภาพเป็นเรื่องของการใช้ปัจจัย และกระบวนการในการดำเนินงานโดยมีผลผลิตที่ได้รับเป็นตัวกำหนดการแสดงประสิทธิภาพของการดำเนินงานการบริหารจัดการโครงการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพอาจไม่แสดงเป็นค่าประสิทธิภาพเชิงตัวเลข แต่แสดงด้วยการบันทึกถึงลักษณะการใช้เงิน วัสดุ คน และเวลา ในการปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่า ประหยัด รวมถึงการใช้กลยุทธ์ หรือเทคนิควิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมสามารถนำไปสู่การทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ตารางที่ ๒.๑ แสดงสาระสำคัญของความหมายของประสิทธิภาพ

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธนโชค โลกศกระวี, (๒๕๖๖)	เป็นศัพท์ในวงการธุรกิจที่ผู้ประกอบการทุกคนล้วนต้องการให้เกิดขึ้นในการทำธุรกิจเพราะหมายถึงการที่ได้ผลกำไรเพิ่มขึ้น ใช้เวลาดลดลง ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
Niraphai Jansawat, (๒๕๖๕)	กระบวนการ วิธีการ หรือการกระทำใด ๆ ที่นำไปสู่ผลสำเร็จ โดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ
Mr.Javiz, (๒๕๖๕)	ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายหรือบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเป็นไปตามสิ่งที่คาดหวัง
ณัฐวัชร จันทโรธธรรมและพงษ์ศักดิ์ พัวพรพงษ์, (๒๕๖๓)	อัตราส่วนที่สะท้อนให้เห็นการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติงานหนึ่งหน่วยต่อค่าใช้จ่ายที่จะต้องเสียไปสำหรับ การปฏิบัติงานหนึ่งหน่วยนั้น ๆ
เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, (๒๕๖๒)	ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการทำงาน ผลสำเร็จที่ได้จะพิจารณาในแง่ของเศรษฐศาสตร์ที่มีตัวบ่งชี้ชัดเจนได้

๒) หลักการสำคัญของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

หลักการบริหารจัดการงานที่มีประสิทธิภาพ และหลักการจัดการงานที่มีประสิทธิภาพ Edgar L, Mophet ได้เสนอหลักการสำคัญการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพไว้ ๑๒ ประการดังนี้^{๑๑}

^{๑๑} Edgar L, MophetX, ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร (อ้างถึงใน ทรัพย์สินทางปัญญา พิพัฒน์เทียญ). ๒๕๕๗.

๑. การมีผู้บริหารเพียงคนเดียวในองค์กร
๒. การมีจุดมุ่งหมายขององค์กรที่ชัดเจนและเป็นเอกภาพเดียวกัน
๓. การมีเอกภาพในการบังคับบัญชา
๔. มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้แก่ผู้ร่วมงาน
๕. มีการแบ่งฝ่ายงานและบุคลากรผู้รับผิดชอบให้เฉพาะเจาะจง
๖. มีการกำหนดมาตรฐานการทำงานที่ชัดเจน
๗. มีการมอบหมายการควบคุมดูแลที่เหมาะสม
๘. มีความมั่นคงในเสถียรภาพการดำเนินงาน
๙. เปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ในองค์กร
๑๐. สามารถทำให้คนในองค์กรเกิดความรู้สึกรักอบอุ่นใจและปลอดภัย
๑๑. มีการยอมรับนโยบายส่วนบุคคลที่มีความสามารถ
๑๒. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งในส่วนบุคคลและองค์กร

ประสิทธิภาพในการทำงานในองค์กรเป็นหัวใจสำคัญในการนำองค์กรไปสู่การบรรลุผลสำเร็จของการดำเนินงานองค์กรจะมีผลผลิตเป็นที่น่าพอใจทั้งในด้านการผลิต การบริการ มีความเจริญก้าวหน้า และสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าและบุคลากรองค์กร ซึ่งองค์ประกอบการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานที่สำคัญ ^{๑๒}

๑. สิ่งแวดล้อมนอกองค์กร ได้แก่ ตลาดความต้องการของลูกค้า สภาพเศรษฐกิจของสังคม และประเทศ เช่น ภาวะเงินเฟ้อ สภาพคล่องทางการเงินการธนาคาร กำลังการซื้อของลูกค้า ความเปลี่ยนแปลงของสังคม

๒. สิ่งแวดล้อมในองค์กร ได้แก่ นโยบาย วิสัยทัศน์ และปรัชญาขององค์กรที่กำหนดทิศทางการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร และการจัดบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมการทำงานของบุคลากร

๓. ปัจจัยขององค์กร ได้แก่ สภาพความพร้อมขององค์กรในด้านที่ดิน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ เงินทุน เทคโนโลยี และศักยภาพของบุคคล ด้านบุคลากรหรือบุคคล ถือเป็นหัวใจของการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กร บุคคลต้องมีประสิทธิภาพในการทำงานดังนั้นองค์ประกอบด้านตัวบุคคลที่นำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน ได้แก่ ปรัชญาและอุดมการณ์ บุคลิกภาพ ความต้องการ ค่านิยม เป้าประสงค์ของชีวิตและการทำงาน การสำรวจตนเอง ความสามารถในการพิชิตอุปสรรคในการทำงาน และการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น

---

^{๑๒} จิตติมา อัครธิตพิงศ์, การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน the Efficiency Development of Operation, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [http://www.thailandindustry.com/onlinemag/view2.php?id=771&section=17&issues=74\[๒๕๕๖\]](http://www.thailandindustry.com/onlinemag/view2.php?id=771&section=17&issues=74[๒๕๕๖]), หน้า ๓.

๔. กระบวนการขององค์กร เป็นองค์ประกอบสำคัญลำดับสองต่อจากองค์ประกอบ ด้านบุคคล กระบวนการที่สำคัญขององค์กร คือ การดำเนินงานทั้งหมดที่จะทำให้เกิดการผลิต และบริการที่น่าพอใจ ขอบข่ายของกระบวนการขององค์กรที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร ได้แก่ การจัดโครงสร้างงานขององค์กร การวางแผน การจัดองค์กรในด้านบุคลากร การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การควบคุมคุณภาพการทำงาน และการพัฒนา

ถ้างานใดมีประสิทธิภาพสูงสุดให้ดูจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) กับ ผลผลิต (Output) ที่ได้รับออกมาซึ่งสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพเท่ากับผลผลิต ถ้าเป็นหน่วยงานราชการของรัฐ จะบอกความพึงพอใจของผู้รับบริการเข้าไปด้วยได้ดังนี้ คือ^{๑๓}

$E = (O-I) + S$ E = Efficiency คือ ประสิทธิภาพของงานที่ได้รับออกมา

O = Output คือ ผลิตหรือผลงานที่ได้รับออกมา

I = Input คือ ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรในการบริหารที่ใช้ไป

S = Satisfaction คือ ความพึงพอใจในผลงานที่ออกมา

ซึ่งการพัฒนาให้บุคลากรมี ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพนับว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะด้านการศึกษาตลอดจนสภาพแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลทำให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาให้บุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้มาก ขึ้นหลักใหญ่ของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ คือ การเปลี่ยนระบบราชการที่เน้นระเบียบและขั้นตอนไปสู่การบริหารแบบใหม่ซึ่งเน้นผลสำเร็จและความรับผิดชอบ รวมทั้งใช้เทคนิคและวิธีการของเอกชนมา ปรับปรุงการทำงาน^{๑๔}

สำหรับการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน^{๑๕} เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะ อุปนิสัย ทัศนคติ และวิธีการทำงานอันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน นอกจากนี้ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ไว้ดังนี้ คือ

๑) การสร้างบรรยากาศหรือเงื่อนไขที่จะให้คนในองค์กรมีความรู้สึกรักการทำงาน ตัวการสำคัญที่จะวัดว่าบรรยากาศ หรือเงื่อนไขในองค์กรเอื้ออำนวยต่อการทำงานมากน้อยเพียงใด

^{๑๓} ปัญญา บุรณะนนทสิริ, **ประสิทธิภาพสูงสุด**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms//files/53930147/chapter2.pdf [๒๕๕๐]. หน้า 29

^{๑๔} เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓๘-๒๓๙.

^{๑๕} สมาน รังสิโยภุชย์, **การจัดการภาครัฐแนวใหม่**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์เทียนวัฒนา, ๒๕๕๔), หน้า ๘๓.

๒) การใช้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ หรือรวบรวมมาใช้กำหนดกิจกรรมที่สำคัญขององค์กรเพื่อกระตุ้นให้มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น การวัดว่าควรปรับปรุงกิจกรรมอะไรนั้น โดยทั่วไปจะต้องเปรียบเทียบผลได้กับค่าใช้จ่ายของการปรับปรุงนั้น สิ่งที่ต้องปรับปรุง คือ

๒.๑ การปรับปรุงระบบการสื่อสาร

๒.๒ การกระตุ้นส่งเสริมให้พนักงานมีส่วนร่วมการตัดสินใจทางการบริหารบางระดับ

๒.๓ การกำหนดผลตอบแทนให้กับพนักงานทุกระดับ

๒.๔ การกำหนดโครงการ การจ่ายค่าตอบแทนที่ยืดหยุ่นได้

๓) กำหนดระบบ การประเมิน และการให้ค่าตอบแทนของผู้บริหารสัมพันธ์โดยตรงกับประสิทธิภาพในการบริหารงาน โดยสอดคล้องกับแนวการวัดผลกำไร

๔) การกำจัดอุปสรรคใดๆ ที่จะไปขัดขวางการบริหารงาน การติดต่อสื่อสาร ความสำเร็จมีส่วนร่วมของคนในองค์กร

๕) ฝ่ายบริหารควรแจ้งให้ฝ่ายปฏิบัติทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลักการและนโยบาย

๖) การวัด หรือการประเมินใดๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลในองค์กรจะต้องใช้เกณฑ์มาตรฐาน

๗) การวัดความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทางด้านบุคคลกับข้อมูลอื่นขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับ ประสิทธิภาพขององค์กร กำไร การเจริญเติบโต ค่าใช้จ่าย และอื่นๆ ควรกระทำเพื่อเสริมสร้าง ประสิทธิภาพของพนักงาน^{๑๖}

สรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะการทำงานที่ดีขึ้นตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงานอันจะเป็นผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นหรืออีกนัยหนึ่งการพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการที่จะเสริมสร้างและเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะ อุปนิสัย ทัศนคติ และวิธีการทำงานอันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงานพระพุทธศาสนานั้น ได้ให้ความสำคัญรอบด้าน มิได้มองเพียงจุดใดจุดหนึ่งที่ต้องการพัฒนาเพียงแต่เห็นว่า การศึกษาที่มุ่งพัฒนาด้านอาชีพหรือการประกอบอาชีพในด้านต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตนั้น ก็มีศาสตร์เฉพาะทางด้านนั้น ๆ ดังนั้น เป้าหมายการศึกษาในพระพุทธศาสนา จึงมิได้มุ่งไปสู่การพัฒนาอาชีพในลักษณะดังกล่าว หากแต่มุ่งพัฒนาคุณธรรมเพื่อยกระดับจิตใจหรือพัฒนาคุณธรรมในการประกอบอาชีพนั้นให้เป็นไปโดยความสุจริต ยุติธรรม ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและสังคม

^{๑๖} บรรยงค์ โตจินดา, การบริหารงานบุคคล (การจัดการทรัพยากรมนุษย์), (กรุงเทพมหานคร: บริษัทรวมสาส์น (1977) จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๗๗.

ตารางที่ ๒.๒ แสดงหลักการสำคัญของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
<p>ทริศม์ชญา พิพัฒน์เพ็ญ, (๒๕๕๗)</p>	<p>หลักการบริหารจัดการงานที่มีประสิทธิภาพ และหลักการจัดการงานที่มีประสิทธิภาพ Edgar L, Morphet ได้เสนอหลักการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพไว้ 12 ประการ</p>
<p>จิตติมา อัครธิติพงศ์ (๒๕๕๖)</p>	<p>ประสิทธิภาพในการทำงานในองค์กรเป็นหัวใจสำคัญในการนำองค์กรไปสู่การบรรลุผลความสำเร็จของการดำเนินงาน ๑. สิ่งแวดล้อมนอกองค์กร ๒. สิ่งแวดล้อมในองค์กร ๓. ปัจจัยขององค์กร ๔. กระบวนการขององค์กร</p>
<p>ปัญญา บุรณะนนทสิริ, (๒๕๕๐, หน้า ๑๓).</p>	<p>๑.ประสิทธิภาพของงานที่ได้รับออกมา ๒.ผลิตหรือผลงานที่ได้รับออกมา ๓.ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรในการบริหารที่ใช้ไป ๔.ความพึงพอใจในผลงานที่ออกมา</p>
<p>เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, (๒๕๕๓, หน้า ๒๓๘-๒๓๙).</p>	<p>๑.การเปลี่ยนระบบราชการที่เน้นระเบียบและขั้นตอนไปสู่การบริหารแบบใหม่ ๒.ใช้เทคนิคและวิธีการของเอกชนมาปรับปรุงการทำงาน</p>
<p>บรรยงค์ โตจินดา, (๒๕๔๓, หน้า ๗๗).</p>	<p>๑) การสร้างบรรยากาศหรือเงื่อนไขที่จะให้คนในองค์กรมีความรู้สึกอยากทำงาน ๒) การใช้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ หรือรวบรวมมาใช้ กำหนด กิจกรรมที่สำคัญขององค์กร ๓) กำหนดระบบ การประเมิน และการให้ค่าตอบแทนของผู้บริหารสัมพันธ์โดยตรงกับประสิทธิภาพในการบริหารงาน ๔) การกำจัดอุปสรรคใดๆ ที่จะไปขัดขวางการบริหารงาน การติดต่อสื่อสาร ความมีส่วนร่วมของคนในองค์กร ๕) ฝ่ายบริหารควรแจ้งให้ฝ่ายปฏิบัติทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลักการและนโยบาย ๖) การวัด หรือการประเมินใดๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลในองค์กร จะต้องใช้เกณฑ์มาตรฐาน ๗) การวัดความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทางด้านบุคคลกับข้อมูลอื่นขององค์กรที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพขององค์กร</p>

๓) ทฤษฎีที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพ

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ เป็นการทำงานที่ต้องให้ได้รับประโยชน์สูงสุด และการที่จะพิจารณาว่างานใดมีประสิทธิภาพหรือไม่ ก็พิจารณาได้จากผลงาน^{๑๗} ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นหาทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ พบว่า มีนักวิชาการนำเสนอไว้ดังนี้ ส่วนประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่วัดได้หลายมิติตามแต่วัตถุประสงค์ที่ต้องการพิจารณา คือ ๑) ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต (Input) ได้แก่ การใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่าง ประหยัด คุ่มค่า และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด ๒) ประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการบริหาร (Process) ได้แก่ การทำงานที่ถูกต้องได้มาตรฐาน รวดเร็ว และใช้เทคโนโลยีที่สะดวกกว่าเดิม

๓) ประสิทธิภาพในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ ได้แก่ การทำงานที่มีคุณภาพเกิดประโยชน์ต่อสังคม เกิดผลกำไร ทันทเวลา^{๑๘}

จากการศึกษาองค์ประกอบของประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) คุณภาพของงาน 2) ปริมาณของงาน 3) เวลาในการปฏิบัติงาน 4) กระบวนการปฏิบัติงาน และ 5) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ส่งผลให้องค์กรประสบผลสำเร็จ เป็นไปในทิศทางที่กำหนดไว้ได้ในการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นพนักงานทั่วไปพนักงานจ้างตามภารกิจและพนักงานจ้างผู้เชี่ยวชาญพิเศษ จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีแนวทางในการปฏิบัติงานที่มุ่งมั่นตอบเป้าหมายขององค์กร^{๑๙} ซึ่งประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานนั้นต้องเกิดจากประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จาก 2 ส่วนคือ ประสิทธิภาพของบุคคล และประสิทธิภาพขององค์กร

ถ้าผลประโยชน์มากกว่าต้นทุน แสดงว่ามีประสิทธิภาพ เป็นต้น ถ้ามองในแง่ของการให้บริการสาธารณะอาจทำการเปรียบเทียบกับความพึงพอใจของผู้รับบริการ ทั้งนี้ความพึงพอใจของผู้รับบริการอาจเป็นเครื่องวัดหนึ่งที่ใช้วัดประสิทธิภาพของการบริหารงานได้^{๒๐} ทางด้านการบริหารงาน ได้กล่าวถึงอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในองค์การ ซึ่งมีปัจจัย ๗ ประการ คือ

^{๑๗} สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหารงานบุคคลแผนใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๑), หน้า ๕.

^{๑๘} ทิพาวดี เมฆสุวรรณค์, การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์, หน้า ๙.

^{๑๙} ชัยวุฒิ เทโพธิ์ และพงษ์เสถียร เหลืองอลงกต, “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ปีที่ ๖๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๓): ๘-๙.

^{๒๐} อมร รักษาสัตย์ อ่างโน วัชระ สิทธิโชค, หลักความมีประสิทธิภาพในการให้บริการ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=4555.0> (๒๖ ธ.ค. ๒๕๕๘).

๑) กลยุทธ์ (Strategy) กลยุทธ์เกี่ยวกับการกำหนดภารกิจ การพิจารณาจุดอ่อน จุดแข็ง ในองค์กร โอกาส และอุปสรรคภายนอก

๒) โครงสร้าง (Structure) โครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมจะช่วยให้การปฏิบัติงาน

๓) ระบบ (System) ระบบขององค์กรที่เหมาะสมจะช่วยให้การปฏิบัติงาน

๔) แบบ (Styles) แบบของการบริหารของผู้บริหารเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร

๕) บุคลากร (Staff) ผู้ร่วมองค์กร

๖) ความสามารถ (Skill)

๗) ค่านิยม (Shared Values) ค่านิยมร่วมของคนในองค์กร^{๒๑} ในขณะที่องค์กร จะมีประสิทธิภาพเกิดขึ้นได้โดยอาศัยสมาชิกภายในองค์กรและการจัดวางระบบทำงาน รวมทั้งการจัดโครงสร้างการบริหาร ตลอดจนผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สถานการณ์จะเกิดขึ้นได้โดยประกอบด้วย

(๑) การติดต่อสื่อสารที่ดี

(๒) ความคล่องตัวของการทำในองค์กร

(๓) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

(๔) ความผูกพันกับองค์กร^{๒๒} อีกอย่างเป็นทฤษฎีระบบ ว่าเป็นการมององค์กร เป็นระบบตามหน้าที่ ๆ สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ในทฤษฎีระบบ (System) นี้ เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่ง ต้องการบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันทุกระบบขององค์กรประกอบด้วย ๔ ส่วนที่เกี่ยวข้องกัน คือ

๔.๑) ปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นทรัพยากรขององค์กรหรือทรัพยากรการบริหารเป็นทรัพยากรที่นำเข้าสู่ระบบการบริหารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน ซึ่งในการบริหารจัดการต้องตระหนักถึงสถานะและการใช้ทรัพยากรขององค์กรอยู่เสมอ ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วยทรัพยากรทางกายภาพ วัตถุดิบ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางการเงิน ทรัพยากรข้อมูล และเทคโนโลยี

๔.๒) กระบวนการแปรสภาพในการบริหาร (Transformation Process) เป็นขั้นตอน การนำทรัพยากรขององค์กรที่เป็นปัจจัยนำเข้า หรือปัจจัยการผลิต แล้วแปรสภาพออกมาเป็นผลผลิต (Output)

๔.๓) ผลผลิต (Outputs) เป็นผลของสิ่งที่ได้จากกระบวนการแปรสภาพ ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์และบริการผลลัพธ์ด้านการเงิน (กำไรและขาดทุน) ผลลัพธ์การดำเนินงานของพนักงาน ความพึงพอใจของลูกค้า เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ผลผลิตเหล่านี้เป็นผลผลิต โดยผู้บริหารในทุกระดับที่ทำงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์กร

^{๒๑} สมยศ นาวิการ, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

^{๒๒} ปรียาพร วงอนุตรโรจน์, จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริม, ๒๕๔๔), หน้า ๙๘.

๔.๔) การป้อนกลับ (Feedback) เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมขององค์การ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ใช้เพื่อปรับปรุงปัจจัยนำเข้าและกระบวนการแปรสภาพในการบริหาร เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่พึงพอใจมากขึ้น^{๒๓} สำหรับการวัดประสิทธิภาพจะวัดตัวบ่งชี้หลายตัวประกอบด้วยกัน เช่น

๑) อัตราการได้ตอบแทน (Rate of Return) ใช้เงินหรือทรัพย์สินที่เป็นทุน

๒) ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยผลผลิต (Unit Cost)

๓) อัตราการสูญเสียเปล่าสิ้นเปลือง การใช้ทรัพยากร

๔) อัตราส่วนของผลกำไรต่อค่าใช้จ่ายในการลงทุน^{๒๔}นอกจากนี้ ถ้าจะพิจารณาว่า งานใดจะมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ให้ดูจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) กับผลผลิต (Output) ที่ได้รับ เพราะฉะนั้นตามทัศนะนี้ ประสิทธิภาพจึงเท่ากับผลผลิตลบด้วยปัจจัยนำเข้า และถ้าเป็นการบริหารราชการและองค์กรของรัฐก็บวกความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Satisfaction) เข้าไปด้วยซึ่งอาจเขียนเป็นสูตรได้ ดังนี้

$$E = (O - I) + S$$

E = Efficiency คือ ประสิทธิภาพของงาน O = Output คือ ผลผลิต

I = Input คือ ปัจจัยนำเข้า

S = Satisfaction คือ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ^{๒๕}

สรุปได้ว่า ทฤษฎีเป็นพื้นฐานแนวความคิด ขององค์ความรู้ที่เชื่อถือได้ทฤษฎีจะช่วยอธิบายและทำนายปรากฏการณ์ต่าง ๆ และนำไปสู่การตัดสินใจ อย่างเฉลียวฉลาดในทางปฏิบัติ ดังนั้นในการนำทฤษฎีต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้จะทำให้เข้าใจพฤติกรรมองค์การและสามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประสิทธิภาพ นั้นทำให้รู้ได้ว่าองค์การได้ดำเนินงานไปตามการจัดการนั้นเกิดผลสูงสุดตามที่คาดหวังหรือตามที่ประสงค์ไว้เป็นอย่างไรร่วมกับต้นทุนแรงงานหรือไม่ นักทฤษฎีหลายท่านได้คิดวิธีสำหรับการดำเนินงานเกิดมีประสิทธิภาพพอสรุปเป็นแนวได้ว่า ให้มองถึงสภาพแวดล้อมการทำงานภายในองค์การ ระบบการบริหารงานที่ชัดเจน^{๒๖}

^{๒๓} ศิริวรรณ เสรีรัตน์, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๔๕.

^{๒๔} Gibson, James L., Ivanceyicn, John M., Donnelly, James H., **Organization**, 6th ed, (Texas : Business Publications, 1988), p.37.

^{๒๕} ไชมอน (Simon) อังใน วัชระ, **แนวคิด ทฤษฎีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=3671.0> [๒๖ มี.ค. ๒๕๕๙].

^{๒๖} อมร รักษาสัตย์ อังใน วัชระ สิทธิโชค, **หลักความมีประสิทธิภาพในการให้บริการ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=4555.0> [๒๖ มี.ค. ๒๕๕๙].

การพิจารณาถึงประสิทธิภาพอาจต้องพิจารณาได้ ๒ ทาง คือ ทางประสิทธิภาพเชิงสมบูรณ์ (Absolute Efficiency) และทางประสิทธิภาพเชิงสัมพัทธ์ (Relative Efficiency) ประสิทธิภาพเชิงสมบูรณ์หมายถึง การมองว่าการปฏิบัติงานจะต้องได้ผลออกมาเท่ากับ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์เต็ม ซึ่งสถานการณ์เช่นนั้นอาจไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นได้ยากระหว่างตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป เช่น เปรียบเทียบระหว่างต้นทุนกับผลประโยชน์ ถ้าผลประโยชน์มากกว่าต้นทุนแสดงว่ามีประสิทธิภาพ

ตารางที่ ๒. ๓ แสดงหลักการสำคัญของทฤษฎีที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพ

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ชัยวุฒิ เทโพธิ์ และพงษ์เสถียร เหลืองอลงกต, (๒๕๖๓).	องค์ประกอบของประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) คุณภาพของงาน 2) ปริมาณของงาน 3) เวลาในการปฏิบัติงาน 4) กระบวนการปฏิบัติงาน และ 5) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน
ไซมอน (Simon) อังใน วัชรเสถียร, [ออนไลน์], (๒๕๕๙).	๑. ประสิทธิภาพจึงเท่ากับผลผลิตลบด้วยปัจจัยนำเข้า ๒. การบริหารราชการและองค์กรของรัฐก็วัดความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Satisfaction)
อมร รักษาสัตย์ อังใน วัชรเสถียร, (๒๕๕๘).	ความพึงพอใจของผู้รับบริการอาจเป็นเครื่องวัดหนึ่งที่ใช้วัด ประสิทธิภาพของการบริหารงานได้
Gibson, James L., Ivanceyicn, John M., Donnelly, James H., Organization, (1988, p.37).	ระบบขององค์การประกอบด้วย ๔ ส่วนที่เกี่ยวข้องกัน คือปัจจัยนำเข้ากระบวนการแปรสภาพในการบริหารผลผลิต การป้อนกลับ
ทิพาวดี เมฆสุวรรณ, (๒๕๔๔, หน้า ๒).	๑. ประสิทธิภาพมีในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต ๒. ประสิทธิภาพมีในมิติของกระบวนการบริหาร ๓. ประสิทธิภาพมีในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์
สมยศ นาวิการ, (๒๕๔๘, หน้า ๕).	๑. กลยุทธ์เกี่ยวกับการกำหนดภารกิจ โครงสร้างองค์กร ที่เหมาะสมจะช่วยให้การปฏิบัติงาน ๒. ระบบขององค์กรที่เหมาะสมจะช่วยให้การปฏิบัติงาน ๓. รูปแบบของการบริหารจะทำงานบรรลุเป้าหมาย

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการจากนักวิชาการ มีดังต่อไปนี้

ความหมายของการบริหารจัดการ

การบริหารเวลาให้มีประสิทธิผลจำเป็นต้องมีศิลปะการบริหารเวลาสู่ความสำเร็จ^{๒๗} ที่เรียกว่า SPTLEOBC สำหรับการบริหารเวลา ดังนี้ 1) การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน (S: Setting Clear Goals) 2) การจัดลำดับความสำคัญของงาน (P: Prioritizing Tasks) 3) การจัดช่วงเวลา (T: Time Blocking) 4) การเรียนรู้ที่จะปฏิเสธ (L: Learning to Say No) 5) การเปิดรับเทคโนโลยี (E: Embracing Technology) 6) การเอาชนะการผัดวันประกันพรุ่ง (O: Overcoming Procrastination) 7) การสร้างสมดุลระหว่างงานและชีวิต (B: Balancing Work and Life) และ 8) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (C: Continuous Improvement) โดยสรุปแล้ว SPTLEOBC ช่วยให้สามารถการบริหารเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะมีผลต่อความเป็นอยู่ความสัมพันธ์ที่ดีและการมีความสำเร็จที่มีความหมายแก่ชีวิตตนเองได้อย่างสมดุล

การบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting Things Done Through Other People) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี ๕ ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ^{๒๘}

๑. P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

๒. O คือ Organizing หมายถึง คือ การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้าง ความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

๓. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

๔. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยความสะดวก เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

๕. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กรการบริหารจัดการเป็น

^{๒๗} อธิกร อติชาติพงศ์, “ศิลปะการบริหารเวลาสู่ความสำเร็จ”, วารสารพัฒนาการบริหารการศึกษาด้านภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๗): ๔-๕.

^{๒๘} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๓-๕.

กระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของ^{๒๙}องค์การ การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร (Administrative resource) เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการมาประกอบการตาม กระบวนการบริหาร (Process of administration) เช่น POSDCoRB Model ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๐}

การบริหารนิยมใช้กับการบริหารราชการ หรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ซึ่งมีศัพท์บัญญัติว่ารัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) และคำว่า การจัดการ (Management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน หรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ สมพงษ์ เกษมสิน ยังให้ ความหมายการบริหารไว้ว่า การบริหารมีลักษณะเด่นเป็นสากลอยู่หลายประการ ดังนี้^{๓๑}

- ๑) การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
- ๒) การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบ
- ๓) การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
- ๔) การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
- ๕) การบริหารเป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล
- ๖) การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคล กล่าวคือ ความร่วมมือ (Collective Mind) จะก่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (Group Cooperation) อันจะนำไปสู่พลังของกลุ่ม (Group Effort) ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์
- ๗) การบริหารมีลักษณะการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล
- ๘) การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์
- ๙) การบริหารไม่มีตัวตน (Intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

การบริหารคือกระบวนการทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่นและใช้บุคคลอื่นเพื่อความสำเร็จ ของเป้าหมาย ขององค์การ ทั้งองค์การที่แสวงหากำไร และไม่แสวงหากำไรขนาดเล็กและขนาดใหญ่ องค์การทุก ประเภทต้องมีผู้บริหารและผู้บริหารทุกคนต้องเกี่ยวข้องกับกิจกรรมดั่งนี้การวางแผนควบคุม การจัด องค์การการจัดหาบุคคล และการฝึกอบรมการเป็นผู้นำการจัดการความขัดแย้งกิจกรรมเหล่านี้ ต้อง อาศัยกระบวนการพื้นฐานสองอย่างคือการตัดสินใจและการติดต่อสื่อสารและความเข้าใจเรื่อง บุคคล กลุ่มและองค์การ^{๓๒}

^{๒๙} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

^{๓๐} สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, (๒๕๕๔) ,หน้า ๑๓-๑๔.

^{๓๑} อ่างแล้ว. **การบริหาร**, หน้า ๕-๖.

^{๓๒} สมยศ นาวิการ, **การบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๙,(กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

การบริหาร หมายถึง การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) การมีส่วนร่วมการดำเนินการ (Implementation) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์ (Benefits) และการมีส่วนร่วมประเมินผล (Evaluation) เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ^{๓๓}

การบริหารงานวิชาการ เป็นกระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นตั้งแต่การกำหนด นโยบาย การวางแผน ปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการดำเนินชีวิตประจำวัน ^{๓๔}

การจัดการ (Management) หมายถึง การปฏิบัติหรือการดำเนินงานด้านการสั่งการการ จัดองค์การและการพัฒนาบุคลากรเทคโนโลยีและเงินทุนไปใช้ในระบบการดำเนินงานที่มีการจัดหา บริการและสินค้าไปสู่ผู้อื่น ^{๓๕}

การบริหาร บางครั้งเรียกว่า **การบริหารการจัดการ** หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ (ถ้าเป็นหน่วยงานภาคเอกชน หมายถึงของหน่วยงาน และ/หรือบุคคล) ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่างๆ เช่น (๑) การบริหารนโยบาย (Policy) (๒) การบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority) (๓) การบริหาร คุณธรรม (Morality) (๔) การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Society) (๕) การวางแผน (Planning) (๖) การจัดองค์การ (Organizing) (๗) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) (๘) การอำนวยการ (Directing) (๙) การประสานงาน (Coordinating) (๑๐) การรายงาน (Reporting) และ (๑๑) การงบประมาณ (Budgeting) เช่นนี้ เป็นการนำ “กระบวนการบริหาร” หรือ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า แฟ้มส์-โพสคอร์ด (PAMS-POSDCoRB) แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมาย ^{๓๖}พร้อมกันนี้ อาจให้ความหมายได้อีกว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เกี่ยวข้องกับ คน สิ่งของ และหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่างๆ เช่น (๑) การบริหารคน (Man) (๒) การบริหารเงิน (Money) (๓)

^{๓๓} เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, **การบริหารแบบมีส่วนร่วม (The Participative Management)**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.iok2u.com/article/business-administrator/ba-the-participative-management> [๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๕]

^{๓๔} เกตถก สวยคำข้าว, **การบริหารงานวิชาการ**, (๒๕๖๑).

^{๓๕} Cook, Curtis W. & Hunsaker, Philip L., **Management and Organization Behavior**, 3rd ed., (New Jersey : McGraw-Hill, 2001), p.5.

^{๓๖} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, **หลักรัฐประศาสนศาสตร์: แนวคิดและกระบวนการ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ทจำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๒๒-๒๓.

การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) (๔) การบริหารงานทั่วไป(Management) (๕) การบริหารการให้บริการประชาชน (Market) (๖) การบริหารคุณธรรม (Morality) (๗) การบริหารข้อมูลข่าวสาร (Message) (๘) การบริหารเวลา (Minute) และ(๙) การบริหารการวัดผล (Measurement) เช่นนี้ เป็น การนำ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า ๙M แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมาย

การให้ความหมายทั้ง ๒ ตัวอย่างที่ผ่านมานี้ เป็นการนำหลักวิชาการด้านการบริหาร คือ “กระบวนการบริหาร” และ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” มาใช้เป็นแนวทางหรือกรอบแนวคิด ในการให้ความหมายซึ่งน่าจะมีส่วนทำให้การให้ความหมายคำว่า การบริหารเช่นนี้ครอบคลุม เนื้อหาสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการบริหารชัดเจน เข้าใจได้ง่าย เป็นวิชาการ และมีกรอบแนวคิดด้วย นอกจาก ๒ ตัวอย่างนี้แล้ว ยังอาจนำปัจจัยอื่นมาใช้เป็นแนวทางในการให้ความหมายได้อีก เป็นต้นว่า 4 M ซึ่ง ประกอบด้วย การบริหารคน (Man) การบริหารเงิน (Money) ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ (Material) และการบริหารงานทั่วไป (Management) และ ๕ ป ซึ่งประกอบด้วย ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด ประสานงานและประชาสัมพันธ์

คำว่า การจัดการหรือการบริหารมีคำภาษาอังกฤษที่ใช้อยู่ ๒ คำคือ Management และ Administration โดยปกติเราจะใช้คำว่า Management กับคำว่า การจัดการและใช้คำว่า Administration กับคำว่า การบริหารเราจะพบบ่อยครั้งที่มีการใช้คำสองคำนี้แทนกันได้ ส่วนความหมายของการจัดการหรือการบริหารนั้นมันมีวิชาการบางท่านกล่าวว่ามีความหมายคล้ายกัน บางท่านก็กล่าวว่ามี ความหมายแตกต่างกันเพื่อให้เข้าใจความหมายของคำทั้งสองมากขึ้นจึงได้ มีการพิจารณาความหมายไว้ ๓ แนวทาง คือ

แนวทางที่ ๑ การบริหาร (Administration) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย (Policy) และแผน (Plan) เป็นงานศิลปะ (Art) ส่วนการจัดการ (Management) เป็นกระบวนการ นำนโยบายและแผนไปปฏิบัติเป็นงานวิทยาศาสตร์ (Science)

แนวทางที่ ๒ การจัดการเป็นคำที่มีความหมายทั่วไปโดยการรวมการบริหารเข้าด้วยกัน การจัดการเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อการดำเนินการขององค์การธุรกิจให้บรรลุเป้าหมาย ที่กำหนดไว้ส่วนการบริหารเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการด้วยวิธีต่างๆ เพื่อให้เป้าหมายที่กำหนดในชั้นการจัดการบรรลุผล

แนวทางที่ ๓ การจัดการและการบริหารมีความหมายไม่แตกต่างกันสามารถ interchangeable โดยทั่วไปบุคคลที่รับผิดชอบในด้านการกำหนดนโยบายการวางแผนการจัดองค์การการจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยความสะดวกและการควบคุมมักจะเรียกว่า “ผู้จัดการ”(Manager) หรือ “การจัดการ” (Management) ในภาคธุรกิจและเรียกว่า “นักบริหาร” (Administrator) หรือการบริหาร

(Administration) ในภาครัฐกิจ ดังนั้นจะเห็นว่ามี ความแตกต่างก็เป็นเรื่องของการใช้คำระหว่าง ภาครัฐกับภาคเอกชนเท่านั้น

จากแนวความคิดข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีความคิดเห็นแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเจตนาของ ผู้ใช้ในที่นี้จะใช้ความหมายตามแนวความคิดที่ ๓ ซึ่งการจัดการและการบริหารจะมีความหมายไม่แตกต่างกัน สำหรับความหมายของการจัดการหรือการบริหารนั้นมีความหมายไว้หลายลักษณะ ดังนี้ สำหรับคำว่า **การจัดการ (Management)** และ**การบริหาร (Administration)** พบว่าในทาง ธุรกิจมักใช้คำว่าจัดการซึ่งหมายถึงการจัดการตามวัตถุประสงค์เป้าหมายกลยุทธ์นโยบายที่ ผู้บริหาร ได้กำหนดไว้ส่วนคำว่าการบริหารมักนิยมใช้ในทางการบริหารราชการที่มุ่งเน้นในด้านของ การบริหาร หรือจัดการเกี่ยวกับนโยบายที่ถูกกำหนดจากองค์การระดับสูง อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้ พบว่าองค์การ ทั้งราชการและธุรกิจมีการใช้ทั้งคำว่าจัดการกับการบริหารแทนกันได้

ลักษณะของงานบริหารจัดการไว้ ๓ ด้าน คือ^{๓๗}

๑) ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของ บุคคล ใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์การ

๒) ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำงานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบ ทรัพยากรต่างๆ ในองค์การ และการประสานกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน

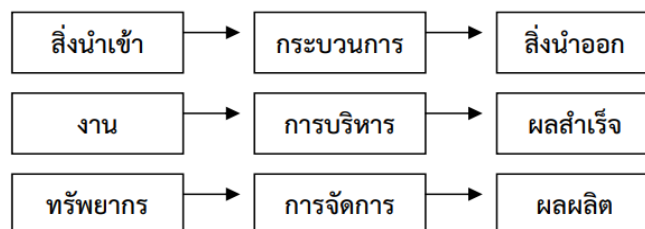
๓) ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่างๆ เข้าด้วยกัน

การบริหารจัดการ (Management Administration) การบริหารการพัฒนา (Development Administration) แม้กระทั่งการบริหารการบริการ (Service Administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย ๓ ส่วน คือ หนึ่ง ล้วน เป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นำมาใช้ใน การ ปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ สอง มีกระบวนการบริหารงาน ที่ ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ การคิด (Thinking) หรือ การวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Acting) และการประเมินผล (Evaluating) และทั้งสามมีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศ ไป ในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและ มั่นคง เพิ่มขึ้น สำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้น เรื่องการ นำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการ ลดพิธีการ เป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการ

^{๓๗} ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๒๑-๒๒.

พัฒนา นโยบาย แผน แผนงาน โครงการ (Policy Plan Program Project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ ส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน^{๓๘} กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งซึ่งมาร่วมกันดำเนินการใด ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ อย่างมีประสิทธิภาพโดย การจัดขึ้นเป็นหน่วยงาน ที่มีระบบมีสายการบังคับบัญชาที่แน่นอนมีการแบ่งงานกันทำมีการ ประสานงานและให้ความร่วมมือกันทำงานในหน่วยงานนั้นเพื่อจัดเป็นองค์การให้บริหารงานบรรลุ วัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์การดังกล่าว^{๓๙}

การจัดการ คือ ศิลปะของผู้บริหารในการจัดระบบการทำงานโดยใช้คนและทรัพยากรต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ^{๔๐} เป็นกระบวนการนำเอาวัสดุอุปกรณ์และมนุษย์มาใช้ให้เกิดประโยชน์และได้ผลตามวัตถุประสงค์ซึ่งประกอบไปด้วยการจัดองค์การ การประสานงานและการประเมินผลของความสำเร็จ^{๔๑} เป็นเทคนิคหรือศิลปะในการที่จะสั่งการและจูงใจบุคคลในองค์การทำงานตามวัตถุประสงค์ขององค์การ^{๔๒} และเป็นกระบวนการวางแผนการจัดองค์การ การสั่งการ การควบคุมธุรกิจในด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์บุคลากรและระบบสื่อสาร ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์^{๔๓}

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงถึงความหมายของการบริหารในเชิงระบบ

^{๓๘} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตำรวจรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

^{๓๙} ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๐), หน้า ๕.

^{๔๐} Pearce, John A. and Robinson, Richard B.Jr. *Management*, (New York : Random House, 1989),p. 4

^{๔๑} Beach, Dales, *Personnel : The Management of People at Work*, 4th ed., (New York : Macmillan Publishing, 1980), p. 5.

^{๔๒} Donnelly, James H. Jr, Gibson, James L.and Ivancevich, John M, *Management*, 6th

^{๔๓} Griffin, Rickey E., *Business*, (New Jersey : Prentice-Hall International, 1989), p.103.

แม้ว่าการบริหารบุคลากรในพระพุทธศาสนาจะเริ่มตั้งแต่มีผู้รู้ตามหรือมีสาวกองค์แรกเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา โดยเกิดขึ้นในวันอาสาฬหบูชา คือเมื่อพระพุทธเจ้า “ทรงแสดงธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่ปัญจวัคคีย์ ซึ่งถือว่าพระรัตนตรัยเกิดขึ้นแล้วในพระพุทธศาสนา ทำให้พระพุทธเจ้าต้องบริหารคณะสงฆ์ตั้งแต่นั้นมา” แต่ก่อนหน้านั้นหลังจากที่ตรัสรู้ใหม่ ๆ ทรงประทับอยู่ตามลาพังพระองค์เดียว “เพื่อทำจิตให้เป็นสมาธิ อยู่ในป่าเป็นเวลาถึง ๔๙ วันหรือ ๗ สัปดาห์ สำหรับการที่จะประมวลความรู้ที่ได้ตรัสรู้แล้ว ให้เข้าเป็นระเบียบ”^{๔๔} ได้ทรงทบทวนไตร่ตรองธรรมอันพิเศษที่ได้ค้นพบ จนกระทั่งตัดสินใจที่จะสอนเวไนยสัตว์แล้วและทรงวางแผนที่จะแสดงธรรมแก่ปัญจวัคคีย์ แสดงให้เห็นว่าแม้ จะยังไม่มีคณะสงฆ์ ยังไม่มีการบริหารบุคลากรเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา แต่ก็มี การวางแผน เกิดขึ้นแล้วในพระพุทธศาสนาเมื่อพระพุทธเจ้าทรงตัดสินใจที่จะแสดงธรรม โดยพระพุทธองค์ทรงวางแผนว่าจะแสดงธรรมแก่ผู้ที่มีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์นี้คือเป็นผู้ “รู้ทั่วถึงธรรมนี้ได้ฉับพลัน เป็นผู้ฉลาด ฉะียบแหลม มีปัญญา มีจูลีในตาน้อย”^{๔๕}

หลังจากนั้น พระองค์เองทรงเลือกที่จะไปประกาศธรรมแก่เจ้าลัทธินในแคว้นมคธใน “อาทิตตปริยายสูตร” พระพุทธเจ้าตรัสสอนขุททิลสามพี่น้องและบริวารรวมเป็น ๑,๐๐๐ คน ว่าทุกอย่าง เป็นของร้อน ตา ห จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็เป็นของร้อนด้วย ผัสสะเกิดจากตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจก็ร้อน เวทนาเกิดจากผัสสะทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็ร้อน ร้อนเพราะไฟราคะ โทสะ โมหะร้อนด้วยไฟ คือ ขาดิ ขรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส อุปายาสะ ทำให้พวกเขาหันมาบวช เป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา เพิ่มบุคลากร เป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากขึ้นหลังจากภิกษุขุททิล ได้บรรลุอรหัตผลแล้ว พระพุทธองค์เสด็จไปยังกรุงราชคฤห์ พร้อมด้วยพระอรหันต์ขุททิล จำนวน ๑,๐๐๐ พระเจ้าพิมพิสารพร้อมด้วยราชบริพารเข้าเฝ้า พระพุทธเจ้าทรง แสดงธรรมว่า ด้วยอริยสัจ ๔ ผลทำให้ พระราชาและข้าราชการบริพารส่วนใหญ่ได้บรรลุโสดาปัตติผลสิ่งเหล่านี้เป็นพุทธวิธีในการวางแผนอย่างมีรูปแบบเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจาก

๑. สรรหาผู้รู้ตาม

๒. ผู้ที่รู้ตามแตกตัวออกหาผู้รู้ตามทวีจำนวนมากขึ้น

๓. เมื่อมีผู้รู้ตามมาก จึงต้องหาผู้อุปถัมภ์พระศาสนา ได้พระเจ้าพิมพิสาร ผู้มีอำนาจมาก และทรัพย์มากเข้ามาเป็นผู้บำรุงพระพุทธศาสนาในกิจการของฆราวาสพุทธวิธีนี้ทำให้การประกาศ พระศาสนาของพระพุทธเจ้า ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วใช้เวลาในช่วงพรรษาแรกพระพุทธศาสนา ก็สามารถตั้งมั่นในแคว้นมคธได้แล้ว อีกทั้งพระอรหันต์ที่ พระพุทธเจ้าส่งออกไป เผยแผ่พระศาสนานั้น เป็นผลให้มีผู้ต้องการที่จะบวชเป็นภิกษุในพุทธศาสนา จำนวนมาก จนพระพุทธเจ้า

^{๔๔} จานงค์ ทองประเสริฐ, แผนการกู้ยืมสภาพของเจ้าชายสิทธัตถะ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงแก้ว, ๒๕๕๗), หน้า ๓๓.

^{๔๕} วิ.ม. (ไทย), ๖/๑๐/๓๙.

ต้องทรงอนุญาต ให้สาวกทั้ง ๖๐ รูป “สามารถที่จะบวชกุลบุตรได้ เนื่องจากพระพุทธองค์ทรงเห็นความไม่สะดวกของ ภิกษุและกุลบุตรผู้ประสงค์จะบวช ที่ต้องเดินทางมาจากที่ต่าง ๆ กัน ทุรกันดาร ด้วยตั้งใจที่จะให้ พระพุทธนั้นจักเป็นศาสดาแห่ง พวกเธอ”^{๔๖} ดังนั้น การบริหารจัดการในการจัดองค์การนี้ พระพุทธเจ้าได้ทรงใช้หลักการกระจายอำนาจ ด้วยการมอบ อำนาจการจัดการในเรื่องต่าง ๆ ให้กับสงฆ์มีอำนาจในกิจการต่าง ๆ ของสงฆ์ที่เรียกว่า สังฆกรรมกิจที่สงฆ์จะพึงทำ มอบอำนาจให้สงฆ์มีอำนาจรับสมาชิกใหม่เข้ามาหมู่สงฆ์ด้วยการบวชแบบญัตติจตุตถกรรม การตั้งบุคคลให้เหมาะสมกับงาน หรือการตั้งเอตทัคคะ เป็นการตั้งภิกษุ ผู้มีความชำนาญในด้านต่าง ๆ รับผิดชอบหน้าที่นั้นๆ ส่วนพระพุทธองค์เองทรงเป็นธรรมราชา คือผู้บริหารสูงสุดในองค์การพระพุทธศาสนา ดังที่ทรงตรัสว่า “เราเป็นพระราชา เป็นราชาโดยธรรม”^{๔๗} พุทธวิธีในการจัดองค์การในพระพุทธศาสนา จึงมีรูปแบบที่แน่นอน ทั้งการรับสมาชิกใหม่ หน้าที่และอำนาจของสมาชิกมีเป้าหมายอย่างชัดเจนให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติ เกิดการเกื้อกูลต่อกันและกันเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์ที่ผู้บริหารสูงสุดอันเป็นธรรมราชา ได้วางไว้ให้

วิธีบริหารงานบุคลากรของพระพุทธเจ้านั้นในหลักการแล้วไม่ต่างจากวิธีการบริหารงานบุคลากรที่มีอยู่ในปัจจุบัน ด้วยการแบ่งสมาชิกในองค์กรออกเป็นแผนก (Department) เพื่อจะได้ กำหนดหน้าที่ของบุคลากรให้ชัดเจน พระพุทธองค์ทรงจัดบุคลากรในพระพุทธศาสนาโดยแบ่งตามลักษณะทางกายภาพ ซึ่งจะบ่งบอกถึงหน้าที่ในตัวของบุคคลนั้นเอง และบ่งบอกถึงหน้าที่ที่สัมพันธ์ ต่อกันจนผูกพันกันเป็นองค์การพระพุทธศาสนาขึ้น เรียกว่า พุทธบริษัท ^{๔๘} (ชุมชน, ที่ประชุม, หมู่แห่งพุทธศาสนิก, ชุมชนชาวพุทธ)

๑. ภิกษุบริษัท
๒. ภิกษุณีบริษัท
๓. อุบาสกบริษัท
๔. อุบาสิกาบริษัท

พระวักลี ผู้เป็นเลิศทางธรรมภาสิต ได้แก่ พระวังคีสเถระ ผู้เป็นเลิศทางเตโชกสิณ ได้แก่ พระสาครเถระ ผู้เป็นเลิศทางลาภ ได้แก่ พระสิวลีเถระ ผู้เป็นเลิศทาง โลกุตตรฌาน ได้แก่ พระสุภูติเถระ ผู้เป็นเลิศทางระลึกชาติ ได้แก่ พระโสภิตเถระ พระนางพิมพาเถรี ผู้เป็นเลิศทางแสดง ธรรมไพเราะ ได้แก่พระโสณโกฬิวิสเถระ ผู้เป็นเลิศทางทรงธรรมวินัย ได้แก่ พระอุบาลีเถระ ผู้เป็นเลิศ ทางมีบริวารมาก ได้แก่ พระอุรุเวลกัสสปเถระ ผู้เป็นเลิศทางยังความเลื่อมใสให้เกิด ได้แก่ พระอุปเสน

^{๔๖} ม.อ. (ไทย), ๒๒/๒๔๙/๓๓๓.

^{๔๗} ม.ม. (ไทย), ๒๑/๖๐๙/๒๙๐.

^{๔๘} พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑๙-๒๒๐.

เถระเป็นต้น ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้คือ ปริมาจารย์ใหญ่ประจำวิชาที่ท่านเป็นเลิศและสามารถฝึกสอน
 กุลบุตรให้บรรลุคุณสมบัติ เช่นเดียวกับท่านได้ ในวงการวิชาการก็เปรียบได้กับปริมาจารย์ ผู้ค้นพบ
 ศาสตร์แต่ละสาขาในองค์กรก็เปรียบได้กับ ผู้อำนวยการสายงานต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่สอนคน ให้ทำงาน
 ได้ ตามมาตรฐาน และกำกับกระบวนการพัฒนาให้เป็นที่ไปตามระบบคุณภาพนั่นเอง การประกาศ
 บุคคลผู้มีความเป็นเลิศ ไม่มีใดเทียบนี้เป็นทั้ง

๑. การให้เกียรติผู้สำเร็จกิจ

๒. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรโดยยกย่องบุคคลผู้เป็นแบบอย่าง

๓. การจัดระบบความรู้เพื่อการศึกษาฝึกฝนของอนุชนต่อไป เป็นทั้งการบริหารบุคคล
 โดยธรรม และการสร้างวัฒนธรรมอันงามขององค์กรไปในตัวจึงเป็นสิ่งที่พึงกระทำในทุกองค์กร การ
 แต่งตั้งบุคลากรในพระพุทธศาสนาในยุคพุทธกาลนั้นพระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งขึ้นโดยพระองค์เอง ด้วย
 พระญาณรู้จิตใจคน

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่มีบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป
 อาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคล กล่าวคือ ความร่วมมือ (Collective Mind) จะก่อให้เกิดความ
 ร่วมมือของกลุ่ม (Group Cooperation) อันจะนำไปสู่พลังของกลุ่ม (Group Effort) ที่จะทำให้เกิด
 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ โดยอาศัยวิธีการที่เหมาะสม และต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการทำงาน
 เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน ซึ่งผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำ หัวหน้า และผู้ประสานงาน
 แบ่งงานให้การทำงานนั้นได้รับผลสำเร็จตามจุดหมายที่วางไว้ การบริหารจัดการนั้นเกี่ยวข้องกับการ
 นำหลักของพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการบริหารปกครององค์กร ประกอบด้วย พุทธบูรณาการ
 การวางแผน พุทธบูรณาการการจัดองค์กร พุทธบูรณาการการ บริหารงานบุคคล พุทธบูรณาการใน
 การอำนวยความสะดวก พุทธบูรณาการในการกำกับดูแล ผู้บริหารที่ดีต้องเป็นธรรมาธิปไตย จากแนวคิดของ
 นักวิชาการสามารถสรุปเป็นตารางการบริหารจัดการ ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒. ๔ แสดงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธิตกร อติชาติพงศ์ (๒๕๖๗).	ศิลปะการบริหารเวลาสู่ความสำเร็จที่เรียกว่าSPTLEOBC ดังนี้ 1) การตั้งเป้าหมายที่ 2) การจัดลำดับความสำคัญของงาน 3) การจัดช่วงเวลา 4) การเรียนรู้ที่จะปฏิเสธ 5) การเปิดรับเทคโนโลยี 6) การเอาชนะการผลัดวันประกันพรุ่ง 7) การสร้างสมดุลระหว่างงานและชีวิต และ8) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
เกตกนก สวยศำข้าว, (๒๕๖๑).	การบริหารงานวิชาการ เป็นกระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นตั้งแต่การกำหนด นโยบาย การวางแผน ปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษา
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), (๒๕๕๗)	หน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี ๕ ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC”
สมพงศ์ เกษมสิน, (๒๕๕๔)	การใช้ศาสตร์ และ ศิลป์ นำเอาทรัพยากรบริหาร (Administrative resource) เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการมาประกอบการ ตามกระบวนการบริหาร (Process of administration) เช่น POSDCoRB Model ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), (๒๕๕๗, หน้า ๑-๒๓).	พุทธวิธีบริหาร คือ วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้แก่ ๑. พุทธวิธีในการวางแผน ๒. พุทธวิธีในการจัดองค์กร ๓. พุทธวิธีในการบริหารงานบุคคล ๔. พุทธวิธีในการอำนวยการ ๕. พุทธวิธีในการกำกับดูแล
ไชย ณ พล อัครศุภเศรษฐ์, (๒๕๕๑, หน้า ๑๐๕-๑๐๗).	๑. การให้เกียรติผู้สำเร็จกิจ ๒. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรโดยยกย่องบุคคลผู้เป็นแบบอย่าง ๓. การจัดระบบความรู้เพื่อการศึกษาฝึกฝนของอนุชนต่อไป เป็นทั้งการ บริหารบุคคลโดยธรรม และการสร้างวัฒนธรรมอันงามขององค์กร

ตารางที่ ๒. ๔ แสดงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระมหาสิมรรัตน์ศิริธมโม และ พระมหาเต็มใจภูริเมธี, (๒๕๕๑, หน้า ๑๖๙).	พระพุทธเจ้าทรงมีพระประสงค์ที่จะให้การระงับอธิกรณ์ทุก ประเภท ดำเนินไปอย่างเปิดเผยและโปร่งใสต่อหน้าสงฆ์ ต่อ หน้าพระธรรมวินัยและต่อหน้าบุคคล

การบริหารจัดการตามหลักสัปปริสธรรม ๗

หลักธรรมที่ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้กับ “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑” ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกนำหลักสัปปริสธรรม ๗ มาเป็น หลักธรรมสำหรับประยุกต์ใช้มีรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสัปปริสธรรม ๗ ดังต่อไปนี้

สาเหตุที่ท่านพระสารีบุตรแสดงพระสูตรนี้มีว่า ก่อนหน้านั้นเล็กน้อย นิครนถ์นาฏบุตร หรือ ศาสตามหาวิระของศาสนาเชนได้ดับขันธ ณ กรุงปาวานี้ หลักจากศาสดาดับขันธ สาวกของท่านก็แตกความสามัคคีกันเป็น ๒ ฝ่าย ท่านสารีบุตรจึงยกเหตุการณ์ ขึ้นมาปรารภว่า เป็นเพราะพระศาสดาสอนไว้ไม่ดี จึงทำให้สาวกตีกัน ตามคำสอนแตกต่างกัน ส่วนพระธรรมวินัยของพระศาสนานี้ พระผู้มีพระภาคตรัสสอนไว้ดีแล้วและเสนอให้เพื่อพรหมจารีของท่านร่วมกันสังคายนาพระธรรมวินัยนี้ เพื่อให้ดำรงอยู่ได้นาน ไม่ควรทะเลาะวิวาทในเรื่องพระธรรมวินัย

รูปแบบของสังคิติสูตรเป็นการประมวลหมวดธรรม มีการบรรยายแบบถามเองตอบเอง ประกอบใจความสำคัญของพระสูตร ในช่วงที่พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จจาริกไปในแคว้นมัลละ พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ประมาณ ๕๐๐ รูป และทรงแวะพัก ณ สวนมะม่วงของนายจุนท์กัมมารบุตร ทรงได้รับนิมนต์จากพวกเจ้ามัลละแห่งกรุงปาวาให้เสด็จไปประทับ เพื่อเป็นสิริมงคล ณ ท้องพระโรงอุพภตกะ ซึ่ง พังสร้างเสร็จใหม่ ๆ ยังมีได้ใช้สอย ที่นั่น พระองค์ทรงแสดงธรรมแก่ผู้มาเฝ้าจนค่อนคืน ครั้นทรงแสดง ธรรมจบ และทรงอนุญาต ให้พวกเจ้ามัลละและชาวกรุงปาวากลับบ้านได้จากนั้นทรงมอบให้ท่านสารีบุตรแสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายแทนพระองค์ แล้วทรงสำเร็จสี่ทิสายาส ณ ที่ประทับนั่นเอง ท่านสารีบุตร กล่าวว่า ปรารภการแตกสามัคคีของพวกนิครนถ์ หลังจากนิครนถ์นาฏบุตร ผู้เป็นศาสดา ดับขันธไม่นาน ณ กรุงปาวานี้เอง เป็นเพราะศาสดานั้นสอนธรรมไว้ไม่ดี ส่วนพระธรรม วินัยนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าแสดงไว้ดี จึงเป็นหน้าที่ของภิกษุทั้งหลายจะพร้อมกันทำสังคายนาพระธรรม วินัย เพื่อให้ดำรงมั่นคงยืนนาน เพื่อประโยชน์สุขของคนทั้งหลายสืบต่อไป โดยประมวลหลักธรรม ทั้งหลาย ที่มีจำนวนหัวข้อเท่ากันรวมไว้เป็นหมวดเดียวกัน คล้ายวิธีของอังคุตตรนิกาย เช่น ประมวล หลักธรรม จำนวน ๑ ประการ เข้าเป็นหมวดหนึ่ง เรียกว่า ธรรมหมวดละ ๑ ประการ ประมวลหลักธรรม จำนวน

๒ ประการ เข้าเป็นหมวดหนึ่ง เรียกว่า ธรรมหมวดละ ๒ ประการ โดยทำนองนี้จนถึงธรรม หมวดละ ๑๐ ประการ

สัปปริสธรรม ๗ ประการ

ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้^{๔๙}

๑. เป็นธัมมัญญ (ผู้จักเหตุ)
๒. เป็นอรรถัญญ (ผู้รู้จักผล)
๓. เป็นอรรถัญญ (ผู้รู้จักตน)
๔. เป็นมัตตัญญ (ผู้รู้จักประมาณ)
๕. เป็นกาลัญญ (ผู้รู้จักกาลเวลา)
๖. เป็นปริสัญญ (ผู้รู้จักชุมชน)
๗. เป็นบุคคลัญญ (ผู้รู้จักบุคคล)

สังคีสสูตร แปลว่า พระสูตรว่าด้วยการสังคายนาซึ่งนี้ตั้งตามเนื้อหาสาระของพระสูตรท่าน พระสารีบุตรแสดงแก่ภิกษุจำนวน ๕๐๐ รูป ณ ท้องพระโรงหลังใหม่ ชื่อว่าอุพทกะของพวกเจ้ามัลละ เขตกรุงปาวาแคว้นมัลละโดยมีพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ด้วย^{๕๐}

ความหมายของสัปปริสธรรม ๗ ประการ

ธัมมัญญสูตร ว่าด้วยบุคคลผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุประกอบด้วยธรรม ๗ ประการนี้ เป็นผู้ควรแก่ของที่เขานำมาถวายเป็นนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลกธรรม ๗ ประการ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ๑. เป็นธัมมัญญ ๒. เป็นอรรถัญญ ๓. เป็นอรรถัญญ ๔. เป็นมัตตัญญ ๕. เป็นกาลัญญ ๖. เป็นปริสัญญ ๗. เป็นบุคคลปริสัญญ

ภิกษุเป็นธัมมัญญ อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้ธรรม คือ สุตตะ เคยยะ เวยยากรณธ คาทา อุทาน อิติวุตตะกชาตกะ อพภูตธรรม เวทลละ หากภิกษุไม่รู้จักธรรม คือ สุตตะ ฯลฯ เวทลละ เราไม่พึงเรียกเธอว่าเป็นธัมมัญญในที่นี้ แต่เพราะภิกษุรู้ธรรม คือ สุตตะ ฯลฯ เวทลละ ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่าเป็นธัมมัญญ ภิกษุชื่อว่าเป็นธัมมัญญ ด้วยประการฉะนี้

ภิกษุเป็นอรรถัญญอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้ความหมายแห่งภาษิตนั้นๆ แล้วว่า เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้ หากภิกษุไม่รู้เนื้อความแห่งภาษิตนั้นๆ เลยว่านี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้ เราไม่พึงเรียกเธอว่าเป็นอรรถัญญในที่นี้ แต่เพราะภิกษุรู้ความหมายแห่งภาษิตนั้นๆ ว่า เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้ เราจึงเรียกเธอว่า เป็นอรรถัญญ ภิกษุชื่อว่าเป็นธัมมัญญ อรรถัญญ ด้วยประการฉะนี้

^{๔๙} อัง.สตุตทก. (ไทย), ๒๓/๖๘/๑๕๓-๑๕๖.

^{๕๐} ทีปา. (ไทย), ๑๑ / ๑๐.๑/(๔๖).

ภิกษุเป็นอรรถัตถ์อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักตนว่า โดยศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เรามีอยู่ประมาณเท่านี้ หากภิกษุไม่รู้จักตนว่า โดยศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เรามีอยู่ประมาณเท่านี้ เราไม่พึงเรียกเธอว่าเป็นอรรถัตถ์ในทันที แต่เพราะภิกษุรู้จักตนว่า ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เรามีอยู่ประมาณเท่านี้ ฉะนั้นเราจึงเรียกเธอว่าเป็นอรรถัตถ์ ภิกษุชื่อว่าเป็นธัมมัญญ อรรถัตถ์ อรรถัตถ์ ด้วยประการฉะนี้

ภิกษุเป็นมัตถ์อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักประมาณในการรับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลาน ปัจจัยเภสัชชบิหาร หากภิกษุไม่รู้จักประมาณในการรับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลาน ปัจจัยเภสัชชบิหารไม่พึงเรียกเธอว่าเป็นมัตถ์ในทันที แต่เพราะภิกษุรู้จักประมาณในการรับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชชบิหาร ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่าเป็นมัตถ์ ภิกษุชื่อว่าเป็นธัมมัญญ อรรถัตถ์ มัตถ์ ด้วยประการฉะนี้

ภิกษุเป็นกาลัญญุ อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักกาลว่า นี้เป็นกาลแห่งอุทเทศ นี้เป็นกาลแห่งปฐจณา นี้เป็นกาลบ่าเพ็ญเพียร นี้เป็นกาลหลีกเร้น หากภิกษุไม่รู้จักกาลว่า นี้เป็นกาลแห่งอุทเทศ นี้เป็นกาลแห่ง ปฐจณา นี้เป็นกาลบ่าเพ็ญเพียร นี้เป็นการหลีกเร้น เราไม่พึงเรียกเธอว่า เป็นกาลัญญุ ในทันที เพราะภิกษุรู้จักกาลว่า นี้เป็นกาลแห่งอุทเทศ นี้เป็นกาลแห่งปฐจณา นี้เป็นกาลบ่าเพ็ญเพียร นี้เป็นกาลหลีกเร้น ฉะนั้นเราจึงเรียกเธอว่า เป็นกาลัญญุ ภิกษุชื่อว่าเป็นธัมมัญญ อรรถัตถ์ อรรถัตถ์ มัตถ์ กาลัญญุ ด้วยประการฉะนี้

ภิกษุเป็นปริสัณญุ อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักบริษัทว่า ชัตตยบริษัท นี้พราหมณบริษัท นี้คหบดีบริษัท นี้สมณ บริษัท ในบริษัทนั้นเราควรเข้าไปหาอย่างนี้ ควรยืนอย่างนี้ ควรทำอย่างนี้ ควรนั่งอย่างนี้ ควรกล่าวอย่างนี้ ควรสงบนิ่งอย่างนี้ หากภิกษุไม่รู้จักบริษัทว่านี้ ชัตตยบริษัทนี้ พราหมณบริษัทนี้ คหบดีบริษัทนี้ สมณบริษัทในบริษัทนั้น เราควรเข้าไปหาอย่างนี้ ควรยืนอย่างนี้ ควรทำอย่างนี้ ควรนั่งอย่างนี้ ควรกล่าวอย่างนี้ ควรสงบนิ่งอย่างนี้ เราไม่พึงเรียกเธอว่าเป็นปริสัณญุ ในทันทีแต่เพราะภิกษุรู้จักบริษัทว่านี้ ชัตตยบริษัทนี้ พราหมณบริษัท นี้คหบดีบริษัท นี้สมณบริษัทในบริษัทนั้นเราควรเข้าไปหาอย่างนี้ ควรยืนอย่างนี้ ควรทำอย่างนี้ ควรนั่งอย่างนี้ ควรกล่าวอย่างนี้ ควรสงบนิ่งอย่างนี้ ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่า เป็นปริสัณญุ ภิกษุชื่อว่าเป็นธัมมัญญ อรรถัตถ์ อรรถัตถ์ มัตถ์ กาลัญญุ ปริสัณญุ ด้วยประการฉะนี้

ภิกษุเป็นบุคคลโรปรัญญู อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักบุคคล ๒ จำพวก บุคคล ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งต้องการเห็นพระอริยะ อีกพวกหนึ่งไม่ต้องการเห็นพระอริยะ บุคคลพวกที่ไม่ต้องการเห็นพระอริยะ ก็ถูกติเตียนด้วยเหตุหนึ่ง อย่างนี้ บุคคลที่ต้องการเห็นพระอริยะก็ได้รับกาสรรเสริญด้วยเหตุผลนั้น อย่างนี้

สัปปริสธรรมธรรมของสัปปุรุษหรือคนดีหรือธรรมของมนุษย์ผู้มีความเป็นมนุษย์สมบูรณ์มี ๗ ประการ ศึกษาให้รู้ให้เข้าใจแล้วปฏิบัติให้ได้ก็จักสามารถรักษาคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ทุกประการ ได้สัปปริสธรรม ๗ ประการ คือ รู้ จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักประชุมชนและรู้จักบุคคล^{๕๑}ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คือ เป็นคุณธรรมหรือคุณสมบัติของคนดีเป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเป็นคนดี เป็นผู้ควรแก่การยกย่องนับถือเป็นคนที่สามารถให้การแนะนำในการดำเนินชีวิตที่ถูกด้วยต้องความปรารถนาดีมี ๗ ประการ ได้แก่ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักประชุมชนและรู้จักบุคคล^{๕๒}ผู้นำในความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานที่ไปด้วยกันนั้น คือ คุณสมบัติของผู้ที่เจ้านายบุคคลที่ที่เป็นผู้นำจะต้อง มีธรรมะหรือคุณสมบัติในตัวของผู้นั้นมี ๗ ประการ ได้แก่ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักประชุมชนและรู้จักบุคคล^{๕๓}

สัปปริสธรรม ธรรมของสัตบุรุษ เรียกว่า สัปปริสธรรมมี ๗ ประการ^{๕๔} ธรรมของคนดีของคนมีคุณธรรมและจริยธรรมในพระพุทธศาสนาที่ยกย่องผู้มีสัปปริสธรรมว่าเป็นธรรมของนักบริหาร เพราะเบื้องต้นนักบริหารจะต้องรู้จักและเข้าใจเกี่ยวกับกาลคนและงานอย่างลึกซึ้งและละเอียดถี่ถ้วนผู้นั้นถึง จะถือว่าเป็นผู้ที่ถูกพัฒนาแล้วด้วยสัปปริสธรรมลักษณะของสัตบุรุษโดยภาพรวมจะเป็นบุคคลที่รู้ชัดถึง เหตุแห่งความทุกข์เดือดร้อนและบ่อเกิดแห่งความผาสุก รู้ซึ่งถึงความเจริญสุขเป็นผลของบุญและทุกข์ โทษสืบมาแต่บาปทุจริตสำเนียงความรู้ ความสามารถวางตนสมอัธยาอย่างเจียมใจรู้จักใช้ งบประมาณพอดีสมควรแก่ฐานะจัดสรรกิจการให้ถูกจังหวะเข้าใจปรับบุคลิกภาพของตนให้สอดคล้อง กับสมาคมทุกระดับและประการสุดท้ายจะต้องเป็นผู้อ่านอัยยาคัยคนออกด้วยจิตที่รู้เขารู้เราซึ่งถือเป็นการปรับจรรยาให้ตรงและสามารถเขาได้กับทุกคนมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ธรรมัญญาตา (รู้หลักและรู้จักเหตุ) คือ รู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่ตนเข้าไป

^{๕๑} สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน), **ธรรมศึกษา**, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <http://22mahamakuta.inet.co.th/study>. [๒๘ มีนาคม ๒๕๕๙].

^{๕๒} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **ภาษาธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗๐.

^{๕๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ**, หน้า ๑๐.

^{๕๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) **หลักสัปปริสธรรม**, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <https://etheses.rbru.ac.th/pdf-uploads/thesis-468-file06-2023-06-13-09-58-34.pdf>. [๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๓].

เกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติกิจหน้าที่และดำเนินกิจการต่าง ๆ รู้เข้าใจสิ่งที่ตนเองจะต้องประพฤติปฏิบัติตามเหตุผล เช่น รู้ว่าตำแหน่งฐานะ อาชีพ การงานของตน มีหน้าที่ และความรับผิดชอบอย่างไร มีอะไรเป็นหลักการ จะต้องทำอะไรอย่างไร จึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จที่เป็นไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบนั้น ๆ เป็นต้น ตลอดจนขั้นสูงสุดคือรู้เท่าทันกฎธรรมดาหรือหลักความจริงของธรรมชาติ เพื่อปฏิบัติต่อโลกและชีวิตอย่างถูกต้อง มีจิตใจเป็นอิสระไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิตนั้น

๒. อุตถัญญตา (รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล) คือ รู้ความหมาย และความมุ่งหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ เข้าใจในวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนกระทำ รู้ว่าที่ตนทำอยู่นั้นหรือดำเนินชีวิตอย่างนั้น เพื่อจุดประสงค์ประโยชน์อะไร หรือควรจะได้บรรลุถึงผลอะไรการมีหน้าที่ ตำแหน่งฐานะการงานที่ต้องรับผิดชอบ กำหนดวางกันไว้เพื่อความมุ่งหมายอะไรกิจการที่ตนทำอยู่นั้นเมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้าง เป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไร เป็นต้นตลอดจนถึงขั้นสูงสุดคือการรู้ความหมายของคติธรรมดาและประโยชน์ที่เป็นจุดหมายแท้จริงของชีวิต

๓. อุตถัญญตา (รู้ตน) คือ รู้ตามความเป็นจริงว่าตัวเรานั้น โดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถและคุณธรรม เป็นต้น มีมากน้อยเพียงใด แล้วประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมทำการต่าง ๆ ให้สอดคล้องถูกต้องตามจุดมุ่งหมายที่จะสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงตนเองให้เจริญงอกงามถึงความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

๔. มัตถัญญตา (รู้ประมาณ) คือ รู้จักพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภคในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด การปฏิบัติกิจและทำการต่าง ๆ ตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับและการสนุกสนานรื่นเริงทั้งหลาย ทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจในวัตถุประสงค์เพื่อผลดีแท้จริงที่พึงต้องการ โดยมีใจเพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตน แต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัยหรือองค์ประกอบทั้งหลายที่ลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยสติปัญญา

๕. กาลัญญตา (รู้กาล) คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่พึงใช้ในการประกอบกิจการหน้าที่การงาน ปฏิบัติการต่าง ๆ และเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไรอย่างไร และทำให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะแก่เวลา ให้ถูกเวลา ตลอดจนรู้จักกับเวลา และวางแผนการใช้เวลาอย่างได้ผล

๖. ปริสัจญญตา (รู้ชุมชน) คือ รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมชนและชุมชน รู้กาลควรประพฤติปฏิบัติในถิ่นที่ชุมชน และต่อชุมชนนั้นว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาควรต้องทำกิจอย่างไร ควรต้องพูดอย่างไรชุมชนนี้มีระเบียบวินัยอย่างไร มีวัฒนธรรมประเพณีอย่างไร มีความต้องการอย่างไร ควรเกี่ยวข้อง ควรต้องสังเคราะห์ ควรรับใช้ ควรบำเพ็ญประโยชน์ให้อย่างไรจึงจะเกิดผลดี เป็นต้น

๗. บุคคลัญญตา (รู้บุคคล) คือ รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอรรถาศัยความสามารถ และคุณธรรม แต่ละบุคคลแตกต่างกันอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ

ด้วยดีว่า อีกทั้งการคบบุคคล บุคคลใดควรจะคบ จะสัมพันธ์เกี่ยวข้อง จะใช้ จะยกช่อง จะตำหนิ หรือ แนะนำสั่งสอนอย่างไร จึงจะได้ผลดี เป็นต้น

หลักบริหารเชิงพุทธศาสตร์^{๔๔}

การบริหารงานสมัยใหม่จำเป็นต้องอาศัยวิทยาการด้านการบริหารจัดการเข้ามาสนับสนุนองค์กร อีกทั้งหลักการบริหารที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ก็มีมานานแล้ว ดังเช่น หลักสัปปุริสธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ ๗ ประการ คือ

๑. **ธัมมัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ** คือ รู้ความจริง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรม ได้ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้จักหลักการที่จะทำให้เกิดผล รวมความว่า การบริหารจัดการองค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รู้จักการวิเคราะห์ความจริงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ อันว่า “สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่ดับไป เป็นธรรมดา” โดยพิจารณาหลักการและเกณฑ์แห่งเหตุผลมาบริหารองค์กร

๒. **อัตถัญญตา ความเป็นผู้รู้จักผล หรือความมุ่งหมาย** คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้น สืบเนื่องจากการกระทำตามหลัก หมายถึง การบริหารงานองค์กรให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ และรู้ถึงประโยชน์ขององค์กรที่นำไปสู่ความมั่นคง และไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อองค์กร ในที่นี้ก็หมายถึงการมีแผนงานที่ดี การวางแผนที่วิเคราะห์ผลกระทบด้านต่างๆ

๓. **อัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักตน** คือ รู้จักเราว่าเรานั้น โดยฐานะภาวะเพศ ความรู้ความสามารถ และคุณธรรมเป็นอย่างไรและเท่าใด แล้วประพฤติให้เหมาะสม รู้จักที่จะปรับปรุงต่อไป ในที่นี้หมายถึง รู้จักองค์กรที่เราบริหารเป็นอย่างดีว่าจุดด้อยจุดแข็งอย่างไร มีขีดความสามารถอย่างไร รู้จักปรับปรุงองค์กรให้ทันต่อเหตุการณ์ที่มีผลกระทบ รวมทั้งการบริหารความแตกต่างที่จะทำให้องค์กรเป็นเลิศ มีประสิทธิภาพ และมั่นคงถาวร

๔. **มัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ** คือ ความพอดีในการจ่ายโภคทรัพย์ ในที่นี้หมายถึง การบริหารการเงิน หรือการขยายกิจการ ต้องพิจารณาให้รู้จักประมาณในความเพียงพอขององค์กร ขีดความสามารถขององค์กร ขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร รวมทั้งการแข่งขันที่รอบคอบ และรู้จักประมาณขีดความสามารถขององค์กร

^{๔๔} ลานธรรมจักร,หลักบริหารเชิงพุทธศาสตร์,[ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <http://www.dhammadjak.net>

๕. กาลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาในการประกอบกิจ ในที่นี้หมายถึง การบริหารจัดการ จะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสม การสร้างโอกาสขององค์กรจะต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ในเวลานั้นๆ ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร อะไรควรเร่ง อะไรควรกระทำ เวลาใดควรขยายกิจการหรือช่วงเวลาใดที่จะบริหารองค์กรให้ประสบผลสำเร็จต่อองค์กรมากที่สุด

๖. ปริสัญญุตตา ความเป็นผู้รู้จักชุมชน คือ รู้กิจการที่จะประพุดต่อชุมชนนั้น ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร การบริหารจัดการ จำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่างๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตรและคู่แข่ง การสร้างสรรค์ หรือการประสานงานกับชุมชนหรือกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อองค์กร คือ เข้าถึง เข้าใจ และพัฒนา เป็นการบริหารจัดการที่สร้างความสัมพันธ์ด้วยเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชุมชนหรือสาธารณชน จะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร

๗. บุคคลัญญุตตา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม ตลอดจนรู้ในความสามารถของบุคคล และใช้มอบงานที่เหมาะสมให้การบริหารจัดการในการรู้บุคคลเปรียบเสมือนการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องมีการพัฒนาและบริหารบุคคลในองค์กร ให้บุคลากรในองค์กร รวมถึงการทำงานเป็นหมู่คณะ การติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่างๆ ด้วยความเป็นมิตรไมตรี รวมทั้งมีความจริงใจต่อกัน

สรุปได้ว่า เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสัปปุริสธรรม ๗ และผลงานการศึกษาของนักวิชาการ ต่างๆ ผู้วิจัยประมวลผลได้ว่า หลักสัปปุริสธรรม ๗ มีความสำคัญและจำเป็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้เป็นอย่างดี เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ประสงค์ต่อการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพราะสัปปุริสธรรม ๗ ประการ คือ ธรรมของสัตบุรุษใน การบริหารงานในองค์กรต่างๆ ถ้าองค์กรใดมีผู้บริหารและบุคคลกรที่เป็นสัตบุรุษก็ย่อมจะสร้างความ เจริญความสามัคคีให้แก่องค์กรนั้นๆ การจะทำให้มีประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ นั้น ก็ควรนำหลักสัปปุริสธรรม ๗ มาประยุกต์ใช้ ต่อการบริหารจัดการ เพราะผู้บริหารและบุคลากรที่รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตนเอง รู้จักประมาณ รู้จักเวลา รู้จักชุมชนและรู้บุคคล ย่อมทำให้การบริหารจัดการโครงการประสบความสำเร็จตามนโยบายที่ได้วางไว้

ตารางที่ ๒.๕ แสดงความสำคัญของหลักสัปปริสธรรม ๗

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิด
สมเด็จพระสังฆราชสกลมหา สังฆปริณายก (เจริญสุวฑฒโน), (๒๕๔๗)	ธรรมของมนุษย์ผู้มีความเป็นมนุษย์สมบูรณ์มี ๗ ประการศึกษาให้รู้ให้เข้าใจแล้วปฏิบัติให้ได้ก็จักสามารถรักษาคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ทุกประการได้
พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดีสุรเตโช), (๒๕๔๘, หน้า ๑๗๐)	เป็นคุณธรรมหรือคุณสมบัติของคนดีเป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเป็นคนดีเป็นผู้ควรแก่การยกย่องนับถือ
พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต),(หน้า ๑๐)	คุณสมบัติของผู้ที่จะผู้นำบุคคลที่ที่เป็นผู้นำจะต้องมีธรรมะหรือคุณสมบัติในตัวของผู้ผู้นำ

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ การจัดทำหลักสูตรให้กับครูผู้สอนศีลธรรมได้นำไปสอนในสถานศึกษา โดยกำหนดเนื้อหาวิชาที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

๑) เนื้อหาการสอน

การกำหนดเนื้อหาวิชา ถือว่าเป็นเนื้อหาสาระสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ได้ ฉะนั้นครูจะต้องเลือกใช้เนื้อหาที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ดีที่สุด นั่นคือ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด เนื้อหาวิชาที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องและตรง กับจุดมุ่งหมายย่อมจะส่งผลต่อการเรียนรู้ได้ดีดังนั้น ในการกำหนดเนื้อหาจึงควรพิจารณาเลือกเอาเนื้อหาที่มีใจความโดยรวมที่ตรงกับจุดมุ่งหมาย

การเลือกและจัดการเนื้อหาจากการวิเคราะห์ความต้องการและกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรชั่วคราวแล้ว จะถึงขั้นการเลือกและจัดเนื้อหาในหลักสูตร การวินิจฉัยความต้องการ และจุดประสงค์ของหลักสูตรจะเป็นการเลือกเนื้อหาว่าต้องการส่วนที่สำคัญอะไรบ้าง โดยทั่วไปแล้วการพัฒนาหน่วยการเรียนการสอนต้องอยู่ในกรอบของโรงเรียนที่กำหนดว่าในเนื้อหาใดควรสอนในระดับชั้นอะไร การเปลี่ยนแปลงโยกย้ายเนื้อหาเป็นเรื่องค่อนข้างจะกระทำได้ยาก

๑. การเลือกเรื่อง การเลือกเรื่องเป็นการพัฒนาหน่วยการสอนอันดับแรกที่ครูหรือผู้สอน และนักวางแผนหลักสูตรต้องตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และควรคำนึงถึงธรรมชาติของเรื่องในหน่วยการสอน เพื่อทำให้มีความสัมพันธ์กับวิชาและขอบเขตของการศึกษา ไม่ว่าจะเรื่องที่จะเลือกจะมาเป็นตัวแทนที่ ดีของเนื้อหาวิชาที่ต้องการให้ผู้เรียนศึกษาหรือไม่ก็ตาม การเรียนการสอนก็ค่อนข้างจะมี

ขีดจำกัด และ เรื่องที่เลือกมาโดยมากจะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่บังเกิดกับผู้เรียนมากที่สุด หน่วยการสอนจะหมดความสำคัญ ถ้าเรื่องที่เลือกมานั้นไม่มีส่วนพัฒนาตัวผู้เรียนในหลาย ๆ ด้าน เช่น การพัฒนากาย อารมณ์ และสังคม เป็นต้น เนื้อหาวิชาจะเป็นตัวกำหนดมิติของการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะความรู้ในแต่ละระดับชั้น จะเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อในชั้นสูงขึ้น พื้นฐานความรู้ทั้งหลายจึงต้องเน้นทัศนคติ ความสนใจ และความซาบซึ้งเป็นสำคัญ

๒. การเลือกแนวคิดพื้นฐาน แนวคิดพื้นฐานของแต่ละวิชาจะเป็นตัวแทนของวิชานั้น ๆ การเลือกแนวคิดพื้นฐานมีความสำคัญเช่นเดียวกับการเลือกเรื่องบรรจุลงในหลักสูตร แนวคิดพื้นฐานในแต่ละหน่วยของทุกเนื้อหาจะกำหนดแนวคิดพื้นฐานอย่างสมเหตุสมผล หลักในการเลือกคือ จะต้องเป็นแนวทางในการเลือกข้อเท็จจริงทั่วไป และข้อเท็จจริงเฉพาะ ดังนั้นสิ่งที่กำหนดไว้ในแนวคิดพื้นฐาน คือ เรื่องที่มาบรรจุลงในหลักสูตรจะต้องมีประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยการเลือกแนวคิดนี้จะต้องผ่านการทดสอบ และเป็นที่ยอมรับของครูและนักวางแผนหลักสูตร เช่น เป็นเรื่องที่มีสมเหตุสมผล มีความสำคัญ และอยู่ในระดับความสามารถของผู้เรียนและ

แนวคิดในการเลือกเรื่องและเนื้อหาเพื่อบรรจุลงในหลักสูตรของวิชาต่าง ๆ ไว้ดังนี้

๑. มนุษย์มีความต้องการพื้นฐาน เช่น ความต้องการทางร่างกาย ความต้องการทางสังคม
๒. กลุ่มบุคคลที่มีวัฒนธรรมเก่าจะชอบอยู่กับสิ่งแวดล้อมและทักษะเก่าตามที่บุคคลนั้นมีอยู่ แบบเดิมส่วนบุคคลที่มีวัฒนธรรมใหม่จะนิยมใช้ทักษะใหม่ และยึดถืออยู่กับสภาพแวดล้อมเดิมน้อย
๓. การดำเนินชีวิตของกลุ่มบุคคลจะได้รับอิทธิพลจากบุคคลรุ่นเก่าสืบต่อกันมา
๔. สถาบันครอบครัวเป็นส่วนสำคัญที่สุดในทุกวัฒนธรรม แต่โครงสร้างของครอบครัวอาจแตกต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบทบาทของสมาชิกในครอบครัว
๕. สถาบันครอบครัว จะมีวิธีสอนบุตรหลานของตนเองในสิ่งที่ให้ความสำคัญแก่การเรียนรู้ และแต่ละครอบครัวจะมีวิธีสอนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน
๖. ในสังคมแบบเก่าจะได้รับการสืบทอดกิจกรรมต่าง ๆ จากครอบครัวหรือกลุ่มชน แต่สังคมรุ่นใหม่จะได้รับการสืบทอด โดยผ่านทางสถาบันและองค์กรต่าง ๆ
๗. การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้เมื่อกระทำการเปลี่ยนแปลงที่กลุ่มสังคมรุ่นเก่า
๘. การดำเนินชีวิตของสังคมรุ่นใหม่ขึ้นอยู่กับบุคคลหลายฝ่าย การค้าขายและธุรกิจมีส่วนช่วยให้บุคคลในสังคมได้สิ่งต่างๆ ตามความต้องการพื้นฐาน
๙. สถาบันต่าง ๆ จะได้รับการพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางการดำรงชีวิต
๑๐. กลุ่มในสังคมรุ่นใหม่บางกลุ่มปรารถนาจะดำเนินชีวิตในแบบวัฒนธรรมเก่า^{๕๖}

^{๕๖} Taba,H., Curriculum Development : Theory and Practice, New York, NY: Harcourt, Brace & World, 1962, pp. 38 - 40.

แนวคิดที่กล่าวมานี้จะช่วยให้อุครูหรือผู้สอนและนักการวางแผนหลักสูตรเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ และมีหลักในการเรื่องเรื่อง และเนื้อหาที่จะบรรจุลงในหลักสูตร การเลือกเนื้อหาเฉพาะ คือ จะเห็นว่าแนวคิดพื้นฐานที่ได้กล่าวมานั้น สามารถนำมาเป็นหลักกำหนดแนวทางในการเลือกเนื้อหาเฉพาะเพื่อพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรที่กำหนดขึ้น เนื้อหาเฉพาะที่ เลือกมาจะต้องสอดคล้องกับแนวคิดทั่วไป ไม่คลุมเครือ และสมเหตุสมผล เนื้อหาที่เลือกมาไม่จำเป็นต้องครอบคลุมทุกเรื่อง แต่แนวคิดในการเลือกแต่ละเรื่องจะต้องไม่ขัดแย้งกัน

การเลือกเนื้อหาเฉพาะในเรื่องหนึ่ง ครูหรือผู้สอนและนักวางแผนหลักสูตร จะต้องคำนึงถึงความสมเหตุสมผลและระดับความเหมาะสมของเนื้อหาทั้งหมด นอกจากนี้ครูและนักวางแผนหลักสูตร จะต้องคำนึงว่า เนื้อหาเฉพาะเป็นส่วนที่รวมจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หลายข้อ เป็นส่วนที่เป็นความต้องการของกลุ่มคนในชุมชน เป็นส่วนที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียน เป็นส่วนที่เพิ่มความเข้าใจจากความรู้เพิ่มเติมที่ผู้เรียนเคยศึกษามาแล้ว และเป็นส่วนที่มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน ถึงแม้ว่าครูและนักวางแผนหลักสูตรจะได้แนวคิดในการเลือกเนื้อหาเฉพาะที่จะบรรจุลงใน หลักสูตรแล้วก็ตาม ข้อเท็จจริงของสิ่งที่ควรคำนึงถึง คือ การเลือกเนื้อหาที่ไม่ดี และไม่เหมาะสมมาสอนนักเรียน จะไม่เป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถใด ๆ และยังเป็นการบั่นทอนกำลังใจ และความสนใจในตัวผู้เรียน ดังนั้น การตัดสินใจเลือกเนื้อหาเฉพาะลงในเรื่องที่จะสอนควรเป็นส่วนพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาในตัวผู้เรียน หลักในการเลือกจึงต้องคำนึงถึงเรื่องแนวคิดพื้นฐาน และระดับชั้นที่จะสอนด้วย^{๕๗}

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในหมวด ๔ ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ใฝ่รู้ สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รวมทั้งมุ่งเน้นพัฒนาทักษะ กระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบและการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย อาทิ การเรียนการสอนแบบโครงงาน (Project Based Learning) การเรียนการสอนแบบการสืบสอบด้วยการค้นพบ (Investigation Based Learning) การเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัย (Research Based Learning) ฯลฯ จะเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงเผชิญเหตุการณ์จริง สร้างสรรค์ผลงานจากกระบวนการคิด การทำงานที่เป็นระบบ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ใช้กระบวนการวิจัยในแก้ปัญหา ค้นหาคำตอบจากการสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพในทุก ๆ ด้าน ดังเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ^{๕๘}

^{๕๗} บรรพต สุวรรณประเสริฐ, การพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, (เชียงใหม่ : The Knowledge Center, ๒๕๕๔), หน้า ๓๘ - ๔๐.

^{๕๘} การจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๕๒, หน้า ๗.

วิธีจัดโครงสร้าง และลำดับของเนื้อหาวิชาในลักษณะผลการเรียนรู้ สรุปได้ ๓ กลุ่ม คือ

๑. ความรู้ด้านข้อเท็จจริง (Verbal Information) เน้นเรื่องความจำ การระลึกได้ หรือ ความสามารถในการบอกข้อเท็จจริง และเหตุการณ์ต่างๆ เช่น บอกชื่อ สัญลักษณ์ สถานที่ วัน เดือน ปี การให้นิยาม อธิบายสิ่งของ ตลอดจนเหตุการณ์อื่นๆ

๒. ทักษะด้านสติปัญญา (Intellectual Skills) มี ๒ ระดับ คือ

๑) มโนทัศน์ หรือแนวคิด (Concepts) เป็นการรวบรวมเอาความคิด เหตุการณ์ หรือ สิ่งของที่มีลักษณะคล้ายกัน หรือเกี่ยวข้องกันมาจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ทำให้เกิด มโนทัศน์ มโนทัศน์มี ทั้งมโนทัศน์ที่เป็นรูปธรรมและมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรม

๒) หลักการ หรือกฎ (Principles or Rules) หมายถึง ข้อความที่ประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ ตั้งแต่ ๒ มโนทัศน์ขึ้นไป

๓. ยุทธศาสตร์การคิด (Cognitive Strategy) เป็นความมุ่งหมายสูงสุดในการเรียน การสอน เพราะผู้สอนต่างมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้จากข้อเท็จจริงต่างๆ รวมทั้ง ข้อสรุปทั้งหลายไปใช้แก้ปัญหาได้ ดังนั้น การแก้ปัญหา (Problem Solving) จึงเป็นการบ่งชี้รูปแบบ ของ กิจกรรมการเรียนระดับสูงสุดของกิจกรรมทางสติปัญญา จากลักษณะผลการเรียนรู้ข้างต้น จะ เห็นได้ว่า การเรียนรู้ระดับต่ำสุด คือ ข้อเท็จจริง เช่น การชี้บอกรายชื่อ การอธิบายเกี่ยวกับวัตถุ หรือ เหตุการณ์อย่างง่าย ๆ หลังจากที่ผู้เรียนสามารถชี้บอกรายชื่อ ข้อเท็จจริงได้ว่ามีคุณสมบัติร่วมกัน แสดงว่า ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์หรือแนวคิด เช่น การดูแผนที่ ผู้เรียนสามารถชี้บอกลักษณะของพื้นที่เรียกว่า “คาบสมุทร” ได้ถูกต้อง ดังนั้น มโนทัศน์หรือแนวคิด ก็คือ ผลจากการจัดระบบสารสนเทศให้เป็น โครงสร้างที่มีความหมายนั่นเอง และความสัมพันธ์ระหว่าง แนวคิดตั้งแต่สองแนวคิดขึ้นไป ก็ได้ กลายเป็นบทสรุปทั่วไป หรือ หลักการสำหรับหลักเกณฑ์ในการกำหนดเนื้อหาสาระว่าผู้เรียนจะต้อง เรียนอะไรบ้างในหัวเรื่องที่จัดดำเนินการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนมีเกณฑ์การพิจารณารายละเอียดของ เนื้อหาจากหัวเรื่องที่กำหนดในการเรียน การสอน ดังนี้

๑. เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

๒. เนื้อหาเหมาะสมกับผู้เรียนในแง่ระดับความลึกซึ้งของเนื้อหา โดยมองในแง่ความสามารถ ในการรับรู้ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนที่จะสามารถต่อยอดความรู้เดิมเข้ากับความรู้ใหม่ได้

๓. เนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญ หรือแก่นสารของศาสตร์นั้นๆ

๔. เนื้อหาที่มีประโยชน์เป็นปัจจุบันทันต่อเทคโนโลยีและสามารถนำไปใช้ได้จริง^{๕๙}

สรุปได้ว่า การกำหนดเนื้อหาวิชานั้น เป็นแนวทางออกของการเรียนการสอน ในการ กำหนด เนื้อหาวิชาจะนำไปสู่มุมมองของการออกแบบสื่อการสอน การวิเคราะห์เนื้อหาวิชา ซึ่งเป็น

^{๕๙} Gagne, R. M., *The Conditions of Learning and Theory of Instruction*, 4th ed., New York: Educational Technology Publication, 1985, p.56.

แนวทางสำคัญที่จะช่วยระบุ และชี้เฉพาะลักษณะของเนื้อหาวิชา มีส่วนช่วยระบุวัตถุประสงค์สุดท้าย ซึ่งจะทำให้การเรียงลำดับขั้นตอนของเนื้อหาสาระเป็นไปอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการด้านความคิด สติปัญญา และความเข้าใจของผู้เรียน และช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เปรียบเสมือนการเตรียม รายละเอียด เพื่อเตรียมสคริปต์ (Script) ถ่ายทำรายการ ดังนั้นจึงเป็น ขั้นตอนสำคัญซึ่งนักออกแบบสื่อ การสอนจำเป็นต้องดำเนินการในกระบวนการผลิตสื่อการสอนไม่ว่า จะเป็นสื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อการสอนประเภทอื่นๆก็ตาม โดยผู้วิจัยได้ทำการกำหนด เนื้อหาโดยจัดลำดับเนื้อหาเพื่อทำการศึกษาตามลำดับต่อไปนี้

๑. เรียงตามลำดับเวลาของเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้เกิดขึ้น เช่น เนื้อหาที่เป็นเรื่องราวหรือ เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์

๒. เรียงตามลำดับขั้นตอน เช่น เนื้อหาที่แสดงกระบวนการทำงานตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด การกึ่งนั้นๆ

๓. เรียงตามหัวข้อเรื่อง เช่น ความหมายของวัสดุกราฟิก ประเภทของวัสดุกราฟิก ประโยชน์ของวัสดุกราฟิกและวิธีการผลิตวัสดุกราฟิก เป็นต้น

๔. เรียงจากง่ายไปหายาก เช่น การสอนคำศัพท์ในภาษาอังกฤษโดยเริ่มจากคำพยางค์ เดียว สองพยางค์ สามและสี่พยางค์ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้แยกวิเคราะห์จากผลสรุป ในการกำหนดเนื้อหานั้นถือว่าเนื้อหาเป็นสาระสำคัญ อย่างยิ่งที่จะช่วยให้ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ดเขต ๑ บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ ดังนั้นครูและพระสอน ศิลปกรรมจะต้องเลือกใช้ เนื้อหาที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ดีที่สุด

๒) ด้านกระบวนการทัศน์/วิธีการสอน

ด้านกระบวนการทัศน์/วิธีการสอน คือ ขั้นตอนให้ผู้สอนดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตาม วัตถุประสงค์ด้วยวิธีการต่างๆ ที่แตกต่างกันไปตามองค์ประกอบและขั้นตอนสำคัญอันเป็นลักษณะเด่น หรือลักษณะเฉพาะที่ขาดไม่ได้ของวิธีนั้นๆ เช่น วิธีสอนโดยใช้การบรรยาย องค์ประกอบสำคัญของการบรรยาย คือ เนื้อหาสาระที่จะบรรยายและการบรรยาย และขั้นตอนสำคัญคือ การเตรียมเนื้อหา สาระการบรรยาย (พูด บอก เล่า อธิบาย) และการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการ บรรยาย ดังนั้นวิธีสอนโดยใช้การบรรยาย ก็คือกระบวนการหรือขั้นตอนที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการเตรียมเนื้อหาสาระที่จะบรรยาย แล้วบรรยาย คือ พูด บอก เล่า อธิบาย เนื้อหาสาระหรือสิ่งที่ต้องการสอนแก่ผู้เรียนและประเมินผลการเรียนรู้ของ ผู้เรียนด้วยวิธีใด วิธีหนึ่งต่อความหมายการสอน

ก. รูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Instructional Models of Cooperative Learning)

ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดของรูปแบบ รูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ พัฒนาขึ้นโดยอาศัยหลักการเรียนรูปแบบร่วมมือของ จอห์นสัน และจอห์นสัน ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียน ควรร่วมมือกันในการเรียนรู้มากกว่าการแข่งขันกันเพราะการแข่งขันก่อให้เกิดสภาพการณ์ของการแพ้-ชนะ ต่างจากการร่วมมือกัน ซึ่งก่อให้เกิดสภาพการณ์ของการชนะ-ชนะ อันเป็นสภาพการณ์ที่ดีกว่าทั้ง ทางด้านจิตใจและสติปัญญาหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ ๕ ประการ ประกอบด้วย

๑. การเรียนรู้ต้องอาศัยหลักการพึ่งพากัน (Positive Interdependence) โดยถือว่า ทุก คนมีความสำคัญเท่าเทียมกันและจะต้องพึ่งพากันเพื่อความสำเร็จร่วมกัน

๒. การเรียนรู้ที่ดีต้องอาศัยการหันหน้าเข้าหากัน มีปฏิสัมพันธ์กัน (face to face Interaction) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อมูล และการเรียนรู้ต่าง ๆ

๓. การเรียนรู้ร่วมกันต้องอาศัยทักษะทางสังคม (Social Skills) โดยเฉพาะทักษะใน การ ทำงานร่วมกัน

๔. การเรียนรู้ร่วมกันควรมีการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม(Group Processing)ที่ใช้ใน การทำงาน

๕. การเรียนรู้ร่วมกันจะต้องมีผลงานหรือผลสัมฤทธิ์ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มที่ สามารถ ตรวจสอบและวัดประเมินได้ (Individual Accountability) หากผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้ แบบร่วมมือกันนอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาสาระต่าง ๆ ได้กว้างขึ้นและ ลึกซึ้งขึ้นแล้วยัง สามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนทางด้านสังคมและอารมณ์มากขึ้นด้วย รวมทั้งมีโอกาสได้ ฝึกฝนพัฒนาทักษะ กระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอีกมาก

ข. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ รูปแบบนี้มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ ด้วย ตนเองและด้วยความร่วมมือและความช่วยเหลือจากเพื่อนๆรวมทั้งได้พัฒนาทักษะทางสังคมต่าง ๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ รวมทั้งทักษะการ แสวงหา ความรู้ ทักษะการคิด การแก้ปัญหาและอื่น ๆ

ค. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ แบบร่วมมือมีหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบจะมีวิธีการดำเนินการหลัก ๆ ซึ่ง ได้แก่ การจัดกลุ่ม การศึกษาเนื้อหาสาระ การทดสอบ การคิดคะแนน และระบบการให้รางวัล แตกต่างกันไปเพื่อ สนองวัตถุประสงค์เฉพาะแต่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด ต่างก็ใช้หลักการเดียวกันคือหลักการเรียนรูปแบบ ร่วมมือ ๕ ประการ และมีวัตถุประสงค์มุ่งตรงไป ในทิศทางเดียวกันคือเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ในเรื่องที่ศึกษาอย่างมากที่สุดโดยอาศัย การร่วมมือกัน ช่วยเหลือกันและแลกเปลี่ยนความรู้กัน

ระหว่าง กลุ่มผู้เรียนด้วยกัน ความแตกต่างของรูปแบบแต่ละรูป จะอยู่ที่เทคนิคในการศึกษาเนื้อหาสาระและวิธีการเสริมแรงและการให้รางวัล เป็นประการสำคัญ^{๖๐}

๒. รูปแบบการเรียนการสอนของวิลเลียมส์ ยุทธวิธีการสอนเมื่อใช้คิดและรู้สึก

(Frank E. Williams : Teaching Strategies for Thinking Thining and Feeling) วิลเลียมส์ มีหลักการเกี่ยวกับ ลักษณะของการเรียนที่มีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้

๑) การเรียนรู้จะเกิดได้ดีเด็กซึ่งเป็นผู้เรียนเป็นผู้มีส่วนร่วมผลิตหรือกระทำด้วย และการเรียนนั้นมีพื้นฐานจากความสามารถและสไตล์ในการเรียนที่แตกต่างกันของผู้เรียน

๒) การคิดและการรู้สึกเกิดขึ้นด้วยกันมิได้แยกจากกัน ทุกครั้งที่บุคคลคิดเรื่องใด โดยกำหนดยุทธวิธีการสอน ดังต่อไปนี้

๓) ยุทธวิธีในการสอนของวิลเลียมส์

๑. การใช้สิ่งที่ตรงข้าม (Paradox) ยุทธวิธีนี้ต้องการให้ผู้เรียนมีความไวต่อการสังเกตความแตกต่างระหว่างความเป็นจริงความเชื่อทั่ว ๆ ไป เพราะการศึกษาสิ่งตรงกันข้าม หรือ (Paradox) นี้เป็น สถานการณ์จริงที่ดูเหมือนไม่จริง เช่น ในวิชาสังคมศึกษา การเดินเรือไปทางทวีปตะวันตก แต่เดินทางไปทางตะวันออก

๒. การใช้การเปรียบเทียบ (Analogies) การเปรียบเทียบแบบนี้จะเปรียบเทียบส่วนที่เหมือนส่วนที่มีความแตกต่างกัน เช่น ในวิชาสังคมศึกษาให้นักเรียนเปรียบเทียบแพชั่นและความนิยมในสมัยวัยรุ่นของพ่อแม่กับแพชั่นและความนิยมของวัยรุ่นในปัจจุบัน โดยศึกษามีส่วนใดที่เหมือนและเหตุผล

๓. ให้ตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลง (Change) ให้เด็กเห็นถึงลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของโลก เช่น การอภิปรายกับนักเรียนถึงวิธีการรักษาสภาพของสิ่งของสัตว์ เช่น การแช่ปลาในตู้เย็น การถนอมอาหาร ให้นักเรียนช่วยกันคิดว่าทำไมจึงต้องการรักษาถนอม

๔. ใช้ตัวอย่างของนิสัยความเคยชิน (Habit) ยุทธวิธีนี้ต้องการช่วยให้เด็กหลีกเลี่ยงจาก การคิดที่เป็นไปตามความเคยชิน เช่น อภิปรายกับเด็กถึงความเคยชินกับจำนวนเลขหลักสิบให้ลองคิดในหลักอื่น หรือการคิดสิ่งปฏิบัติที่เคยชินและจะมีวิธีการเปลี่ยนนิสัยหรือการปฏิบัติที่เคยชินอย่างไร

๕. สอนมิใช่เพื่อปรับตัว (Adjust) สอนเพื่อให้พัฒนา เช่น สอนให้ในแง่บวกถึงความผิดความล้มเหลว การเรียนรู้จากความผิด และการที่จะปรับปรุงสถานการณ์แทนที่จะปรับตนให้เข้ากับสถานการณ์ เช่น หลังจากการศึกษาเรื่องระบบการปกครองท้องถิ่น ครูพานักเรียนไปสำนักงาน

^{๖๐} Johnson, David W., and Roger T., Johnson, "Instruction Goal Structure:

เทศบาลในเมือง สังเกตการณ์ทำงานและสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่หลังจากนั้นครูให้นักเรียนคิด โครงสร้างระบบการปกครองท้องถิ่นในอุดมคติและคุณสมบัติคุณลักษณะต่างๆ และให้นักเรียนช่วยกัน คิดว่าจะทำให้เกิด ลักษณะและคุณสมบัติเหล่านั้นได้อย่างไร หรือหลังจากการศึกษาปัญหาการขาด แคลนกระดาศให้นักเรียนคิดหาวิธีการที่จะหาสิ่งอื่นมาใช้แทนกระดาศ

๖. พัฒนาทักษะในการฟังอย่างสร้างสรรค์ (Creative Reading) ยุทธวิธีนี้ฝึกให้เด็ก สร้างสรรค์ความคิดอ่าน “มิใช่อ่านเพื่อทราบว่าจะพูดว่าอะไรแต่เพื่อให้ทราบว่ามันพาเราไปที่ไหน” เช่น ครูให้นักเรียนอ่านแล้วเก็บค่านวนต่างๆ ที่นักเรียนไว้ทำรายการไว้หรือรายการโทรทัศน์อ่าน หนังสือ และทำรายการสำนวนต่าง ๆ^{๖๑}

สรุป จากการศึกษาวิจัยได้ศึกษายุทธวิธีของการสอนของวิลเลียมส์ นั้น พอจะวิเคราะห์ได้ว่า ในการสอนนั้นจะต้องมีการเปรียบเทียบเพื่อให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านนิสัย การรู้จักการ พัฒนาปัญญาเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาด้านมุมมอง แนวคิดด้านทักษะซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่จะส่งผลให้เด็ก เกิดการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๗. วิธีการสอนแนวพุทธวิธี

ในทางพระพุทธศาสนา ชีวิตของมนุษย์เราต้องเผชิญการกับความทุกข์ คือ ปัญหาต่างๆ และแนวทาง แก้ปัญหา คือ การรู้จักการพัฒนาปัญญาเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหานั้นได้ ดังนั้นในการศึกษาจึงต้องมีการฝึกอบรมให้มีปัญญา เมื่อปัญญารู้ตามเป็นจริงแล้ว ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งพระพุทธเวทิต ได้สรุปเทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับการสอนไปสู่วิธีการแก้ปัญหาไว้ ดังนี้

๑. ปัญญา เป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นภายในตัวของผู้เรียน
๒. ผู้สอนทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ช่วยชี้แนะทางการเรียน
๓. วิธีการสอนอุบายและวิธีต่างๆ เป็นสื่อหรือเป็นเครื่องผ่อนแรงการเรียนการสอน
๔. อิสระภาพในทางความคิด เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการสร้างปัญญา^{๖๒}

๘. แนวการสอนพุทธวิธี

๑. วิธีการสอนแบบอุปมา อุปไมย หมายถึง วิธีสอนโดยการ บรรยายเนื้อหา เปรียบเทียบกับคน สัตว์หรือสิ่งของเพื่อให้นักเรียนเข้าใจและมองเห็นภาพ เกิดมโนทัศน์ง่ายชัดเจน มากขึ้นวิธีการบรรยายอธิบายเนื้อหาที่เป็นนามธรรมหรือเรื่องที่เข้าใจยาก เปรียบเทียบกับสิ่งที่ นักเรียนจะเข้าใจและมองเห็นเป็นรูปธรรมได้ในการเปรียบเทียบอุปมา อุปไมย จะต้องเลือกตัวอย่าง

^{๖๑} กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดการเรียนรู้อุบายพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๕๒, หน้า ๑๙๒.

^{๖๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธวิธีสอนของพระพุทธเจ้า,(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๓๗.

สิ่งของที่นำมาเปรียบเทียบอุปมา อุปไมย ที่ชัดเจนและตรงกับเนื้อหาตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอบ เรื่องนั้นๆ มากที่สุด^{๖๓}

ผู้วิจัยสรุปว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ จัดทำหลักสูตรให้การสอนศีลธรรมใช้วิธีการสอนแบบอุปมาอุปไมย เป็นการสอนที่มีข้อคิดที่หลากหลายเกิดมโนทัศน์ง่าย ชัดเจนมากขึ้นเพื่อนำไปใช้กับประโยชน์กับตนเอง กระตุ้นเร้าหรือส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการวิเคราะห์ในการเปรียบเทียบหาสิ่งต่างๆ ที่อยู่ใกล้ตัวเราเพื่อเป็นการหาคำตอบที่ถูกต้อง

๒. วิธีสอนแบบปจฉาวิสัชนา วิธีการสอนแบบปจฉาวิสัชนา หมายถึง วิธีสอนที่ใช้การถาม-ตอบ ระหว่างผู้สอนกับนักเรียน โดยผู้สอนเป็นผู้ถาม นักเรียนเป็นผู้ตอบ หรือนักเรียนเป็นผู้ถาม นักเรียนเป็นผู้ตอบเพราะในการถาม-ตอบนี้ผู้สอนจะไม่ตอบคำถามเอง แต่จะกระตุ้นเร้าหรือส่งเสริมให้นักเรียนช่วยกันตอบเป็นวิธีทำให้นักเรียนเกิดปัญญาขึ้นในตนเอง คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น^{๖๔}

๓. วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา วิธีการสอนแบบธรรมสากัจฉา ในมงคลสูตร มงคลข้อที่ ๓๐ มีกล่าวไว้ว่า “กาเลน ธรรมสากัจฉา”^{๖๕} แปลว่า การสนทนาธรรมตามกาลอันควรเป็นมงคลอย่างยิ่ง คำว่า ธรรมสากัจฉา หมายถึง การสนทนาธรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอภิปรายปัญหา การแสวงหาเหตุผล คิดค้น คัดค้าน หรือคล้อยตามการปจฉาวิสัชนา การโต้ว่าที่วิชาการ การซักถามและการ แก้ปัญหา จึงได้อธิบายดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยสรุปว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ จัดทำหลักสูตรให้การสอนศีลธรรมใช้วิธีการสอนแบบธรรมสากัจฉา เป็นการสอนให้รู้จักการสนทนาในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนสนทนากันจนได้ข้อสรุปความรู้ทางธรรมโดยมีลักษณะการสนทนา ของการอภิปรายตามหัวข้อ ธรรมในหมู่นักเรียน จนนักเรียนสรุปหลักธรรมได้และเป็นการแสวงหาคำตอบที่เป็นปัญหาหรือเป็นแนวคิดจากนั้นเป็นการสรุปแลกเปลี่ยนคำถามคำตอบและจึงทำให้เกิดความรู้ใหม่

๔. วิธีสอนแบบอริยสัจ ๔ วิธีการสอนแบบอริยสัจ ๔ หมายถึง มีขั้นตอนการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑) ขึ้นกำหนดปัญหาหรือขั้นทุกข์ ครูช่วยนักเรียนให้พิจารณาดูปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตัวเอง ความรอบคอบ พยายามกำหนดขอบเขตของปัญหา และนักเรียนจะต้องคิดแก้ไขให้ได้

^{๖๓} สุคนธ์ สิ้นจพานนท์, สุดยอดวิธีการสอน สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นำไปสู่บทการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๐, หน้า ๑๙๒.

^{๖๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), “พุทธวิธีสอนของพระพุทธเจ้า”, หน้า ๓๕.

^{๖๕} ขุ.สุ., (ไทย), ๒๕/๓๑๗/๓๗๖.

๒) ขึ้นตั้งสมมุติฐาน หรือขึ้นสมมุติช่วยนักเรียนให้ได้พิจารณาตัวเองว่าสาเหตุ การ ปัญหาที่ยกขึ้นมากล่าวในชั้นที่ ๑ นั้นมีอะไรบ้าง ครูช่วยนักเรียนให้เกิดความเข้าใจว่า ในการ แก้ปัญหา ใดๆ นั้นจะต้องกำจัดหรือดับที่ต้นตอ หรือแก้ปัญหาเหล่านั้น และครูช่วยนักเรียนให้คิดว่าการ แก้ที่สาเหตุ นั้น อาจจะกระทำอะไรได้บ้าง คือให้กำหนดสิ่งที่กระทำเป็นข้อ ๆ ไป

๓) ขึ้นการทดลองและเก็บข้อมูล หรือขึ้นนิโรธชั้นทำให้แจ้ง ครูต้องสอนให้นักเรียน ได้ กระทำหรือทำการทดลองด้วยตนเองตามหัวข้อต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ในชั้นที่ ๒ ข้อ ค. และเมื่อ ทดลอง ได้ผลประการใดต้องบันทึกผลการทดลองแต่ละอย่าง หรือที่เรียกว่าข้อมูลไว้เพื่อพิจารณาใน ชั้นต่อไป

๔) ขึ้นวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล หรือขึ้นมรรค

(๑) จากการทดลองกระทำด้วยตนเองหลายๆ อย่างนั้น ย่อมจะได้ผลออกมาให้ เห็นชัด ผลบางประการชี้ให้เห็นว่าแก้ปัญหาได้บ้างแต่ไม่ค่อยชัดเจนนัก ผลที่ถูกต้องชี้ให้เห็นว่า แก้ปัญหาได้แน่นอนแล้ว และได้บรรลุจุดหมายแล้ว ได้แนวทางหรือข้อปฏิบัติที่เราต้องการแล้วเหล่านี้ หมายความว่า จะต้องวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้นั้นทีละข้อในชั้นที่ ๓ ข้อ ข. นั้นจนแจ่มแจ้งว่า ทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหาที่กำหนดในชั้นที่ ๑ ได้สำเร็จ

(๒) จากการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ จะทำให้เห็นว่าสิ่งใดแก้ปัญหาได้จริง ต่อไปก็ สรุปการกระทำที่ได้ผลนั้นไว้เป็นข้อ ๆ หรือเป็นระบบ หรือเป็นแนวทางปฏิบัติและให้ลงมือกระทำ หรือปฏิบัติอย่างเต็มที่ตามแนวทางนั้นโดยทั่วกัน

ผู้วิจัยสรุปว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต ๑ จัดทำหลักสูตรให้การสอนศีลธรรมใช้วิธีสอนแบบ อริยสัจ จะต้องวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล มีเหตุมีผลคล้ายคลึงกับวิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์อย่างที่สุด ชั้นต่างๆ คือ ๑. ทุกข์(ชั้นปัญหา) การพิจารณาเพื่อกำหนดปัญหาได้ถูกต้อง ๒. สมุทัย คือ การรู้ที่ของ ปัญหา และหาวิธีแก้ไขปัญหา ๓. นิโรธ การดับทุกข์ คือ การทดลองและการบันทึกผล หรือการเก็บ ข้อมูล ๔. มรรค คือ การหาเหตุผลและการแก้ปัญหา

๕) วิธีสอนแบบไตรสิกขา วิธีสอนแบบไตรสิกขา ความหมาย การสอนแบบ ไตรสิกขาเป็นวิธีสอนที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติสิ่งที่เรียนจริง ๆ แล้วพิจารณาผลการปฏิบัติ นั้นให้เห็นประโยชน์ คุณโทษตามความเป็นจริงด้วยตนเอง แล้วนำความรู้ขึ้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติ อย่างจริงจัง วิธีการสอนแบบไตรสิกขา คือ วิธีการสอนประกอบด้วย ขั้นตอนการศึกษา ๓ ชั้น ดังนี้

(๑) ชั้นศีล (ศีลสิกขา) คือ การควบคุมให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัย ทั้งทาง ภาย และวาจาให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเป็นปกติพร้อมที่จะเรียน

(๒) ชั้นสมาธิ (จิตตสิกขา) คือ การฝึกสมาธิขั้นต้นในการควบคุมสติให้ นักเรียนรวมจิตใจความคิดแน่วแน่เป็นจุดเดียว นักเรียนตัดสิ่งรบกวนอื่นๆ ออกจากความคิดและจิตใจ

และแก้ปัญหาได้เกิดการเรียนรู้เกิดปัญญาญาณขึ้นในตนเอง มีมโนทัศน์ในเรื่องนั้นได้ถูกต้องตามความเป็นจริง^{๖๖}

(๓) ชั้นปัญญา (ปัญญาสิกขา) คือ ชั้นนักเรียนใช้สมาธิความมีจิตใจแน่วแน่ทำความเข้าใจในปัญหา การหาเหตุของปัญหาเพื่อการแก้ไข พิจารณาผลที่เกิดขึ้นจนเกิดความรู้แจ้งเข้าใจ

ผู้วิจัยสรุปว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ จัดทำหลักสูตรให้ครูสอนศีลธรรมใช้การสอนแบบไตรสิกขา พระสอนศีลธรรมพึงให้หลักการพิจารณาและให้กำลังใจเน้นให้ผู้เรียนต้องปฏิบัติโดยสรวมกาย วาจาและการฝึกจิต ให้ตั้งมั่นจนมีระเบียบทางความคิดความสามารถ คิดมีเหตุผลเป็นวิธีสอนที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติสิ่งที่เรียนจริง ๆ แล้วพิจารณาผลการปฏิบัติให้เห็นประโยชน์คุณโทษตามความเป็นจริงด้วยตนเองแล้วนำความรู้ที่นำมาเป็นหลักในการปฏิบัติอย่างจริงจัง และกระตุ้นให้นักเรียนค้นพบความรู้จากการปฏิบัติตามหลักธรรมด้วยตนเองครูคอยชี้จุดสำคัญที่ผู้เรียนเป็นต้น

๖) วิธีสอนแบบเบญจขันธ์ วิธีสอนแบบเบญจขันธ์ หมายถึง ใช้หลักการยึดมั่นถือมั่นใน ขันธ์ ๕ อันได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ซึ่งมี ๕ ขั้นตอน คือ

(๑) ชั้นกำหนดและเสนอสิ่งเร้า (ชั้นรูป) โดยครูกำหนดสิ่งเร้าเป็นสิ่งที่สัมผัสรับรู้ แล้วเกิดอารมณ์ ความรู้สึก เป็นสถานการณ์หลาย ๆ สถานการณ์

(๒) ชั้นรับรู้ (ชั้นเวทนา) ครูควบคุมการสัมผัสให้นักเรียนได้สัมผัสโดยอายตนะทั้ง ๖ ให้ถูกช่องทาง การรับรู้อย่างแท้จริง และใช้คำถามการเรียนการสอนทางรับรู้

(๓) ชั้นวิเคราะห์เหตุผลและสังเคราะห์ความรู้สึก (ชั้นสัญญา) ครูตั้งคำถามเพื่อให้ นักเรียนคิดแยกแยะ ว่ามีอะไรเกิดขึ้น ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ผลเป็นอย่างไร ใช้คำถามเพื่อให้ นักเรียนสรุปความรู้สึกขั้นต้นที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ

(๔) ชั้นตัดสินความดีงาม (ชั้นสังขาร) เป็นขั้นที่นักเรียนวิจารณ์ ความผิด ความถูก ความดีงาม ความชั่วร้าย ความเหมาะสม ควรประพฤติและไม่ควรประพฤติ

(๕) ชั้นก่อเกิดอุปนิสัยหรือคุณธรรมฝังใจ (ชั้นวิญญาณ) เป็นขั้นใช้คำถามเพื่อนำความดีหรือ ความรู้สึกอันชอบธรรมเข้ามาไว้ในใจของตน เป็นคำถามให้นักเรียนตอบโดยคำนึงถึงตนเองเป็นที่ตั้ง^{๖๗}

^{๖๖} แสง จันทร์งาม, “วิธีสอนของพระพุทธเจ้า”, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๕๖.

^{๖๗} เนาวนิตย์ ใจมั่น, พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาผู้เรียน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๓๕.

(๖) วิธีสอนแบบแก้ปัญหา วิธีสอนแบบแก้ปัญหาเป็นวิธีสอนที่ให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) ซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่มีขั้นตอน มีเหตุผล มีการ รวบรวมข้อมูล มีการทดลองวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล ดังนั้น จึงอาจเรียกวิธีสอนแบบนี้ว่า วิธีสอน แบบวิทยาศาสตร์ ความมุ่งหมาย การฝึกทักษะการสังเกต การเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตีความสรุป ความเชื่อมั่นในตัวเอง การคิดวิเคราะห์ พิเคราะห์หาเหตุผล ฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความคิดอิสระ และการทำงานร่วมกับเพื่อน^{๖๘}

สรุปว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ จัดทำหลักสูตรให้การสอนศิลปกรรมนำหลักพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งกระบวนการหรือวิธีการสอนแบบอริยสังข์ แก้ปัญหาตามหลักอริยสังข์ ๔ การสอนแบบอุปมาอุปมัย วิธีการสอนแบบธรรมสาส์นเป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสอนแบบไตรสิกขาเป็นรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ประยุกต์หลักธรรมอริยสังข์ ๔ ประการ คือ ทุภะ สมุทัย นิโรธ และมรรค โดยใช้ควบคู่กับแนวทางปฏิบัติเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนและหาทางแก้ปัญหาทางดับทุกข์ เป็นต้น

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องวิธีการสอนที่แสดงไว้แล้วนั้น ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ การเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีข้อคิดที่หลากหลายรู้จักเปรียบเทียบ รู้จักแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันรู้วิเคราะห์หาเหตุและผล เพื่อที่จะหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและป้องกันปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้น ในวิธีการสอนที่กล่าวมานี้ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนซึ่งจะเป็นตัวนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

๓) ด้านการใช้สื่อการสอน

สื่อการเรียนการสอนที่เป็นตัวกลางซึ่งมีความสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนการสอน เช่น อุปกรณ์การสอน โสตทัศนูปกรณ์ เทคโนโลยีการศึกษา สื่อการเรียนการสอนสื่อการศึกษาในระบบสื่อการศึกษา นับตั้งแต่มนุษย์ได้รู้จักนำเอาสื่อ (Media) มาใช้ในการสื่อความหมายก็ได้มีการพัฒนาเรื่อยมา จากสื่อที่ใช้สัญลักษณ์ รูป มาจนถึงสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ โดยธรรมชาติแล้วสื่อแต่ละประเภทจะมีคุณค่าอยู่ในตัวของมันเอง เพียงแต่ผู้ผลิตและผู้ที่จะสามารถดึงเอาคุณค่านั้นมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด สื่อใดก็ตามถ้าได้มีการวางแผนดำเนินการผลิตการใช้ อย่างมีระบบ ย่อมเกิดประโยชน์ทางการศึกษาตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ วิธีการระบบสามารถนำมาใช้กับกระบวนการสื่อได้ทุกระบวนการ เช่น การเลือก การผลิต การใช้ เป็นต้น

^{๖๘} สุคนธ์ สิ้นธพานนท์, สุตยอดวิธีการสอน สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นำไปสู่บทการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่, หน้า ๒๒๐.

สื่อการเรียนการสอนไว้ว่า สื่อการเรียนการสอนที่ดีจะต้องมีคุณสมบัติของความน่าสนใจ ความประหยัดและการช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว ดังนี้

๑. ความน่าสนใจ หมายถึง สื่อนั้นช่วยให้หน้าติดตาม ไม่น่าเบื่อ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว หมายถึง สื่อนั้นจะต้องใช้ได้ผลในการทำให้ผู้เรียนรู้ได้จริง และตรงกับเนื้อหาที่ใช้เรียน

๒. ความประหยัด หมายถึง สื่อที่ใช้นั้นราคาแพงอยู่ในระดับสถานศึกษารับผิดชอบได้ การออกแบบสื่อการเรียนรู้ออกแบบ (Material Design) สิ่งที่น่าสนใจพิจารณาประกอบการตัดสินใจ จัดหา จัดเตรียม และเลือกใช้ประกอบ การเรียนการสอน ต้องคำนึงถึงหลักการ ดังนี้

๑. วัตถุประสงค์การเรียนรู้

๒. ลักษณะผู้เรียน ความเหมาะสมกับวัย ความสนใจ ระดับชั้น ความรู้ ทักษะ พื้นฐาน และประสบการณ์ของผู้เรียน

๓. รูปแบบการเรียนการสอน และการเรียนรู้

๔. ธรรมชาติเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และวิธีการนำเสนอที่เหมาะสม

๕. สภาพการเรียน

๖. ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ งบประมาณ

๗. ราคาที่เหมาะสม

ในการพิจารณาออกแบบสื่อการเรียนรู้ เพื่อประกอบการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับ รูปแบบการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ บุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดหาสื่อเพื่อประกอบการเรียนรู้ คือ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ครูผู้สอน หรือผู้รับผิดชอบสาระการเรียนรู้ ซึ่ง ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับ

(๑) การออกแบบการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน

(๒) ลักษณะเฉพาะของสื่อต่าง ๆ การนำไปใช้และการออกแบบสามารถสร้างความสนใจ ให้ความหมาย และมีผลต่อประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างไรบ้าง

(๓) การจัดหาสื่อการเรียนรู้ จากแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ความคุ้มค่าในการผลิตเอง การหาซื้อ การปรับปรุงตัดแปลง หรือเลือกจัดซื้อ

(๔) การประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้

นอกจากออกแบบสื่อแล้วยังต้องประกอบด้วยการออกแบบการเรียนรู้ออกแบบระบบ การเรียนการสอน และยังได้ให้ความหมายว่ารูปแบบของสื่อต้องมีลักษณะ ๓ ประการ คือ ต้องมีการ วิเคราะห์งาน หรือกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องมีการประเมินทุกขั้นตอน และต้องมีการระบุกล ยุทธการเรียน ระบุสื่อที่ใช้สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้น องค์ประกอบใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ออกแบบจากทฤษฎีการเรียนรู้ เช่น แรงจูงใจ ความแตกต่างระหว่าง

บุคคล จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ การจัดลำดับเนื้อหาความรู้ การเตรียมล่วงหน้า ผู้เรียน ข้อมูลย้อนกลับ การเสริมแรง การฝึกปฏิบัติ การนำไปใช้^{๖๙}

รายงานการสังเคราะห์เอกสาร เรื่อง วิธีการสอนและรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละวิธีแล้วไม่มีข้อจำกัดว่า วิธีการเรียนการสอนใดจะเหมาะสมกับเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่ง แต่ละวิธีเน้นบทบาทผู้เรียนและผู้สอนแตกต่างกันไป การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน โดยมุ่งไปที่ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จะสอดคล้องกับการเลือกสื่อการเรียนรู้ เช่น

๑. ผลการเรียนรู้ด้านทักษะปัญญาต้องการให้มีข้อมูลย้อนกลับ (Feed back) ต่อผู้เรียน ทั้งพฤติกรรมที่ถูกต้อง และไม่ถูกต้องสื่อที่ใช้ควรมีลักษณะแบบปฏิสัมพันธ์ เช่น จากผู้สอนจาก VDO, CAI

๒. ผลการเรียนรู้ด้านมโนทัศน์ หรือกฎเกณฑ์ต้องการจัดกลุ่มด้านระยะ (Spatial) ด้านเวลา ใช้ตัวอย่างต่าง ๆ และสิ่งที่ไม่ต้องใช้ตัวอย่างที่หลากหลาย สื่อที่ใช้เป็นภาพ โดยเฉพาะภาพที่เหมือนจริง จะให้ผลสัมฤทธิ์ได้ดีกว่าสื่อที่เป็นเสียง

๓. ผลการเรียนรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงทัศนคติสิ่งที่น่าสนใจ น่าเชื่อถือ ลำดับข้อมูลตามลักษณะผู้ฟัง สื่อที่ดีในการนำมาใช้ เช่น บุคคลที่เป็นต้นแบบ^{๗๐}การเรียนการสอนจะต้องให้ผู้เรียนได้เริ่มจากประสบการณ์ตรงไปสู่ประสบการณ์ผ่านภาพ (Iconic) ซึ่งเป็นตัวแทนของประสบการณ์จริง เช่น รูปภาพ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ และเชื่อมโยงไปสู่ลักษณะที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbol) เช่น คำ ภาษา ผลงานวิจัยของ Fleming และ Levie ได้ทำการวิจัยพบว่า ประสบการณ์รูปธรรมจะทำให้การเรียนรู้ง่ายขึ้น และทำให้เกิดการรับรู้ เกิดการคงอยู่ของการเรียน และสามารถใช้อัตลักษณ์ที่เป็นนามธรรมได้ด้วย

ปัจจุบันประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน เยาวชนได้มีการเรียนรู้ผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ มากมาย ประสบการณ์จริงเหล่านี้ช่วยให้สามารถจำแนกแยกแยะสิ่งต่าง ๆ นำไปสู่การสร้างความคิดรวบยอดได้มาก ซึ่งความถูกต้องแม่นยำ ขึ้นอยู่กับครูและผู้ปกครองที่จะช่วยสร้าง แนะนำให้เยาวชนสามารถบูรณาการประสบการณ์เหล่านี้ ให้มีความหมาย และสัมฤทธิ์ผลได้ดี ความเหมาะสมคุณภาพระหว่างการเรียนรู้จากรูปธรรม และนามธรรมเป็นเหตุผล สิ่งสำคัญในการจัดหาใช้สื่อการเรียนรู้ สื่อ การเรียนรู้มีใช้เพียงแต่ให้ประสบการณ์รูปธรรมที่จำเป็น ยังสามารถบูรณาการ

^{๖๙} Kearsley, G., Training and Technology: A Handbook for Handbook for HRD Professional, (Ontario : Addeson-Wesley Publishing Company, 1984), p.45

^{๗๐} สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, “๒๑ วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด”, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, ๒๕๔๕) หน้า ๑๐๘-๑๑๖.

ประสบการณ์เดิมเข้าด้วยกันได้ ทำให้ความเป็นนามธรรมมีความหมายขึ้น อย่างไรก็ตาม การให้ประสบการณ์นามธรรมแก่ ผู้เรียน จะใช้เวลาน้อยกว่า การให้ประสบการณ์รูปธรรม ดังตัวอย่างจากกรวยประสบการณ์ของ เดล (Edgar Dale) เช่น การจัดให้ไปทัศนศึกษาย่อมใช้เวลามากกว่าการใช้วีดิทัศน์ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรคำนึงถึงความคุ้มค่าของเวลาที่ใช้ ประสบการณ์บางอย่างที่ใช้เวลาน้อยอาจให้ความคุ้มค่าต่อการเรียนรู้มากกว่าประสบการณ์ที่ใช้เวลามากก็ได้ แต่การให้ความรู้จำนวนมากโดยใช้เวลาผ่านสื่อ สิ่งพิมพ์ หนังสือ เอกสารการเรียน คำบรรยาย โดยผู้เรียนไม่มีพื้นฐานมาก่อน อาจเกิดการสูญเสียและไม่ เกิดการเรียนรู้ได้ ผู้สอนซึ่งเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงต้องค้นหาสิ่งที่ถูกต้อง คอยชี้แนะ นำเสนอ และอำนวยความสะดวกต่อผู้เรียน โดยยึดหลักการสอนที่เรียกว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลง การตอบสนอง การแสดงออกของผู้เรียน เป็นหลักสำคัญในการเลือกเสนอประสบการณ์ที่ถูกต้องให้ผู้เรียน ซึ่งนำไปสู่การเลือกหาประสบการณ์และสื่อการเรียนรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม^{๗๑}

ประสบการณ์การเรียนรู้กับการจำแนกสื่อการเรียนรู้ว่า ขั้นตอนของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการใช้สื่อแต่ละประเภทในกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้กรวยประสบการณ์ (Cone of Experiences) ของ Edgar Dale ซึ่งแสดงขั้นตอนของประสบการณ์การเรียนรู้และการใช้สื่อแต่ละประเภทในกระบวนการเรียนรู้ จะเป็นแนวทางในการจัดแบ่งสื่อการเรียนรู้และอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสื่อประเภทต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบกับโครงสร้างลักษณะสำคัญการเรียนรู้ซึ่งไม่เหมือนการศึกษาแบบดั้งเดิมในการศึกษาแบบดั้งเดิมสื่อการเรียนรู้เป็นสื่อกลางที่ถ่ายทอดให้ผู้เรียนเข้าใจและบรรลุการเรียนรู้ ได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้สอนจะเป็นแหล่งข้อมูลและเพื่อหาความรู้ทั้งหลายและเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในการเรียนรู้ ปัจจุบันเทคโนโลยีแหล่งข้อมูลก้าวหน้ามากขึ้น การเก็บข้อมูลมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถถ่ายทอดความรู้โดยตรงให้แก่ผู้เรียนได้ ผู้สอนจะไม่ใช่เป็นแหล่งข้อมูลและแหล่งถ่ายทอดข้อมูลเพียงผู้เดียวอีกต่อไป ผู้สอนจึงต้องเปลี่ยนบทบาทใหม่ เช่น

๑. ชี้แนวทางการเรียน วิธีการค้นคว้าหาความรู้
๒. ชี้แนะแหล่งข้อมูลให้ผู้เรียน ถ่ายทอดให้ผู้เรียนบางส่วน ตามลักษณะเฉพาะของสาระการเรียนรู้
๓. ผู้สอนมีบทบาทในการวางแผน จัดทำหลักสูตร ค้นคว้าข้อมูล หาวิธีการให้ผู้เรียนและแนะแนวผู้เรียน ประเมินผลผู้เรียน โดยลดบทบาทการเป็นผู้เสนอเนื้อหา
๔. ช่วยผู้เรียนกระทำข้อมูลเป็นลำดับขั้นตอน หรือให้ง่าย และเข้าใจแจ่มแจ้งขึ้น^{๗๒}

^{๗๑} วารินทร์ รัตมีพรหม, การออกแบบและพัฒนาระบบการสอน, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๕๒), หน้า ๙๒.

^{๗๒} Dale, Edgar, Audio – Visual Materials of Instruction, (Chicago : University of Chicago Press, 1969), p. 107.

สรุปได้ว่า สื่อการสอนที่นักวิชาการทั้งหลายได้แสดงแล้วก็ยกมาเป็นแนวทางในการศึกษาต่อการทำวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ นั้น ซึ่งถือว่าแนวความคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนนั้น นับว่าเป็นแนวความคิดที่สำคัญต่อการจัดทำหรือจัดหาสื่อการเรียนการสอนเป็นอย่างดี ด้านความเหมาะสมของผู้เรียน ด้านรูปแบบของสื่อ ด้านความต้องการของผู้เรียน และด้านประสบการณ์ของผู้ใช้สื่อไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญอันจะเป็นตัวนำสู่การเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายต่อไป

แนวคิดและความหมายของสื่อการเรียนรู้ ดังนี้

๑. สื่อการเรียนรู้ (Educational Material) เป็นตัวกลาง ที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างผู้สอน และผู้เรียนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจเนื้อหาความรู้ได้ตาม วัตถุประสงค์ที่ต้องการ

๒. สื่อการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการ หรือกระบวนการ วัสดุ ของจริง เครื่องมือที่จัดทำขึ้น เพื่อใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งมีสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประสบการณ์การเรียนรู้ สำหรับนำไปใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรที่กำหนดไว้

สื่อกลางที่ถ่ายทอดความรู้ และการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ไม่ใช่เป็นวัตถุประสงค์เพียงอย่างเดียว ยังรวมถึงกระบวนการ วิธีการใหม่ ๆ และบุคลากรด้วยสื่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงน่าจะหมายรวมถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษาด้วย^{๗๓}

การออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่ต้องการให้สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ การจัดหาสื่อให้ตรงกับความ ต้องการ มีวิธีได้มา คือ

๑. สร้าง / ผลิตขึ้นเอง

ในการผลิตและจัดทำสื่อการเรียนรู้ขึ้นใหม่ทั้งหมด ผู้จัดทำต้องสามารถวิเคราะห์ ความต้องการ ความพร้อมทางด้านบุคลากร ผู้เชี่ยวชาญ ทรัพยากรที่สามารถผลิต และจัดทำได้อย่างมีคุณภาพ และต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าในการจัดทำและผลิตขึ้นใหม่ทั้งหมด กระบวนการผลิตและการสร้างสื่อการเรียนรู้ สามารถพิจารณาตามขั้นตอนได้ ดังนี้

- ๑) กำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไป
- ๒) วิเคราะห์ กำหนดคุณสมบัติ ลักษณะผู้เรียน
- ๓) วิเคราะห์ กำหนดเนื้อหาสาระ วิธีการเรียนรู้

^{๗๓} กิดานันท์ มลิทอง, เทคโนโลยีทางการศึกษาและนวัตกรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒ ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๙๒.

- ๔) วิเคราะห์ กำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะ
- ๕) กำหนดวิธีการ และแนวทางการเสนอเนื้อหาสาระ วิธีการ
- ๖) กำหนดรูปแบบ และวิธีประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาคุณภาพสื่อ
- ๗) กำหนดแหล่งข้อมูลในการจัดทำสื่อ
- ๘) ยกร่าง / จัดทำ
- ๙) ทดสอบ / ประเมินคุณภาพ
- ๑๐) ปรับปรุง
- ๑๑) นำไปใช้

๒. จัดทำเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงบางส่วน ในกรณีที่สามารถจัดหาสื่อการเรียนรู้จากแหล่ง การเรียนรู้ในสถานศึกษา ในท้องถิ่น หรือจัดซื้อหามา แต่ยังไม่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ความต้องการ และการนำไปใช้ในการเรียนรู้ ครูผู้สอนหรือผู้รับผิดชอบ สามารถพัฒนาสื่อที่มีอยู่แล้วให้สอดคล้องกับ ความต้องการตามการออกแบบการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ได้โดย

- ๑) จัดทำเพิ่มเติมสาระการเรียนรู้จากสื่อที่มีอยู่
- ๒) ตัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงบางส่วน ในการตัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงสื่อที่มีอยู่แล้วมีความคุ้มค่า และประหยัดค่าใช้จ่ายกว่าการผลิตชิ้นใหม่มาก อีกทั้งยังเป็นความท้าทายความสามารถ และความคิดสร้างสรรค์ด้วย เช่น
  - (๑) จัดทำคู่มือ เอกสาร หนังสือให้อ่านง่ายขึ้น
  - (๒) ตัดตอน ภาพยนตร์ โทรทัศน์ สื่อคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต แหล่งการเรียนรู้มาให้ ผู้เรียน เฉพาะส่วนที่ต้องการ หรือบรรยายด้วยตนเองแทนเสียงบรรยายเดิม ที่ยากเกินไป
  - (๓) การตัดแปลง เกม สถานการณ์จำลอง การสาธิต ให้สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้
  - (๔) ทำเอกสารความรู้เพิ่มเติม ในการตัดแปลง ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงสื่อที่มีอยู่แล้ว ต้องคำนึงถึงคุณภาพ ซึ่งควรใช้หลักการประเมินคุณภาพหรือร่วมพิจารณาด้วยการเลือกจัดหาสื่อ เพื่อใช้ในการเรียนการสอน วิธีการที่ปฏิบัติและนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไป คณะกรรมการสถานศึกษา และครูผู้สอน ควรให้ความสำคัญ สามารถวิเคราะห์ และพิจารณาคุณภาพของสื่อที่เลือก ว่าสอดคล้องกับความต้องการและการออกแบบการเรียนรู้ สาระความรู้ที่กำหนดไว้ และ ความเหมาะสมการเรียนการสอน อย่างละเอียดถี่ถ้วน^{๗๔}

สรุปได้ว่า สื่อการสอนที่นักวิชาการดังกล่าว ได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาต่อการทำวิจัย เรื่องประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

^{๗๔} กรมวิชาการ, ศูนย์พัฒนาหลักสูตร, “คู่มือการพัฒนาสื่อการเรียนรู้”, (ร่าง), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ การศาสนา, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ นั้น ควรใช้หลักการประเมินคุณภาพหรือร่วมพิจารณาด้วยการเลือก จัดหาสื่อ เพื่อใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งถือว่าแนวความคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน นั้นนับว่าเป็นแนวความคิดที่สำคัญต่อการจัดทำหรือจัดหาสื่อการเรียนการสอนเป็นอย่างดี อันจะเป็นตัว นำสู่การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายต่อไป

๔) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมโดยวิธีต่าง ๆ อย่างหลากหลายที่ มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงเกิดการพัฒนาตนและสังคมคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการเป็น สมาชิกที่ดีของสังคมของประเทศชาติต่อไป การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนจึงต้อง ใช้เทคนิควิธีการเรียนรู้รูปแบบการสอนหรือกระบวนการเรียนการสอนในหลากหลายวิธี ซึ่งจะรู้กันดีว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งหมายถึง รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ เทคนิค และสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ ที่ได้มีการศึกษาและพัฒนาขึ้นมา เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดของครู โดยเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับและนำไปใช้บ้างแล้วแต่ยังไม่แพร่หลาย หรือยังไม่ได้ใช้อย่างเป็นปกติ นวัตกรรมทางการศึกษานั้นอาจเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือใหม่เพียงบางส่วนหรือเป็นส่วนหนึ่งของระบบงาน

๑. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือรูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง แบบแผนการดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการจัดเป็นระบบอย่างสัมพันธ์ และสอดคล้องกับทฤษฎี/หลักการการเรียนรู้หรือการสอนที่รูปแบบนั้นยึดถือ โดยผ่านกระบวนการวิจัยและได้รับการพิสูจน์ และทดสอบว่ามีประสิทธิภาพ ซึ่งรูปแบบการสอนจะแสดงขั้นตอนที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้และผู้สอนต้องดำเนินการตามขั้นตอนในรูปแบบดังกล่าว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของรูปแบบนั้น ๆ

๒. วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง แนวปฏิบัติที่ผู้สอนดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามองค์ประกอบและขั้นตอนสำคัญอันเป็นลักษณะเฉพาะหรือลักษณะเด่นที่ขาดไม่ได้ของวิธีนั้น ๆ วิธีการสอนเป็นสิ่งที่มีความเฉพาะวิธี ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการเรียนการสอนได้หรือจะนำไปใช้โดยไม่ได้รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการเรียนการสอนก็ย่อมทำได้เช่นกัน

๓. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้สอนจัดตามแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและนำเสนออย่างมีขั้นตอนเพื่อให้การเรียนการสอนนั้นเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และตรงตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของกระบวนการสอนนั้นๆ เช่น กระบวนการกลุ่ม กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กระบวนการสอนส่วนใหญ่มักแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ ขั้นเตรียมขั้นสอน และขั้นสรุป

๔. เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง กลวิธีต่าง ๆ ที่ใช้เสริมวิธีการและกระบวนการสอน เพื่อช่วยให้วิธีการและกระบวนการสอนนั้น ๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตัวอย่าง เช่น เทคนิคการนำเข้าสู่บทเรียน เทคนิคการจัดกลุ่ม เทคนิคการใช้คำถาม เทคนิคการสรุป บทเรียน เป็นต้น^{๗๕}

การจัดกิจกรรมการเรียนนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ได้ประยุกต์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้มีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้ ตลอดจนมีคุณลักษณะนิสัยดีงามที่สังคมพึงปรารถนา ดังนี้ คือ

๑) เป็นผู้ช่วยเหลือและแหล่งวิทยาการ (Helper and Resource) คอยให้คำตอบเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการ ตัวอย่าง เช่น คำศัพท์หรือไวยากรณ์การให้ข้อมูลหรือความรู้ในขณะที่นักเรียนต้องการ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

๒) เป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง (Supporter and Encourager) ช่วยสนับสนุนด้านสื่อ อุปกรณ์

๓) Active Learning เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำหรือปฏิบัติด้วยตนเอง ด้วยความกระตือรือร้น เช่น ได้คิด ค้นคว้า ทดลอง รายงาน ทำโครงการ สัมภาษณ์ แก้ปัญหา ฯลฯ ได้ใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง ผู้สอนทำหน้าที่ เตรียมการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อสิ่งเร้าเสริมแรงให้คำปรึกษาและสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน

๔) Construct เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองอันเกิดจากการได้ศึกษาค้นคว้าทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนรักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้าเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Learning Man) ที่พึงประสงค์

๕) Resource เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลายทั้งบุคคล และ เครื่องมือทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็น มนุษย์ (เช่น ชุมชน ครอบครัว องค์กรต่างๆ) ธรรมชาติและเทคโนโลยี ตามหลักการที่ว่า “ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาและทุกสถานการณ์ ”

๖) Thinking เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิด ผู้เรียนได้ฝึกวิธีคิดในหลายลักษณะ เช่น คิดคล่อง คิดหลากหลาย คิดละเอียด คิดชัดเจน คิดถูก ทางคิดกว้าง คิดลึกซึ้ง คิดไกล คิดอย่างมี เหตุผล เป็นต้น การฝึกให้ผู้เรียนได้คิดอยู่เสมอในลักษณะต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น คิดอย่างรอบคอบมีเหตุผล มีวิจารณ์ญาณ ในการคิด มีความคิดสร้างสรรค์ มี

^{๗๕} คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, (ร่าง), “การปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด”, (เอกสารอัดสำเนา, ๒๕๔๓), หน้า ๓๖ - ๓๗.

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่จะเลือกรับและปฏิเสธข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถแสดงความคิด เห็นออกได้อย่างชัดเจนและมีเหตุผลอันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน

๗) Happiness เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข เป็นความสุขที่เกิดจากประการที่หนึ่ง ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนสนใจ สาธการเรียนรู้ชวนให้สนใจใฝ่คนคว่ำศึกษาท้าทาย ให้แสดงความสามารถและให้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ ประการที่สองปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมร่วมด้วยช่วยกัน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีความสุขและสนุกกับการเรียน

๘) Participation เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดงาน วางเป้าหมายร่วมกัน และมีโอกาสเลือกทำงานหรือศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ตรงกับความถนัด ความสามารถ ความสนใจ ของตนเอง ทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความกระตือรือร้น มองเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียนและสามารถประยุกต์ ความรู้นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง

๙) Individualization เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนในความเป็นเอกบุคล ผู้สอนยอมรับในความสามารถ ความคิดเห็น ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพมากกว่าเปรียบเทียบแข่งขันระหว่างกันโดยมีความเชื่อมั่นผู้เรียนทุกคนมี ความสามารถในการเรียนรู้ได้ และมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

๑๐) Good Habit เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่ดีงาม เช่น ความรับผิดชอบ ความเมตตา กรุณา ความมีน้ำใจ ความขยัน ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ฯลฯ และลักษณะนิสัยในการทำงานอย่างเป็นกระบวนการการทำงานร่วมกับผู้อื่น การยอมรับผู้อื่น และการเห็นคุณค่าของงาน เป็นต้น^{๗๖}

กล่าวโดยสรุป การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้ง ๑๐ รูปแบบมีประโยชน์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ โดยมีวิธีต่าง ๆ อย่างหลากหลายเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงเกิดการพัฒนาตน และมีคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

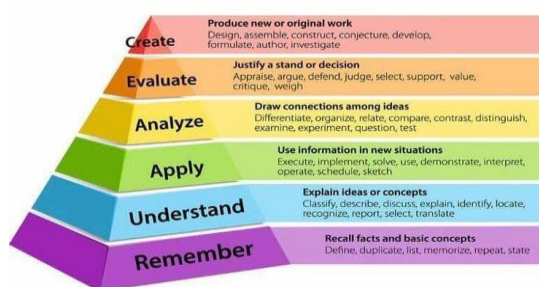
ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

Bloom's Taxonomy กล่าวถึง การจำแนกการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามทฤษฎีของ บลูม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย โดยในแต่ละด้านจะ

^{๗๖} ปรีศนา มัชฌิมา “แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21: การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน”,วารสารปาริชาติ, ปีที่ ๖๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๖): ๘.

มีการจำแนกระดับความสามารถจากต่ำสุดไปถึงสูงสุด เช่น ด้านพุทธิพิสัย เริ่มจากความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมิน นอกจากนี้ยังนำเสนอระดับความสามารถที่มีการปรับปรุงใหม่ตามแนวคิดของAnderson and Krathwohl (2001) เป็นการจำ (Remembering) การเข้าใจ (Understanding) การประยุกต์ใช้ (Applying) การวิเคราะห์ (Analysing) การประเมินผล (Evaluating) และการสร้างสรรค์ (Creating) ด้านจิตพิสัย จำแนกเป็น การรับรู้, การตอบสนอง, การสร้างค่านิยม, การจัดระบบ และการสร้างคุณลักษณะจากค่านิยม ด้านทักษะพิสัย จำแนกเป็น ทักษะการเคลื่อนไหวของร่างกาย, ทักษะการเคลื่อนไหววัยวะสองส่วนหรือมากกว่าพร้อมๆ กัน ทักษะการสื่อสารโดยใช้ท่าทาง และทักษะการแสดงพฤติกรรมทางการพูด^{๗๗} ดังตารางภาพ

Bloom's Taxonomy

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงถึงความสำคัญการจำแนกผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้

ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๑. Active Learning เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ หรือปฏิบัติด้วยตนเองด้วยความกระตือรือร้น เช่น ได้คิดค้นคว้า ทดลองรายงาน ทำโครงการ สัมภาษณ์ แก้ปัญหา ฯลฯ ได้ใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง ผู้สอนทำหน้าที่เตรียมการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อสิ่งเร้าเสริมแรงให้คำปรึกษาและสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน

๒. Construct เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อันเกิดจากการได้ศึกษาค้นคว้าทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนรักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้าเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Learning Man) ที่พึงประสงค์

๓. Resource เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลายทั้งบุคคล และเครื่องมือทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นมนุษย์ (เช่น ชุมชน ครอบครัว องค์กรต่าง ๆ) ธรรมชาติและเทคโนโลยี ตามหลักการที่ว่า "การเรียนรู้ เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาและทุกสถานการณ์"

^{๗๗} Anderson and Krathwohl, (2001).

๔. Thinking เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิด ผู้เรียนได้ฝึกวิถีคิดในหลายลักษณะ เช่น คิดคล่อง คิดหลากหลาย คิดละเอียด คิดชัดเจน คิดถูก ทางคิดกว้าง คิดลึกซึ้ง คิดไกล คิดอย่างมีเหตุผล เป็นต้น การฝึกให้ผู้เรียนได้คิดอยู่เสมอในลักษณะต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น คิดอย่างรอบคอบมีเหตุผล มีวิจารณญาณในการคิด มีความคิดสร้างสรรค์มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่จะเลือกรับและปฏิเสธข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถแสดงความคิดเห็นออกได้อย่างชัดเจนและมีเหตุผลอันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน^{๗๘}

กิจกรรมการเรียนการสอน (เน้นผู้เรียน) ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีจะต้องมีคุณสมบัติที่น่าสนใจความเหมาะสมและความริเริ่ม ดังนี้^{๗๙}

๑. ความน่าสนใจ หมายถึง กิจกรรมที่นำมาใช้ชวนให้น่าติดตามไม่เบื่อหน่าย
๒. ความเหมาะสม หมายถึง กิจกรรมที่นำมาใช้จะต้องทำให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ ได้จริง
๓. ความคิดริเริ่ม หมายถึง การที่นำเอากิจกรรมใหม่ ๆ ที่ท้าทายมาสอดแทรกช่วยให้เกิดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ได้ประยุกต์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้มีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้ ตลอดจนมีคุณลักษณะนิสัยดีงามที่สังคมพึงปรารถนา

สรุป ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ ทฤษฎี Bloom's Taxonomy เป็นทฤษฎีที่พัฒนา โดย Benjamin Bloom ที่นำมาจัดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการออกแบบการเรียนการสอนและประเมินผลการเรียนรู้ ช่วยให้ครูและผู้สอนสามารถวางแผนการสอนได้อย่างมีระบบและตรงกับระดับความสามารถของผู้เรียน และกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักวิชาการได้ยกมาเป็นแนวทางในการศึกษาต่อการทำวิจัย เป็นการสร้างกิจกรรมที่สร้างสรรค์ให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนได้พัฒนาศักยภาพเต็มที่ ซึ่งถือว่าแนวความคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นนับว่าเป็นแนวความคิดที่สำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอนเป็นอย่างดี อันจะเป็นตัวนำการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายต่อไป

๕) ด้านการวัดผลและประเมินผล

ความหมายและแนวคิดในการวัดผลและประเมินผล

^{๗๘} คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. การปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๓. หน้า ๑-๑๗.

^{๗๙} สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, “๒๑ วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด”, หน้า ๑๐๘-๑๑๖.

๑. การประเมินผลการสอน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๕๒ ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพครูชั้นสูง ดังนั้นการประเมินการสอนของคณาจารย์ที่เชื่อถือได้อันเป็นการตรวจสอบคุณภาพงานของคณาจารย์ ทำให้ทราบข้อมูลป้อนกลับ Feedback data สำหรับการพิจารณาตัดสินคุณค่าหรือหาทางเลือกรวมทั้งปรับปรุงและการพัฒนาคุณภาพการสอนให้มีประสิทธิภาพขึ้น

๒. ความหมายการประเมิน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่าการประเมิน Evaluation หมายถึง การพิจารณาและวัดคุณค่าของกิจกรรมใด ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น การประเมินการสัมมนา ประเมินผลการปฏิบัติในรอบปีของบริษัท ส่วนด้านการศึกษา หมายถึง การวัดคุณค่าหรือการวัดผลความก้าวหน้าทางการศึกษา เช่น การสอบไล่เป็นวิธีการประเมินผลการศึกษาวิธีหนึ่ง^{๕๐}

การประเมิน หมายถึงการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเป็นกระบวนการที่ให้ได้มาซึ่งสารสนเทศ สำหรับตัดสินคุณโปรแกรมการศึกษา ผลิตผล กระบวนการ จุดมุ่งหมายของโครงการหรือโปรแกรมหรือการเลือกต่าง ๆ ที่ออกแบบเพื่อนำไปปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมาย^{๕๑}

สรุป แนวความคิดในการควบคุมและประเมินผลแผนกลยุทธ์ เป็นตัวชี้วัดผลสำเร็จของการดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลาแล้ว และเป็นหน้าที่ของผู้มีหน้าที่ในการกำกับติดตามผล เป็นการเตรียมการไว้ล่วงหน้าเมื่อถึงเวลาเมื่อโอกาสมาถึงก็สามารถนำมาเชื่อมโยงปรับเปลี่ยนเพื่อนำไปใช้ในปัจุบันได้ต่อไปไม่ต้องเสียเวลาที่จะไปคิดทำใหม่ที่จะต้องใช้เวลาามาก เพราะฉะนั้นการควบคุมและประเมินผลแผนกลยุทธ์จึงมีความสำคัญในการวางแผนงานต่าง ๆ เป็นอย่างดี

แนวคิดและหลักการในด้านการควบคุมและติดตามผลการปฏิบัติงาน ได้แก่

๑. กระบวนการในการควบคุมและติดตามผล แยกเป็น ๔ ขั้นตอน คือ

๑) การกำหนดมาตรฐานที่ใช้วัด (Establishing Standard) ทุกองค์กรจะมีวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังนั้นมาตรฐานที่กำหนดนโยบายจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์นั้น มาตรฐานโดยทั่วไปแยกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

^{๕๐} ราชบัณฑิตยสถาน, “พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒”, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คพับลิชเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๖๔.

^{๕๑} สมหวัง พิริยวัฒน์, “วิทยาการสอน”, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๐), หน้า, ๑๔๕.

(๑) มาตรฐานผลผลิต (Output Standard) ซึ่งวัดด้วยปริมาณ คุณภาพต้นทุน และเวลาที่ใช้จำนวนเงินที่ใช้เปรียบเทียบกับงบประมาณ จำนวนหน่วยผลิตและขนาดของบริการที่ใช้ ในระยะเวลาที่กำหนด

(๒) มาตรฐานปัจจัยที่ใช้ในการผลิต (Input Standard) จะวัดด้วยความพยายามที่ให้กับงาน (Work Effort) เช่น การวัดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร เป็นต้น

๒) การวัดผลงานที่ทำได้จริง (Measuring Actual Performance) ได้แก่ การวัดผลงานที่เกิดขึ้นจริงเป็นหน่วยการผลิตที่จริง หรือความพยายามที่ให้กับงานจริง หน่วยวัดที่ใช้ จะต้องเป็นอย่างเดียวกันกับมาตรฐานที่กำหนดขึ้นมา เช่น จำนวนที่ผลิต จำนวนวันที่ขาดงาน จำนวนแพ้ม จำนวนรายได้ที่เกิดขึ้น ซึ่งผลงานเหล่านี้ได้มาจากการรายงาน การสังเกต และสถิติตัวเลขต่าง ๆ

๓) การเปรียบเทียบผลงานที่ทำได้จริงกับมาตรฐาน (Comparing Actual Performance with Standard) เป็นการเปรียบเทียบเนื้อหาความแตกต่างที่เกิดขึ้น ระหว่างหน่วยงานที่ทำให้จริงกับมาตรฐาน

๔) การแก้ไขให้ถูกต้อง (Taking Corrective Action) ได้แก่ การดำเนินการทางด้าน การบริหารเมื่อพบความแตกต่างระหว่างผลงานที่เกิดขึ้นจริงกับมาตรฐานเพื่อปรับการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่ต้องการ^{๔๒}

สรุปว่า จากกระบวนการในการควบคุมและติดตามผลใน ๔ ขั้นตอนที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็น กระบวนการที่สามารถทำให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ การปฏิบัติบรรลุวัตถุประสงค์ได้จริง เพราะ เอาผลที่วัดมาเปรียบเทียบเพื่อนำไปแก้ไขในข้อที่บกพร่องต่อไป มีการกำหนดเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน มีการวัดอย่างจริงจัง เพราะฉะนั้นแนวคิด เช่น ถือว่ามีความสำคัญ จากเทคนิคในการควบคุมติดตาม ผล เป็นการควบคุมที่มีการใช้ตัวเลขต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้วัดผลในทางปริมาณ มีสำคัญอย่างยิ่งที่ควรจะมีไว้ใน การวัดผล ติดตามผลและก็ควรมีไว้หลาย ๆ แบบเพื่อเป็นตัวเลือกในการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับ ชิ้นงานซึ่งจะทำให้การทำงานนั้นเร็วขึ้น

การควบคุมและติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ^{๔๓} ประกอบด้วย

๑. ความถูกต้อง (Accuracy) ระบบการควบคุมและติดตามผลที่ถูกต้องจะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ และนำไปใช้ได้ผลตามที่ต้องการ หากการควบคุมเกิดจากข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง จะทำให้ฝ่ายบริหารแก้ไขไม่ตรงจุด โดยไม่อาจทราบได้ว่าควรแก้ไขอย่างไร หรือควรดำเนินการต่อไปอย่างไร

^{๔๒} เสนาะ ดิยาวี, “หลักการบริหาร”, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๙๓-๓๑๕.

^{๔๓} เสนาะ ดิยาวี, “หลักการบริหาร”, หน้า ๒๙๔ - ๒๙๙.

๒. ความทันเวลา (Timeliness) ระบบการควบคุมและติดตามผลที่ดีจะต้องสามารถกระตุ้นให้ผู้บริหารสนใจและเอาใจใส่ได้ทันเวลา เพื่อการแก้ไขหรือป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น โดยข้อมูลจากการควบคุมและติดตามผลอาจไม่มีความหมายเลยหากได้รับมาล่าช้ากว่าเวลาอันควร ดังนั้นระบบการควบคุมและติดตามผลที่ดีจะต้องสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาได้อย่างทันเวลา

๓. ความประหยัด (Economy) ระบบการควบคุมและติดตามผลจะต้องสามารถทำให้เกิดประโยชน์ที่คุ้มค่าเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นโดยจะต้องใช้ระดับของการควบคุมให้น้อยที่สุด ประหยัดที่สุด แต่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

๔. ความยืดหยุ่น (Flexibility) ระบบการควบคุมและติดตามผลที่ดีจะต้องมีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและการเกิดขึ้นใหม่ของสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งระบบการควบคุม ควรปรับตัวตามเวลาและสภาพแวดล้อม

๕. การสามารถเข้าใจได้ (Understandability) ระบบการควบคุมและติดตามผลควรมีความซับซ้อนน้อยที่สุด เพื่อความสะดวกในการใช้และคนที่เกี่ยวข้องกับระบบการควบคุมสามารถเข้าใจได้ง่าย

๖. การมีมาตรฐานที่สมเหตุสมผล (Reasonable Criteria) การกำหนดมาตรฐานของการควบคุม และติดตามผลจะต้องสมเหตุสมผล และสามารถทำได้จริงจึงจะสามารถจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงาน ปฏิบัติตามได้

๗. การจัดระบบอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic Placement) ผู้บริหารจะต้องจัดวางระบบการควบคุม และติดตามผลอย่างมีกลยุทธ์อันจะทำให้ห้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ในการควบคุมได้ ซึ่งระบบการควบคุมและติดตามผลควรครอบคลุมกิจกรรม เหตุการณ์และการดำเนินงานทุกอย่างภายในองค์กร ซึ่งถ้าหากองค์กรนำระบบการควบคุมและติดตามผลมาใช้โดยขาดกลยุทธ์ที่เหมาะสม ก็ จะไม่สามารถบรรลุผลตามต้องการได้

๘. การเน้นกฎแห่งข้อยกเว้น (Emphasis on The Exception) ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหาร ไม่สามารถจะควบคุมและติดตามผลทุกอย่างได้ จึงต้องเน้นเฉพาะเรื่องที่สำคัญหรือควบคุมติดตาม เฉพาะในหลักใหญ่ที่เป็นสาระสำคัญจริง ๆ ไม่ใช่หลงไปดูในรายละเอียดทุกเรื่อง การเข้าไปตรวจสอบควบคุมในทุกรายการจะส่งผลต่อการใช้อำนาจในการบริหารจัดการ อีกทั้งส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัว

๙. การใช้มาตรการหลาย ๆ อย่าง (Multiple Criteria) การควบคุมและติดตามที่เน้นจุดใดจุดหนึ่ง หรือมาตรฐานใดมาตรฐานหนึ่ง จะทำให้มองปัญหาไม่ครอบคลุมเพราะงานแต่ละงานย่อมมีมาตรฐานที่แตกต่างกัน ดังนั้นมาตรฐานในการควบคุมและติดตามผลจึงควรกำหนดให้เหมาะสมสำหรับกิจกรรมแต่ละประเภท

๑๐. การแก้ไขให้ถูกต้อง (Corrective Active) การควบคุมและติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ ไม่เพียงแต่เป็นการแจ้งให้รู้ว่ามีข้อบกพร่องผิดพลาดอะไรเกิดขึ้นเท่านั้น แต่จะต้องเสนอแนะด้วยว่าควรจะดำเนินการแก้ไขอย่างไรเพื่อให้เกิดความถูกต้องและสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จ

สรุปว่า ใน ๑๐ ขั้นตอนของการควบคุมและติดตามผล ผู้วิจัยสรุปว่าเป็นกระบวนการที่สมบูรณ์อย่างยิ่ง ถ้าหากว่าผู้ใช้มีการตั้งมาตรฐานในการควบคุมและติดตามผลอย่างละเอียด ยึดความถูกต้อง สามารถนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ครบทั้งหมดก็จะเป็นผลดีในการดำเนินงานทำให้งานสำเร็จได้เร็วพลันทันต่อเวลาที่วางไว้

คุณลักษณะของการควบคุมและติดตามผลที่ดี ได้แก่

๑. ต้องประหยัด ระบบการควบคุมและติดตามผลที่ตินอกจากจะต้องช่วยให้เกิดความมั่นใจว่าองค์กรจะสามารถทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้แล้ว ในเวลาเดียวกันการควบคุมและติดตามผลจะต้องคุ้มค่างกับต้นทุนในการดำเนินการด้วยระบบการควบคุมและติดตามผลที่มากเกินไป มีความจำเป็น มีวิธีการหรือเทคนิคที่ยุ่ยาก และเสียค่าใช้จ่ายสูงนั้น ย่อมทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี ผู้บริหารจึงควรคำนึงถึงต้นทุนทั้งในแง่ของระยะเวลาและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการควบคุมและติดตามผลด้วย

๒. รายงานผลต้องรวดเร็ว การควบคุมและติดตามผลจะต้องสามารถรายงานผลความแตกต่างระหว่างเป้าหมายที่พึงได้รับกับผลงานที่เกิดขึ้นจริงได้อย่างรวดเร็ว เพื่อให้ผู้บริหารสามารถดำเนินการแก้ไข และปรับปรุงข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที

๓. เน้นส่วนสำคัญของผลงาน การควบคุมและติดตามผลจะต้องเน้นถึงสำคัญของผลงานอันจะส่งผลต่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ การวัดในรายละเอียดปลีกย่อยที่ไม่ใช่ส่วนสำคัญของความสำเร็จของงานตามวัตถุประสงค์ย่อมไม่เกิดประโยชน์ เพราะจะไม่ช่วยชี้ให้เห็นถึงความ เป็นไปที่แท้จริงซึ่งจะมีผลต่อความสำเร็จขององค์กร

๔. สามารถเข้าใจได้ง่าย การควบคุมและติดตามผลจะต้องเข้าใจง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เพราะหากกระบวนการมีความยุ่งยากซับซ้อนหรือเลื้อนล่อยจนยากที่จะเข้าใจก็ย่อมไม่เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติตาม และไม่อาจก่อให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติได้

๕. เป็นที่ยอมรับการควบคุมและติดตามผลควรมีการชี้แจงให้ผู้ปฏิบัติเล็งเห็นถึงประโยชน์และเหตุผลประกอบเพื่อให้ผู้ปฏิบัติเกิดความยอมรับ และทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ดังนั้นผู้วิจัยได้สรุป การวัดผลประเมินผล ที่ได้จากการศึกษาจากนักวิชาการที่นำมาเป็นแนวทางต่อการศึกษาทั้ง ๑๐ ประการ สามารถนำมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้บรรลุตาม

วัตถุประสงค์ สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่วางเอาไว้ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของผู้เรียนและผู้สอนแต่ละระดับ เพื่อส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะของครูสอนศิลปะในโรงเรียน และเป็นเกณฑ์การรายงานผลการเรียนการสอนซึ่งผลที่ได้จากการวัดผลการศึกษาจะมีความเชื่อถือได้ ถูกต้องและบรรลุจุดมุ่งหมายตามต้องการอย่างแท้จริงว่าอยู่ในระดับใดต่อไป

ตารางที่ ๒.๖ สรุปแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการสอนศิลปะในโรงเรียน

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิด
กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๑. (ปรับปรุง ๒๕๖๐).	พัฒนาทักษะในการฟังอย่างสร้างสรรค์ (Creative Reading) ยุทธวิธีนี้ฝึกให้เด็กสร้างสรรค์ความคิดอ่าน “มิใช่อ่านเพื่อทราบว่าจะพูดว่าอะไรแต่เพื่อให้ทราบว่ามันพาเราไปที่ไหน”
Anderson and Krathwohl, (๒๕๖๔).	การเรียนรู้ที่ตามทฤษฎีของบลูม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย โดยในแต่ละด้านจะมีการจำแนกระดับความสามารถจากต่ำสุดไปถึงสูงสุด
สุคนธ์ สินธพานนท์, (๒๕๕๒).	วิธีสอนแบบแก้ปัญหา วิธีสอนแบบแก้ปัญหาเป็นวิธีสอนที่ให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) ซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่มีขั้นตอน มีเหตุผล มีการรวบรวมข้อมูล มีการทดลองวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๓	การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), (หน้า ๑๐)	คุณสมบัติของผู้ที่จะผู้นำบุคคลที่ที่เป็นผู้นำจะต้องมีธรรมะหรือคุณสมบัติในตัวของผู้นำ

๒.๔ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัยไว้ ดังนี้

บริบทของโรงเรียนประถม

1. วิสัยทัศน์

การศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย มีคุณภาพ และมาตรฐานระดับสากล บนพื้นฐานของความเป็นไทย

2. พันธกิจ

2.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรวัยเรียนทุกคน ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ

2.2 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร

2.3 พัฒนาระบบบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษา

3. ภารกิจและหน้าที่รับผิดชอบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีภารกิจเกี่ยวกับการจัดการและการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

3.1 จัดทำข้อเสนอนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษา มาตรฐานการจัดการศึกษา และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 กำหนดหลักเกณฑ์ แนวทาง และดำเนินการเกี่ยวกับการสนับสนุนทรัพยากรการจัดตั้งจัดสรรทรัพยากร และบริหารงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.3 พัฒนาระบบการบริหารและส่งเสริม ประสานงานเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ ในการเรียนการสอน รวมทั้งส่งเสริมการนิเทศ การบริหารและการจัดการศึกษา

3.4 ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษา

3.5 พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ และประสาน ส่งเสริม การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุ องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นของเขตพื้นที่การศึกษา

3.6 ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน^{๔๔}

ได้กำหนดนโยบายโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด 6 จุดเน้นการดำเนินงาน ปีงบประมาณ พ.ศ.2560 ที่สอดคล้องกับ 6 ยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการดังนี้

1. จุดเน้นด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้
  2. จุดเน้นด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา
  3. จุดเน้นด้านพัฒนากำลังคนและงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ
  4. จุดเน้นด้านการทดสอบ การประเมิน การประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
  5. จุดเน้นด้าน ICT เพื่อการศึกษา
  6. จุดเน้นด้านการบริหารจัดการ
5. จุดเน้นด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

5.1 หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้มีการปรับปรุงตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

5.1.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับ

ผู้เรียน

5.1.2 โครงสร้างเวลาเรียนมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับผู้เรียน

5.1.3 สถานศึกษาทุกแห่งมีการยกระดับมาตรฐานภาษาอังกฤษในแต่ละช่วงชั้น

5.1.4 สถานศึกษาใช้ STEM Education BBL DLTV

5.2 ผู้เรียนมีสมรรถนะที่สำคัญสู่มาตรฐานสากล ดังต่อไปนี้

5.2.1 ผู้เรียนระดับก่อนประถมศึกษา มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่สมดุลเหมาะสมกับสังคม วิถี และเรียนรู้อย่างมีความสุข

5.2.2 ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อ่านออก เขียนได้

5.2.3 ผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ขึ้นไป อ่านคล่องเขียนคล่อง

5.2.4 ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถด้านภาษา ด้านคำนวณ และด้านเหตุผล ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดเพิ่มขึ้น

5.2.5 ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) กลุ่มสาระหลักเพิ่มขึ้น

5.2.6 ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาได้รับการส่งเสริมให้มีแรงจูงใจสู่อาชีพ ด้วยการแนะแนว และได้รับการพัฒนาความรู้ทักษะที่เหมาะสมเพื่อการมีงานทำในอนาคต

^{๔๔} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560).

5.2.7 ผู้เรียนมีทักษะในการสื่อสาร ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะชีวิต และทักษะการใช้เทคโนโลยี ที่เหมาะสมตามช่วงวัย

5.2.8 ผู้เรียนได้รับการวัดและประเมินผลที่หลากหลายเหมาะสมตามศักยภาพ เป็นรายบุคคล

5.3 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ตามค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ รวมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และห่างไกลยาเสพติด

5.3.1 ผู้เรียนระดับประถมศึกษา ใฝ่เรียนรู้ ใฝ่ดี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

5.3.2 ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีทักษะการแก้ปัญหา และอยู่อย่างพอเพียง

5.3.3 ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความมุ่งมั่นในการศึกษาและการทำงาน สามารถปรับตัวเข้ากับพหุวัฒนธรรม บนพื้นฐานวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย

5.4 ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นรายบุคคล ได้แก่

5.4.1 ผู้พิการ

5.4.2 ผู้ด้อยโอกาสและผู้เรียนในพื้นที่พิเศษ

5.4.3 ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ

5.4.4 ผู้เรียนภายใต้การจัดการศึกษาโดยครอบครัว สถานประกอบการ และศูนย์การเรียนรู้

5.4.5 ผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

6. จุดเน้นด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา

6.1 ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ตรงตามความต้องการของบุคคล และสถานศึกษา

6.1.1 ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาวิธีจัดการเรียนรู้ที่ใช้ทักษะกระบวนการคิด รวมทั้งการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

6.1.2 ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่ทันสมัย

6.1.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการนิเทศแบบกัลยาณมิตร จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ทั้งในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียน หรือภาคส่วนอื่น ๆ ตาม ความพร้อมของโรงเรียน

6.1.4 ครูและบุคลากรทางการศึกษา สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และทุกภาคส่วนให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้

6.1.5 ครูจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน

6.1.6 ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีจิตวิญญาณของความเป็นครู การเป็นครูมืออาชีพ และยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ

6.2 ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถบริหารงานทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

6.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีขวัญกำลังใจในการทำงาน และมีผลการปฏิบัติงานเชิงประจักษ์

6.4 องค์กร องค์กรคณะบุคคล และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วางแผนสรรหา ย้าย โอน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน และชุมชน

7. จุดเน้นด้านพัฒนากำลังคนและงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ

7.1 สถานศึกษาสร้างค่านิยมเชิงบวกในการเรียนสายอาชีพ เพื่อลดสัดส่วนการเรียนสายสามัญ

7.2 หน่วยงานทุกระดับมีการวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

8. จุดเน้นด้านการทดสอบ การประเมิน การประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

8.1 ระบบการประเมินสถานศึกษาและผู้เรียนมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสถานศึกษาและผู้เรียน

8.2 ระบบทดสอบเพื่อประเมินผ่าน หรือเข้าชั้น มีการพัฒนาให้เหมาะสมในการจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

8.3 ผู้ประเมินคุณภาพสถานศึกษามีการพัฒนาตามมาตรฐานผู้ประเมิน

9. จุดเน้นด้าน ICT เพื่อการศึกษา

9.1 หน่วยงานทุกระดับพัฒนาระบบ ICT เพื่อการศึกษาให้เหมาะสมกับสถานศึกษาและผู้เรียน

9.2 หน่วยงานทุกระดับพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นฐานเดียวกัน ในเรื่องข้อมูลนักเรียน ข้อมูลครู และบุคลากรทางการศึกษา ข้อมูลสถานศึกษาและข้อมูลข้าราชการและบุคลากรอื่น ในการใช้ข้อมูลร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

9.3 หน่วยงานทุกระดับพัฒนา DLTV DLIT ให้เหมาะสมกับสถานศึกษา และผู้เรียน

9.4 ผู้เรียนมีคอมพิวเตอร์ใช้ในการเรียนรู้

10. จุดเน้นด้านการบริหารจัดการ

10.1 หน่วยงานทุกระดับบริหารจัดการโดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจ การสร้างเครือข่าย และ รับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน

10.1.1 สถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพภายนอกตามที่กำหนดได้รับการแก้ไข ช่วยเหลือ นิเทศ ติดตาม และประเมินผล

10.1.2 สถานศึกษาขนาดเล็กได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพการจัดการศึกษา

10.1.3 สถานศึกษาที่มีความพร้อมรับการกระจายอำนาจ มีรูปแบบการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

10.1.4 สถานศึกษาบริหารจัดการร่วมกันโดยใช้การวางแผนพัฒนาการศึกษา ระดับตำบล (Educational Maps)

10.1.5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบริหารจัดการร่วมกันในรูปแบบ cluster อย่างมีประสิทธิภาพ

10.1.6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

10.1.7 หน่วยงานทุกระดับพัฒนาคุณภาพการศึกษา สร้างระบบสวัสดิการ สวัสดิภาพ และความปลอดภัยให้เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่พิเศษ

10.1.8 หน่วยงานทุกระดับพัฒนาระบบ กำกับ ติดตาม และประเมินผล เพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

10.1.9 หน่วยงานทุกระดับปรับปรุงระบบการจัดสรรงบประมาณ และเกณฑ์การจัดสรรเงิน อุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัว ให้มีความเหมาะสมและเพียงพอ

10.1.10 หน่วยงานทุกระดับ ยกย่องเชิดชูเกียรติ หน่วยงาน องค์กร คณะบุคคล และบุคลากรที่มีผลงานเชิงประจักษ์

10.1.11 หน่วยงานทุกระดับ ส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและพัฒนาการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

10.1.12 หน่วยงานทุกระดับ มีการบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล

10.2 หน่วยงานทุกระดับ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

10.2.1 หน่วยงานทุกระดับ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

10.2.2 หน่วยงานทุกระดับ ส่งเสริมการระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษา

10.2.3 หน่วยงานทุกระดับ รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560) ได้กล่าวว่า บริบทของโรงเรียนประถม มีภารกิจหลักคือการให้โอกาสกับผู้ที่อยู่ในวัยเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนได้เรียนรู้ตามวัยอย่างมีคุณภาพภายใต้การจัดการศึกษาด้วยรูปแบบที่หลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพในอดีตที่

ผ่านมานั้นการคมนาคมไม่ค่อยสะดวกเหมือนอย่างปัจจุบันดังนั้นหากมีประชากรอยู่ที่ใดรัฐก็จำเป็นต้องไปตั้งโรงเรียนเพื่อบริการผู้ที่อยู่ในวัยเรียนเหล่านั้นปัจจุบันนี้การคมนาคมสะดวกขึ้น ประกอบกับโครงสร้างประชากรเปลี่ยนไปจากเดิมมากกว่าคืออัตราการเกิดของเด็กไทยมีการชะลอตัวลงดังนั้นจึงทำให้ตัวป้อนของโรงเรียนมีแนวโน้มลดลงตามลำดับส่งผลให้มีโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มขึ้นทุกปีอัตราส่วนครูต่อนักเรียนเท่ากับ 1 : 12 จากอดีตจนถึงปัจจุบันพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กยังประสบปัญหาในเรื่องคุณภาพของเด็กนักเรียนกล่าวคือนักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ทักษะด้านการคำนวณและภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากตัวป้อนประกอบกับการบริหารจัดการและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่เนื่องจากมีจำนวนบุคลากรในโรงเรียนมีจำกัดและโรงเรียนมีภาระงานอื่นๆจำนวนมาก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาโดยมีเป้าหมายในการพัฒนาสำคัญ 2 ประการ คือ

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นเป็นผลจากการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน และห้องเรียนมีการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันระหว่างโรงเรียนและเป็นเครือข่ายช่วยเหลือกันทางวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การเพิ่มอัตรานักเรียนต่อครูสูงขึ้นนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษามีการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นหรือบูรณาการและการจัดการให้นักเรียนจากโรงเรียนใกล้เคียงไปเรียนยังโรงเรียนศูนย์เครือข่ายหรือโรงเรียนดีศรีตำบลโดยดำเนินการดังนี้

2.1 ส่งเสริมการสอบแบบบูรณาการ

2.2 สนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.3 อำนวยความสะดวกในการเดินทางไปโรงเรียนของนักเรียน เช่น จัดสรรค่า

พาหนะนักเรียนจัดทำโครงการจักรยานยืมเรียนจัดหารถบรรทุกเล็กเพื่อรับส่งนักเรียนและครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบปัญหาที่สำคัญในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก 3 ประเด็นคือด้านการเรียนการสอนการบริหารจัดการโรงเรียนประสิทธิภาพการจัดการศึกษาดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนเป็นภารกิจหลักของโรงเรียนซึ่งเป็นภารกิจที่มีความสำคัญมากที่สุดในระบบการศึกษาเนื่องจากเป็นงานที่ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ทักษะและลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับนักเรียนทุกคนอย่างเสมอภาคอย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กโดยสรุปดังนี้

1.1 ครูไม่ครบชั้นและไม่ครบวิชาเอกเนื่องจากโรงเรียนมีนักเรียนจำนวนน้อย

1.2 เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นยังเป็นเรื่องใหม่ครูและผู้ปกครองจำนวนหนึ่งยังไม่เชื่อมั่นในการเรียนการสอนลักษณะนี้

1.3 การเรียนการสอนที่แยกส่วนตามรายวิชาขาดการบูรณาการทั้งด้านเนื้อหาและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

1.4 การละเลยการรู้จักเด็กและการติดตามการพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคลทำให้นักเรียนจำนวนหนึ่งเรียนไม่ทันและอาจถูกทอดทิ้ง

1.5 บทเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอนไม่น่าสนใจที่จะจูงใจนักเรียนให้กระตือรือร้นต่อการเรียน

1.6 ครูมีงานธุรการจำนวนมากทำให้มีเวลาสำหรับนักเรียนน้อยลงและควรเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนเช่นการสร้างความปลอดภัยและความใกล้ชิดกับนักเรียนบรรยากาศประชาธิปไตยในห้องเรียนและการเคารพความคิดเห็นและสิทธิของนักเรียน

2. การบริหารจัดการโรงเรียนเป็นหน่วยจัดการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งการปฏิบัติงานของโรงเรียนจำเป็นต้องมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพเพื่อให้ส่งผลต่อการพัฒนานักเรียนอย่างแท้จริงการดำเนินการของโรงเรียนที่ผ่านมาจึงต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีบทบาทชัดเจนและเข้มแข็งในการติดตามความก้าวหน้าและช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษายังมีบทบาทน้อยและยังขาดความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ

2.2 โรงเรียนขาดกระบวนการและระบบความรับผิดชอบต่อผลงานที่ชัดเจนซึ่งสมควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ

2.2.1 การวางแผนพัฒนาโรงเรียนระยะ 4 ปีปานกลางและแผนปฏิบัติการประจำปี

2.2.2 การประเมินผลความก้าวหน้าการปฏิบัติงานของโรงเรียนโดยการประเมินหรือทบทวนผลงานของตนเอง

2.2.3 การรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผู้ปกครองชุมชนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสาธารณชน

2.2.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นรายโรงเรียน

2.2.5 การแทรกแซงหรือช่วยเหลือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หากโรงเรียนดำเนินงานได้ต่ำกว่าเป้าหมายตามแผนพัฒนาโรงเรียนการปฏิบัติงานตามกระบวนการเรียนการสอนและความรับผิดชอบต่อผลงานดังกล่าว สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงไม่ใช่เป็นการสร้างงานขึ้นมาใหม่แยกจากเดิมนอกจากนี้การทำงานต่างๆ ควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เป้าหมายกลยุทธ์ตามแผนยุทธศาสตร์และ

แผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนเพื่อให้การทำงานทุกอย่างอยู่ในกรอบที่ชัดเจนโดยไม่เพิ่มภาระงานใหม่แก่โรงเรียนโดยไม่จำเป็น

3. ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ภายใต้ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่อย่างจำกัดการวางแผนการจัดการศึกษาจึงมีความสำคัญยิ่งที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาซึ่งสมควรพิจารณาสาระสำคัญดังต่อไปนี้

3.1 การเพิ่มอัตราครูต่อนักเรียนเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องการการจัดการอย่างจริงจังโดยมีการวางแผนบุคลากรเมื่อมีการเกษียณอายุราชการและการบรรจุแต่งตั้งครูใหม่

3.2 การพัฒนาบุคลากรครูและผู้บริหารโรงเรียนยังทำได้น้อยและส่วนใหญ่จะพัฒนาครูด้านอื่นๆมากกว่าด้านการเรียนการสอน

3.3 ระบบการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อการศึกษาซึ่งยังต้องการการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพเนื่องจากยังมีการได้เปรียบเสียเปรียบกันระหว่างโรงเรียนซึ่งโดยหลักการควรคำนึงถึง

3.3.1 ความเป็นธรรมเป็นหลักการพื้นฐานของการสนับสนุนงบประมาณให้แก่โรงเรียนว่าจะต้องไม่มีโรงเรียนใดๆ ได้รับงบประมาณอย่างได้เปรียบโรงเรียนอื่น

3.3.2 ความยุติธรรมกล่าวคือโรงเรียนที่มีลักษณะหรือองค์ประกอบคล้ายกันควรได้รับงบประมาณจำนวนเท่ากันหรือไม่แตกต่างกัน

3.3.3 โรงเรียนตัดสินใจใช้จ่ายงบประมาณเพื่อโครงการต่างๆ ที่สามารถทำให้เกิดผลการพัฒนาเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นของนักเรียนทั้งนี้ภายใต้กรอบนโยบายและมาตรฐานของรัฐ

3.4 การจัดศูนย์เครือข่ายโรงเรียนเพื่อให้เกิดความร่วมมือและการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงกัน

3.5 การรวมและเลิกโรงเรียนหากมีนักเรียนจำนวนน้อยมากโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันและการคมนาคมสะดวก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีข้อเสนอเชิงนโยบายในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กประสบความสำเร็จตามเจตนารมณ์ดังนี้

1. นโยบายเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็กต้องชัดเจนและต่อเนื่อง
2. ต้องพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ
3. แก้ปัญหาขาดแคลนครูโดยใช้นวัตกรรมรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย
4. พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพทั้งการบริหารจัดการและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
5. ลดภาระงานของบุคลากรในโรงเรียนที่ไม่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
6. สร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรในการดำเนินงานตามนโยบายแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก

7. วิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อการบริหารจัดการและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
8. พัฒนาหลักสูตรและสื่อให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน
9. จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอตามเกณฑ์
10. แสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2553) ให้แนวคิดสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กยังคงมีปัญหาย่างต่อเนื่องในประเด็นสำคัญด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านวิชาการ

1.1 ขาดแคลนสื่อวัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์อุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยไม่เพียงพอ กับความต้องการและความจำเป็นที่จะใช้เหมาะสม

1.2 ขาดแคลนหนังสือเรียนหนังสืออ่านประกอบแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน เนื่องจากงบประมาณมีจำกัดไม่เพียงพอกับความต้องการทำให้ผู้เรียนไม่สามารถศึกษาหาความรู้จาก แหล่งเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย

1.3 ครูขาดประสบการณ์ในการสร้าง/ใช้สื่อการเรียนการสอนและขาดความรู้ความ เข้าใจในการใช้สื่อเทคโนโลยีหรือนวัตกรรม

1.4 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมีปัญหาคิดวิเคราะห์และการคิดคำนวณ

1.5 นักเรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียน

1.6 พื้นฐานความรู้ของนักเรียนแตกต่างกันทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของ ครูมีความยากยิ่งขึ้นกว่าปกติ

2. ด้านบุคลากร

2.1 บุคลากรครูมีความรู้ไม่ตรงกับสาขาวิชาเอกหรือวิชาที่ถนัดนอกจากนี้ครูยังต้อง รับภาระหนักสอนหลายระดับหลายรายวิชาพร้อมกันไป

2.2 ครูขาดขวัญและกำลังใจตลอดจนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจึงทำงานได้โดยไม่มี ประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2.3 บุคลากรมีการย้ายบ่อยทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องของงานที่ปฏิบัติ

2.4 ขาดบุคลากรสายสนับสนุนการสอนเช่นงานธุรการการเงินและพัสดุ

2.5 บุคลากรบางส่วนเป็นครูอัตราจ้างระยะเวลาที่ทำการจ้างสั้น เช่น จ้างเหมา 4 เดือน จ้างเหมาตามปีงบประมาณทำให้ขาดความมั่นคงในอาชีพและความต่อเนื่องของงานที่ทำ

2.6 การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการเรียนการสอนและการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษามีน้อย

2.7 สวัสดิการด้านต่างๆ เช่น ที่พักอาศัยพาหนะ สาธารณูปโภค ฯลฯ ให้กับบุคลากรมีน้อยครูประสบปัญหาการเดินทางที่ไกลมีความยากลำบากไม่สะดวกทำให้เกิดความเครียดและความกังวลใจหลายประการ

2.8 ขาดผู้นำที่เข้มแข็งหรือขาดผู้บริหารที่จะบริหารโรงเรียนเป็นระยะเวลายาวนาน ต้องให้ครูผู้สอนหรือครูบรรจุใหม่ทำหน้าที่แทนทำให้โรงเรียนไม่พัฒนาเท่าที่ควร

3. ด้านอาคารสถานที่/สื่อวัสดุ/อุปกรณ์/ครุภัณฑ์

3.1 สภาพอาคารเก่าชำรุดทรุดโทรมเนื่องจากก่อสร้างมาเป็นเวลานานขาดความปลอดภัย

3.2 อาคารเรียนอาคารประกอบไม่เพียงพอกับความต้องการขาดห้องปฏิบัติการสถานที่ออกกำลังกายสำหรับเด็ก

3.3 ขาดวัสดุครุภัณฑ์ที่จำเป็นเช่นคอมพิวเตอร์

3.4 ขาดเครื่องมือสื่อสารโทรศัพท์เครื่องถ่ายเอกสารที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน

4. ด้านการบริหารจัดการ

4.1 จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอคุ้มค่าต่อการจัดกิจกรรมเด็กในเขตบริการไปเรียนที่โรงเรียนที่ไกลออกไปเนื่องจากผู้ปกครองมีความเห็นว่ามีความพร้อมและมีคุณภาพมากกว่า

4.2 โรงเรียนบางแห่งตั้งอยู่ห่างไกลจากชุมชนทำให้เกิดปัญหาการเดินทางมาเรียนของนักเรียนขณะที่ค่าพาหนะที่มีสำหรับจ่ายให้เพื่อการนี้มีจำกัด

4.3 ชุมชนผู้ปกครองมีฐานะยากจนไม่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนตลอดจนการเรียนของบุตรหลานได้มากเท่าที่ควร

4.4 การใช้ข้อมูลสารสนเทศและนำผลของการประเมินงาน/โครงการมาใช้วางแผนปรับปรุงพัฒนางานยังมีน้อย

4.5 การอพยพเคลื่อนย้ายของประชากรวัยเรียนที่ย้ายไปรับจ้างงานต่างพื้นที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานของครูและโรงเรียน

4.6 ขาดการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องหรือที่อื่นๆ ที่เข้ามาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน

4.7 ขาดงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานด้านอื่นๆ ของโรงเรียน

4.8 ขาดการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของผู้บริหารสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขอความรับผิดชอบของโรงเรียนขนาดเล็กในการจัดการเรียนรู้นักเรียนทุกคนได้เรียนอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานระดับสูงไม่ว่านักเรียนจะด้อยโอกาสเพียงใดโดยการปฏิบัติงานบนพื้นฐานขององค์ประกอบที่สำคัญได้แก่เป้าหมายหรือมาตรฐานการ

เรียนรู้การจัดการเรียนการสอนการจัดทรัพยากรสนับสนุนจึงจำเป็นที่ครูต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและนักเรียนมากยิ่งขึ้น

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑” ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ซึ่งได้มีผู้ศึกษาไว้ ดังนี้

๑) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ

พระครูพิศิษฐ์ โชติธรรม ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”^{๘๕} มีวัตถุประสงค์หลัก ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนธรรม ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการ จัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ๑) ปัจจัยที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัด พระนครศรีอยุธยา พบว่า ๑) ด้านหลักสูตร ๒) ด้านการเรียนการสอน ๓) ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ ๔) ด้านการวัดผลและการประเมินผลเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนของพระสอนธรรม ศึกษาในโรงเรียนเป็นลำดับต้น ๆ ในการพัฒนาต่อไป ๒.สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียน การสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ๑.สภาพปัญหาและ อุปสรรคเชิงด้านการจัดการเรียนการสอน ๒.สภาพปัญหาและอุปสรรคเชิงด้านสื่อการเรียนรู้อื่นๆ ๓.สภาพ ปัญหาและอุปสรรคเชิงด้านการจัดกิจกรรม ๔.สภาพปัญหาและอุปสรรคเชิงด้านการพัฒนาคนจากกลุ่ม ตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครู จำนวน ๑๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๗๘ มีเพศชาย จำนวน ๑๕๙ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๙๖ มีอายุ ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๙๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๔ มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๙๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๗๐ความคิดเห็นของ พระสังฆาธิการและครูที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (X=๓.๕๙) นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการและครูพระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนธรรม

^{๘๕} พระครูพิศิษฐ์โชติธรรม, “ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต การจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).หน้า ๓๐.

ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓. แนวทางที่ใช้พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัด พระนครศรีอยุธยาพบว่าการพัฒนาแบบ 4M คือ

๑. การบริหารบุคคลคือรูปแบบและวิธีการบริหารและจัดการเรื่องของเวลาในการเรียนการสอนให้เกิดความเหมาะสม และสำเร็จตรงตามเวลาที่กำหนด จึงจะถือว่ามีความคุณภาพใช้ได้และการพัฒนาบุคลากรเป็นหัวใจสำคัญ ที่จะต้องเน้นว่าให้ครูพระสอนศีลธรรมได้รับการพัฒนา เพื่อที่จะทำให้ระบบงานของตนเองมีความก้าวหน้า มีความรวดเร็วโดยตลอด ถือเป็นนวัตกรรมใหม่ขององค์กร คือทุกคนจะต้องขวนขวายหาความรู้ และในขณะเดียวกันการอบรม การสัมมนาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ไม่ควรเพิกเฉยหรือละเลยในเรื่องของการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ให้พระสอนศีลธรรม

๒. การบริหารการเงินคือรูปแบบและวิธีการจัดการบริหารการเงินของครูพระสอนศีลธรรมและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในโรงเรียน ในเรื่องการเบิกจ่ายเงิน การบัญชีและระบบการจัดซื้ออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องเป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ

๓. การบริหารวัสดุอุปกรณ์คือรูปแบบวิธีการบริหารในเรื่องวัสดุหรืออุปกรณ์ทางการศึกษาที่มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ ต้องได้รับงบประมาณสนับสนุนดำเนินงานมากพอ ต้องมีวัสดุสิ่งของตามความต้องการของโครงการและแผนงานและจะต้องมีระบบบริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพเพื่อใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่จำกัดหรือหามาเพิ่มเติมให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๔. การจัดการคือรูปแบบวิธีการจำแนกกระบวนการบริหารจัดการโดยแบ่งเป็น ๗ หน้าที่ ประกอบด้วยขั้นตอนที่เรียกกันย่อ ๆ ว่า POSDCoRB คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดบุคลากร (Staffing) การสั่งการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) การงบประมาณ (Budgeting) เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เหมาะสมมากที่สุดที่ จะจะนำไปใช้ในการพัฒนาต่อไป

พระมหาธฤติ วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์”^{๖๖}การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไปและตามแนวพระพุทธศาสนา (๒) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาพระ สังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน และ (๓) เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาพระ สังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

^{๖๖} พระมหาธฤติ วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร), “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

(Qualitative Research) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง(Structured In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informants) จากกรรมการมหาเถรสมาคม ๕ รูป จากพระสังฆาธิการ ที่มีการพัฒนาในกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านๆ ละ ๒ รูป จำนวนทั้งสิ้น ๑๒ รูป รวมสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ ข้อมูลหลัก ๑๗ รูปและจากการสนทนากลุ่มเฉพาะอีก ๒ กลุ่มๆละ ๕ รูป/คน ประกอบด้วยพระภิกษุ และนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ รูป/คน และ พระสังฆาธิการ ในระดับเจ้าคณะต่าง ๆ ๔ รูป รวมผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน ๑๐ รูป/คน ทั้งสองวิธีวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์อุปนัยและการพรรณนาความ (Inductive Analysis and Descriptive Interpretation)

ผลการวิจัยมีดังนี้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป ผู้วิจัยได้สรุปเป็นองค์ประกอบของการพัฒนาที่สำคัญออกเป็น ๔ ด้านใช้อักษรย่อภาษาอังกฤษว่า VETS ได้แก่ ๑) V; Vision การสร้างวิสัยทัศน์ ๒) E; Education การให้การศึกษา ๓) T; Training การฝึกอบรม และ ๔) S; Study tour การไปดูงาน ส่วนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา ได้แก่การพัฒนาตามหลักสิกศึกษา ๓ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ ภาวนา ๔ อิทธิบาท ๔ และสัพปุริสธรรม ๗

การพัฒนาพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันทั้ง ๖ ด้านได้แก่

(๑) ด้านการปกครองมีการประชุมเพื่อบรมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัดหลักสูตรในระยะสั้นๆ เท่านั้น แต่ยังไม่ได้มีองค์กรรับผิดชอบโดยดุษ

(๒) ด้านการศาสนศึกษายังคงมีการบริหารจัดการทางการศึกษาที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น

(๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์มีการบริหารจัดการทางการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนในด้านการศึกษา ซึ่งยังคงให้ประชาชนได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ

(๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่ และทักษะการใช้ภาษาของสมัยปัจจุบัน มุ่งเน้นให้ประชาชนปฏิบัติธรรมตามกำลังศรัทธา ถือว่าเป็นการสั่งสอนในภาคทฤษฎี และปฏิบัติที่ควบคู่กันไป

(๕) ด้านสาธารณูปการ การพัฒนาตามกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยไม่ได้มีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่มาก และ มีการพัฒนาโดยการศึกษาและวางแผนการก่อสร้างสิ่งต่างๆ ภายในวัด เพื่อให้เหมาะสมกับสถานที่

(๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์มีการช่วยเหลือประชาชนโดยอยู่บนพื้นฐานของจิตเมตตา แต่ยังไม่ได้ช่วยเหลือเป็นระบบ ต้องมีการวางแผน ความต้องการของประชาชน หรือศึกษาปัญหาหรือความเดือดร้อนของประชาชนว่ามีสิ่งใดที่ขาดแคลน

รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการตามแนวทั่วไปและตามแนวพระพุทธศาสนาที่จะให้มี

ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ควรมีการบูรณาการการพัฒนาพระสังฆาธิการตามแนวสากลและพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้น ได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไปตามองค์ประกอบของVETS ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ พรหมวิหาร ๔ ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมกับผู้ปกครองมากที่สุด ๒) ด้านการศาสนศึกษา ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สิกขา ๓ หรือไตรสิกขา ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมในการพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้อยู่อย่างประเสริฐ ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สังคหวัตถุ ๔ ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ให้สามัคคี เป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ๔) ด้านการเผยแผ่ ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป(VETS) ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ภาวนา ๔ ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมสำหรับพัฒนา ฝึกฝนอบรมมนุษย์ให้มีความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ๕) ด้านการสาธารณูปการ ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ อิทธิบาท ๔ ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จเป็นบันไดแห่งความสุขและความสำเร็จ๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สปัปฺริสธรรม ๗ ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมที่สามารถพัฒนามนุษย์ได้เป็นอย่างดี ด้วยการประยุกต์หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามองค์ประกอบ VETS เข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แต่ละหัวข้อสามารถยังการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการให้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

พระครูสังฆรักษ์ปรีชา ฐิตญาโณ (หงษ์ทอง) การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม”^{๘๗} มีการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ ๑. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ๒. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร พบว่า พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี มีวุฒิการศึกษาทางโลกสูงกว่า ปริญญาตรี และมีประสบการณ์ในการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมากกว่า ๑๑ ปีขึ้นไป พระสอนศีลธรรมมีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก

^{๘๗} พระครูสังฆรักษ์ปรีชา ฐิตญาโณ (หงษ์ทอง), “การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านเนื้อหาและหลักสูตร รองลงมา คือด้านวิธีการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ ๒. วิธีการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร พบว่ามี ๕ วิธีคือ ๑) การพัฒนาด้านความรู้ ได้แก่ จัดฝึกอบรม จัดหาผู้เชี่ยวชาญ ทำคู่มือ ค้นคว้าความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ มีความรู้ชัดเจน ๒) การพัฒนาด้านทักษะ ได้แก่ จัดหาพระนิเทศ ฝึกอบรมทักษะศึกษาดูงาน พัฒนาทักษะสื่อสาร พัฒนาทักษะใช้เทคโนโลยี พัฒนาทักษะบริหารห้องเรียน ๓) การพัฒนาด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง จัดอบรมแลกเปลี่ยน จัดศึกษาดูงาน มีจิตเมตตา สร้างความเชื่อมั่น เรียนรู้สิ่งใหม่ตลอดเวลา ๔) พัฒนาด้านด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล ฝึกอบรมบุคลิกภาพ จัดสัมมนาแลกเปลี่ยนทำที่แสดงออกที่ดี ควบคุมอารมณ์ที่ดี เรียนรู้สิ่งใหม่ตลอดเวลา ๕) พัฒนาด้านแรงจูงใจ ส่งเสริมอำนวยความสะดวก จัดงานมอบรางวัล จัดตลาดนัดวิชาการ มีความมั่นใจและเสียสละ สร้างความภาคภูมิใจมองความสำเร็จผู้เรียน ๓. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร พบว่า ๑) รูปแบบด้านเนื้อหาการสอนและหลักสูตร โดยการจัดฝึกอบรม จัดเสวนา จัดประชุมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมสนับสนุน ประยุกต์ให้เข้ากับปัจจุบัน พัฒนาออกแบบหลักสูตร ๒) รูปแบบด้านวิธีการสอน โดยการจัดตั้งศูนย์ให้ความรู้ ทำคู่มือการสอน แต่งตั้งพระนิเทศ มีวิธีการสอนทันสมัย ใช้เทคโนโลยี พัฒนาวิธีการสอน ๓) รูปแบบด้านการใช้สื่อการสอน โดยการฝึกอบรมทำสื่อ จัดประกวดสื่อการสอน ผลิตได้ด้วยตนเอง ใช้สื่อหลากหลาย มีความชำนาญในการใช้สื่อ ๔) รูปแบบด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการฝึกอบรมแลกเปลี่ยน ทำคู่มือกิจกรรมการสอน แต่งตั้งพระนิเทศ มีกิจกรรมการสอนหลากหลาย กิจกรรมการสอนทันสมัย ผู้เรียนมีส่วนร่วม ๕) รูปแบบด้านการวัดและประเมินผล โดยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ จัดทำคู่มือการวัดประเมิน มีความรู้เข้าใจการวัดประเมิน ประเมินอย่างหลากหลาย เข้ารับการฝึกอบรม

พระครูปลัดกวีวัฒน์ (ธีรวิทย์ ฉนทวิโช) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”^{๘๘} ผลการวิจัยพบว่า

๑. มหาวิทยาลัยสงฆ์ มีการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภาพรวมการบริหารจัดการทั้ง ๘ ด้าน อยู่ระดับมาก โดยด้านการสื่อสารองค์กร ด้านการปฏิบัติการ ด้านการดำเนินการ ด้านการตรวจการ และด้านการทบทวน อยู่ระดับมาก ส่วนด้านการวิเคราะห์ ด้านการวางแผนและด้านการควบคุม อยู่ระดับปานกลาง ในด้านปัญหาการบริหารจัดการ พบว่า ทั้งภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ระดับปานกลาง

^{๘๘} พระครูปลัดกวีวัฒน์ (ธีรวิทย์ ฉนทวิโช), “การพัฒนาแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการศึกษา, (วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๖๑.)

๒. รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย (๑) แนวคิดที่นำหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ มาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ เกิดเป็นระบบการบริหารแบบ 8R Model (๒) ระบบการของการบริหารจัดการตามรูปแบบ 8R Model ได้แก่ การวิเคราะห์ (Right Analysis) การวางแผน (Right Planning) การสื่อสารองค์กร (Right Communication) การปฏิบัติการ (Right Operation) การดำเนินการ (Right Action) การติดตามและตรวจสอบ (Right Monitoring and Evaluation) การทบทวนและปรับปรุง (Right Review and Improvement) และการควบคุมและรายงาน (Right Control and Reporting) (3) กระบวนการบริหารจัดการตามรูปแบบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมของงานสอนศีลธรรม ปัจจัยการบริหารจัดการ คือ งานบุคคล งบประมาณ งานวิชาการ และงานบริหารทั่วไป ขั้นตอนการดำเนินงาน เริ่มตั้งแต่การเสนอคำขอของงบประมาณ การเตรียมความพร้อมบุคลากร การรับสมัครและพัฒนาพระสอนศีลธรรม การส่งพระสอนออกปฏิบัติงานสอน การแนะนำ ติดตาม และประเมินผล การรายงานผลการดำเนินงาน และผลผลิตที่เกิดจากการดำเนินงาน (๔) ข้อดีของรูปแบบการบริหารจัดการ คือ การสร้างองค์กรแห่งคุณธรรม มีความสอดคล้องกับองค์กรทางสังคมไม่แสวงหากำไรหรือรายได้ การเสริมพลังทางการบริหารจัดการการศึกษา (๕) ข้อจำกัดของรูปแบบการบริหารจัดการ คือ อาจเกิดการต่อต้านจากบุคลากรที่มีความไม่โปร่งใส ขาดความรับผิดชอบและในระยะแรกบุคลากรอาจจะมีภาระความรับผิดชอบมากขึ้น (๖) เงื่อนไขของความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ คือ จะต้องถ่ายทอดกระบวนการบริหารจัดการสู่บุคลากรทุกระดับ ประสานความร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ และเร่งพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในระดับผู้ปฏิบัติให้สามารถช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กัน

ภคจิรา วิสิทธิ์ และ ศิริลักษณ์ ตันตยกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร” ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบและวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ประกอบด้วยรูปแบบด้านองค์การ มีการแบ่งงานตามโครงสร้างโดยแบ่งกลุ่มงานออกเป็นทั้งหมด จำนวน 8 กลุ่มงาน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมและชัดเจน รูปแบบด้านบุคคล การให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรม การสร้างแรงจูงใจ การหมุนเวียนงาน การติดต่อสื่อสารกัน เพื่อให้บุคลากรได้มีความรู้ที่กว้างขึ้น รูปแบบด้านเทคโนโลยี มีการนำระบบสารสนเทศเทคโนโลยี และอุปกรณ์เครื่องใช้ เข้ามาร่วมกับการทำงาน 2) ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของบุคลากร ได้แก่ ขาดการส่งเสริมและการสนับสนุนของผู้บริหาร บุคลากรขาดทักษะความรู้ความสามารถด้านต่างๆ ขาดระบบสารสนเทศ เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสนับสนุนการปฏิบัติงาน 3) แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ได้แก่ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญในการดำเนินการทั้งการสนับสนุน กำกับดูแลการ

ปฏิบัติงาน มีการวางแผนการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากร การมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของบุคลากร มีการส่งเสริมและสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน^{๘๙}

บัณฑิตา เพิ่มเดช ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง” ผลการวิจัยพบว่า

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของบุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีสถานภาพโสด ระดับการศึกษาปริญญาตรี ประสบการณ์ในการทำงาน 1-5 ปี ตำแหน่งข้าราชการระดับปฏิบัติการ และมีระดับรายได้เฉลี่ย/เดือน 15,001-25,000 บาท ผลการวิเคราะห์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง โดยภาพรวมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการศึกษา รองมาคือ ด้านการพัฒนา และสุดท้ายคือด้านการฝึกอบรม ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านปริมาณงาน รองมาคือด้านเวลา และสุดท้ายคือด้านค่าใช้จ่าย ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ส่วนกลาง จำแนกตาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่งงาน และระดับรายได้เฉลี่ย/เดือน สามารถสรุปการวิจัยได้ดังนี้ บุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลางที่มี อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับรายได้เฉลี่ย/เดือนต่างกัน ทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมต่างกัน และบุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง ที่มีเพศ สถานภาพ ระดับ การศึกษา ตำแหน่งงานต่างกันทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมไม่ต่างกัน ผลการวิเคราะห์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง สามารถสรุปการวิจัย ได้ดังนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการศึกษา ด้านการฝึกอบรมและด้านการพัฒนา ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง^{๙๐}

^{๘๙} ภักจิรา วิสิทธิ์ และ ศิริลักษณ์ ต้นตยกุล, “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร”, รายงานการวิจัย, คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๗.

^{๙๐} บัณฑิตา เพิ่มเดช, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง”. รายงานการวิจัย. คณะบริหารธุรกิจ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๓.

อนันต์ เตียวต้อย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล” ผลการวิจัยพบว่า ๑.องค์ประกอบการบริหารคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มี ๗ องค์ประกอบ คือ ๑) การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพนักงาน ๒) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำในองค์กร ๓) เทคนิคและเครื่องมือการบริหาร คุณภาพ ๔) ธรรมชาติของผู้บริหาร ๕) การใช้องค์กรเป็นคู่แข่ง ๖) การสร้างคุณภาพชีวิต คุณภาพบุคลากร และ๗) การบริหารงานต่อเนื่อง ๒.รูปแบบการบริการคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จใน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ได้แก่ องค์ประกอบและกระบวนการประกอบด้วย ๗ องค์ประกอบ คือ ๑) การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพนักงาน ๒) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำใน องค์กร ๓) เทคนิคและเครื่องมือการบริหารคุณภาพ ๔) ธรรมชาติของผู้รับบริการ ๕) การใช้องค์กรเป็นคู่แข่ง ๖) การสร้างคุณภาพชีวิตบุคลากร และ ๗) การบริหารงานอย่างต่อเนื่อง และมี ๘ กระบวนการ คือ ๑) การริเริ่มจากผู้บริหารระดับสูง ๒) การจัดโครงสร้างองค์กรและทีมงาน ๓) การ จัดระบบเครื่องมือคุณภาพ ๔) การประกาศใช้และให้ความรู้แก่บุคลากร ๕) การกำกับติดตามและ ประเมินผล ๖) การทบทวนการดำเนินงาน ๗) การให้รางวัลกับผู้ประสบผลสำเร็จในการบริหารคุณภาพ และ ๘) การเทียบเคียงกับหน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งรูปแบบดังกล่าว ได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญให้สามารถนำไปใช้^{๙๑}

สรุปจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพและผลการศึกษาของนักวิจัยและนักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยประมวลผลได้ว่า บุคคลที่จะพัฒนาตนเองได้หรือจะการพัฒนาองค์กรใดก็ตามจำเป็นจะต้องเป็นผู้มุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงตัวเองให้มีภาวะผู้นำคือ แสดงพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม มีบุคลิกภาพและความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการ ภาวะความเป็นผู้นำการที่จะสามารถพัฒนาตนเองได้ เป็นผลจากการฝึกฝนการเรียนรู้ เช่นเดียวกับจริยธรรม คนจะสูงขึ้นหลังจากได้รับการฝึกฝนอบรมที่เหมาะสมเกิดแนวคิดหลักที่จะพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ซึ่งจะเป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาตนเอง และโครงการแต่ละองค์กรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยมีประเภทแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ดังตารางดังนี้

^{๙๑} อนันต์ เตียวต้อย, “รูปแบบการบริหารคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล”, **ปรัชญาคุณนิตินิพนธ์** สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๘).

ตารางที่ ๒.๗ แสดงสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ

นักวิชาการ/นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระครูพิศิษฐ์ ไซธิธรรม, (๒๕๕๘).</p>	<p>ปัจจัยที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ๑) ด้านหลักสูตร ๒) ด้านการเรียนการสอน ๓) ด้านสื่อ และวัสดุอุปกรณ์ ๔) ด้านการวัดผลและการประเมินผลเป็น ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนของพระสอนธรรม ศึกษาในโรงเรียน เป็นลำดับต้น ๆ ในการพัฒนาต่อไป</p>
<p>พระมหาฤทธิ วิโรจโน (รุ่งชัย วิฑูร), (๒๕๕๖).</p>	<p>การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป องค์ประกอบของ การพัฒนาที่สำคัญ แบ่งออกเป็น ๔ ด้านใช้อักษรย่อ ภาษาอังกฤษว่า VETS ได้แก่ ๑) V; Visionการสร้างวิสัยทัศน์ ๒) E; Education การให้การศึกษา ๓) T; Training การ ฝึกอบรม และ ๔) S; Study tour การไปดูงาน ส่วนการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา ได้แก่การพัฒนาตาม หลักสิกสิกขา ๓ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ ภาวนา ๔ อิทธิ บาท ๔ และสัปปุริสธรรม ๗</p>
<p>พระครูสังฆรักษ์ปรีชา ฐิตญาโณ (หงษ์ทอง), (๒๕๖๕).</p>	<p>การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอนของพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร มี ๕ วิธี คือ ๑) การ พัฒนาด้านความรู้ ได้แก่ จัดฝึกอบรม จัดหาผู้เชี่ยวชาญ ทำ คู่มือ ค้นคว้าความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ มีความรู้ชัดเจน ๒) การพัฒนาด้านทักษะ ได้แก่ จัดหาพระนิเทศ ฝึกอบรมทักษะ ศึกษาดูงาน พัฒนาทักษะสื่อสาร พัฒนาทักษะใช้เทคโนโลยี พัฒนาทักษะบริหารห้องเรียน ๓) การพัฒนาด้านความคิดเห็น เกี่ยวกับตนเอง จัดอบรมแลกเปลี่ยน จัดศึกษาดูงาน มีจิต เมตตา สร้างความเชื่อมั่น เรียนรู้สิ่งใหม่ตลอดเวลา ๔) พัฒนา ด้านด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล ฝึกอบรม บุคลิกภาพ จัดสัมมนาแลกเปลี่ยนทำที่แสดงออกที่ดี ควบคุม อารมณ์ที่ดี เรียนรู้สิ่งใหม่ตลอดเวลา ๕) พัฒนาด้านแรงจูงใจ ส่งเสริมอำนวยความสะดวก จัดงานมอบรางวัล จัดตลาดนัด วิชาการ มีความมั่นใจและเสียสละ สร้างความภาคภูมิใจมอง ความสำเร็จผู้เรียน</p>

ตารางที่ ๒.๗ แสดงสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>ภัคจิรา วิสิทธิ์ และ ศิริลักษณ์ ตันตยกุล, (๒๕๖๗).</p>	<p>แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบและวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพการ ปฏิบัติงานของบุคลากร ประกอบด้วย รูปแบบด้านองค์การ มี การแบ่งงานตามโครงสร้างโดยแบ่งกลุ่มงานออกเป็นทั้งหมด จำนวน 8 กลุ่มงาน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ที่เหมาะสมและชัดเจน รูปแบบด้านบุคคล การให้บุคลากรเข้ารับ การฝึกอบรม การสร้างแรงจูงใจ การหมุนเวียนงาน การ ติดต่อสื่อสารกัน เพื่อให้บุคลากรได้มีความรู้ที่กว้างขึ้น รูปแบบ ด้านเทคโนโลยี มีการนำระบบสารสนเทศเทคโนโลยี และ อุปกรณ์เครื่องใช้ เข้ามาร่วมกับการทำงาน 2) ปัญหาและ อุปสรรคในการปฏิบัติงานของบุคลากร ได้แก่ ขาดการส่งเสริม และการสนับสนุนของผู้บริหาร บุคลากรขาดทักษะความรู้ ความสามารถด้านต่างๆ ขาดระบบสารสนเทศ เทคโนโลยีที่ ทันสมัยในการสนับสนุนการปฏิบัติงาน 3) แนวทางการปรับปรุง และพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ได้แก่ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญในการดำเนินการทั้งการ สนับสนุน กำกับดูแลการปฏิบัติงาน มีการวางแผนการฝึกอบรม พัฒนาบุคลากร การมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของ บุคลากร มีการส่งเสริมและสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการ การทำงาน</p>
<p>บัณฑิตา เพิ่มเดช, (๒๕๖๓).</p>	<p>บุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลางที่มี อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับรายได้เฉลี่ย/เดือนต่างกัน ทำ ให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมต่างกัน และ บุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง ที่มีเพศ สถานภาพ ระดับ การศึกษา ตำแหน่งงานต่างกันทำให้ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมไม่ต่างกัน ผลการ วิเคราะห์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพใน การปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ส่วนกลาง สามารถสรุปการวิจัย ได้ดังนี้ การพัฒนาทรัพยากร</p>

ตารางที่ ๒.๗ แสดงสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	ผลการวิจัย
	มนุษย์ ด้านการศึกษา ด้านการฝึกอบรมและด้านการพัฒนา ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง
อนันต์ เตียวต้อย, (๒๕๕๘).	รูปแบบการบริหารคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลผลการวิจัยพบว่า ๑.องค์ประกอบการบริหารคุณภาพ แบบเบ็ดเสร็จในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มี ๗ องค์ประกอบ คือ ๑) การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพนักงาน ๒) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำในองค์กร ๓) เทคนิค และเครื่องมือการบริหารคุณภาพ ๔) ธรรมชาติของผู้บริหาร ๕) การใช้องค์กรเป็นคู่แข่ง ๖) การสร้างคุณภาพชีวิต คุณภาพบุคลากร และ๗) การบริหารงาน ซึ่งรูปแบบดังกล่าวได้รับการยืนยัน จากผู้เชี่ยวชาญให้สามารถนำไปใช้
พระครูปลัดกวีวัฒน์ (ธีรวิทย์ ฉนุทวีโชค), (๒๕๖๑)	ระบบการของการบริหารจัดการตามรูปแบบ 8R Model ได้แก่ การวิเคราะห์ (Right Analysis) การวางแผน (Right Planning) การสื่อสารองค์กร(Right Communication) การปฏิบัติการ (Right Operation) การดำเนินการ (Right Action) การติดตามและ ตรวจสอบ (Right Monitoring and Evaluation) การทบทวนและปรับปรุง (Right Review and Improvement) และการควบคุมและรายงาน (Right Control and Reporting)

๒) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

ธัญญ์นิธิ จิรพัฒนาพรสิน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์และความสามารถในการแข่งขันขององค์กร หลักฐานเชิงประจักษ์กิจการในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมไทย”^{๗๒} ผลการวิจัย พบว่า

^{๗๒} ธัญญ์นิธิ จิรพัฒนาพรสิน, “แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์และความสามารถในการแข่งขันขององค์กร หลักฐานเชิงประจักษ์กิจการในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมไทย”, รายงานการวิจัย, (วารสารนักบริหาร, ๒๕๖๓), หน้า ๗๗.

องค์ประกอบของการจัดการเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย กลยุทธ์ โครงสร้างระบบและวิธีปฏิบัติงาน การจัดคนเข้าทำงาน ทักษะรูปแบบการทำงานของผู้บริหาร และค่านิยมร่วมขององค์กร โมเดลมี ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = 15.439, df = 1.118, p = 0.281, GFI = 0.979, RMSEA = 0.030) แสดงให้เห็นว่า การวิจัยนี้ให้การรับรององค์ประกอบ การจัดการเชิงกลยุทธ์ ที่ประกอบไปด้วย ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้าง ด้านระบบและวิธีปฏิบัติงาน ด้านการจัดคนเข้าทำงาน ด้านทักษะ ด้านรูปแบบการทำงานของผู้บริหาร และด้านค่านิยมร่วมขององค์กร และให้การยืนยันตัววัดของ โมเดลการจัดการเชิงกลยุทธ์ได้แก่ด้านกลยุทธ์ด้านโครงสร้าง ด้านระบบและวิธีปฏิบัติงาน ด้านการจัดคนเข้าทำงาน ด้านทักษะ ด้านรูปแบบ ในทางทฤษฎีมีความสอดคล้อง กับ ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Bartlett, 1996; Hanafizadeh & Ravasan, 2011; McKinsey, 1952; Ravanfar, 2015)

นอกจากนั้น ผลวิจัยยังพบว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ ส่งผลกระทบทางบวกต่อความสามารถในการแข่งขันของ องค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านระบบ และวิธีปฏิบัติงานด้านการจัดคนเข้าทำงาน และด้านรูปแบบการทำงานของผู้บริหารส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 แสดงให้เห็นว่า การจัดการระบบและวิธีปฏิบัติงาน การกำหนดลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เป็นไปตามมาตรฐานเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่สะดวกเรียบร้อย การจัดสรรบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่ตามความรู้ ทักษะ และความสามารถ ที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ รวมถึงรูปแบบการทำงานของผู้บริหารในการวางแผนการตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับพนักงานในองค์กรช่วยกระตุ้นให้ความสามารถในการแข่งขันขององค์กรเหนือกว่าคู่แข่ง สร้างจุดแข็งทางเศรษฐกิจของกิจการ เพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด การเติบโตของยอดขาย ภาพลักษณ์ขององค์กร และกำไรเพิ่มสูงขึ้น

พระปลัดประติสิษฐ์ ธิตาโก (ประคองสาย) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”^{๙๓} มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ (๒) ศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ (๓) นำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ๑) โรงเรียนวิถิพุทธ เป็นโรงเรียนที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน เน้นรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา การบูรณาการผู้เรียนได้พัฒนาการ กิน อยู่ ดู ฟัง ให้เป็นและนำเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการจัดการ

^{๙๓} พระปลัดประติสิษฐ์ ธิตาโก (ประคองสาย), “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

เรียนการสอน โดยยึดหลักไตรสิกขามาบูรณาการเข้ากับบริบทของโรงเรียนและชุมชน ร่วมกันพัฒนาทักษะชีวิต การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็นต้นโดยมีแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ๕ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านการบริหารจัดการ ๒) ด้านกายภาพ ๓) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ๔) ด้านการเรียนการสอน และ ๕) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ๒) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุต่ำกว่า ๒๐ ปี เป็นนักเรียน มีการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ในภาพรวม พบว่า การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหารจัดการคือสิ่งที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามี การปฏิบัติอยู่ในระดับที่สูงมาก รองลงมาคือด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านกายภาพ และด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ส่วนที่มีระดับการปฏิบัติ น้อยที่สุด คือด้านการเรียนการสอน ๓) แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ของผู้วิจัย ประกอบด้วย ๖ ด้าน คือ ๓.๑) ด้านการบริหารจัดการ ควรสร้างความเข้าใจในกระบวนการบริหารจัดการร่วมกันของทุกๆ ฝ่าย โดยมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจนและกำหนดให้บุคลากรทุกคนได้มีส่วนร่วม พร้อมทั้งนำหลักกิติบาทธรรม ๔ มาบูรณาการ ๓.๒) ด้านกายภาพบ้าน วัด โรงเรียน ควรประสานงานกัน โดยให้ทุกฝ่ายมีความตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธ และสร้างความเข้าใจในการวิถีชีวิตและวัฒนธรรม แบบวิถีพุทธ พร้อมทั้งสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามหลักสัปปายะ ๗ ๓.๓) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ควรกำหนดแผนและนโยบายร่วมกัน ประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน โดยมุ่งการตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตพร้อมทั้งบูรณาการตามหลักอริยสัจ ๔ ในการดำเนินชีวิต ๓.๔) ด้านการเรียนการสอน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรของโรงเรียน ควรเป็นต้นแบบในการเรียนรู้ที่ดี เน้นการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวันและจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา พร้อมกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมอื่น ๆ ๓.๕) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ผู้บริหาร ครู บุคลากร ของโรงเรียน และนักเรียน ควรสร้างความ เป็นกัลยาณมิตรด้วยการยิ้มแย้มแจ่มใสทักทายกันเพื่อส่งเสริม การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี และบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรม ๓.๖) ด้านการพัฒนาบุคลากร โรงเรียนควร กำหนดแผนการพัฒนาบุคลากรอย่างชัดเจนโดยการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากร สัมมนาแลกเปลี่ยน ประสบการณ์และการเรียนรู้ รวมถึงการสนทนาหรือสอบถามผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญ โดยนำหลักภาวนา ๔ เป็นแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

พระครูปลัดไพฑูรย์ เมธิโก (มหาบุญ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการพรปรียัติธรรมแผนกบาลีของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔”^{๔๔} การวิจัยครั้งนี้

^{๔๔} พระครูปลัดไพฑูรย์ เมธิโก (มหาบุญ), “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการพรปรียัติธรรมแผนกบาลีของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ*, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ (๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๔ (๒) เพื่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๔ และ (๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔ งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ในการวิจัยเชิงคุณภาพได้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ๒๐ คนเลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้างแบบตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ ส่วนในการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ๒๖๕ รูปที่เป็นพระสงฆ์และสามเณรที่สังกัดเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๔ โดยแบบสอบถามที่มีทั้ง ปลายปิดและปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของวัดในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ ภาค ๑๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($X=๓.๔๓$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D.=๑.๓๑$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางในด้านหลักสูตร ด้านผู้สอนและด้านกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับด้านปัจจัยที่สนับสนุนต่อการเรียน การสอนและด้านการประเมินผลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

๒. การบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๔ ตามหลักการจัดการ POLE ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์การ การเป็นผู้นำ และการประเมินผลประยุกต์กับหลักพรหมวิหารธรรม ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา เป็นต้น

๓. นำเสนอรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๔ การนำปัจจัยนำเข้าตามหลักการบริหารจัดการ “POLE” ที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์การ การเป็นผู้นำและการประเมินผล มารวบรวม สังเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลผล คือ การนำหลักการบริหารจัดการ POLE มากำหนดในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๔ ซึ่งสอดคล้องกับการกำหนดนโยบายใน ๕ ด้าน ประกอบด้วย ด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล ซึ่งทำให้ได้ผลลัพธ์ทางการวิจัยที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

พระมหากษัตริย์ ธีระมโฆ (ศรชัย) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด”^{๕๕} การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมทั่วไป ของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด (๒) เพื่อศึกษาการบูรณาการ แนวคิด ทฤษฎี และหลักการสำหรับการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด (๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด โดยเน้นองค์ประกอบ ๓ ด้าน คือ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารจัดการ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เริ่มจากการศึกษาสภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๕ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงสภาพแวดล้อมทั่วไป จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาอุปสรรค และ โอกาส พร้อมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ จากนั้นได้ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมที่ดี แล้วทำการยกย่องรูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมที่ดี โดยทำการประชุมกลุ่มเฉพาะ เพื่อระดมความคิดเห็น และศึกษาหลักการที่นำมาสนับสนุนการบริหารจัดการ ต่อจากนั้นนำร่างรูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมดังกล่าว ไปทำการประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบ เพื่อปรับปรุงนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพแวดล้อมทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๕ ในปัจจุบันมีจุดแข็ง คือ มีการส่งเสริมให้มีการศึกษาปริยัติธรรมและอบรมภาคปฏิบัติภาวนาธรรมแก่พระภิกษุสามเณรภายในสำนัก เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความเอาใจใส่ในการเผยแผ่พระธรรม คณะสงฆ์สนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ ส่วนจุดอ่อน คือ บางสำนักมีอาคารไม่สามารถรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมจำนวนมากได้ อาคารที่พักมีสภาพเก่าทรุดโทรม เครื่องอำนวยความสะดวกมีไม่เพียงพอ เจ้าสำนักบางแห่งขาดวิสัยทัศน์ในการปรับปรุงสถานที่ขาดยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการ พระวิทยากรขาดประสบการณ์ ในการปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน ขาดการประสานความร่วมมือเรื่องวิทยากรกับสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ด้านปัญหาอุปสรรคคือมีสัตว์รบกวนมาก เช่น นกพิราบ สุนัข แมว ไก่ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ และเทคโนโลยีได้ดึงดูด ความสนใจพระภิกษุสามเณรออกไปจากการศึกษาสัมมาปฏิบัติ ขาดการส่งเสริมพัฒนาพระภิกษุ สามเณรในการศึกษาหลักไตรสิกขา ทั้งภาคปริยัติและปฏิบัติให้ถึงปฏิเวธอย่างแท้จริง ด้านโอกาส คือ พระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับจากองค์กรระหว่างประเทศ ด้านการส่งเสริม

^{๕๕} พระมหากษัตริย์ ธีระมโฆ (ศรชัย), “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

สันติภาพ มีการส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการกิจการ ทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีความ ขวนขวายหาความรู้ใหม่ ๆ โดยเข้าศึกษาหลักการบริหารจัดการในมหาวิทยาลัยของสงฆ์มากขึ้น

๒. ปัจจัยหลักสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ ภาค ๑๕ เกิดประสิทธิภาพนั้น คือการคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก โดย ต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ มีปัจจัยสนับสนุน คือการวางแผนโครงการเพื่อเป็น แนวทางของการทำงานการจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การอำนวยความสะดวกกำกับ กิจกรรมต่าง ๆ ให้ดำเนินตามแผนที่วางไว้ การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงาน การจัดทำ งบประมาณบัญชีการใช้จ่ายเงินและตรวจสอบ ส่วนการบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหาร จัดการสำนักปฏิบัติธรรมนั้นเน้นหลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อให้การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการจัดให้มีกิจกรรมที่สำคัญทั้ง ภายในและ ภายนอกสำนัก

๓. รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ในเขตการปกครองคณะ สงฆ์ ภาค ๑๕ ที่เป็นมาตรฐาน คือ ๑) เจ้าสำนักมีวิสัยทัศน์ มีการชวนชวนศึกษาดูงานของสำนักที่มี มาตรฐานนำมาปรับปรุงสำนักตนเอง เจ้าสำนักรู้จักกำหนดวัตถุประสงค์ รู้จักริเริ่มโครงการที่เป็นแก่น สารประโยชน์ รู้จักวางแผนโครงการเพื่อปฏิบัติงาน จัดที่พัก อาคารปฏิบัติธรรม ให้มีความสะอาด พร้อมใช้งานได้ ๒) ด้านบุคลากร รู้จักแบ่งงานและการมอบหมายอำนาจหน้าที่การงาน รู้จักประสาน ความสามัคคีและประสานประโยชน์ร่วมกัน รู้จักปกครองบังคับบัญชา รู้จักติดตามและประเมินผลงาน พัฒนาบุคลิกภาพของตนเองและบุคลากรให้มีภาวะความเป็นผู้นำ จัดการศึกษาทั้งด้านปริยัติควบคู่กับ การ ปฏิบัติ หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ๓) ด้านการบริหารจัดการภายในสำนัก จัดทำบัญชี รายรับ –จ่าย ให้เป็นระบบ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ บัญชีการเงินของสำนักปฏิบัติธรรมควรแยก จากบัญชีวัด จัดทำสถิติผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรม มีการลงทุนเพื่อการเผยแพร่ของสำนักปฏิบัติธรรม ประชาสัมพันธ์กิจกรรม ผ่านทางสื่อ เช่น แผ่นป้าย แผ่นพับ วิทยุชุมชน ทางอินเทอร์เน็ต เช่น Line และ Facebook เป็นต้น จัดทำสื่อการปฏิบัติธรรม เช่น แผ่นซีดี ดีวีดี หนังสือสวดมนต์ และหนังสือ คู่มือการปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน

องปลัดสิทธิศักดิ์ เถียนยา (แซ่ไค้ว) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการประสิทธิภาพ การสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อนัมนิกายในประเทศไทย”^{๑๖} การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการบริหารจัดการประสิทธิภาพการสาธารณสงเคราะห์ของคณะ

^{๑๖} องปลัดสิทธิศักดิ์ เถียนยา (แซ่ไค้ว), “การบริหารจัดการประสิทธิภาพการสาธารณสงเคราะห์ของ คณะสงฆ์ อนัมนิกายในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต การจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).หน้า ๕

สงฆ์อนัมนิกายในประเทศไทย ๒) เพื่อศึกษาหลักการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์ที่ดี ๓) เพื่อเสนอการ บริหารจัดการประสิทธิภาพการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อนัมนิกายในประเทศไทย วิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นพระสงฆ์อนัมนิกาย จำนวน ๒๐๐ รูป นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๒๖ รูป/คน และจาก ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๙ รูป/คน ในการทำสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการประสิทธิภาพการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อนัมนิกายในประเทศไทย นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้สถิติพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์ของ คณะสงฆ์อนัมนิกาย ได้แก่ กระบวนการกำหนดทิศทางและวัตถุประสงค์ขององค์กร กำหนดการพัฒนาทั้งในระยะสั้น กลาง และยาว แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละงาน การนำการพัฒนาไปปฏิบัติให้เกิดผลโดยจัดทำเป็นเอกสารที่ระบุวิสัยทัศน์ ภารกิจ และการพัฒนาการการบริหารจัดการต่างๆ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการประสานงานและกำกับติดตามการดำเนินงานในส่วนต่าง ๆ ขององค์การให้เป็นไปในทิศทางและจังหวะที่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้องค์การบรรลุผลสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมถึงแนวทางการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ทำงานเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม และเป็นคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาการการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อนัมนิกาย

๒. ปัจจุบันการบริหารจัดการประสิทธิภาพการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อนัมนิกายในประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงและพัฒนามากขึ้น ดังจะเห็นได้จากแนวคิดของการบริหารจัดการ ประสิทธิภาพที่เป็นการบริหารตามแนวคิดใหม่ เน้นความเป็นระบบ โดยผู้บริหารหรือผู้เชี่ยวชาญงาน ด้านนี้ต้องเพิ่มบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการที่ดี ช่วยเป็นแรงผลักดันให้คณะสงฆ์อนัมนิกายใน ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในการแข่งขัน และมีความก้าวหน้าอย่างมั่นคงท่ามกลางสภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลก จึงจำเป็นต้องพัฒนาแนวคิดหรือสมรรถนะใหม่ให้อยู่ในกรอบที่เสริมสร้าง วิสัยทัศน์ใหม่ให้แก่องค์การ โดยมุ่งเน้นบุคลากรอย่างเดียว แต่มีมุมมองที่กว้างขึ้น ให้ครอบคลุม แนวคิดที่เน้น

๑) การสร้างการสาธารณสงเคราะห์ที่มีการวางแผนและมีประสิทธิภาพของบุคลากร ในการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ

๒) การส่งเสริมการวางแผนการใช้บุคลากรให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ด้วยการเสริมสร้างความรู้ ความอบอุ่น เกิดความมั่นใจและรู้สึกมั่นคงและ

๓) การบริหารงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์เป็นศูนย์กลาง ในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพขององค์กร

๓. ในการบริหารจัดการประสิทธิภาพการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในประเทศไทย ให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จเจริญรุ่งเรือง สิ่งที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการ คือ การประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการสร้างคามอดทนและอดสาหะในการแก้ไขปรับปรุงจัดการเพื่อทำการตัดสินใจสิ่งการที่เป็นธรรม โดยต้องถือว่า

๑) เป็นงานที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นแม่แบบสำหรับการบริหารงานที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการประสิทธิภาพในด้านอื่น ๆ

๒) เป็นกระบวนการการบริหารจัดการประสิทธิภาพสำหรับกำหนดคุณภาพอย่างเพียงพอ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย และเป็นกระบวนการการบริหารจัดการประสิทธิภาพเพื่อเตรียมบุคคลให้เหมาะสมกับงานและเวลา

รวมทั้งพัฒนากำลังคนให้เกิดประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย

พระครูสังฆรักษ์ปรีชา ฐิตญาโณ (หงษ์ทอง), ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน กรุงเทพมหานคร”^{๙๗} ผลการวิจัยพบว่า

๑. พระสอนศีลธรรมมีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการ เรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านเนื้อหาและหลักสูตร รองลงมา คือด้านวิธีการสอน ด้านการใช้สื่อการสอนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล

๒. วิธีการพัฒนาศักยภาพ ได้แก่ จัดอบรมเพิ่มเติม ความรู้ พัฒนาการใช้เทคโนโลยี พัฒนามนุษย์สัมพันธ์ ส่งเสริมอบรมพัฒนากาย จัดกิจกรรมให้ ร่วมมือ ฝึกอบรมสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ฝึกอบรมเพื่อให้รู้เท่าทันโลก

๓. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ จัดศูนย์ให้ความรู้ นำเทคโนโลยีมาสร้างนวัตกรรม มีความชำนาญการใช้สื่อการสอน จัดกิจกรรมนอกห้องเรียน จัดอบรมประสิทธิภาพผู้สอน จัดประชุมเชิงปฏิบัติการสอนให้เป็นรูปธรรม ประเมินผลตามสภาพจริง

มณฑกาญจน์ ทองใย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการบริหารโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านโครงสร้างการบริหารงาน ได้แก่ การกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะ

^{๙๗} พระครูสังฆรักษ์ปรีชา ฐิตญาโณ (หงษ์ทอง) “การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร”, หน้า ๒๐๔-๒๐๕.

กรรมการบริหารอย่างชัดเจน สามารถปรับโครงสร้างขององค์กรให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง พระสงฆ์ องค์กรทางราชการและองค์กรในชุมชน ร่วมกันรับผิดชอบในการดูแล เยาวชนให้ประพฤติตนเป็นคนดี ด้านกระบวนการดำเนินงาน มีการสรุปและรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการอย่างสม่ำเสมอ ด้านผลสำเร็จที่คาดว่าจะได้รับ โดยการสร้างเยาวชนให้มีขันติ มีความอดทน อดกลั้น มีวิริยะอุตสาหะ รู้จักการให้และทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นหมู่คณะได้^{๙๘}

สรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและผลการศึกษาของนักวิจัยและนักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยประมวลได้ว่า บุคคลที่เป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารที่สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอน จนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ การบริหารครูสอนศิลปะจะบรรลุผลสำเร็จตามจุดหมายของหลักสูตรได้ดั่งนั้นย่อมต้องอาศัยงานการบริหารอย่างน้อย ๔ งาน คือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคคล งานบริหารงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป ในบรรดางานการบริหารทั้ง ๔ งานนั้น งานบริหารวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุด และทรัพยากรในการบริหารครูสอนศิลปะทั้ง ๔ อย่าง คือ บุคลากร เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และระบบการบริหารจัดการนั้น ทรัพยากรด้านบุคลากรเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด ดังนั้น ในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่องานและต่อบุคลากรไปพร้อม ๆ กัน นั่นคือ ทำอย่างไรจึงจะได้งานและให้บุคคลที่ทำงานอย่างมีความสุข โดยมีประเภทแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ดังตาราง ดังนี้

---

^{๙๘} มณกาญจน์ ทองใย, “การพัฒนารูปแบบการบริหารโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๙).

ตารางที่ ๒.๘ แสดงสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

นักวิชาการ/นักวิจัย	ผลการวิจัย
ธัญญ์นิธิ จิรพัฒนาพรสิน, (๒๕๖๓).	การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์มี ๗ ด้าน ๑) ด้านกลยุทธ์ ๒) ด้านโครงสร้าง ๓) ด้านระบบและวิธีปฏิบัติงาน ๔) ด้านการจัดคนเข้าทำงาน 5) ด้านทักษะ 6) ด้านรูปแบบการทำงานของผู้บริหาร ๗) ด้านค่านิยมร่วมขององค์กร
พระปลัดประติลีขันธ์ ธิตาโก (ระยอง), (๒๕๕๘).	การพัฒนาแบบการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการบริหารจัดการ ๒) ด้านกายภาพ ๓) ด้านกิจกรรม พื้นฐานวิถีชีวิต ๔) ด้านการเรียนการสอน ๕) ด้านบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์ ๖) ด้านการพัฒนาบุคลากร
พระครูปลัดไพฑูรย์ เมธิโก (มหาบุญ), (๒๕๕๘).	๑. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของ วัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๓$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๑.๓๑) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางและด้านการประเมินผลมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ๒. การบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารจัดการพระปริยัติ ธรรมแผนกบาลีของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔ ประกอบด้วย การวางแผนการจัดการองค์การการเป็นผู้นำ และการประเมินผลประยุกต์กับหลักพรหมวิหารธรรม ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นต้น ๓. นำเสนอรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์การการเป็นผู้นำ และการประเมินผล มารวบรวมสังเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลผล คือ การนำหลักการบริหารจัดการ POLE มากำหนดในด้านต่าง ๆ ซึ่งทำให้ได้ผลลัพธ์ทางการวิจัยที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ ๒.๘ แสดงสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระมหากังวาล อีธรรมโม (ศรชัย), (๒๕๕๘).</p>	<p>รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๕ ที่เป็นมาตรฐาน คือ ๑) เจ้าสำนัก มีวิสัยทัศน์ ๒) ด้านบุคลากร รู้จักแบ่งงานและการมอบหมาย อำนาจหน้าที่การงาน ๓) ด้านการบริหารจัดการภายในสำนัก จัดทำบัญชีรายรับ-จ่ายให้เป็นระบบโปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้</p>
<p>องปลัดสิทธิศักดิ์ เกียนยา (แซ่ไค้ว), (๒๕๕๘).</p>	<p>การบริหารจัดการ ประสิทธิภาพเพื่อเตรียมบุคคลให้เหมาะสมกับงานและเวลา รวมทั้งพัฒนากำลังคนให้เกิดประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายของคณะสงฆ์อนัมนิกาย</p>
<p>พระครูสังฆรักษ์ปรีชา ฐิตญาโณ (หงษ์ทอง), (๒๕๖๗).</p>	<p>การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน กรุงเทพมหานคร คือ ๑. วิธีการพัฒนา ศักยภาพ ได้แก่ จัดอบรมเพิ่มเติมความรู้ พัฒนาการใช้เทคโนโลยี พัฒนามนุษย์สัมพันธ์ ส่งเสริมอบรมพัฒนากาย จัดกิจกรรมให้ร่วมมือ ฝึกอบรมสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ฝึกอบรมเพื่อรู้เท่าทันโลก ๒. รูปแบบการพัฒนา ศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ จัดศูนย์ให้ความรู้ นำเทคโนโลยีมาสร้างนวัตกรรม มีความชำนาญการใช้สื่อการสอน จัดกิจกรรมนอกห้องเรียน จัดอบรมประสิทธิภาพผู้สอน จัดประชุมเชิงปฏิบัติการสอนให้เป็นรูปธรรม ประเมินผลตามสภาพจริง</p>
<p>มณฑกาญจน์ ทองใย, (๒๕๕๙)</p>	<p>รูปแบบการบริหารโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านโครงสร้างการบริหารงาน ได้แก่ ๑. การกำหนด อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารอย่างชัดเจน ๒. ปรับโครงสร้างขององค์กรให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนที่เปลี่ยนแปลงไป ๓. มีการสรุปและรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการอย่างสม่ำเสมอ</p>

๓) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

วีรชัย อนันต์เจียร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย”^{๙๙} ผลการวิจัยพบว่า วิธีการนำหลักธรรมมาใช้กับเยาวชนทำได้ใน ๒ มิติ คือ การประยุกต์วิธีการสอนหลักธรรม เช่น การเปิดใจเยาวชน กิจกรรมนอกหลักสูตร การเข้าค่ายต่างๆ เป็นต้น และการขัดเกลาจิตใจ เช่น การทำให้เยาวชนมีโอกาสเข้าใกล้ศาสนา การสร้างสำนึกที่ดีให้กับเยาวชน เป็นต้น และมีกลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนโดยใช้หลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับเยาวชน ได้แก่ หลักเบญจศีล อริยสัจ ๔ มรรค พรหมวิหาร ๔ เป็นต้น ประกอบด้วย ๑) กลยุทธ์ด้านการอยู่ร่วมกับเพื่อนๆ และบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข ๒) กลยุทธ์ด้านการสร้างเสริมจิตสำนึกด้านจริยธรรม ของเยาวชน และค่านิยมที่ถูกต้อง ๓) กลยุทธ์ด้านการปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรมและกฎกติกาของสังคม และ ๔) กลยุทธ์ด้านการสั่งสอนให้มีแนวคิดในการดำเนินชีวิตที่ดี

พระมหากษัตริย์ กิตติโสภโณ (แช่หลี่) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาของพระธรรมวิทยากร”^{๑๐๐} การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาหลักการ วิธีการ และรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาของพระธรรมวิทยากร ๒) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาของพระธรรมวิทยากร และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาของพระธรรมวิทยากร ผลการวิจัยพบว่า

๑) พระธรรมวิทยากรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา โดยมีบทบาทสำคัญ ๙ ด้าน คือ ๑. ด้านการให้คำปรึกษา ๒. ด้านการสนทนาธรรม ๓. ด้านการอบรมเยาวชน ๔. ด้านการจัดกิจกรรมทาง ๕. ด้านการร่วมกับสถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการ ๖. ด้านการจัดทำทะเบียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม ๗. ด้านการพัฒนาเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน ๘. ด้านการจัดค่ายคุณธรรม ๙. ด้านการประเมินผลกลุ่มเป้าหมายร่วมกับสถานศึกษา และมีการนำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ หลักไตรสิกขา หลักอริยสัจ ๔ หลักอิทธิบาท ๔ และหลักภavana ๔ มาใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้วย

๒) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๒ มีอายุระหว่าง ๑๙ - ๒๑ ปี จำนวน ๑๙๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๘ มีการศึกษาในระดับ ปวส.

^{๙๙} วีรชัย อนันต์เจียร, “กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๑๐๐} พระมหากษัตริย์ กิตติโสภโณ (แช่หลี่), “รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาของพระธรรมวิทยากร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

จำนวน ๒๓๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๗ และเข้าอบรมโครงการคลินิกคุณธรรม ๑ - ๕ ครั้ง จำนวน ๒๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๓ ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมใน สถานศึกษาของพระธรรมวิทยากร พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษาของพระธรรมวิทยากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๖$, S.D. = ๐.๕๑๐) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะ พบว่า พระธรรมวิทยากรสามารถนำกิจกรรมไปใช้กับนักเรียนได้เป็นบางกลุ่มเท่านั้น ไม่สามารถปรับใช้กับนักเรียนทุกกลุ่มได้จึงควรปรับปรุงรูปแบบใหม่ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักเรียนทุกกลุ่มโดยการนำชุมชน ผู้ปกครอง และสถานศึกษามาช่วยสนับสนุนบทบาทของพระธรรมวิทยากรด้วย

๓) รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาของพระธรรมวิทยากร (PICD:SCP MODEL) พบว่ามี ๔ รูปแบบ คือ ๑) รูปแบบการป้องกัน (Prevention) ๒) รูปแบบการปรับปรุง (Improvement) ๓) รูปแบบการเปลี่ยนแปลง (Change) และ ๔) รูปแบบการพัฒนา (Development) โดยได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษา (School) ชุมชน (Community) และ ผู้ปกครอง (Parent) และมี ๔ กลยุทธ์ คือ ๑) สร้างภูมิคุ้มกันด้วยการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจัง ๒) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ๓) ส่งเสริมให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีคุณธรรมจริยธรรม และ ๔) เสริมสร้างกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนร่วมกับหน่วยงาน สถานศึกษา และชุมชน

ดร.สิน งามประโคน และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล" ^{๑๐๑}ผลการวิจัยพบว่า ครูอาจารย์ และนิสิตนักศึกษา มีความคิดเห็นต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาในแต่ละด้าน ดังนี้

๑. ด้านการพัฒนาตนเองของครูอาจารย์ นิสิตนักศึกษา มีความคิดเห็นสอดคล้องกันที่เด่นชัด คือ มีความกตัญญูกตเวทีสำนึกในบุญคุณของผู้อื่นหรือสิ่งอื่น รู้จักเลือกแบบอย่างที่ดี นำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตและมีระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิตโดยสุจริตและรู้จักรับฟังเหตุผลจากผู้อื่น และพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเอง ในระดับปานกลาง ต่ำกว่าความคิดเห็นของครูอาจารย์ คือรู้หลักการปฏิบัติตนให้ดีในท้องถิ่น ชุมชนและสังคม รู้จักประมาณในการบริโภคและการใช้จ่ายทรัพย์สิน รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

^{๑๐๑} ดร. สิน งามประโคน และคณะ, "การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล", รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก - ค.

๒. ด้านสังคม ครูอาจารย์ นิสิตนักศึกษา มีความคิดเห็นสอดคล้องกันที่เด่นชัด คือ นิสิตนักศึกษาไม่ล่วงละเมิดสิ่งที่รักของหวงแหนของผู้อื่น รวมทั้งสิ่งของและชมเชยจิตใจลบลู่เกียรติและวงศ์ตระกูล แสดงไมตรีและความหวังต่อเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ โดยไม่เอารอดเอาเปรียบ เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน และเข้าใจในหลักกรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว

๓. ด้านคุณลักษณะ การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมของนิสิต นักศึกษาที่เด่นชัด คือ เมื่อเห็นผู้อื่นทำดีประสบความสำเร็จก็พลอยยินดี มีใจเป็นกลาง เข้าใจด้วยเหตุผล และอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์

๔. ด้านการบำเพ็ญตนสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่นของนิสิตนักศึกษาที่เด่นชัด คือ การรู้จักปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นได้ และวางตนเสมอต้นเสมอปลาย แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์และเอื้อเพื่อเผื่อแผ่เสียสละ และรู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคีต่อกัน

๕. ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาที่เด่นชัด คือ นักศึกษาอบอุ่นใจเมื่ออยู่กับครอบครัว และสภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นสื่อกลางส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

๑. ปัญหาและอุปสรรคของตัวนิสิตนักศึกษาด้านการพัฒนาตนเอง ที่เด่นชัด คือ ปล่อยจิตใจตามกระแสบริโภคนิยม ขาดการควบคุมกาย และจิตใจ และนักศึกษามีค่านิยมไม่เหมาะสมในด้านต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดปัญหาในตนเอง และสังคมมากขึ้น ไม่รู้จักฐานะตนเองในการดำเนินชีวิต

๒. ปัญหาและอุปสรรคของตัวนิสิตนักศึกษาด้านสังคมที่เด่นชัด คือ นักศึกษาติดเพื่อน มีพฤติกรรมเลียนแบบซึ่งกันและกัน แม้จะรู้ว่าสิ่งนั้นไม่ถูกต้อง และนักศึกษาสนใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและโลกในปัจจุบัน

๓. ปัญหาและอุปสรรคของตัวนิสิตนักศึกษาด้านสภาพแวดล้อมที่เด่นชัด คือ ครูอาจารย์ยังไม่เป็นกัลยาณมิตรของนักศึกษา นักศึกษาชอบเลียนแบบพฤติกรรมแบบตะวันตก เช่น การแต่งกายการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เปลี่ยนทรงผม สภาพแวดล้อมทางสังคมและสื่อประเภทต่างๆ มอมเมานักศึกษาให้เกิดพฤติกรรมบริโภคอย่างขาดสติ และนักศึกษายังหลงคำโฆษณาชวนเชื่อสิ่งบริโภคและอุปโภคต่างๆ ในทางผิด เช่น การโฆษณาทางโทรศัพท์ โดยขาดวิจารณญาณที่ดี

๔. ปัญหาและอุปสรรคของตัวนิสิตนักศึกษาด้านการเรียนการสอนที่เด่นชัด คือ การอบรมสั่งสอนและปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่นิสิต นักศึกษา ครูอาจารย์ มีภาระหน้าที่ในการสอนและงานอื่นๆ มาก จึงไม่มีเวลาเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมแก่นิสิตนักศึกษา

๕. ปัญหาและอุปสรรคของตัวนิสิตนักศึกษาด้านกลุ่มเพื่อนที่เด่นชัด คือ นักศึกษามักจะเชื่อเพื่อนและช่วยกันปกปิดความลับของเพื่อนในทางที่ไม่ถูกและบางครั้งนักศึกษาชอบทำตามเพื่อนทางที่ไม่ถูกไม่ควร เช่น การดื่มสุรา สูบบุหรี่ และสารเสพติด เป็นต้น เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่า ครูอาจารย์ และนิสิตนักศึกษา มีความเห็นในข้อที่นิสิตนักศึกษาต้องปรับปรุงแก้ไขตนเอง คือ การรู้จักคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และมีความขยัน ประหยัด และอดทนซึ่งอยู่ในเกณฑ์ต่ำแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่นิสิตนักศึกษาที่เด่นชัด คือ พ่อแม่ให้การอบรมสั่งสอน ช่วยชี้แนะพฤติกรรมของตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้วย กลุ่มเพื่อนมีส่วนช่วยชักจูงใจให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดี ควรมีการแนะนำต้นแบบที่ดี หรือแบบอย่างที่ดีแก่นิสิตนักศึกษา และควรจัดกิจกรรมให้มีการยกย่องส่งเสริมคนดี และกล่าวตักเตือนให้นิสิตนักศึกษา ปรับปรุงพฤติกรรมที่บกพร่องและการจัดสภาพแวดล้อมสื่อ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา

อมรา รอดดารา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง " ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นวิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวิทยา และความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๔๕ " ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแนวคิดเรื่องสามัญลักษณ์ของผู้เรียนหลังจากเรียนจบ แล้วมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๒. ผู้เรียนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นวิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ และกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นทั้งในชั้นเรียนและนอกสถานที่^{๑๐๒}

ประมูล สารพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การศึกษาแนวทางการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์" ผลการวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๒๖ รูป/คน (๑๐๐%) เห็นว่าคณะสงฆ์ควรพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายการศึกษาที่ให้สิทธิสถาบันพระพุทธศาสนาจัดการศึกษาได้ รูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีที่เหมาะสมในระดับมาก ซึ่งควรจะนำมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ได้แก่รูปแบบที่เปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนวิชานักธรรม-บาลี และวิชาสามัญควบคู่กันไปตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึงระดับปริญญาเอก วิชาสามัญที่พระภิกษุสามเณรควจะได้ศึกษาในหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกและแผนกบาลีได้แก่วิชาภาษาต่างประเทศ ภาษาไทย สังคมศึกษา

^{๑๐๒} อมรา รอดดารา, “ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นวิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวิทยา และความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๔๕”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖).

ศาสนาและวัฒนธรรม คณิตศาสตร์ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา และ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามลำดับ^{๑๐๓}

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันท ชาติทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย" ผลการวิจัยพบว่า

๑. โมเดลเชิงสาเหตุรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการตรวจสอบมีค่าไคสแควร์ $\bar{X} = ๑๓.๙๐๓$, ค่าองศาอิสระ (df) = ๘, ค่าความน่าจะเป็น (p) = ๐.๐๒๓๓๓๗, ดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) = ๐.๙๘, ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) = ๐.๙๗, ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) = ๑๒๔ และค่าไคสแควร์สัมพันธ์ $(๑๓.๙๐๓/๘) = ๑.๗๓๘๕$ ตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทักษะทางปัญญาได้ร้อยละ ๖๕

๒. ทักษะทางปัญญาได้รับอิทธิพลจากความสามารถในการคิดวิเคราะห์มากกว่าความสามารถในการแก้ปัญหา และขั้นตอนการจัดระบบความคิดสู่สมองมีอิทธิพลต่อทักษะการคิดมากที่สุด และหลังจากใช้รูปแบบการเรียนการสอนแล้ว นักศึกษามีทักษะทางปัญญาสูงขึ้นกว่าก่อนการใช้รูปแบบการเรียนรู้และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ในระดับมาก^{๑๐๔}

เอี่ยมอร ชลวร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ” ผลการศึกษาพบว่าความรู้ มี ๒ ประเภท คือ ความรู้ฝังลึกในตัวคน (tacit knowledge) และความรู้ชัดแจ้ง (explicit knowledge) ในกระบวนการจัดการความรู้มีหลักในการพยายามนำเอาความรู้ที่ฝังลึกในคนออกมาเป็น ความรู้ชัดแจ้งโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน แม้ว่ากระบวนการจัดการความรู้จะมีหลากหลายวิธีการ แต่กระนั้นก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการจัดการความรู้มักมีข้อจำกัดจากหลายเหตุ ปัจจัยซึ่งอาจจุดให้กระบวนการจัดการความรู้ไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ ในขณะที่เมื่อพิจารณาการจัดการความรู้ในพระพุทธศาสนานั้นจะเห็นว่ามี การสืบทอดองค์ความรู้ผ่านกาลเวลาที่

^{๑๐๓} ประมุข สารพันธ์, ดร., “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๑๐๔} ฉันท ชาติทอง, ผศ.ดร., “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ๒๕๕๔).

ยาวนานร่วม ๒,๖๐๐ ปี ซึ่งนับว่ายาวนานมากแสดงให้เห็นถึงกระบวนการบริหารจัดการความรู้ในทางพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพสูงมาก จึงสามารถรักษาองค์ความรู้ทั้งปรียัติแนวทางปฏิบัติ และกฎวัชรธรรมไว้ได้อย่างดี

โดยผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมที่โดดเด่นในพระพุทธศาสนาที่ทำให้เกิดกระบวนการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาได้ยาวนานมีอยู่ ๔ หมวดคือ (๑) การใช้หลักไตรสิกขา ในการจัดสร้างสังคมให้เข้าใจ ซึ่งกันและกัน (๒) การสร้างกระบวนการเรียนรู้จากภายในด้วยหลักสาราณียธรรม (๓) กระบวนการจัดการสังคีตร้อยกรองพระธรรมและพระวินัยให้เป็นหมวดหมู่ ง่ายต่อการจดจำและนำไปปฏิบัติ และ (๔) กระบวนการสร้างสังคมแห่งสงฆ์ อันได้แก่การมีพระวินัย และระเบียบวิธีปฏิบัติว่าด้วยการรวมตัวเป็นหมู่สงฆ์ จากองค์ความรู้ในด้านการจัดการความรู้ และองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนาที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้นำพุทธธรรม ทั้ง ๔ หมวดเข้ามาประยุกต์สร้างรูปแบบจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ

ผู้วิจัยเริ่มจากการประยุกต์โมเดลเกลียวความรู้ของอิกุจิโร โนนากะ (Ikujiro Nonaka) ที่เรียกว่า เซกิ (SEC) มาเป็นแนวคิดหลักของการปฏิบัติ ซึ่งมีองค์ประกอบ ๔ แบบด้วยกันคือ (๑) การขัดเกลาทางสังคม (socialization) (๒) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) (๓) การผสมผสานความรู้ (Combination) (๔) การผนึกความรู้ในตน (Internalization) เป็นพลวัตที่มีการหมุนในลักษณะที่เป็นเกลียว (spiral) เป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่ไม่รู้จบ แล้วนำหลักพุทธธรรม ๔ หมวดข้างต้นมาเสริมแรงผลักดันให้เกิดพลังในการขับเคลื่อน ซึ่งได้เสนอเป็นแบบจำลองใหม่ หลังจากนั้นได้นำแบบจำลองดังกล่าวมาทำการตรวจสอบองค์ความรู้ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (focus group) สรุปผลว่าได้แบบจำลองการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการที่พร้อมนำไปใช้งานได้ในองค์กรทั่วไป^{๑๐๕}

บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู” ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะด้านการเตรียมการสอนและการวางแผนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นอาจารย์นิเทศก์กับนักศึกษาครูเกี่ยวกับ สมรรถนะการสอนของนักศึกษาครูทั้ง ๓ ด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕๒ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการจัดการความรู้ ซึ่งได้รับการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญที่ระดับมากที่สุด

^{๑๐๕} เอื้อมอร ชลวร, “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

รูปแบบนี้มีลักษณะเด่น คือ การบูรณาการการจัดการความรู้ กระบวนการกลุ่มและเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แนวสร้างสรรค์นิยม การนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผลตามสภาพจริง ๓. การนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็น นักศึกษาคณะมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ในรายวิชาการพัฒนาความเป็นครูวิชาชีพ จำนวน ๖๐ คน : กลุ่มทดลอง จำนวน ๓๐ คน และกลุ่มควบคุม ๓๐ คน จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test พบว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะการสอนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๐๖}

สรุปจากงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการสอนศีลธรรมและผลการศึกษาของนักวิจัยและนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยประมวลได้ว่าแนวทางการสอนศีลธรรมจะเกิดขึ้นได้และประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนและองค์กรอื่นๆ ที่จะต้องช่วยกันผลักดันให้เกิดขึ้น ทั้งด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ และวิธีการอื่นๆ ที่หลากหลายให้เป็นไปตามเงื่อนไขและบริบทของแต่ละพื้นที่การเตรียมบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนให้มีความตระหนักในคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นให้เกิดศรัทธาและฉันทะในการร่วมกันพัฒนาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยปัญญาเข้าใจทิศทาง จากศรัทธาและฉันทะการพัฒนาร่วมกันความสำเร็จในการพัฒนาจะเกิดขึ้นได้ไม่ยากสำหรับวิธีการเตรียมผู้เกี่ยวข้องนี้สามารถดำเนินการได้หลากหลาย ตั้งแต่วิธีทั่วไป เช่น การประชุมชี้แจง การสัมมนา จนถึงการประชุมสัมพันธที่หลากหลายการร่วมกันศึกษาดูงาน เป็นต้น โดยมีประเภทแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ดังตารางดังนี้

ตารางที่ ๒.๙ แสดงสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

นักวิชาการ/นักวิจัย	ผลการวิจัย
วีรชัย อนันต์เด็ย, (๒๕๔๘).	วิธีการนำหลักธรรมมาใช้กับเยาวชนทำได้ใน ๒ มิติ คือ การประยุกต์วิธีการสอนหลักธรรม เช่น การเปิดใจเยาวชน กิจกรรมนอกหลักสูตร การเข้าค่ายต่างๆ เป็นต้น และการขัดเกลาจิตใจ เช่น การทำให้เยาวชนมีโอกาสเข้าใกล้ศาสนา การสร้างสำนึกที่ดีให้กับเยาวชน เป็นต้น และมีกลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนโดยใช้หลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับเยาวชน ได้แก่ หลักเบญจศีล อริยสัจ ๔ มรรค พรหมวิหาร ๔ เป็นต้น

^{๑๐๖} บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์, “การพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

ตารางที่ ๒.๙ แสดงสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน (ต่อ)

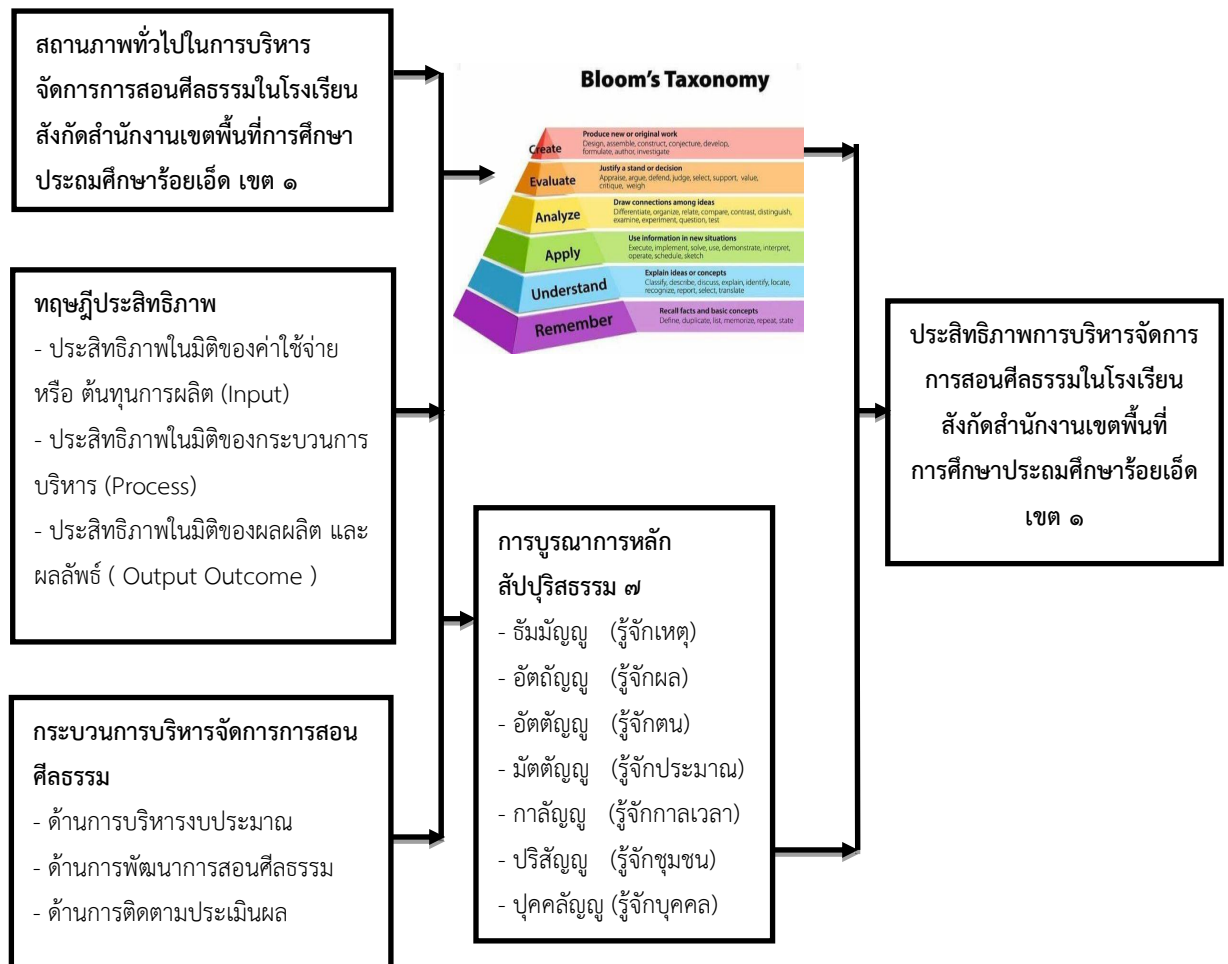
นักวิชาการ/นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระมหากษัตริยา กิตติโสภ โณ (แซ่หลี่), (๒๕๕๘).</p>	<p>การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาโดยมีบทบาทสำคัญ ๙ ด้าน คือ ๑. ด้านการให้คำปรึกษา ๒. ด้านการสนทนาธรรม ๓. ด้านการอบรมเยาวชน ๔. ด้านการจัดกิจกรรมทาง ๕. ด้านการร่วมกับสถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการ ๖. ด้านการจัดทำทะเบียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม ๗. ด้านการพัฒนาเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน ๘. ด้านการจัดค่ายคุณธรรม ๙. ด้านการประเมินผลกลุ่มเป้าหมายร่วมกับสถานศึกษา</p>
<p>เอื้อมอร ชลวร, (๒๕๕๔).</p>	<p>การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ” ผลการศึกษาพบว่าความรู้ มี ๒ ประเภท คือ ความรู้ฝังลึกในตัวตน (tacit knowledge) และความรู้ชัดแจ้ง (explicit knowledge) โดยผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมที่โดดเด่นในพระพุทธศาสนาที่ทำให้เกิดกระบวนการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ได้ยาวนานมีอยู่ ๔ หมวดคือ (๑) การใช้หลักไตรสิกขา ในการทำให้สังคมเกิดความสามัคคี (๒) การสร้างกระบวนการเรียนรู้จากภายในด้วยหลักสาราณียธรรม (๓) กระบวนการจัดการสังคีตร้อยกรองพระธรรมและพระวินัยให้เป็นหมวดหมู่เพื่อง่ายต่อการนำไปใช้ (๔) กระบวนการสร้างสังคมแห่งสงฆ์ อันได้แก่การมีพระวินัย</p>
<p>พระครูอุเทศสุตตารณ (บริบูรณ์/ปริบูรณ์) , (๒๕๕๙).</p>	<p>การประยุกต์โมเดลเกลียวความรู้ของอิจิโร โนนากะ (Ikujiro Nonaka) ที่เรียกว่า เซกิ (SECI) มาเป็นแนวคิดหลักของการปฏิบัติ ซึ่งมีองค์ประกอบ ๔ แบบด้วยกันคือ (๑) การขัด เกลาทางสังคม (socialization) (๒) การสกัดความรู้ออกจากตัวตน (Externalization) (๓) การผสมผสานความรู้ (Combination) (๔) การผนึกความรู้ในตน (Internalization) เป็นพลวัตที่มีการหมุนในลักษณะที่เป็นเกลียว (spiral) เป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่ไม่รู้จบ แล้วนำหลักพุทธธรรม ๔ หมวด ข้างต้นมาเสริมแรงผลักดันให้เกิดพลังในการขับเคลื่อน ซึ่งได้เสนอเป็นแบบจำลองใหม่ หลังจากนั้นได้นำแบบจำลองดังกล่าวมาทำการตรวจสอบองค์ความรู้ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (focus group) สรุปผลว่า ได้แบบจำลองการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการที่พร้อมนำไปใช้งานได้ในองค์กรทั่วไป</p>

ตารางที่ ๒.๙ แสดงสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	ผลการวิจัย
	<p>(Externalization) (๓) การผสมผสานความรู้ (Combination) (๔) การผนึกความรู้ในตน (Internalization) เป็นพลวัตที่มีการหมุนในลักษณะที่เป็นเกลียว (spiral) เป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่ไม่รู้จบ แล้วนำหลักพุทธธรรม ๔ หมวด ข้างต้นมาเสริมแรงผลักดันให้เกิดพลังในการขับเคลื่อน ซึ่งได้เสนอเป็นแบบจำลองใหม่ หลังจากนั้นได้นำแบบจำลองดังกล่าวมาทำการตรวจสอบองค์ความรู้ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (focus group) สรุปผลว่า ได้แบบจำลองการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการที่พร้อมนำไปใช้งานได้ในองค์กรทั่วไป</p>
<p>บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์, (๒๕๕๐).</p>	<p>การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะด้านการเตรียมการสอนและการวางแผนการสอน ด้านการจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและด้านการวัดผล ประเมินผลการ เรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นอาจารย์นิเทศก์กับนักศึกษาครูเกี่ยวกับ สมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู ทั้ง ๓ ด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕๒ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการจัดการความรู้ ซึ่งได้รับการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญที่ระดับมากที่สุด</p>

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑” ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ดังนี้ ดังเสนอในแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๒.๓ แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย (conceptual framework)

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) กล่าวคือ การใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และระเบียบ วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) กล่าวคือ โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ

(Qualitative Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากร (Population) ได้แก่ ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ จำนวนทั้งสิ้น ๕๔๗ รูป/คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ซึ่งได้มาจากข้อ ๑) ซึ่งเป็นประชากรโดยการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)^{๑๐๗} จำนวน ๕๔๗ คน ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ ๐.๐๕ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N \times e^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรทั้งหมด ๕๔๗ รูป เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

$$n = \frac{547}{1 + 547 \times (0.05)^2}$$

$$n = \frac{547}{2.3675}$$

$$n = 231.045$$

จากการคำนวณจึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวนเต็มไม่น้อยกว่า เท่ากับ ๒๓๑ คน

๑) วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ผู้วิจัยทำการหาหน่วยตัวอย่างด้วยวิธีการ

สุ่มแบบเจาะจงจากกลุ่มตัวอย่างจากครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ ระหว่างวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๗ ครอบคลุมจำนวนที่กำหนด

^{๑๐๗} ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, การวิเคราะห์และวิจัยข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : บิซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑), หน้า ๔๕

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอน ลักษณะ และการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๑) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

(๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม

(๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึง รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

(๓) ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการสร้างแบบสอบถาม

(๔) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(๕) นำเสนอร่างแบบสอบถามต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบและปรับปรุง แก้ไข

(๖) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability)

(๗) นำเสนอคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบยืนยันอีกครั้งหนึ่ง

(๘) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกจ่ายกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

(๙) รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

๒) ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ (๑) เพศ (๒) อายุ (๓) ระดับการศึกษา (๔) ประสบการณ์ในการสอนศีลธรรม (๕) ตำแหน่ง เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูสอนศีลธรรมที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ด้านการบริหารงบประมาณ แบ่งออกเป็น ๑๒ ปัจจัยย่อย ดังนี้

ปัจจัยย่อยที่ ๑ ใช้งบประมาณจัดประชุมเพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยย่อยที่ ๒ มีกระบวนการในการบริหารจัดการงบประมาณอย่างโปร่งใส

ปัจจัยย่อยที่ ๓ มีการจัดซื้อจัดจ้างค่าวัสดุอุปกรณ์เป็นไปอย่างเหมาะสม

ปัจจัยย่อยที่ ๔ จัดสรรงบประมาณทำสื่อการสอนและเทคโนโลยีสมัยใหม่

ปัจจัยย่อยที่ ๕ มีการบริหารจัดการนิตยภัตรถูกต้องและตรงตามเวลาทุกๆ เดือน

ปัจจัยย่อยที่ ๖ มีแผนการบริหารจัดการงบประมาณประจำปีอย่างมีมาตรฐาน

ปัจจัยย่อยที่ ๗ มีความรวดเร็วในการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายทั่วไปอย่างเป็นระบบ

ปัจจัยย่อยที่ ๘ มีการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมการสอนศีลธรรม

ปัจจัยย่อยที่ ๙ มีผลการดำเนินงานที่มีคุณภาพเหมาะสมกับงบประมาณ

ปัจจัยย่อยที่ ๑๐ มีการบริหารงบประมาณในสร้างประโยชน์ต่อสังคมเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ

ปัจจัยย่อยที่ ๑๑ ใช้งบประมาณในการสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นต่อพระศาสนาอย่างมาก

ปัจจัยย่อยที่ ๑๒ มีการกำหนดเวลาในการใช้จ่ายงบประมาณอย่างชัดเจน ทันต่อเวลา

ส่วนที่ ๒ ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม แบ่งออกเป็น ๑๒ ปัจจัยย่อย ดังนี้

ปัจจัยย่อยที่ ๑ จัดสัมมนาในเรื่องเทคนิคการสอนแก่ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ปัจจัยย่อยที่ ๒ สนับสนุนส่งเสริมในการฝึกอบรมครูสอนศีลธรรมในเรื่องการเขียนแผนการสอน

ปัจจัยย่อยที่ ๓ สนับสนุนส่งเสริมในการจัดสัมมนาในเรื่องเทคนิคการใช้วัสดุอุปกรณ์แก่ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ปัจจัยย่อยที่ ๔ สนับสนุนส่งเสริมทักษะความรู้ในเรื่องการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่แก่ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ปัจจัยย่อยที่ ๕ ส่งเสริมให้ครูสอนศีลธรรมมีความรู้ในเรื่องการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง

ปัจจัยย่อยที่ ๖ มีการพัฒนาครูสอนศีลธรรมในแต่ละปีให้ได้มาตรฐานที่พึงประสงค์

ปัจจัยย่อยที่ ๗ มีการเร่งรีบพัฒนาวิสัยทัศน์ครูสอนศีลธรรมเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

ปัจจัยย่อยที่ ๘ จัดการอบรมแก่ครูสอนศีลธรรมให้ตระหนักในบุคลิกภาพของสมณะในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยี

ปัจจัยย่อยที่ ๙ จัดการอบรมแก่ครูสอนศิลปะให้ตระหนักในบุคลิกภาพของสมณะ
ในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยี

ปัจจัยย่อยที่ ๑๐ มีการให้ความรู้การบูรณาการหลักธรรมแก่ครูสอนศิลปะใน
โรงเรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

ปัจจัยย่อยที่ ๑๑ ให้ความสำคัญพอใจให้เกิดกับผู้เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาครูสอน
ศิลปะในโรงเรียน

ปัจจัยย่อยที่ ๑๒ มีการพัฒนาแผนการสอนแก่ครูสอนศิลปะในโรงเรียน เพื่อให้
ทันเวลาของการศึกษาของนักเรียน

ส่วนที่ ๓ ด้านการติดตามประเมินผล แบ่งออกเป็น ๑๒ ปัจจัยย่อย ดังนี้

ปัจจัยย่อยที่ ๑ มีการกำหนดให้ครูสอนศิลปะไปประเมินผลการใช้จ่ายของปี

ปัจจัยย่อยที่ ๒ มีการติดตามประเมินผลการใช้งบประมาณให้คุ้มค่าที่สุด

ปัจจัยย่อยที่ ๓ มีการติดตามประเมินผลค่าใช้จ่ายในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์และสื่อ
ของครูสอนศิลปะ

ปัจจัยย่อยที่ ๔ มีการติดตามประเมินผล ๒๘ ความรู้ ทักษะความสามารถในเรื่อง
การใช้สื่อเทคโนโลยี โดยเน้นความคุ้มค่าและประหยัด

ปัจจัยย่อยที่ ๕ มีการจัดให้ความรู้ที่ถูกต้องในวิธีดำเนินการเตรียมความพร้อมของ
ผู้เรียนในการสอบวัดผลการเรียนรู้

ปัจจัยย่อยที่ ๖ จัดให้มีการสอบวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้เกิดมาตรฐาน
การศึกษา

ปัจจัยย่อยที่ ๗ มีการกำหนดเวลาการประเมินผลให้ครูสอนศิลปะนำไปใช้อย่างมี
ระบบรวดเร็ว

ปัจจัยย่อยที่ ๘ การติดตามประเมินผลการสอนศิลปะในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยี
สมัยใหม่

ปัจจัยย่อยที่ ๙ ติดตามแผนงานในการใช้คัดเลือกบุคลากรผู้เกี่ยวข้องเพื่อคัดสรร
บุคลากรที่มีคุณภาพ

ปัจจัยย่อยที่ ๑๐ มีการติดตามประเมินผลความรู้ในการบูรณาการหลักพุทธธรรม
ของการสอนศิลปะเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม

ปัจจัยย่อยที่ ๑๑ มีการประเมินผลความพึงพอใจของการสอนศิลปะ

ปัจจัยย่อยที่ ๑๒ การประเมินผลการทำหน้าที่ของการสอนศิลปะให้ตรงต่อเวลา

ตอนที่ ๓ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ แบ่งออกเป็น ๔ ส่วนดังนี้

ส่วนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการบริหารงบประมาณ แบ่งออกเป็น ๒ ปัจจัยย่อย คือ

ปัจจัยย่อยที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค

ปัจจัยย่อยที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการพัฒนาการสอนศิลปะ แบ่งออกเป็น ๒ ปัจจัยย่อย คือ

ปัจจัยย่อยที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค

ปัจจัยย่อยที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการติดตามประเมินผล แบ่งออกเป็น ๒ ปัจจัยย่อย คือ

ปัจจัยย่อยที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค

ปัจจัยย่อยที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ ๔ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการบูรณาการใช้หลักสูตรปฐมวัย ๗ แบ่งออกเป็น ๒ ปัจจัยย่อย คือ

ปัจจัยย่อยที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค

ปัจจัยย่อยที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ

ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับของการวัดออกเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

คะแนน ๕ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ **มากที่สุด**

คะแนน ๔ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ **มาก**

คะแนน ๓ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ **ปานกลาง**

คะแนน ๒ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ **น้อย**

คะแนน ๑ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ **น้อยที่สุด**

๓) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนวิจัยและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิงานวิจัยเพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๖ ท่าน ได้แก่

(๑) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ชนะวงศ์ วุฒิการศึกษา ปร.ด.(บริหารการศึกษา) ตำแหน่ง ประธานหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (M.Ed.) วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

(๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ วุฒิการศึกษา ปร.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) ตำแหน่งประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

(๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สนวนมะไฟ วุฒิการศึกษา ปร.ด. (พุทธศาสนา) ตำแหน่ง กรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัย สงฆ์ร้อยเอ็ด เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

(๔) รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมยไธสง วุฒิการศึกษา ปร.ด.(บริหารการศึกษา) ตำแหน่ง ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ

(๕) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ในตะวัน กำหม่อม อาจารย์ประจำหลักสูตร สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม สาขาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยทองสุข เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

(๖) อาจารย์ ดร.สุวิมล สมไชย วุฒิการศึกษา ปร.ด. (บริหารการศึกษา) ตำแหน่งประธาน คณะกรรมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence Index: IOC) โดยใช้สูตรดังต่อไปนี้

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ IOC แทนดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

$$\sum x \text{ แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ}$$

N แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

+๑ หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับจุดประสงค์การวิจัย

๐ หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับจุดประสงค์การวิจัย

-๑ หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การวิจัย

เกณฑ์การแปลความหมาย ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ ซึ่งเครื่องมือการวิจัยฉบับนี้ ได้ค่า IOC ระหว่าง ๐.๖๐-๑.๐๐ ซึ่งถือว่าเครื่องมือใช้ได้การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไป ทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน ๓๐ ชุด แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามไปหาค่าเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตร สัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ทางสังคมศาสตร์โดยใช้สูตรคำนวณได้ ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๐๒

การนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจานวิจัยและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่างจริงในการศึกษาวิจัยต่อไป

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. คณะผู้วิจัยขอหนังสือรายงานตัววิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประสานขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่การวิจัย

๒. คณะผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายที่เป็นครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ โดยคณะผู้วิจัยได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบ กูเกิลฟอร์ม (google forms) และการสอบถาม โดยใช้โทรศัพท์กับกลุ่มตัวอย่าง และก่อนสอบถามผู้วิจัยได้ขออนุญาตจากเจ้าตัวก่อนพร้อมทั้งชี้แจงถึงจุดประสงค์ของการวิจัยให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับทราบ

๓. ทำการสอบถามตามแบบสอบถาม (Questionnaire) จนครบทุกประเด็น สมบูรณ์ครบทุกข้อจนได้แบบสอบถามครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน ๒๓๑ ฉบับ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นหลักโดยดำเนินการขั้นแรก คือ นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จำนวน ๒๓๑ ชุด นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสำรวจ (Editing) แล้วดำเนินการลงรหัสตามคู่มือการลงรหัส (Code Book) หลังจากนั้นได้มีการตรวจสอบแบบสำรวจเพื่อความถูกต้องอีก ๑ ครั้ง แล้วจึงดำเนินการถ่ายรหัสดังกล่าวลงในแบบฟอร์มถ่ายข้อมูล (Transfer Sheet) บรรจุข้อมูลลงใน

คอมพิวเตอร์ และ วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าทางสถิติ

๒. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตามโดยการทำการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์เสนอข้อมูล ดังนี้

(๑) สถานภาพส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

(๒) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูสอนศีลธรรมที่มีต่อประสิทธิภาพ การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ ใช้การวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

(๓) เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ มีดังนี้

เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายความว่า ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็นมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็นปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็นน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ

๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ ๓ กลุ่ม รวมทั้งสิ้น ๑๓ คน คือ

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศและศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ จำนวน ๓ คน ได้แก่

๑. นายสุชาติ พุทธลา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑

๒. นายเรืองศิลป์ เหมชัย ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศฯ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

๓. ดร.เทิดศักดิ์ โพธิสาखा ศึกษาพิเศษที่ผู้รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

กลุ่มที่ ๒ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ศีลธรรม)
จำนวน ๔ คน ได้แก่

๑. หัวหน้าหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
๒. ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ ๑
๓. ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ ๒
๔. ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ ๓

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ จำนวน ๖ ท่าน ได้แก่

๑. ดร.วัชร บ่านภูมิ โรงเรียนเมืองธวัชบุรี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
๒. ดร.สัมฤทธิ์ สันเต โรงเรียนบ้านจาน อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด
๓. ดร.ทิวากร สุทธิบาท โรงเรียนบ้านโสกเชือก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด
๔. ดร.ลัดดาวัลย์ สืบจิต โรงเรียนบ้านเล่าวิทยาคาร อำเภอเมืองฯ จังหวัดร้อยเอ็ด
๕. นางวรรณ ศักดิ์ศรีบุญดี โรงเรียนบ้านบากไชนันโนนศึกษา อำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด
๖. นายกระจำง ประทาย โรงเรียนบ้านดงแดงหนองเพ็ญจันทร์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

๑. ผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๖ คน
ได้แก่

(๑) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ชนะวงศ์ วุฒิการศึกษา ปร.ด.(บริหารการศึกษา) ตำแหน่ง ประธานหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (M.Ed.) วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

(๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ วุฒิการศึกษา ปร.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) ตำแหน่งประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

(๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สนวนมะไฟ วุฒิการศึกษา ปร.ด. (พุทธศาสนา) ตำแหน่ง กรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัย สงฆ์ร้อยเอ็ด เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

(๔) รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมยไธสง วุฒิการศึกษา ปร.ด.(บริหารการศึกษา) ตำแหน่ง ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ

(๕) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โนตะวัน กำห่อม อาจารย์ประจำหลักสูตรสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม สาขาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยทองสุข เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

(๖) อาจารย์ ดร.สุวิมล สมไชย วุฒิการศึกษา ปร.ด. (บริหารการศึกษา) ตำแหน่ง ประธาน คณะกรรมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้

๒. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑

๓. กลุ่มตัวอย่าง

การใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ จำนวน ๕๔๗ รูป/คน จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ๒๓๑ คน ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) โดยแบ่งประชากรทั้งหมด แล้วจึงแบ่งจำนวนเป็นตัวอย่างที่กำหนดไว้ ๒๓๑ คน เพื่อมิให้การสุ่มตกไปอยู่กับบุคคลอื่นหรือไม่กระจายให้เป็นไปตามสัดส่วนของประชากรที่ควรเป็นจากนั้นจึงใช้การสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อสุ่มตัวอย่างจากบุคคลที่เกี่ยวข้องตามขนาดตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๒ แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

(n=๒๓๑)

แห่งที่	ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑	ประชากร	
		บรรพชิต/ คฤหัสถ์ (รูป/คน)	กลุ่มตัวอย่าง (รูป/คน)
๑	ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมืองร้อยเอ็ด	๑๔๖	๖๒
๒	ครูศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอธวัชบุรี	๗๑	๓๐
๓	ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอจตุรพักตรพิมาน	๘๐	๓๔
๔	ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอศรีสมเด็จ	๙๑	๓๘
๕	ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอทุ่งเขาหลวง	๗๕	๓๒
๖	ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเชียงขวัญ	๘๔	๓๕
รวม		๕๔๗	๒๓๑

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

๑) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

๑. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยพิจารณา ถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้

๓. ขอคำแนะนำคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจานวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๔. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็น เครื่องมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูล จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) เพื่อนำมาวิเคราะห์

(๑) แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมี โครงสร้าง (Structure In Depth Interview) เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน ศิลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ มีคำถาม จำนวน ๖ ข้อ ดังนี้

๑. ท่านคิดว่าการสอนศิลปธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการพัฒนาการสอนศิลปธรรม ด้านการ ติดตามประเมินผล เป็นอย่างไร ?

๒. ท่านคิดว่า จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการบริหารจัดการการสอน ศิลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ ในปัจจุบันเป็น อย่างไร ?

๓. ท่านคิดว่า สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไข ในการบริหารจัดการการสอน ศิลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ มีอะไรบ้าง ?

๔. ท่านคิดว่า ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ ในการบริหารจัดการการสอน ศิลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ คืออะไร ?

๕. ท่านคิดว่า หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมและควรนำมาบูรณาการในการบริหารจัดการ การสอนศิลปธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ เป็น อย่างไร ?

๖. กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการพัฒนาการสอนศิลปกรรม ด้านการติดตามประเมินผล เป็นอย่างไร ?

(๒) แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จะเข้าไปในลักษณะของการประชุมกลุ่มเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและข้อมูลตรงตามที่กำหนดไว้หรือเป็นข้อค้นพบใหม่ที่เกิดจากการสนทนา โดยมีประเด็นปัญหาที่เจาะจงกับกลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวนทั้งสิ้น ๕ คน ทั้งนี้กลุ่มประชากรที่กล่าวมาได้รับการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดเรียบร้อยแล้ว ดังนั้นการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จึงเข้าไปในลักษณะของการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ดังนี้

๑. กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณ

๒. กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ ด้านการพัฒนาการสอนศิลปกรรม

๓. กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ ด้านการติดตามประเมินผล

๒) ลักษณะของเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑

ตอนที่ ๓ แบบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

๓) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธาน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน (ชุดเดิม) เพื่อขอความเห็นชอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

๒. ทำการนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓. ข้อมูลทุติยภูมิ ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร

๔. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

วัตถุประสงค์ของการจัดสนทนากลุ่มเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ในเบื้องต้น เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ โดยเลือกแบบเจาะจงผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการตามระเบียบวิธีดังต่อไปนี้

๑. การนัดหมายวัน เวลาจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มเฉพาะ คณะผู้วิจัยจะทำการนัดหมายวัน เวลาที่จะจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม

๒. หลังจากตกลงดั่งที่นัดหมายแล้วคณะผู้วิจัยจะเดินทางไปยังพื้นที่กลุ่มเป้าหมายก่อนอย่างน้อย ๑ วัน ทั้งนี้เพื่อเตรียมความพร้อมของการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มเฉพาะ

๓. ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยที่คณะผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินรายการของกิจกรรม

๔. ขณะสนทนากลุ่มเฉพาะ มีการบันทึกการดำเนินกิจกรรมด้วยเครื่องบันทึก (Recorder) และภาพ (Camera)

๕. สรุปผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยวิธีการ ดังนี้

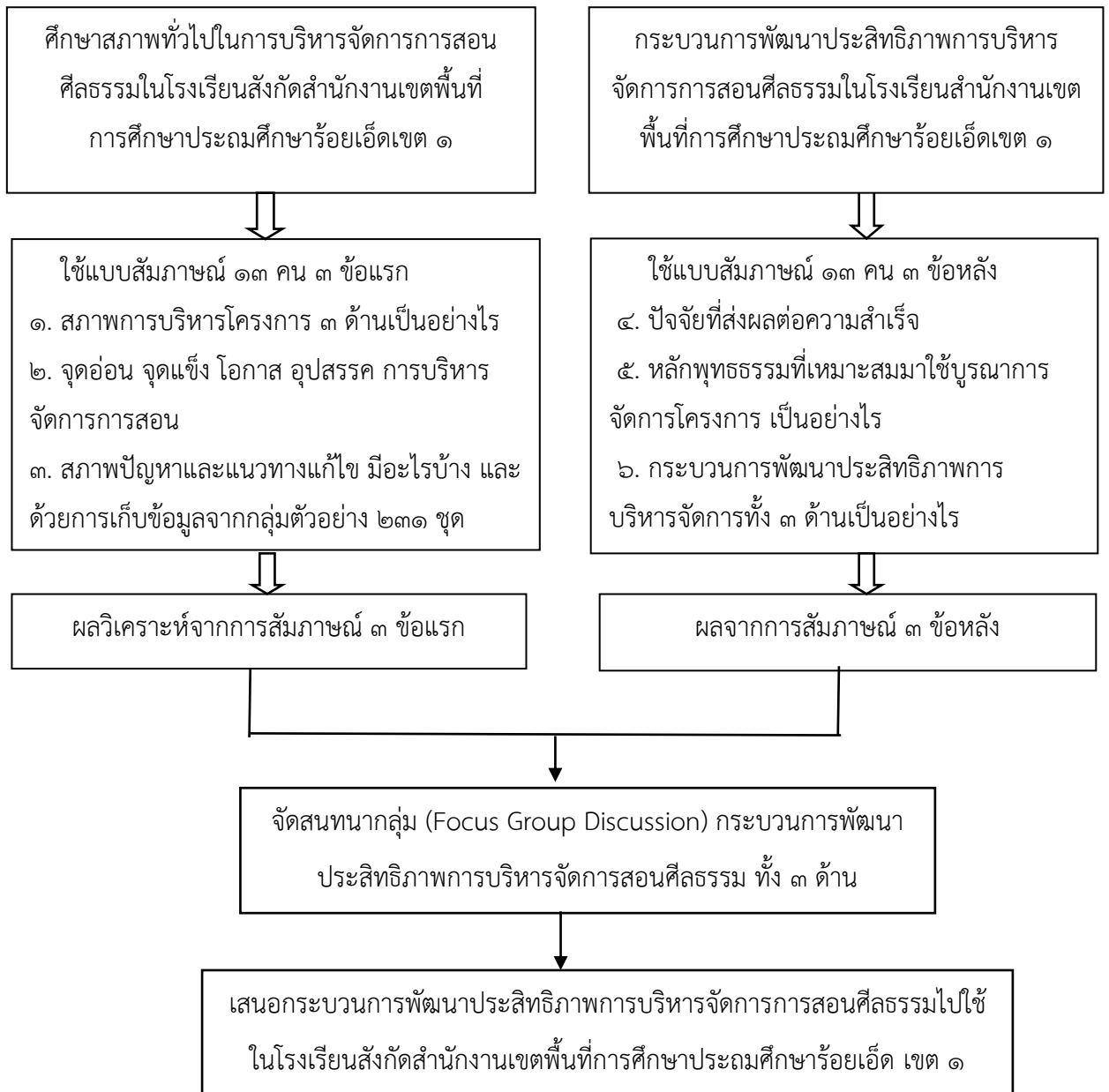
๑. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

๒. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียง เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

๓. วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

๔. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

๓.๔ สรุปกระบวนการวิจัย

แผนภาพที่ ๓. ๑ แสดงรูปแบบวิธีการวิจัย ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ๒) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ และ ๓) เพื่อนำเสนอกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมไปใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งออกเป็น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์และผู้เชี่ยวชาญร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) รวมจำนวน ๑๓ คน และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนละ ๑ คน และครูหรือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนละ ๑ รูป รวมจำนวน ๒๓๑ รูป/คน จาก การวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

๔.๑ ผลจากการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ประกอบด้วย

- ๔.๑.๑ สภาพทั่วไป ด้านการบริหารงบประมาณ
- ๔.๑.๒ สภาพทั่วไป ด้านการพัฒนาพระสอนศีลธรรม
- ๔.๑.๓ สภาพทั่วไป ด้านการติดตามประเมินผล

๔.๒ ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ประกอบด้วย

- ๔.๒.๑ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑
- ๔.๒.๒ การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑
- ๔.๒.๓ สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

๔.๓ ผลจากการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน
ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ประกอบด้วย

๔.๓.๑ กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณ

๔.๓.๒ กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการพัฒนาการสอน
ศีลธรรม

๔.๓.๓ กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการติดตามประเมินผล

๔.๓.๔ สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ
การสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

๔.๕ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ ((Focus Group Discussion)

๔.๖ องค์กรความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าสถิติ

$\bar{X}$ หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

S.E. หมายถึง ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error)

N หมายถึง จำนวนประชากร

n หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

t หมายถึง ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาในการแจกแจงแบบ t-distribution

ในการศึกษาข้อมูลการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย
ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ดังต่อไปนี้

**๔.๑ ผลจากการนำเสนอข้อที่ ๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน
ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑**

ผู้วิจัยนำเสนอผลวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพทั่วไปในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน
ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ดังนี้

๔.๑.๑. สภาพทั่วไปด้านการบริหารงบประมาณ

แหล่งทุนและงบประมาณ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ในปัจจุบันได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ให้กับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ และสำนักงานพระสอนศีลธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดงบประมาณให้ศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทุกภาคสงฆ์ ซึ่งศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อร่วมกันพิจารณาในการบริหารงบประมาณให้เพียงพอต่อการบริหารจัดการของศูนย์ปฏิบัติการพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด อำเภोजตุรพักตรพิมาน อำเภอจังหาร อำเภอศรีสมเด็จ อำเภอธวัชบุรี อำเภอทุ่งเขาหลวง และอำเภอเชียงขวัญ โดยจัดให้มีการประชุมการพิจารณางบประมาณในการบริหารจัดการ และการประชุมสรุปชี้แจงการใช้งบประมาณของแต่ละปี นอกจากนี้ยังมีการระดมทุนทรัพย์จากบ้าน วัด โรงเรียน และองค์กร เพื่อนำมาบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนหรือจัดทำผ้าป่าเพื่อหางบประมาณมาจัดซื้อสื่อที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ส่วนโครงการส่งพระสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติงาน ขอความอนุเคราะห์จากเอกชนหรือหน่วยงานรัฐที่มีความพร้อมเพื่อให้การสนับสนุนงบประมาณ จัดทำโครงการขอการสนับสนุนงบประมาณจากโรงเรียนหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ เน้นการบริหารงบประมาณเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถานศึกษาในการ จัดกิจกรรมที่สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการเองอยู่แล้วเป็นไปตามระเบียบ แต่ได้รับการจัดสรร งบประมาณน้อยมาก ควรต้องเพิ่มเติมงบประมาณสนับสนุนให้การสอน มีการพัฒนาศีลธรรม จริยธรรม แก่บุคลากรในโรงเรียนด้วย

การจัดสรรงบประมาณ พบว่า ได้จัดระบบการบริหารจัดการในการเบิกจ่ายงบประมาณทั้งในส่วน of สถานศึกษา นิยตภัตและเงินอุดหนุนร่วมกับฝ่ายบริหารโครงการตรงต่อเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการบริหารจัดการด้านงบประมาณเต็มรูปแบบให้มีความชัดเจน และลดการใช้จ่ายเน้นประหยัด มีผลการทำงานที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับงบประมาณโดยการกำหนดมาตรฐานของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และขั้นตอนการทำงานของพระสอนศีลธรรม ตั้งแต่แรกเริ่มจนจบภารกิจ ให้มีการรับรู้ยอมรับ และสนับสนุนงบประมาณเป็นอย่างดี เป็นต้น

การรับจ่ายงบประมาณ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นงบประมาณประจำ คือ จ่ายเป็นค่านิตยภัตร ๒,๕๐๐ ต่อเดือนตามอัตราจำนวนพระสอนศีลธรรม การเบิกจ่ายงบประมาณทั้งในส่วน of นิตยภัตและเงินอุดหนุนในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา มีการบริหารจัดการนิตยภัตรถูกต้องและตรงตามเวลาทุก ๆ เดือนปัญหาด้านงบประมาณพบว่าการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก เนื่องจากจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมของแต่ละสถานศึกษามีเป็นจำนวนมาก งบประมาณที่

มีอยู่จึงไม่เพียงพอ งบประมาณน้อยไม่จูงใจ การเดินทางของพระสอนศีลธรรมเป็นภาระของโรงเรียน งบประมาณจัดทำสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์มีไม่เพียงพอกับความต้องการของครูสอนศีลธรรม ขาดงบประมาณในการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมและฝึกอบรม ขาดงบประมาณที่จะให้การสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอน งบประมาณจัดทำสื่อการสอน ประเภทวัสดุมีไม่เพียงพอกับความต้องการของครูและพระสอนศีลธรรม การบริหารจัดการยังขาดงบประมาณการวางแผนผังการดำเนินงานในแต่ละปี ทำให้การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายเท่าที่ควร งบประมาณที่ได้รับจากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทุกปี ทำให้บางโครงการที่เสนอไปในตอนแรกไม่สามารถดำเนินการได้จริง การให้ความสำคัญงบประมาณการพัฒนาการสอนยังมีน้อยมาก ส่วนใหญ่ปล่อยไปตามสถานการณ์และยังหาสื่อการสอนที่ทันสมัย ไม่เพียงพอ มีใช้ไม่มากเพราะขาดงบประมาณสนับสนุน

การพัฒนาปรับปรุงแก้ไข พบว่า ประหยัดงบประมาณโดยใช้สื่อที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ เช่น สื่อทางโทรทัศน์ สื่อที่มีอยู่ตามวัด ตามหมู่บ้าน หรือหาบุคคลตัวอย่างในท้องถิ่น มีการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมครูและพระสอนศีลธรรมในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยีให้มีความชำนาญในการปฏิบัติงาน และต้องฝึกอบรมผลิตสื่อขึ้นมาใช้เองโดยอาศัยวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่และหาได้ง่ายในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อความประหยัด การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมฯ ต้องให้หลักความมั่นคงถือว่าการเข้าทำงานในโครงการฯ เป็นผลงานทางคณะสงฆ์ การกำหนดค่าตอบแทนเงินเดือน ให้เหมาะสมกับวุฒิการศึกษา การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมฯ ต้องประสานสถานศึกษาขอตั้งงบประมาณเพื่อดำเนินการในส่วนที่จำเป็นและเกี่ยวข้อง จัดทำแผนงานและโครงการเสนอขอตั้งงบประมาณผลิตสื่อการสอนเพื่อการนี้โดยเฉพาะ ต้องผลิตสื่อการสอนประเภทวัสดุที่นำมาจากธรรมชาติตามท้องถิ่น ใช้สื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่นและหาได้สะดวก เพื่อประหยัดงบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงและประหยัดสุด ผู้บริหารทุกระดับจะต้องใช้ความรู้ความสามารถซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องยกระดับการบริหารเพื่อสร้างความมั่นใจ ความน่าเชื่อถือ และความสำคัญของโครงการให้แก่รัฐบาลที่จะให้การสนับสนุน งบประมาณอย่างเพียงพอและมีความต่อเนื่อง ต้องระดมทุนจัดหาสื่อการสอนในส่วนที่ขาดโดยต้องรอ งบประมาณและมีการกำหนดเวลาในการใช้จ่ายงบประมาณอย่างชัดเจน ทันท่วงทีและการบริหารจัดการต้องติดตามและจัดสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ให้เพียงพอแก่พระสอนศีลธรรม วางแผนหา งบประมาณในการจัดหาสื่อที่ยังขาด เช่น การจัดทำผ้าป่าหรือขอความอนุเคราะห์จากที่ต่าง ๆ ต้อง แบ่งกลุ่มการสอน และเน้นการปฏิบัติการสอนที่ชัดเจน สถานศึกษาต้องวางแผนตั้งงบประมาณ โครงการระยะยาวและจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม สนับสนุนและส่งเสริมให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโครงการในส่วนที่สามารถเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นเพื่อ ประโยชน์ต่อการสร้างศรัทธาความเชื่อมั่นต่อการบริหารจัดการโครงการที่โปร่งใส มีการสนับสนุน งบประมาณในการส่งเสริมพัฒนาการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมและในโครงการต้องวางแผน

ระยะยาวและจัดสรรงบประมาณให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารจัดการงบประมาณการบริหารจัดการต้องมีการวางแผนนโยบาย แผนผังการบริหารจัดการโครงการที่ชัดเจน เป็นระบบและต่อเนื่องเป็นรูปธรรม ต้องเน้นการจัดค่ายลักษณะประหยัด แต่ได้ประโยชน์สูง คือทั้ง นักเรียน ครูสอนศีลธรรม สถานศึกษา และชุมชนได้รับประโยชน์ร่วมกัน ต้องสนับสนุนงบประมาณ จัดกิจกรรมพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ เช่น ไปวัดหรือเข้าค่ายพุทธบุตร หรือบวชสามเณรภาคฤดู เป็นต้น สนับสนุนให้มีการจัดกลุ่มครูสอนศีลธรรม โดยให้สถานที่ งบประมาณ และมาตรการ เป็นแนวทางให้การสอนศีลธรรมในเขตพื้นที่การใกล้เคียงกันได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ มีหลักการบริหารจัดการด้านการบริหารงบประมาณ ดังนี้

๑) การสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ในปัจจุบันได้รับงบประมาณจากภาครัฐ โดยผ่านสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ และสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีการระดมทุนทรัพย์จากบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อนำมาบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนหรือจัดทำผ้าป่าเพื่อหางบประมาณมาจัดซื้อสื่อฯที่ยังขาด จัดทำการวิเคราะห์ ค่าใช้จ่ายโครงการตามสถานภาพความเป็นจริง ขอความอนุเคราะห์จากเอกชนหรือหน่วยงานรัฐ ที่มีความพร้อมเพื่อให้การสนับสนุนงบประมาณจัดทำโครงการขอการสนับสนุนงบประมาณจากโรงเรียนหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ เน้นการบริหารงบประมาณเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมที่สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการเองอยู่แล้วเป็นไปตามระเบียบ

๒) การจัดงบประมาณให้ศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อร่วมกันพิจารณาในการบริหารงบประมาณให้เพียงพอต่อการบริหารจัดการของศูนย์ปฏิบัติการพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ทั้งในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ จัดให้มีการประชุมการพิจารณา งบประมาณในการบริหารจัดการ และการประชุมสรุปชี้แจงการใช้งบประมาณของแต่ละปี จัดระบบการบริหารจัดการในการเบิกจ่ายงบประมาณทั้งในส่วนของนิยัตกัตและเงินอุดหนุนร่วมกับฝ่ายบริหาร โครงการตรงต่อเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการบริหารจัดการด้านงบประมาณเต็มรูปแบบ ให้มีความชัดเจนและลดการใช้จ่าย เน้นประหยัด มีผลการดำเนินงานที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับงบประมาณโดยการกำหนดมาตรฐานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย ได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อยมาก ต้องเพิ่มต้องมึงงบประมาณสนับสนุนให้ครูสอน ศิลธรรมพัฒนาศิลปธรรม จริยธรรม แก่บุคลากรในโรงเรียน

๓) งบประมาณส่วนใหญ่เป็นงบประมาณประจำ คือ จ่ายเป็นค่านิตยภัตร ๒,๕๐๐ ต่อเดือนตามอัตราจำนวนพระสอนศิลปธรรม การเบิกจ่ายงบประมาณทั้งในส่วนของนิตยภัตและเงินอุดหนุนในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษามีการบริหารจัดการนิตยภัตรถูกต้องและสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ตรงตามเวลาทุก ๆ เดือน

๔) การจัดกิจกรรมแต่ละครั้งต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก เนื่องจากจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมของแต่ละสถานศึกษามีเป็นจำนวนมาก งบประมาณที่มีอยู่จึงไม่เพียงพอ งบประมาณน้อย ไม่จูงใจการเดินทางของพระสอนศิลปธรรม เป็นภาระของโรงเรียน งบประมาณจัดทำสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์มีไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณในการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศิลปธรรม และฝึกอบรม ขาดงบประมาณที่จะให้การสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอน งบจัดทำสื่อการสอนประเภทวัสดุมีไม่เพียงพอกับความต้องการของครูสอนศิลปธรรม โครงการยังขาดงบประมาณการวางแผนผังการดำเนินงานในแต่ละปี งบประมาณที่ได้รับจากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทุกปี ทำให้บางโครงการที่เสนอไปในตอนแรกไม่สามารถดำเนินการได้จริง การให้ความสำคัญต่องบประมาณการพัฒนาโครงการยังมีน้อยมาก ส่วนใหญ่ปล่อยไปตามสถานการณ์ และยังหาสื่อการสอนที่ทันสมัยไม่เพียงพอ

๕) ประหยัดงบประมาณโดยใช้สื่อที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ เช่น สื่อทางโทรทัศน์ สื่อออนไลน์สื่อที่มีอยู่ตามวัด ตามหมู่บ้านหรือหาบุคคลตัวอย่างในท้องถิ่น มีการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม การสอนศิลปธรรมในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยีให้มีความชำนาญในการปฏิบัติงาน ต้องฝึกอบรมผลิตสื่อ ขึ้นมาใช้เองโดยอาศัยวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่และหาได้ง่ายในท้องถิ่นนั้น ๆ ต้องประสานสถานศึกษาขอตั้งงบประมาณเพื่อดำเนินการในส่วนที่จำเป็นและเกี่ยวข้อง จัดทำแผนงานและโครงการเสนอขอตั้งงบประมาณผลิตสื่อการสอนเพื่อการนี้ โดยเฉพาะต้องผลิตสื่อการสอนประเภทวัสดุที่นำมาจากธรรมชาติตามท้องถิ่น ใช้สื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่นและหาได้สะดวก ผู้บริหารทุกระดับจะต้องใช้ความรู้ความสามารถซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องยกระดับการบริหารเพื่อสร้างความมั่นใจ ความน่าเชื่อถือ และความสำคัญของโครงการให้แก่รัฐบาล ที่จะให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอและมีความต่อเนื่อง ต้องระดมทุนจัดหาสื่อการสอน ในส่วนที่ขาดโดยไม่ต้องรองบประมาณ และมีการกำหนดเวลาในการใช้จ่ายงบประมาณอย่างชัดเจน ทันต่อเวลา ต้องติดตามและจัดสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ให้เพียงพอแก่การสอนศิลปธรรม วางแผนหางบประมาณในการจัดหาสื่อที่ยังขาด เช่น การจัดทำผ้าป่าหรือขอความอนุเคราะห์จากที่ต่าง ๆ ต้องวางแผนตั้งงบประมาณโครงการระยะยาว และจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโครงการในส่วนที่สามารถเข้าร่วม เสนอความคิดเห็นเพื่อ

ประโยชน์ต่อการสร้างศรัทธาความเชื่อมั่นต่อการบริหารจัดการโครงการ ต้องมีการวางแผน นโยบาย แผนผังการบริหารจัดการการสอนที่ชัดเจนเป็นระบบและต่อเนื่องเป็นรูปธรรม ต้องเน้นลักษณะ ประหยัด แต่ได้ประโยชน์สูงสุดทั้งนักเรียน ครู พระสอนศีลธรรม สถานศึกษา และชุมชน ที่ได้รับ ประโยชน์ร่วมกันต้องสนับสนุนงบประมาณการจัดกิจกรรมพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ เช่น ไปวัด หรือ เข้าค่ายพุทธบุตร หรือบวชสามเณรภาคฤดูร้อน

๔.๑.๒. สภาพทั่วไปด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม

วิธีการพัฒนาการสอนศีลธรรม พบว่า การสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ได้แก่ ๑) โครงการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมต้นแบบเพื่อเพิ่มทักษะความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดทำแผนการจัดการ เรียนรู้และการวัดประเมินผล ๒) โครงการประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพระสอนศีลธรรม และครูที่เลี้ยง เพื่อรับรู้ถึงปัญหาของการจัดการเรียนการสอนของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน และ๓) โครงการจัดทำสื่อการเรียนการสอนทุกระดับชั้นการศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน ของการสอนศีลธรรม มีการส่งเสริมฝึกอบรมพัฒนาวิสัยทัศน์การสอนศีลธรรมเพื่อรองรับการ เปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน และจัดวิชาแบ่งเวลาการสอนอย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจให้เกิดกับผู้เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม ในโรงเรียนควรมีการจัดการอบรมการสอน ศีลธรรม ให้ตระหนักในบุคลิกภาพของสมณะในเรื่องการใช้สื่อ เทคโนโลยีและต้องการสนับสนุน โครงการที่จะดึงทรัพยากรชุมชนมาใช้ให้เป็นรูปธรรม มีการให้ความรู้การบูรณาการหลักธรรมแก่ครู สอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยจัดสัมมนาส่งเสริมให้การสอนศีลธรรมมี ความรู้ในเรื่องการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง และ ความสามารถในการสอนด้วยเทคนิควิธีที่ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางศีลธรรมของนักเรียนได้จริง

ผลของการพัฒนา พบว่า ผู้ปกครองให้ความเห็นต่อการสอนศีลธรรมส่วนมาก เห็นชอบต่อ การสอนศีลธรรม มีระเบียบประเพณียึดถือกันอย่างเคร่งครัดมาเป็นอย่างดีมีการให้ประโยชน์กับ ประชาชน สังคม หน่วยงานราชการอย่างต่อเนื่อง มีระเบียบประเพณีที่แน่นอน สืบทอดต่อกันมาอย่าง เหมาะสม การสอนศีลธรรมเป็นศูนย์รวมของความศรัทธาของประชาชนที่นับถือในโครงการการสอน ศีลธรรม เช่น การจัดกิจกรรมวันมาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา เป็นต้น สิ่งที่เป็นจุดแข็งของการ บริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ การสอนศีลธรรมมีต้นทุนทางสังคมสูงเป็นภาพลักษณ์ที่ ทำให้พุทธศาสนิกชนให้ความเคารพนับถือ ให้ความช่วยเหลือและเผยแพร่สู่สำนักเรียนได้ทุกสถานศึกษา การสอนศีลธรรมมีจิตศรัทธาที่มีความพร้อมที่จะร่วมสร้างสืบสานงานเผยแผ่อยู่แล้ว มีการมอบ ทุนการศึกษา และสิ่งของแก่เด็กเรียนดีแต่ยากจนจึงเป็นที่ตั้งของความศรัทธาเนื่องจากโครงการ การสอนศีลธรรม การบริหารจัดการซึ่งมีระบบระเบียบวินัยดีอยู่แล้วจึงทำให้โครงการเป็นที่เคารพศรัทธา เลื่อมใส การสอนศีลธรรมเป็นผู้นำที่ดีของศีลธรรมหรือพุทธศาสนิกชน การบริหารโครงการจึงมี

ประสิทธิภาพและมีข้อบกพร่องน้อย เนื่องจากจำนวนการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ยังมีไม่มาก ดังนั้นการบริหารจัดการจึงมีระบบระเบียบ การบริหารจัดการที่ดี การสอนศีลธรรมจึงอยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่มีเรื่องเสื่อมเสียในสังคม และในสื่อต่าง ๆ

ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนา พบว่า บางท้องถิ่นหรือสถานศึกษาบางแห่งยังไม่คุ้นเคยกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยเฉพาะชนบทไม่ได้ใกล้ชิด ไม่ทราบแนวทางปฏิบัติจึงไม่ได้รับรู้เรื่องราวความเป็นมามีเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่ได้รับรู้สิ่งที่เป็นจุดอ่อนของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ ๑) งบประมาณที่ได้รับมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอที่จะทำการบริหารโครงการได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ไม่สามารถจัดทำโครงการต่าง ๆ ได้ เช่น โครงการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมต้นแบบ โครงการจัดทำสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น ๒) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ยังเป็นการบริหารเชิงรับที่ไม่ใช่เชิงรุก เนื่องจากการส่งเสริมการสอนศีลธรรมส่วนใหญ่เป็นไปตามที่โรงเรียนเข้าร่วมโครงการติดต่อขอพระสอนศีลธรรมมาเท่านั้น โดยเห็นได้ว่าบางโรงเรียนมีการสอนศีลธรรมมากกว่า ๒ รูป/คน และยังมีโรงเรียนอีกจำนวนมากที่ยังไม่มีการสอนศีลธรรมเข้าไป ๓) การสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความรู้ด้านพระพุทธานุศาสตร์แต่ยังขาดเทคนิคการถ่ายทอด การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคนิคการเรียนรู้และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ ในพื้นที่ยังไม่ค่อยทราบและไม่เห็นความสำคัญ ไม่เอาพื้นฐานของพระธรรมที่ใช้ในชีวิตประจำวันมาเผยแพร่ เช่น ศีล ๕ เป็นต้น เนื่องจากยังไม่เป็นที่แพร่หลายโดยทั่วไปประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่รู้จัก ดังนั้นการเอื้อประโยชน์ให้กับสังคมทางสื่อยังไม่มากนัก กิจกรรมส่วนมากไม่ออกทางสื่อถึงทำให้สังคมส่วนใหญ่ไม่รู้จักโครงการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน การบริหารจัดการในลักษณะตั้งรับ (เชิงรับ) ไม่ใช่การบริหารเชิงรุกซึ่งหมายถึงการทำงานเชิงรุก คือ การกำหนดแนวทางหรือการบุกไปเผยแพร่ทุกหนทุกแห่งเท่าที่โอกาสเปิดให้ ดังนั้นการบริหารจัดการในปัจจุบัน เป็นแบบเชิงรับขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในทุก ๆ ด้านไปสู่ประชาชนและสาธารณชนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง การบริหารจัดการกระจุกอยู่ในเฉพาะพื้นที่ในเมืองเท่านั้นไม่กระจายสู่ชนบทไม่ครอบคลุมอย่างทั่วถึง ปัจจุบันมีปัญหาของนักเรียนขาดศีลธรรมมาก ทำให้มีสถานศึกษามาขอรับการสงเคราะห์จากโครงการมีมากขึ้น ทำให้ไม่สามารถจัดให้อย่างทั่วถึงขาดการสอนศีลธรรม และการเผยแพร่ศาสนายังอยู่ในข้อจำกัด การสอนศีลธรรมในการเผยแพร่ทางพระพุทธานุศาสตร์ไม่เพียงพอ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดียังไม่กว้างขวางในหมู่ประชาชน ขาดการมีส่วนร่วมหรือการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างการสอนศีลธรรมและผู้ปกครอง ทางสถานศึกษายังให้ความสำคัญการสอนศีลธรรมน้อยอยู่ มีการขยายเครือข่ายของการสอนศีลธรรมน้อยมาก เนื่องจาก

การสอนศีลธรรมผู้ปกครองโดยทั่วไปยังไม่รู้จักและคุ้นเคยขาดการประสานงาน และประชาสัมพันธ์ให้สังคมได้รู้จัก สถานศึกษากับการสอนศีลธรรมยังขาดการประสานและการทำงานร่วมกันเป็นทีม การสอนศีลธรรมใช้ความคิดเห็นส่วนตัวในการแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียน และขาดความเข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคน ไม่มีระบบการติดต่อที่แน่นอนระหว่างสถานศึกษากับพระสอนศีลธรรมหรือระหว่างการสอนศีลธรรม ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาและนักเรียน รวมถึงผู้ปกครอง การสอนศีลธรรมใช้สื่อการสอนที่ไม่มีคัดกรอง บางสื่อยังล้ำสมัย ไม่เป็นที่สนใจของนักเรียน ขาดความรู้ด้านสื่อการสอน พระสอนศีลธรรมไม่รู้จักนโยบายการศึกษาในการจัดทำแผนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ทำให้การสอนแบ่งเป็นคนละทางไม่บรรลุเป้าประสงค์การสอนศีลธรรมไม่สามารถขับเคลื่อนแนวคิดหรือนโยบายในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเท่าที่ควร ขาดบุคลากรที่จะเข้ามาสืบทอดเจตนารมณ์ของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไม่มีการจัดการประชุมการสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายภายในสถานศึกษาไม่ต่อเนื่อง การสอนศีลธรรมไม่มีระบบการจัดเก็บข้อมูลหรือพฤติกรรมหรือกระบวนการในการแก้ไขปัญหาของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพและใช้งานได้จริง

จำนวนการสอนศีลธรรม พบว่า การสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการสอนศีลธรรมจำนวนน้อย การสอนศีลธรรมในโรงเรียนยังมีไม่เพียงพอ เกิดปัญหาด้านอัตรากำลัง ครูสอนศีลธรรมไม่เพียงพอต่อสถานศึกษา มีปัญหาข้อจำกัดชั่วโมงเรียนไม่เพียงพอต่อการสอนในรายวิชา ซึ่งส่งผลกระทบต่อการสอนของการสอนศีลธรรม

การปรับปรุงแก้ไขในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรม พบว่า ต้องมีการฝึกอบรมการสอนให้มียุทธศาสตร์ความรู้ต่อการสอนศีลธรรม ให้ความรู้ด้านเทคนิคการสอนที่สามารถช่วยในการปรับพฤติกรรมของผู้เรียนได้โดยตรง นอกจากนั้นควรมีการฝึกอบรมครูที่เข้ามาในโครงการให้มีความรู้ด้านการเรียนการสอน ต้องฝึกปฏิบัติและอบรมวิธีการสอน ให้แก่ครูสอนศีลธรรม เพราะการสอนศีลธรรมมีจำนวนมากที่เน้นการสอนด้วยการบรรยาย อาศัยตำราและให้นักเรียนท่องจำ เช่น วันวิสาขบูชาขึ้นกี่ค่ำ วันอาสาฬหบูชา มีพระสงฆ์มาประชุมกี่รูป เป็นต้น

การสอนวิชาประวัติศาสตร์โบราณ ที่ยังไม่เอื้อให้เด็กเกิดการคิดวิเคราะห์ทางศีลธรรมจริยธรรม และทำให้เด็กเบื่อหน่ายในการเรียนการสอน การใช้สื่อที่ผลิตขึ้นโดยภาคเอกชน เช่น ภาพยนตร์ ซีดีรอมและภาพพระพุทธรูปประวัติที่เป็นโปสเตอร์ การสอนศีลธรรมเป็นเรื่องของ “จิตพิสัย” ไม่ใช่ปัญญาพิสัย การสอนศีลธรรมต้องใช้วิธีการปรับอหิว ไม่ใช่การท่องจำข้อเท็จจริง ต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมือนกัน จุดเน้นต้องฝึกอบรมครูสอนศีลธรรมทั้งหมด ไม่เน้นการสอนพุทธประวัติพิธีกรรมทางศาสนามากนัก แต่ให้สอนการนั่งสมาธิซึ่งเป็นสิ่งที่ดีมีคุณภาพ ให้เป็นการเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมของเยาวชนให้มาก เพราะถ้าเน้นการสอนพุทธประวัติพิธีกรรมทางศาสนามากนัก ผลที่ได้จึงปรากฏในพฤติกรรมการไหว้ การพูดไพเราะมากกว่าการเปลี่ยนความคิดให้ยึดหลักธรรม

ในการดำเนินชีวิต การกระจายการสอนศิลปกรรมสู่สถานศึกษาทุกแห่ง ควรต้องมีการพัฒนาตามบริบทของสถานศึกษาที่มีการสอนศิลปกรรมเข้าไปปฏิบัติงาน กล่าวคือ มีแผนพัฒนาในการคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพใหม่ ๆ เข้ามาอย่างชัดเจน คัดสรรครูสอนศิลปกรรม โดยการสอบให้ได้ประกาศนียบัตร “พระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน” ส่งเสริมการอบรมให้ความรู้เน้นความถูกต้องของหลักกรรมที่ไม่เคลาดเคลื่อนจากหลักพระพุทธศาสนา ต้องมีกระบวนการพัฒนาโดยการขยายเพิ่มอัตราการสอนศิลปกรรมให้เพียงพอต่อความต้องการของโรงเรียน ส่วนจุดแข็งของการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียน ต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนในเขตพื้นที่ร่วมกัน เพื่อพิจารณาถึงจุดอ่อน จุดแข็งและความต้องการของโรงเรียน ต้องวิเคราะห์หลักการจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำมาเสนอให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรได้พิจารณาวางแผน และปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมต่อไป ให้การสอนศิลปกรรมนำหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาไปจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มีการสอนศิลปกรรมบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ อื่น ๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน เช่น บูรณาการเข้ากับวิชาคณิตศาสตร์ในการคิดแยกปีที่จัดทำสังคายนา แต่แต่ละครั้งว่าห่างกันก็ปีที่กำหนดชัดเจน สถานศึกษาควรแต่งตั้งครูสอนศิลปกรรมให้เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา หรือคณะกรรมการดำเนินงานของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม มีการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการคลินิกคุณธรรมร่วมกับพระสอนศิลปกรรมสถานศึกษา และส่วนงานที่เกี่ยวข้องทุกปี ต้องจัดทำเว็บไซต์ของการสอนศิลปกรรมหรือเพิ่มช่องทางในการติดต่อระหว่าง ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์ ที่ปรึกษา และนักเรียนรวมถึงผู้ปกครองด้วย ฝึกอบรมศิลปกรรมให้มีความรู้ในการใช้สื่อการสอนที่คัดกรองดีแล้วทันสมัย เป็นที่สนใจของนักเรียนและมีความรู้ด้านการสร้างสื่อการสอน สถานศึกษาควรเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้าร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน โดยรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายด้วย สถานศึกษา ควรนิมนต์พระสอนศิลปกรรมเข้าร่วมประชุมกับผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษาด้วยทุกครั้ง เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน มีโครงการสร้างการสอนศิลปกรรมรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาสืบทอดเจตนารมณ์ของการสอนศิลปกรรมในโรงเรียน ให้มีการจัดการประชุมการสอนศิลปกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายภายในสถานศึกษา ให้ต่อเนื่อง และสร้างระบบการจัดเก็บข้อมูลหรือพฤติกรรมตามแนวทางในการแก้ไขปัญหาของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและใช้งานได้จริง

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไป ด้านการพัฒนาการสอนศิลปกรรม

๑) วิธีการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรม พบว่า

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ได้จัดให้มีโครงการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการ

สอนศีลธรรม ได้แก่ ๑) โครงการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมต้นแบบ เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผล ๒) โครงการประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพระสอนศีลธรรมและครูพี่เลี้ยง เพื่อรับรู้ถึงปัญหาของการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต ๑ และ ๓) โครงการจัดทำสื่อการเรียนการสอนทุกระดับชั้นการศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนศีลธรรม มีการส่งเสริมฝึกอบรมพัฒนาวิสัยทัศน์การสอนศีลธรรมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน จัดการอบรมแก่ครูและพระสอนศีลธรรมให้ตระหนักในบุคลิกภาพของสมณะ มีการให้ความรู้การบูรณาการหลักธรรมแก่การสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๒) ผลของการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรม พบว่า

ผู้ปกครองมีความเห็นชอบต่อการสอนศีลธรรม มีระเบียบประเพณียึดถือกันอย่างเคร่งครัดมาเป็นอย่างดี มีการให้ประโยชน์กับประชาชน สังคม หน่วยงานราชการอย่างต่อเนื่อง การสอนศีลธรรมมีต้นทุนทางสังคมสูงเป็นภาพลักษณ์ที่ทำให้พุทธศาสนิกชนให้ความเคารพนับถือพระสอนศีลธรรม มีจิตศรัทธาที่มีความพร้อมที่จะร่วมสร้างสืบสานงานเผยแผ่อยู่แล้ว มีการมอบทุนการศึกษา และสิ่งของแก่นักเรียนดี แต่ยากจนจึงเป็นที่ตั้งของความศรัทธาโครงการเป็นที่เคารพศรัทธาเลื่อมใส มีข้อบกพร่องน้อย อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่มีข่าวเสื่อมเสียในสังคม

๓) ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรม

พบว่า

จุดอ่อน คือ บางท้องถิ่นยังไม่คุ้นเคยกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยเฉพาะชนบท ไม่ได้ใกล้ชิดกับการนโยบายการศึกษา ไม่ทราบแนวทางปฏิบัติจึงไม่ได้รับรู้เรื่องราวความเป็นมางบประมาณที่ได้รับมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอที่จะทำการบริหารโครงการได้อย่างต่อเนื่อง การบริหารการสอนศีลธรรมในโรงเรียนยังเป็นการบริหารเชิงรับยังไม่ใช้เชิงรุก ขาดเทคนิคการถ่ายทอดการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ เทคนิคการเรียนรู้และการจัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัดทางราชการในพื้นที่ยังไม่ค่อยทราบและไม่เห็นความสำคัญ ไม่เอาพื้นฐานของพระธรรมที่ใช้ในชีวิตประจำวันของคนเรามาเผยแผ่ เช่น ศีล ๕ เป็นต้น การเอื้อประโยชน์ให้กับสังคมทางสื่อยังไม่มากนัก กิจกรรมส่วนมากไม่ออกทางสื่อถึงทำให้สังคมส่วนใหญ่ไม่รู้จักการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ขาดการเผยแผ่ประชาสัมพันธ์ในทุก ๆ ด้านไปสู่ประชาชนและสาธารณชนอย่างทั่วถึง และต่อเนื่องขาดพลังในการขับเคลื่อนไปสู่สังคมสาธารณะในระดับที่กว้าง การบริหารจัดการกระจุกอยู่ในเฉพาะพื้นที่ในเมืองเท่านั้นไม่กระจายสู่ชนบทไม่ครอบคลุมอย่างทั่วถึง ไม่สามารถจัดให้ได้อย่างทั่วถึง ขาดการสอนศีลธรรมในการเผยแผ่ศาสนายังอยู่ในวงจำกัด สถานศึกษากับการสอนศีลธรรมขาดการประสานเชื่อมต่อการทำงานร่วมกันเป็นทีมเวิร์ค ไม่มีการประสานงานกัน การสอนศีลธรรมใช้สื่อการสอนที่ไม่มีคัดกรอง บางสื่อลำสมัยไม่เป็นที่สนใจของนักเรียน ขาดความรู้ด้านสื่อการสอน การสอนศีลธรรมไม่รู้

นโยบายในการจัดทำแผนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน การสอนศีลธรรมไม่สามารถขับเคลื่อนแนวคิดหรือนโยบายในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมเท่าที่ควรขาดบุคลากรที่จะเข้ามาสืบทอดเจตนารมณ์ของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไม่มีการจัดการประชุมการสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายภายในสถานศึกษาไม่ต่อเนื่อง การสอนศีลธรรมไม่มีระบบการจัดเก็บข้อมูลหรือพฤติกรรมหรือกระบวนการในการแก้ไขปัญหาของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพและใช้งานได้จริง นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการให้เลิกเรียนเวลา ๑๔.๐๐ น. โดยมีเวลาเหลือ ๒ ชั่วโมงให้ทำกิจกรรมหลังเลิกเรียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการสอนของพระสอนศีลธรรม

๔) จำนวนการสอนศีลธรรมที่ทำส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการ พบว่า

ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการสอนศีลธรรมจำนวนน้อย ยังไม่เพียงพอต่อสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาฯ

๕) การปรับปรุงแก้ไขในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรม พบว่า

การให้ความรู้ด้านเทคนิคในการแก้ไขจุดด้อยที่สามารถช่วยในการปรับพฤติกรรมของผู้เรียนได้โดยตรง ให้มีการฝึกอบรมครูที่เข้ามาในโครงการให้มีความรู้ด้านการเรียนการสอน และไม่ไปสอนวิชาอื่นซึ่งไม่เกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายการสอนประวัติพระพุทธเจ้าโดยเน้นการใช้สื่อที่ผลิตขึ้นโดยภาคเอกชน เช่น ภาพยนตร์ ซีดีรอม และภาพพระพุทธประวัติที่เป็นโปสเตอร์ ต้องใช้วิธีการปรับวิธี มีใช้การท่องจำข้อเท็จจริงต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมือนกัน ไม่เน้นการสอนพุทธประวัติพิธีกรรมทางศาสนามากนัก แต่ให้คอยสอนการนั่งสมาธิซึ่งเป็นสิ่งที่ดีมีคุณภาพ ต้องให้มีการพัฒนาตามบริบทของสถานศึกษาที่โครงการส่งพระสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติงาน กล่าวคือ มีแผนพัฒนาในการคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพใหม่ ๆ เข้ามาอย่างชัดเจน คัดสรรพระสอนศีลธรรม โดยการสอบให้ได้ประกาศนียบัตร “พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ส่งเสริมการอบรมให้ความรู้ เน้นความถูกต้องของหลักธรรมที่ไม่คลาดเคลื่อนจากหลักพระพุทธศาสนา ต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูล พื้นฐานของโรงเรียนแต่ละที่ร่วมกัน เพื่อพิจารณาถึงจุดอ่อน จุดแข็งและความต้องการของโรงเรียน ต้องวิเคราะห์หลักการจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำมาเสนอให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรได้พิจารณาวางแผน และปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมต่อไป ให้สอนศีลธรรมร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน สถานศึกษาควรแต่งตั้งพระสอนศีลธรรมให้เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา หรือ คณะกรรมการดำเนินงานของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม มีการประชุม คณะกรรมการบริหารโครงการคลินิกคุณธรรมร่วมกับพระสอนศีลธรรม สถานศึกษาและส่วนงานที่เกี่ยวข้องทุกปี ต้องจัดทำเว็บไซต์ของครูสอนศีลธรรมหรือเพิ่มช่องทางในการติดต่อระหว่างครูสอนศีลธรรม ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษา และนักเรียนรวมถึงผู้ปกครองด้วย สถานศึกษาควรเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งพระสอนศีลธรรม

เข้าร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน โดยรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย

๔.๑.๓ สภาพทั่วไป ด้านการติดตามประเมินผลประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรม

วิธีการประเมิน พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ได้จัดมีโครงการนิเทศติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงานของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ ได้แก่ ๑) เพื่อรับรู้ถึงความก้าวหน้า และปัญหาอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอน ๒) เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ไข และพัฒนาการดำเนินงานของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน และ๓) เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการดำเนินงานของการสอนศีลธรรมและโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม จัดให้มีการสอบวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้เกิดมาตรฐานการศึกษาและแนะนำเพื่อเพิ่มทักษะการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานให้แก่การสอนศีลธรรม ครูสอนศีลธรรมควรมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดผล มีการเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำในด้านทักษะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจการสอนศีลธรรมในด้านการวัดผล และประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน มีการติดตามประเมินผลการเรียนรู้ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมของการสอนศีลธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม มีการติดตามประเมินผลความพึงพอใจของการสอนศีลธรรม โดยให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้หรือศูนย์เครือข่ายประจำอำเภอได้ติดตามประเมินผลความพึงพอใจและแนะนำเพื่อเพิ่มทักษะและการสอนให้มีประสิทธิภาพการสอนศีลธรรมต้องประสานกับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ฯ ในเรื่องของการติดตามประเมินผล เพื่อได้ทราบจุดอ่อนจุดแข็งในการเรียนการสอนของนักเรียนแต่ละคน เพื่อนำผลเหล่านั้นมาปรับปรุงให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนเอง ครูสอนศีลธรรมต้องดำเนินการสอนอย่างจริงจังและจริงใจ และเสียสละในการสอน เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียนมองเห็นถึงคุณค่าและพร้อมที่จะเปิดโอกาสให้การสอนศีลธรรมได้นำผลการติดตามประเมินผลมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับเหตุการณ์และเกิดประโยชน์ต่อการศึกษา บันทึกผลการติดตามประเมินผล ทั้งพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียนทั้งในเวลาเรียนและเวลาประเมินผลจริง ๆ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา นำไปสู่การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนในอนาคตในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา

การวางแผนการติดตามประเมินผล พบว่า การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมควรร่วมกับสถานศึกษาประเมินผลและทบทวนแผนปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้เรียนต่อไปโครงการควรมีกระบวนการตรวจสอบประเมินผลการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่องเป็นระบบที่ชัดเจนไม่คลุมเครือสามารถตรวจสอบได้ โปร่งใสต่อสาธารณชนได้ ให้นำการ

วัดผลและประเมินผลมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเหตุการณ์และเกิดประโยชน์ต่อการศึกษา การสอนศีลธรรมต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจัยจัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานให้แก่การสอนศีลธรรมโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดผลแก่ครูสอนศีลธรรมการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมต้องวางแผนในการจัดการเรียนการสอนควรมีการวัดและประเมินผลทำให้ผู้สอนและผู้เรียนทราบข้อบกพร่องของตนเอง ผู้สอนก็ทราบว่าผลการสอนของตนเองเป็นอย่างไร ผู้เรียนก็ทราบว่าตนเองมีความรู้ ความเข้าใจเพียงใดซึ่งจะเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาทั้งผู้สอนและผู้เรียน ต้องมีการวางแผนตรวจสอบผลของการปฏิบัติงานของการสอนศีลธรรมที่ได้ปฏิบัติไปแล้วว่าได้ผลดีเพียงใด เพื่อเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ก่อนลงมือปฏิบัติหรือเปรียบเทียบกับแนวนโยบายหรือแผนงานที่กำหนดเอาไว้

ปัญหาอุปสรรคของการติดตามประเมินผล พบว่า ไม่สามารถรายงานสถิติผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ตามความเป็นจริง และผลลัพธ์ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนแต่ละคนได้ การสอนศีลธรรมส่วนมากขาดระบบการจัดทำทะเบียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรือทะเบียนผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ การสอนศีลธรรมไม่ใช่วิธีการติดตามประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรม และหลักสูตรของการสอนศีลธรรมยังขาดกระบวนการตรวจสอบ การประเมินผลการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบขาดความชัดเจน การสอนศีลธรรมส่วนมากขาดความรู้ และทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ การสอนศีลธรรมไม่นำผลการติดตามประเมินผลมาใช้เพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สถานศึกษาขาดการส่งเสริมให้การสอนศีลธรรม นำผลการติดตามประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน การสอนศีลธรรมต้องสร้างความตระหนักให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติงานได้ เปิดโอกาสให้การสอนศีลธรรมได้นำผลการติดตามประเมินผลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเด็กให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นและต่อเนื่อง ไม่นำการวัดผลและประเมินผลมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเหตุการณ์และเกิดประโยชน์ต่อการศึกษา การสอนศีลธรรมไม่มีการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ขาดเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานให้แก่การสอนศีลธรรมโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานการสอนศีลธรรมส่วนมาก ไม่มีการตรวจสอบผลของการปฏิบัติงานของตนเองที่ได้ปฏิบัติไปแล้วว่าได้ผลดีเพียงใด เพื่อเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ก่อนลงมือปฏิบัติหรือเปรียบเทียบกับแนวนโยบายหรือแผนงานที่กำหนดเอาไว้ ครูสอนศีลธรรมทำแบบประเมินกิจกรรมส่วนใหญ่จัดที่สถานศึกษาเป็นหลัก

การปรับปรุงแก้ไขและการติดตามประเมินผลประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน ศีลธรรม พบว่า การสอนต้องมีการฝึกอบรมจัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการประเมินผล ให้แก่ การสอนศีลธรรมโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมโดยใช้วิธีการที่ หลากหลายเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้สามารถ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องมีการติดตามประเมินผลการทำ หน้าที่ของการสอนศีลธรรมให้ตรงต่อเวลาและให้การสอนศีลธรรมมีการประเมินความรู้และ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมงาน โดยอาศัยความ ร่วมมือจากตัวผู้เรียน ครูในโรงเรียน ครูสอนศีลธรรมและพ่อ แม่ ผู้ปกครองจำเป็นต้องมีส่วนร่วมใน การกำหนดเป้าหมายการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมต้องมีการส่งเสริมครูสอนศีลธรรมให้มีความรู้ ความเข้าใจในวิธีการติดตามประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยจัด อบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงให้แก่ครูสอนศีลธรรม และ จัดทำเอกสารหรือคู่มือ เกี่ยวกับวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงให้แก่การสอน ศีลธรรมโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน สร้างเครือข่ายและจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ ครูสอนศีลธรรมได้ลงมือปฏิบัติจริง การสอบคัดเลือกครูสอนศีลธรรมที่มีความรู้ในเรื่องการติดตาม ประเมินผลเพื่อเป็นครูพี่เลี้ยงช่วยเหลือในแต่ละจังหวัดหรือแต่ละอำเภอ ให้ฝึกอบรมการสอนศีลธรรม และศึกษาหาวิธีการติดตามประเมินผลเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ที่ใกล้เคียง เช่น ห้องสมุดอินเทอร์เน็ต การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมต้องจัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับการติดตามประเมินผลที่ หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจะ เป็นแนวทางให้การสอนศีลธรรมนำมาปรับ ใช้ให้เหมาะกับสภาพของแต่ละโรงเรียน ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบประสานงานกับหัวหน้ากลุ่มสาระฯ ของแต่ละโรงเรียนที่มีการสอนศีลธรรมได้เข้าไปปฏิบัติงาน เพื่อจะได้ติดตามและแนะนำเพิ่มเติมใน การติดตามประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ของแต่ละแห่งได้อย่าง เหมาะสมให้มีการบันทึกจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง มีการบันทึกเนื้อหาสาระในการสอนหรือการ อบรมในแต่ละครั้ง และสามารถสรุปผลการประเมินได้ในหลากหลายรูปแบบและเที่ยงตรง เชิญ ผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรมาให้คำแนะนำในด้านทักษะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้ครูสอนศีลธรรมใน ด้านการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ต้องมีนโยบายให้ครู พี่เลี้ยงของแต่ละโรงเรียนประสานงานกับพระสอนศีลธรรมในการประเมินผล เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมา ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน มีการแข่งขันผลงานที่โดดเด่นที่การสอนศีลธรรมได้จัดขึ้นของแต่ละ เขตพื้นที่การศึกษา เพื่อสร้างแรงจูงใจให้การสอนศีลธรรมอื่น ๆ ได้เห็นแนวทาง และวิธีปฏิบัติการ บริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องมีการติดตามประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวิวินิจฉัยเพื่อการปรับปรุงพัฒนา และการส่งต่อ ทั้งนี้ต้อง

ประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นรายปี หรือรายภาคการศึกษา

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการติดตามประเมินผล พบว่า

๑) วิธีการประเมิน พบว่า

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ได้จัดมีโครงการนิเทศติดตาม และการประเมินผล การปฏิบัติงานของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน จัดให้มีการสอบวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้เกิดมาตรฐานการศึกษาและแนะนำเพื่อเพิ่มทักษะการประเมินผลจากเพิ่มสะสมงานให้แก่การสอนศีลธรรม มีการเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำในด้านทักษะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้การสอนศีลธรรมในด้านการวัดผลและประเมินผลจากเพิ่มสะสมงาน มีการติดตามประเมินผลความรู้ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม มีการติดตามประเมินผลความพึงพอใจของการบริหารจัดการการสอนศีลธรรม โดยให้ครูพี่เลี้ยงหรือแกนนำประจำอำเภอได้ติดตามประเมินผลความพึงพอใจและแนะนำเพื่อเพิ่มทักษะและการสอนให้มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมต้องประสานกับครูพี่เลี้ยงในเรื่องของการติดตามประเมินผล เพื่อได้ทราบจุดอ่อน จุดแข็งในการเรียนการสอนของนักเรียนแต่ละคน เพื่อนำผลเหล่านั้นมาปรับปรุงให้เกิดประโยชน์แก่ตัวนักเรียน

๒) การวางแผนการติดตามประเมินผล พบว่า

การสอนศีลธรรมควรร่วมกับสถานศึกษาประเมินผล และทบทวนแผนปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมควรมีกระบวนการตรวจสอบประเมินผลการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่องเป็นระบบที่ชัดเจน ไม่คลุมเครือสามารถตรวจสอบได้โปร่งใสต่อสาธารณชนได้ การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจฉัยจัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลจากเพิ่มสะสมงานให้แก่การสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน จัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดผลการสอนศีลธรรม ต้องมีการวางแผน ตรวจสอบผลของการปฏิบัติงานของการสอนศีลธรรมที่ได้ปฏิบัติไปแล้วว่าได้ผลดีเพียงใด เพื่อเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ก่อนลงมือปฏิบัติหรือเปรียบเทียบกับแนวนโยบายหรือแผนงานที่กำหนดเอาไว้

๓) ปัญหาอุปสรรคของการติดตามประเมินผล พบว่า

ไม่สามารถรายงานสถิติผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ตามความเป็นจริงและผลลัพธ์ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนแต่ละคนได้ การสอนศีลธรรมส่วนมากขาดระบบการจัดทำทะเบียน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรือทะเบียนผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ การสอนศีลธรรมไม่ใช่วิธีการติดตาม ประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรม และหลักสูตรของการสอนศีลธรรมยังขาด กระบวนการตรวจสอบและประเมินผลในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง และระบบ ยังขาดความชัดเจนการสอนศีลธรรมไม่นำผลการติดตามประเมินผลมาใช้เพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน สถานศึกษาขาดการส่งเสริมให้การสอนศีลธรรมนำผลการติดตามประเมินผลมาใช้ ในการปรับปรุงการเรียนการสอน ไม่นำการวัดผลและประเมินผลมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง กิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเหตุการณ์และเกิดประโยชน์ต่อการศึกษา การสอนศีลธรรม ส่วนมากไม่มีการตรวจสอบผลของการปฏิบัติงานของตนเองที่ได้ปฏิบัติไปแล้วว่าได้ผลดีเพียงใด เพื่อ เปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ก่อนลงมือปฏิบัติหรือเปรียบเทียบกับแนวนโยบายหรือแผนงาน ที่กำหนดเอาไว้ การสอนศีลธรรมทำแบบประเมินกิจกรรมส่วนใหญ่จัดที่สถานศึกษาเป็นหลัก

๔) การปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการติดตามประเมินผล พบว่า

การฝึกอบรมมีการจัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการประเมินผล ให้แก่ ครูสอน ศีลธรรมสถานศึกษาต้องมีการติดตามประเมินผลการทำงานที่ของการสอนศีลธรรมให้ตรงต่อเวลา และให้การสอนศีลธรรมประเมินความรู้นักเรียน พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจาก โครงานหรือแฟ้มสะสมงาน การสอนศีลธรรมต้องมีการส่งเสริมครูสอนศีลธรรมให้มีความรู้ความ เข้าใจในวิธีการติดตามประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยจัด อบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงให้แก่ครูสอนศีลธรรม และ จัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงให้แก่ครูสอน ศีลธรรมโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน สร้างเครือข่ายและจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ การสอนศีลธรรมได้ลงมือปฏิบัติจริง สอบคัดเลือกครูสอนศีลธรรมที่มีความรู้ในเรื่องการติดตาม ประเมินผลเพื่อเป็นครูพี่เลี้ยงช่วยเหลือในแต่ละโรงเรียนหรือแต่ละอำเภอ ให้ฝึกอบรมการสอน ศีลธรรมและศึกษาหาวิธีการติดตามประเมินผลเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ที่ใกล้เคียง เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต การสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องมีการติดตามประเมินผล ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจัยเพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ต้องประสาน สัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์เป็นรายปีหรือรายภาคการศึกษา

๔.๒ ผลจากการนำเสนอข้อที่ ๒ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

๔.๒.๑ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จมีดังนี้

๑. การบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียน การวางแผนที่ดีต้องมีการจัดทำแผนงานของโครงการไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุผลของวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการการสอน

๒. การบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียน การสื่อสารที่เหมาะสมต้องมีการสื่อสารชัดเจน ตรงไปตรงมาอย่างถูกต้อง

๓. การบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียน การมีส่วนร่วมทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันทำงานและรับผิดชอบต่อการบริหารงาน

๔. การบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียน การมีระบบวัดประสิทธิภาพที่ดีโดยมีตัวมาตรฐานชี้วัดการประเมินผลที่ชัดเจน เพื่อใช้ในการตรวจสอบผลสำเร็จของประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

๕. การบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียน ใช้ทรัพยากรของการบริหาร ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ (Materials) และการจัดการ (Management) อย่างเหมาะสมและเป็นไปในทางสร้างสรรค์

การบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียน มีการวางแผนการกำหนดการบริหารจัดการอย่างกว้างๆ ว่ามีอะไรที่จะต้องปฏิบัติตามลำดับ วางแนววิปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้นก่อนลงมือปฏิบัติการการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ควรมีการวางแผนการดำเนินงาน ดังนี้

๑. การบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียน ก่อนการวางแผนนโยบายและการดำเนินงาน ควรสำรวจด้วยการลงพื้นที่จริง ที่เป็นสภาพปัญหาอันเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ เพื่อทราบปัญหาที่แท้จริงและเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดการวางแผนงานการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียน เมื่อทราบปัญหาที่แท้จริงแล้วนำปัญหาเหล่านั้นมารวบรวม และแยกแยะข้อมูลเพื่อจัดกลุ่มปัญหาที่ลักษณะเดียวกันไว้รวมกันง่ายต่อการวางแผนนโยบายแก้ไขต่อไป ซึ่งอาจแยกได้เป็นปัญหาด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ปัญหาด้านผู้สอน ปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหาด้านปัจจัย

ที่สนับสนุนการเรียนการสอนและปัญหาด้านการประเมินผล เป็นต้น การบริหารจัดการการสอน ศีลธรรมในโรงเรียนต้องกำหนดโครงสร้างในภาพรวมอย่างกว้างว่าต้องทำอะไรเป็นอันดับแรก และต่อไปตามความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วน

๒. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในการวางแผนการดำเนินนโยบายที่ดี แต่ละเรื่องต้องกำหนดวัตถุประสงค์เป็นกรอบในการดำเนินงานให้ชัดเจน ซึ่งวัตถุประสงค์ของประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ คือ ให้นักเรียนสามารถสอบได้ในชั้นต่าง ๆ เพื่อเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไปและสำหรับสถานศึกษาก็มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการเรียน การสอนที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุด

๓. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องการศึกษาข้อมูลในปัจจุบัน และ คาดการณ์ในอนาคตแล้ววางเป้าหมาย และแนวทางปฏิบัติไว้ล่วงหน้า เพื่อเตรียมตัวเผชิญกับปัญหา ล่วงหน้าทั้งที่คาดเดาได้และคาดเดาไม่ได้ คือ ปัญหาที่คาดเดาได้ เช่น จำนวนนักเรียนที่ลดจำนวนลง อย่างต่อเนื่อง ส่วนปัญหาที่คาดเดาไม่ได้ เช่น หากกรณีสำหรับนักเรียนประสบกับภัยธรรมชาติ เป็นต้นว่า น้ำท่วมจนทำให้โรงเรียนไม่สามารถทำการเรียนการสอนได้ ควรมีการวางแผนรับมือหรือแผน สำรองสำหรับรับมือต่อสถานการณ์ดังกล่าวด้วยการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน การ วางแผนเพื่อสืบทอดการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต ๑ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พุทธศาสนิกชนต้องดำรงรักษาไว้ให้คงอยู่กับพระพุทธศาสนา หนึ่งการที่จะคงไว้นั้นต้องอาศัยการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของการศึกษาเป็นสำคัญ

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ต้องดำเนินงานตามความคิดทั้ง ๔ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการสอนศีลธรรม ผู้สอนซึ่งเป็นปัจจัยหลักของการเรียนการสอน หากครูผู้สอนมี ความรู้ความสามารถดี ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายย่อมทำให้การเรียนการสอน มีประสิทธิภาพ

๒. ด้านวิธีการสอน การสอนศีลธรรมผู้สอนที่มีความชำนาญมีประสบการณ์ดี ย่อม สามารถนำเทคนิค วิธีการสอนรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสมแก่ผู้เรียน ซึ่งจะเป็นการช่วย พัฒนาการเรียนรู้ เข้าใจหลักการ วิธีการได้เป็นอย่างดียิ่งขึ้น

๓. ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน สื่อนั้นว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การเรียน การสอนศีลธรรมมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด ทั้งหนังสือเรียนตามหลักสูตรของแต่ละชั้น หลักสูตรเสริม ความรู้หรือสื่อด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ

๔. ด้านการวัดผลประเมินผล จัดเป็นกระบวนการที่สำคัญอันจะทำให้รู้การสอนศีลธรรม ว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนนั้นมากน้อยแค่ไหน จุดไหนควรแก้ไขปรับปรุง จุดไหนควร เพิ่มเติมเสริมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ต้องมองด้านการจัดการและการควบคุมดูแลการสอนศีลธรรม อุปกรณ์การสอนและปัจจัยหลายด้านประกอบกัน เช่น การสอนศีลธรรมต้องพร้อมไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์อย่างไร จะมีนักเรียนมากหรือนักเรียนน้อยเป็นหน้าที่ของครูสอนศีลธรรมจะต้องดำเนินการต่อไปโดยไม่ติดไม่ขัดข้องในเรื่องการสอน ผู้บริหารจะต้องทำให้การสอนศีลธรรมดี นักเรียนดี เกิดความมั่นใจในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ได้รับงบประมาณจากภาครัฐประจำปี จำนวนงบประมาณต่อปี จัดเป็นนิยัตถุถวายแก่การสอนศีลธรรม จ่ายค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่และค่าใช้จ่าย ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถานศึกษาและชุมชนมีการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์เป็นไปอย่างเหมาะสม มีการบริหารงบประมาณในสร้างประโยชน์ต่อสังคมเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ และใช้งบประมาณในการสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นต่อพระศาสนาเป็นอย่างมาก

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ต้องยึดหลักบริหารจัดการที่ว่าทุกคนมีส่วนร่วมและมีส่วนสำคัญในการจัดการการศึกษา ทั้งฝ่ายคณะผู้บริหารและฝ่ายผู้เรียนจะต้องร่วมกันพัฒนาศักยภาพตามขีดความสามารถ ต้องร่วมแรงและร่วมใจกันรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ตัวเองรับผิดชอบ เมื่อถึงวาระการประชุมตามเกณฑ์ที่วางไว้ทุกฝ่ายจะต้องมาประชุมร่วมกันเพื่อให้รู้ข้อบกพร่อง วางแผนแก้ไขมีผลการทำงานที่มีคุณภาพเหมาะสมกับงบประมาณ และพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ

การมีส่วนร่วมจากหน่วยงานภาครัฐที่ดีมีการบริหารงบประมาณที่ดี คือ การบริหารจัดการงบประมาณการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ครอบคลุม มีการจัดซื้อจัดจ้างอย่างเหมาะสม มีการแบ่งออกเป็นหน่วยงานย่อย ๆ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงาน การจัดสรรคนเข้าทำงานในตำแหน่งงานต่าง ๆ ดังนี้

๑. โครงสร้างการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ นั้นควรจัดวางโครงสร้างออกเป็นหน่วยงานที่แน่นอน โดยกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ สามารถแบ่งออกเป็นหน่วยงานหลักได้ คือ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร หน่วยงานที่ทำหน้าที่ฝ่ายวิชาการ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ฝ่ายปกครอง หน่วยงานที่ทำหน้าที่ฝ่ายธุรการ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ฝ่ายติดตามและประเมินผล

๒. หน้าที่ของบุคลากรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้นต้องชัดเจนแน่นอน ตามพันธะกิจของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่ตั้งไว้

๓. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน บุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ ต้องมีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญในแขนงสาขาวิชานั้น ๆ ซึ่งอาจมีแนวทางการคัดเลือกบุคคลโดยสังเขป ดังนี้

บุคลากรฝ่ายบริหาร ต้องมีความรู้ความสามารถในเชิงบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน เข้าใจที่มาที่ไปของการเรียนธรรมทุกชั้น ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องมีความรู้ความสามารถเข้าใจตลอดถึงพระธรรมวินัย ที่สำคัญต้องเข้าใจภาวะของนักเรียนที่เป็นเด็กโตหรือเด็กเล็กที่ต่างกันทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิ บุคลากรการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องมีความรู้ความสามารถเข้าใจการจัดการด้านงบประมาณในเชิงเอกสารบัญชีและกิจการงานทั่วไป

บุคลากรการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ฝ่ายติดตามและประเมินผลต้องมีความรู้ความสามารถในงานวิชาการด้านการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลองค์ในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญต้องเป็นคนที่ซื่อสัตย์สุจริต เพราะงานตรวจสอบเป็นงานที่ต้องอาศัยบุคลากรที่แน่วแน่ หนักแน่น และเป็นธรรมการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในแต่ละหน่วยงานต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อรู้ถึงจุดอ่อน และจุดแข็งของหน่วยงานนั้น จึงจะสามารถแก้ไขในจุดที่อ่อนได้อย่างถาวร การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องมีโครงสร้างหรือสายการบังคับบัญชาที่ต้องชัดเจน ทั้งในกรณีปกติและกรณีจำเป็นเร่งด่วน เพื่อการจัดการงานอย่างทันท่วงที มีการกำหนดเวลาในการใช้จ่ายงบประมาณอย่างชัดเจน ทันต่อเวลา มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความรวดเร็วในการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายทั่วไปอย่างเป็นระบบ การแบ่งงาน คือการแยกงานหรือรวมหน้าที่การทำงานที่มีลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน หรือแบ่งงานตามลักษณะเฉพาะของงานแล้วมอบงานนั้น ๆ ให้แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความรู้หรือความถนัด ในการทำงานนั้น ๆ โดยตั้งเป็นหน่วยงานขึ้นมารับผิดชอบ หน่วยงานย่อยที่สำคัญของโครงการ ได้แก่ หน่วยงานหลัก หน่วยงานที่ปรึกษา และหน่วยงานอนุกรรมการแบ่งหน่วยงานเช่นนี้ทำให้เห็นลักษณะของงานเด่นชัดขึ้น

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องมีแผนพัฒนาในการคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพใหม่ ๆ เข้ามาอย่างชัดเจน ติดตามแผนงานในการใช้คัดเลือกบุคลากร มีแผนฝึกอบรมประจำปี เพื่อพัฒนาศักยภาพการสอนศีลธรรม มีการสอนศีลธรรมที่มีความรู้ความสามารถ มีการเปิดรับสมัครการสอนศีลธรรมให้มากขึ้น เปิดหลักสูตรเฉพาะการสอนศีลธรรม ให้มีความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันอย่างเปิดใจกว้างและรับฟังร่วมแรงร่วมใจทำงาน เพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จร่วมกัน รู้จักการคิดเชิงระบบ มีทักษะการวิเคราะห์ มองเหตุผลและมองเห็นการคาดการณ์ผลลัพธ์ในอนาคตได้และสามารถสังเคราะห์กระบวนการที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการได้

การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนคงจะไม่ผิดนักหากจะพูดว่า "การบริหารคน" นั่นเอง ต้องมีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะคนเป็นผู้กำหนดวิธีการ หรือ ระบบการ

ได้มาและการบริหารการใช้ไปของทรัพยากรการบริหารจัดการให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและผลสำเร็จของงาน การที่จะบริการคนซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีอารมณ์ และการแสดงออกที่ซับซ้อน ไม่ตรงไปตรงมาและมักมี "เป้าหมายซ่อนเร้นแห่งตน อยู่ภายในเสมอทำให้การบริหารยากและไม่อาจกำหนดผลลัพธ์อย่างตรงไปตรงมาได้ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าใจจิตใจของการสอนศิลปะและบุคลากรที่เกี่ยวข้องหากสามารถวิเคราะห์ผลกระทบของเหตุการณ์ต่อจิตใจของคนได้ ก็จะสามารถคาดเดาพฤติกรรมแสดงออกของคนคนนั้นได้ไม่ยาก และสามารถที่จะสร้างสถานการณ์รองรับไว้ล่วงหน้า เพื่อป้องกันผลเสียหายจากปฏิกิริยาตอบโต้ของคนได้ การสอนศิลปะในโรงเรียนต้องส่งเสริมให้มีบุคลากรเก่งและดีเป็นของตัวเอง แต่บางครั้งไม่ไปด้วยกัน "บุคลากรเก่ง" สร้างได้ตั้งแต่เด็กจนกระทั่งแก่เฒ่าโดยการเรียนรู้ทุ่มเท แต่ "บุคลากรดี" สร้างได้ยากกว่า ต้องมีการเรียนการสอนที่ส่งเสริมอัตลักษณ์วิถีพุทธ มีการพัฒนาแผนการสอนติดตาม และประเมินผลด้านการจัดการเรียนการสอน มีการกำหนดเวลาการประเมินผลให้การสอนศิลปะนำไปใช้อย่างมีระบบ รวดเร็ว มีการสอนเด็ก ๆ ให้ตรงเวลา มีการสอบวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้เกิดมาตรฐานการศึกษา เพื่อให้การบริหารจัดการการสอนศิลปะในโรงเรียนได้สร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ ผลิตบุคลากรที่ได้ออกสู่สังคมได้เป็นอย่างดี

ต้องมีการประเมินผลความพึงพอใจของการสอนศิลปะ มีการส่งรายงานผลการสอนตรงเวลา และมีศูนย์อำนวยการที่ติดต่อสะดวก มีเจ้าหน้าที่ให้บริการ แก่การสอนศิลปะในการติดต่อประสานงาน ซึ่งประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ มีหัวหน้าพระสอนศิลปะเป็นผู้ประสานงานในจังหวัดอยู่แล้ว จึงได้รับความสะดวกเป็นอย่างดี

ความสำเร็จของประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะในโรงเรียน ต้องมีผู้บริหารที่ดีจะต้องสร้างทีมงานได้จะต้องเป็นผู้ที่ทำงานให้สำเร็จ โดยเน้นทีมงานเน้นทั้งคน และในการสร้างทีมงานที่ดี โดยเฉพาะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ มีการสอนศิลปะ มีการสำรวจจากการส่งรายงานแต่ละโรงเรียน ที่ได้กำหนดส่งรายงานการสอนภายในวันที่ ๒๕ ของเดือน เพื่อจะได้สำรวจความต้องการครูสอนศิลปะมีอะไรบ้าง จะได้มีการสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของแต่ละรูป/คน การสอนศิลปะในโรงเรียนมีการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม ได้เป็นฐานหลักในการทำนุบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมที่ดงามให้คู่กับสังคมไทยเป็นอย่างมาก

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะในโรงเรียน ด้านการประเมินผล คือผู้บริหารมีการติดตามการปฏิบัติที่กำลังดำเนินไป เพื่อให้ทราบถึงการบริหารจัดการการสอนศิลปะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ นำผลที่ประเมินมาได้มาถกเถียงและพิจารณาเกี่ยวกับการสอนศิลปะในโรงเรียน การตัดสินใจเกี่ยวกับการประเมินผลการ

ปฏิบัติงานและการสรุปผลเป็นทั้งในรูปแบบที่จัดขึ้นอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กล่าวคือ ในวิธีที่ไม่เป็นทางการนั้นมักจะใช้วิธีให้ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้น ๆ แสดงความคิดเห็นโดยทั่วไปว่า การสอนศีลธรรมในโรงเรียน คืออย่างไรในการทำงาน ซึ่งวิธีที่ไม่เป็นทางการนี้มักจะมีปัจจัยเรื่องเกี่ยวกับทัศนคติและความใกล้ชิดในเรื่องส่วนตัวต่าง ๆ เข้ามาปะปนอยู่ด้วยเสมอ ซึ่งมักจะทำให้การสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีความลำเอียงที่จะเห็นคนใดคนหนึ่งดีกว่าอีกคนหนึ่ง ด้วยจุดอ่อนดังกล่าว การสอนส่วนมากจึงต้องมีการจัดระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นทางการขึ้น ซึ่งจะเป็นระบบสำหรับที่จะใช้เป็นประจำตามปกติและมีระเบียบแบบแผนในวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้การประเมินผลดังกล่าว สมเหตุสมผลและมีความยุติธรรมซึ่งจะมีผลต่อขวัญ และกำลังใจของครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วย

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ ขาดการวางแผนที่ดีโดยการขาดความตระหนักต่อการวางแผน การติดตาม และการควบคุมโครงการที่เพียงพอ ความผิดพลาดในการสื่อสารหรือชี้แจงการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ขาดการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมในการสอน ทรัพยากรของการบริหารไม่เพียงพอ เช่น การสอนศีลธรรมไม่เพียงพอต่อสถานศึกษา ขาดงบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ เป็นต้น การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องมีความเชื่อมั่นในการสอน หากไม่เชื่อมั่นว่าจะทำได้เราไม่มีวันที่จะทำได้แน่นอน ดังนั้น ความเชื่อมั่นในตัวเองต้องมาเป็นอันดับหนึ่งก่อนการลงมือทำ ถ้าเราไม่เชื่อมั่นในตัวเองใครจะมาเชื่อมั่นในตัวเรา ทัศนคติเชิงบวกจะช่วยให้เราเชื่อมั่นในศักยภาพของเรามากขึ้น โดยเราต้องบอกตัวเองอยู่เสมอว่า "เราทำได้" แล้วการสอนก็จะทำสำเร็จได้จริง ๆ

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องมีความมุ่งมั่น ทุ่มเทในแผนงานอย่างต่อเนื่อง มีการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้แก่การสอนศีลธรรม ติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม จัดอบรมถวายความรู้ จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการจัดทำเอกสารแนะนำวิธีการติดตามประเมินผล มีการฝึกอบรมทุกปี ฝึกอบรมประจำปี เพื่อพัฒนาศักยภาพการสอนศีลธรรมให้มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน การสื่อสารความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องและแผนงานของเราต้องได้รับการยอมรับจากทีมงาน มิเช่นนั้นเราก็ต้องทำงานคนเดียว ซึ่งก็คงไม่สำเร็จแน่นอน ดังนั้นต้องให้แน่ใจว่าการสื่อสารของเราไปถึงทีมงานนั้นได้รับการตอบรับอย่างดีทุกคนเข้าใจในเรื่องที่เราสื่อสารอย่างชัดเจน ดังนั้นการสื่อสารจึงต้องมุ่งเน้นที่ผู้ฟังเป็นสำคัญ ต้องใช้ข้อความและภาษาที่เหมาะสมกับเขาเป็นหลัก มิใช่พูดแบบเดิมกับทุกกลุ่มซึ่งจะไม่ได้ผลแน่นอน

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไม่มีการวางแผนงาน คือ ไม่มีการกำหนดโครงการอย่างกว้าง ๆ ว่ามีอะไรที่จะต้องปฏิบัติตามลำดับ ไม่วางแผนวิธีปฏิบัติพร้อมด้วย

วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้นก่อนลงมือปฏิบัติการ ก่อนการวางนโยบายและการดำเนินงานไม่สำรวจด้วยการลงพื้นที่จริงที่เป็นสภาพปัญหาอันเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน ศิลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ เพื่อทราบปัญหาที่แท้จริงและเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดการวางแผนงานเมื่อทราบปัญหาที่แท้จริงแล้ว ไม่นำปัญหาเหล่านั้นมารวบรวมและแยกแยะข้อมูล เพื่อจัดกลุ่มปัญหาที่ลักษณะเดียวกันไว้รวมกันง่ายต่อการวางนโยบายแก้ไขต่อไป ซึ่งอาจแยกได้เป็นปัญหาด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ปัญหาด้านผู้สอน ปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหาด้านปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน และปัญหาด้านการประเมินผล เป็นต้น

ไม่กำหนดโครงสร้างว่าต้องทำอะไรเป็นอันดับแรกและต่อ ๆ ไปตามความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนในการวางแผนการดำเนินงานแต่ละเรื่อง ไม่กำหนดวัตถุประสงค์เป็นกรอบในการดำเนินงานให้ชัดเจน ซึ่งวัตถุประสงค์ของประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ คือ ให้นักเรียนสามารถสอบได้ในชั้นต่างๆ และเป็นคนดี เพื่อเป็นการสืบทอดพระศาสนาต่อไปและสำหรับสถานศึกษาก็มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทางด้านการเรียนการสอนที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่ามากที่สุดไม่ศึกษาข้อมูลในปัจจุบันและคาดการณ์ในอนาคตแล้ววางเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติไว้ล่วงหน้า เพื่อเตรียมตัวเผชิญกับปัญหาล่วงหน้าทั้งที่คาดเดาได้และคาดเดาไม่ได้ คือ ปัญหาที่คาดเดาได้ เช่น จำนวนนักเรียนที่น้อยลง ลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่องและส่วนปัญหาที่คาดเดาไม่ได้ควรมีการวางแผนรับมือหรือแผนสำรองสำหรับรับมือต่อสถานการณ์ ดังกล่าวด้วยเป็นการวางแผนเพื่อสืบทอดโครงการพระสอนศิลปธรรมในการบริหารจัดการการสอนศิลปธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ เพื่อให้คงอยู่กับพระพุทธศาสนา

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปธรรมในโรงเรียน ไม่มีการจัดองค์กร คือ ไม่มีการจัดโครงสร้างของหน่วยงานหรือองค์การออกเป็นหน่วยงานย่อย ๆ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานการจัดสรรคนเข้าทำงานในตำแหน่งงาน โครงสร้างของโครงการการสอนศิลปธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ นั้น ต้องจัดวางโครงสร้างออกเป็นหน่วยงานที่แน่นอนโดยกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการสอนศิลปธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ สามารถแบ่งออกเป็นหน่วยงานหลักได้ คือ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร หน่วยงานที่ทำหน้าที่ฝ่ายวิชาการ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ฝ่ายปกครอง หน่วยงานที่ทำหน้าที่ฝ่ายธุรการ และหน่วยงานที่ทำหน้าที่ฝ่ายติดตามและประเมินผล

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปธรรมในโรงเรียน หน้าที่ของบุคลากรในหน่วยงานนั้นไม่ชัดเจนแน่นอน ตามพันธกิจขององค์กรที่ตั้งไว้บุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่างๆ

ต้องมีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญในแขนงสาขาวิชานั้นๆ ในแต่ละหน่วยงานต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อรู้ถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของหน่วยงานนั้น จึงจะสามารถแก้ไขในจุดที่อ่อนได้อย่างถาวร แต่ละหน่วยงานต้องมีโครงสร้าง หรือสายการบังคับบัญชาที่ต้องขึ้นตรงทั้งในกรณีปกติและกรณีจำเป็นเร่งด่วน เพื่อการจัดการงานอย่างทันที่

ไม่มีการแบ่งงานซึ่งเป็นการแยกงานหรือรวมหน้าที่การงานที่มีลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน หรือแบ่งงานตามลักษณะเฉพาะของงานแล้วมอบงานนั้น ๆ ให้แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความสามารถหรือความถนัดในการทำงานนั้นๆ โดยตั้งเป็นหน่วยงานขึ้นมารับผิดชอบหน่วยงานย่อยที่สำคัญขององค์การ ได้แก่ หน่วยงานหลัก หน่วยงานที่ปรึกษา และหน่วยงานอนุกรรมการแบ่งหน่วยงานเช่นนี้ทำให้เห็นลักษณะของงานเด่นชัดขึ้นสายการบังคับบัญชา มีความสัมพันธ์ตามลำดับขั้นระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้ทราบว่าการติดต่อสื่อสารมีทางเดินอย่างไร มีการควบคุมและรับผิดชอบอย่างไร

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนขาดภาวะความเป็นผู้นำ คือเป็นเรื่องเกี่ยวกับความพยายามให้มีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งต้องประกอบด้วย การตั้งใจ ภาวะผู้นำ การติดต่อสื่อสารทางการบริหารและการบริหารกลุ่ม โดยที่ผู้บริหารจะต้องตั้งใจให้คนทุ่มเทแรงกายและแรงใจอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้บรรลุความสำเร็จขององค์การเท่าที่จะทำได้ มองพฤติกรรมบุคคลเหตุการณ์สามารถโยงถึงหลักการได้และใช้หลักการสร้างวิธีการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาและป้องกันปัญหา เพื่อให้เกิดเหตุการณ์ที่ต้องการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคล ให้อยู่ภายใต้การควบคุมได้มุ่งเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและจริงจังให้เป็นผู้รู้และเข้าใจในแต่ละเรื่องอย่างแท้จริง สามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง ถูกเวลา และเหมาะสม ไม่มีการเรียนรู้คือเรียนรู้ในสิ่งที่ยังไม่รู้และเรียนรู้สิ่งที่เรารู้ให้รู้มากขึ้นนักปราชญ์บอกไว้ว่า ความรู้ที่แท้จริง คือ การรู้ว่าเรารู้อะไรและรู้ว่าเราไม่รู้อะไร เพราะมันเป็นจุดเริ่มต้นให้ค้นหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ กระบวนการเรียนรู้ของบุคคลเริ่มจากความรู้ปรารถนาของตนถูกตั้งไว้และกำหนดเป็นเป้าหมายในขั้นตอนของชีวิต ไม่เรียนรู้รูปแบบความคิดแห่งตนและผู้อื่น อย่างเข้าใจให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน อย่างเปิดใจกว้าง และรับฟังร่วมแรงร่วมใจทำงาน เพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จร่วมกัน การบริหารจัดการโครงการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียน ไม่รู้จักการคิดเชิงระบบ ไม่มีทักษะการวิเคราะห์ มองเหตุผลและมองเห็นคาดการณ์ผลลัพธ์ในอนาคตได้และสามารถสังเคราะห์กระบวนการที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการได้ ความรู้ดังกล่าวของบุคคลในกลุ่มที่อยู่ร่วมกันสามารถนำไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ในที่สุดอันเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมโลกยุคใหม่ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวดเร็วและไม่สิ้นสุด

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนไม่มีการประเมินผล คือผู้บริหารไม่มีการติดตามการปฏิบัติงานที่กำลังดำเนินไป เพื่อให้ทราบถึงการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ในระหว่างกระบวนการทำงาน ทั้งนี้หากผลงานใดผิดไปจากที่คิดผู้บริหารก็จะแก้ไข และปรับให้ทำงานกับเข้าสู่ภาวะที่มีประสิทธิภาพอีกครั้งและโดยที่การควบคุมนี้จะอยู่ในขั้นตอนของการปฏิบัติโดยบุคคลฝ่ายต่าง ๆ อยู่ดังนั้นการติดตามผลการปฏิบัติและการปรับแก้ต่างก็ต้องกระทำกับคน ผู้ทำงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ในขณะนั้น และด้วยเหตุดังกล่าวนี้เอง ความหมายของการควบคุมที่แท้จริงจึงเป็นการควบคุมคนผู้ทำงานนั่นเองการประเมินผลจะช่วยให้การผลิตการทำงานมีประสิทธิภาพตลอดไปแล้ว ยังช่วยสร้างเสริมขวัญและกำลังใจให้แก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอีกด้วย

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ พบว่า ต้องมีการจัดทำแผนงานไว้ล่วงหน้า มีการวางแผนที่ดี มีการสื่อสารที่ชัดเจน ตรงประเด็น เจาะลึกทุกประเด็น ไม่เกิดความผิดพลาดในการสื่อสารหรือชี้แจงการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน ต้องมีการเชื่อมโยงเครือข่าย มีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ต้องมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมในโครงการ ทรัพยากรของการบริหารไม่เพียงพอ เช่น บุคลากรไม่มีความรู้ความสามารถ ความเข้าใจในการบริหารโครงการงบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ ต้องมีกระบวนการของการประเมินผลการปฏิบัติงานการติดตามและประเมินผลวัดประสิทธิภาพของการบริหารการสอน ทักษะการวิเคราะห์ มองเหตุผลและมองเห็น คาดการณ์ผลลัพธ์ในอนาคตได้และสามารถสังเคราะห์กระบวนการที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการได้ ต้องมีการใช้ทรัพยากรการบริหารที่เกิดประโยชน์และคุ้มค่า โครงสร้างของโครงการแบ่งออกเป็นหน่วยงานย่อย ๆ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของโครงการการจัดสรรคนเข้าทำงานในตำแหน่งงาน หน้าที่ของบุคลากรในโครงการนั้นต้องชัดเจนแน่นอน ตามพันธกิจของโครงการที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน แจกแจงเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงตัวชี้วัดประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียน

ประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ	ตัวชี้วัด			
	ต้นทุน Input	การบริหาร Process	ผลผลิต Output	ผลลัพธ์ Outcome
ด้านงบประมาณ	ได้รับงบประมาณจากภาครัฐประจำทุกปีได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถานศึกษา และชุมชนโครงการการสอนศิลปกรรมมีการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ เป็นไปอย่างเหมาะสม	มีการวางแผนที่ดี มีนโยบายที่ดี มีส่วนร่วมจากหน่วยงานภาครัฐที่ดี มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ โครงการการสอนศิลปกรรมมีการจัดซื้อจัดจ้างอย่างเหมาะสม มีความรวดเร็วในการบริหารจัดการ ค่าใช้จ่ายทั่วไปอย่างเป็นระบบ	จำนวนงบประมาณต่อปี มีผลการทำงานที่มีคุณภาพเหมาะสมกับงบประมาณมีการกำหนดเวลาในการใช้จ่ายงบประมาณอย่างชัดเจน ทันต่อเวลา	ถวายนิเทศภัณฑ์ ค่าตอบแทน เจ้าหน้าที่ ค่าใช้สอย มีการบริหารงบประมาณในสร้างประโยชน์ต่อสังคม เพื่อให้เกิดความพึงพอใจซึ่งงบประมาณในการสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นต่อพระศาสนาอย่างมาก
ด้านพัฒนาการสอนศิลปกรรม	มีแผนพัฒนาในการคัดเลือกบุคคลากรที่มีคุณภาพใหม่ๆ เข้ามาอย่างชัดเจนมีการฝึกอบรมทุกปีมีการสัมมนา แลกเปลี่ยน ประสบการณ์มีการพัฒนาแผนการสอน	ส่งรายงานการสอนภายในวันที่ ๒๕ ของเดือน เปิดหลักสูตรเฉพาะการสอนศิลปกรรมจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการสำรวจความต้องการการสอนศิลปกรรม ฝึกอบรมประจำปี	การสอนศิลปกรรม อำเภอเมือง ๑๔๖ รูป/คน การสอนศิลปกรรม อำเภอวังขุบุรี ๗๑ รูป/คน การสอนศิลปกรรม อำเภอจตุรพักตรพิมาน ๘๐ รูป/คน การสอนศิลปกรรม อำเภอศรีสมเด็จ ๙๑ รูป/คน การสอนศิลปกรรม อำเภอทุ่งเขาหลวง ๗๕รูป/คน การสอนศิลปกรรม อำเภอเชียงขวัญ ๘๔รูป/คน	มีการสอนศิลปกรรมที่มีความรู้ ความสามารถมีการสอนศิลปกรรมมากขึ้น มีการเรียนการสอนที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ วิถีพุทธบริการ วิชาการด้าน พระพุทธศาสนาแก่ สังคมทำนุบำรุงรักษา ศิลปวัฒนธรรม

ตารางที่ ๔.๑ แสดงตัวชี้วัดประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน (ต่อ)

ประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ	ตัวชี้วัด			
	ต้นทุน Input	การบริหาร Process	ผลผลิต Output	ผลลัพธ์ Outcom
ด้านติดตาม ประเมินผล	จัดอบรมถวาย ความรู้ สัมมนาเชิง ปฏิบัติการ จัดทำ เอกสารแนะนำ ฝึกอบรมประจำปี ติดตามแผนงานใน การใช้คัดเลือก บุคลากร	ติดตามประเมินผล การบริหารงบประมาณติดตาม ประเมินผลด้านการ จัดการเรียน การ สอน มีการ ประเมินผล ความพึง พอใจของโครงการ การสอน ศีลธรรม มี การกำหนดเวลา การประเมินผลให้ การสอนศีลธรรม นำไปใช้อย่างมี ระบบ รวดเร็ว	มีเจ้าหน้าที่ให้การ บริการมีศูนย์ อำนวยความสะดวก มีผู้ ประสานงานแต่ละ จังหวัด สอนตรงเวลา ส่งรายงานตรงเวลา มีการสอบวัดผลการ เรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้เกิดมาตรฐาน การศึกษา	มีการปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อสังคม การ บริหารจัดการ เป็นไปตามหลักธรรม มาภิบาล

ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

๔.๒.๒ การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

ผลจากการนำเสนอการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมนำมา
บูรณาการในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ คือ การใช้หลักสี่ปฐิธรรม

การสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามหลักพระพุทธศาสนานั้นต้องพัฒนาตนให้เป็นคนดีก่อน
ยินดีรับฟังปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ และพร้อมปรับปรุงแก้ไขตนเองให้ดีขึ้นแล้ว สังคมก็จะดีไปด้วย ซึ่ง
ตรงกับข้อความที่ว่า "หลักแห่งความประพฤติ" การเป็นผู้รู้จักชุมชนด้วยการสร้างความสัมพันธ์ด้วย
เมตตาความอ่อนแอเพื่อแผ่ต่อชุมชนหรือสาธารณชน มีการส่งเสริมการสอนศีลธรรมที่ใฝ่แสวงหา
ความรู้ และมุ่งมั่นต่อหน้าที่ ที่จะเสียสละตนเองต่องานพระพุทธศาสนาสร้างประโยชน์ต่อสังคมที่เป็น
จุดหมายแท้จริงของการสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยเฉพาะการทำงานเชิงนโยบาย ย่อมจะมีการ
วางแผนงานที่เล็งถึงผลของการกระทำในสิ่งเหล่านี้ ความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือคัดเลือกบุคลากรที่มี
คุณภาพ การใช้คนในการสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญต้องใช้คนให้ถูกกับงานความสามารถ

อ่านคนออก โดยรู้จักบุคคลแต่ละคนว่ามีลักษณะนิสัยเป็นอย่างไร มีความสามารถในด้านใด มีคุณภาพเป็นอย่างไร ชอบหรือไม่ชอบอะไร ใครควรคบหรือไม่ควรคบอย่างไร เป็นต้น เมื่อรู้จักลักษณะนิสัยของบุคคลนั้น ๆ เป็นอย่างไรแล้วโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนก็จะปฏิบัติต่อเขาได้อย่างถูกต้องหรือที่พูดกันว่า Put the right man in the right job เป็นต้น

หลักธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษามีการสอนศีลธรรมในโรงเรียนนำมาบูรณาการให้ เช่น รู้จักประมาณการใช้งบประมาณให้เป็นประโยชน์สูง ประหยัดสุด ใช้งบประมาณให้เกิดความคุ้มค่า รู้จักกาลเวลาในการปฏิบัติกิจและทำการต่าง ๆ ตลอดจนการทำงานการสอนศีลธรรมในโรงเรียนทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์ เพื่อความสำเร็จของผลงานที่มีประสิทธิภาพ รู้จักติดตามประเมินผลการสอนศีลธรรมในโรงเรียน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมิน การให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ในการบริหารโครงการจนก่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขผลสำเร็จทั้งส่วนตัว และส่วนรวม

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผู้บริหารต้องเป็นผู้รู้จักบริหารงบประมาณประจำปี ให้ตรงตามกำหนด มีการกำหนดเบิกจ่ายนิยัตยภัตแก่พระสอนศีลธรรมที่แน่นอนติดตามประเมิน งบประมาณอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อเป็นข้อมูลในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นการสร้างระเบียบวินัยที่ดี มีวัฒนธรรมประเพณีที่ดีเป็นต้น และเป็นระเบียบวิธีปฏิบัติโครงการครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อไป

การประกอบกิจการทำหน้าที่การงาน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องรู้จักบริหารเวลา เช่น จัดอบรมการสอนศีลธรรมปีละครั้ง ทุกปีให้ตรงเวลา และให้เหมาะกับเวลา กำหนดนโยบายให้การสอนศีลธรรมไม่สอนเกินเวลาที่กำหนด เป็นต้น รู้ว่าสิ่งที่ตนทำอยู่อย่างนั้น ๆ ดำเนินชีวิตอย่างนั้นเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร หรือควรจะได้บรรลุผลอะไรการรู้จักเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลา หรือการรู้จักกาลเวลาในอันที่จะประกอบกิจนั้น ๆ เป็นต้นว่า ตนมีหน้าที่การงานจะพึงทำหลายอย่างด้วยกัน กำหนดระยะเวลาในการติดตามประเมินผลทุกปีจะเป็นกิจการทางโลกหรือทางธรรมก็ตาม จะต้องแบ่งเวลาให้เหมาะแก่กิจที่จะต้องทำนั้น ๆ การงานจึงจะดำเนินไปโดยเป็นระเบียบเรียบร้อยดี ไม่ยุ่งย่งยุ่งเหยิง คั่งค้างอาภูล ตลอดจนรู้จักกะเวลาและวางแผนการใช้เวลาอย่างได้ผลบางครั้ง บางเวลา บางโอกาส ต้องปล่อยให้งานซาลง บางเวลาต้องรีบทำงานให้ทันสถานการณ์ คือรีบในเวลาสมควรรีบ เร่งในเวลาสมควรเร่ง ให้จัดลำดับความสำคัญอะไรก่อนอะไรหลัง แล้วลงมือทำงาน

ผู้บริหารที่ดีต้องมีคุณธรรม คือ นำหลักสัปปุริสธรรม ๗ มาประยุกต์ใช้ในการบริการจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพราะสังคมไทยมีความคาดหวังเสมอว่าผู้นำจะต้องมีความรู้ดีเป็นผู้นำที่ดี ผู้บริหารที่ดี มีความซื่อสัตย์ มีความตั้งใจจริงในการทำงาน มีวิธีการพัฒนาการสอนศีลธรรมให้มีวิธีจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด มีการเขียนแผนการเรียนการสอนเตรียมความ

พร้อมอยู่เสมอ แม้ในการบริหารงานในด้านต่าง ๆ ต้องพัฒนาโครงการต่อเนื่อง ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความพอใจในผลงาน ขยายโครงการการสอนศีลธรรมเพื่องานบริการวิชาการงานพระพุทธศาสนา รู้จุดอ่อน จุดแข็งโครงการเพื่อปรับปรุง และส่งเสริมกิจกรรมให้เกิดประโยชน์

การบริหารการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน นำหลักสี่ปฐศีลธรรม ๗ มาใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาบุคลากรได้อย่างสมบูรณ์ เป็นผู้รู้แหล่งทุนสนับสนุนและที่มาของงบประมาณ รู้จักนำงบประมาณมาใช้อย่างโปร่งใส หลักธรรมที่ใช้ในการบริหารโครงการ จะทำให้การสอนเกิดความสมดุล ผู้บริหารต้องรู้จักสำรวจความพร้อมและส่วนขาดของการสอนซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพ ความเจริญของสถานศึกษา ผู้บริหารต้องรู้จักส่งเสริมต่อยอดผลงานเป็นแผนงานระยะยาวจะต้องรู้จักผลของการกระทำทุกอย่างที่ได้กระทำลงไปว่าสิ่งที่ได้กระทำลงไปนั้นย่อมมีผลอะไรเกิดขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรรู้จักใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนมากที่สุด ใช้งบประมาณเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้มีศีลธรรม

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ปฏิบัติหน้าที่เต็มความรู้ความสามารถ มีการสรรหาบุคลากรรุ่นใหม่ ต้องมีการให้สถานศึกษาได้ทำการประเมิผล ประสิทธิภาพจะเกิดผลในการพัฒนาตนเอง การพัฒนาจะต้องรู้จักเลือกสรรสิ่งที่ดีงาม และทำให้เกิดมีในตนเองจะเป็นหลักประกันของสถานศึกษาที่จะทำให้สมบูรณ์ได้และนอกจากนี้ยังมีหลักที่จะช่วยให้รู้จักเลือกสรรในทางที่ทรัพยากรมนุษย์มีความถนัด ตามจริตหรือลักษณะนิสัยซึ่งจะช่วยทำให้การวางแผนเพื่อการพัฒนาได้ตรงตามความสนใจและมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ต้องรู้และเข้าใจสิ่งที่ตนจะต้องประพฤติปฏิบัติตามเหตุผล เช่น ชาวพุทธรู้ว่าหลักธรรมเพื่อการสร้างตนให้มีหลักฐานมั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือหลักการแสวงหาทรัพย์ในทางที่ชอบ คืออะไร มีอะไรบ้าง

หลักสี่ปฐศีลธรรม มีประโยชน์มากต่อสถานศึกษา การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ ความเป็นผู้รู้จักว่าสิ่งนี้เป็นเหตุของสิ่งนั้น สิ่งนั้นเป็นเหตุของสิ่งนี้ เช่น รู้ว่าฝึกรบรรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการจัดทำเอกสารแนะนำเมื่อคนเราขาดความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ ทำมาหากิน หรือในการทำกิจต่าง ๆ ก็จะไม่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการหากเราทำให้คนนั้นเป็นคนดีที่ถูกต้องแล้วเชื่อได้แน่นอนว่าจะบริหารจัดการได้สำเร็จสมประสงค์คนที่ถูกต้องต้องนี้คือต้องเป็นทั้งคนดีและคนเก่งด้วย ตลอดจนพร้อมแก้ไขปรับปรุงตนให้เจริญงอกงามถึงความสมบูรณ์อันยิ่งขึ้น ต้องสามารถประเมินตนเองได้ว่ามีความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใดความสามารถมองเห็นตนเองออก ว่าตนเองเป็นใคร มีฐานะและภาวะอย่างไร กำลังต้องการอะไรเมื่อมองออกแล้วก็พยายามปรับตนเองให้เป็นอย่างที่ดีตนเป็นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ในการบริหารงานสมัยใหม่จำเป็นต้องอาศัยวิทยาการด้านการบริหารจัดการเข้ามาสนับสนุนองค์กรอีกทั้งหลักการบริหารที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีหลักสี่ปฐศีลธรรม ๗ มาใช้

รู้ปัญหาเรื่องงบประมาณ เช่น ทำอย่างไรให้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากชุมชน หรือความสำเร็จที่เกิดขึ้นในขณะนี้นั้นมีมาจากเหตุอะไร ความเป็นผู้รู้หลักการ การสอนศีลธรรมในโรงเรียน และกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินกิจการต่าง ๆ และรู้จักตน ความเป็นผู้รู้จักฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ความสามารถ ความถนัดและคุณธรรม เป็นต้น ของตนว่ามีสภาพอย่างไร แล้วประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมและทำการต่างๆให้สอดคล้องถูกจุดที่จะสัมฤทธิ์ผล

สรุปได้ว่า ผลการบูรณาการหลักพุทธธรรมในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ นั้นต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการที่ทุกท่านได้กล่าวในเบื้องต้น ประกอบด้วยหลักสัปปริสธรรม ๗ ดังนี้

๑) อัมมัญญาตา การสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องรู้จักเหตุ คือ รู้ความจริง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรม ได้รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผลและรู้จักหลักการที่จะทำให้เกิดผล รวมความว่าการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายของการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รู้จักการวิเคราะห์ความจริงที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาหลักการและเกณฑ์แห่งเหตุผลมาบริหารจัดการการสอนศีลธรรม

๒) อัตถัญญาตา การสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องรู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมายของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำตามหลัก หมายถึง การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และรู้ถึงประโยชน์ของการสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่นำไปสู่ความมั่นคงและไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในที่นี้ก็หมายถึงการมีแผนงานที่ดีการวางแผนที่วิเคราะห์ผลกระทบด้านต่าง ๆ

๓) อัตตัญญาตา การสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องรู้จักตน คือ รู้จักเราว่าเรานั้นโดยฐานะความรู้ ความสามารถและคุณธรรมเป็นอย่างไรและเท่าใด แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักที่จะปรับปรุงต่อไป ในที่นี้หมายถึงรู้จักการสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่เราบริหารเป็นอย่างดีว่ามีจุดด้อย จุดแข็งอย่างไร มีขีดความสามารถอย่างไรและรู้จักการปรับปรุงการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ทันต่อเหตุการณ์ที่มีผลกระทบ รวมทั้งการบริหารความแตกต่างที่จะทำให้การสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นเลิศ มีประสิทธิภาพและมั่นคงถาวร ซึ่งเราว่าโดยชาติตระกูลยศศักดิ์สมบัติบริวารแล้วประพฤติให้สมควรแก่ที่เป็นอยู่อย่างไรทำให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนในลักษณะใด

๔) มัตตัญญาตา การสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องจักประมาณ รู้จักความพอดี คือ ความพอดีในการจ่ายโภคทรัพย์ ในที่นี้หมายถึงการบริหารการเงินหรือการขยายกิจการ ต้องพิจารณาให้รู้จักประมาณในความเพียงพอของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ขีดความสามารถของการสอนศีลธรรมใน

โรงเรียน ชีตความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน รวมทั้งการแข่งขันชั้นที่รอบคอบและรู้จักประมาณชีตความสามารถของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน เช่น ในการแสวงหาเครื่องยังชีพก็ต้องแสวงหาในทางที่ชอบธรรม ไม่โลภมากเกินไปเมื่อหามาได้แล้วก็ต้องรู้จักประมาณในการใช้จ่ายด้วยต้องไม่มเพื่อยจนเกินไปนักและต้องไม่ผิดเคืองจนเกินไปด้วย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๕) กาลัญญตา การสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องรู้จักกาลเวลาอันสมควรในอันประกอบกิจนั้นๆ ให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนอย่างไร คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาในการประกอบกิจในที่นี้ หมายถึง การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสม การสร้างโอกาสของการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ในเวลานั้นๆ ว่าต้องดำเนินการอย่างไร อะไรควรงด อะไรควรกระทำ เวลาใดควรขยายกิจการหรือช่วงเวลาใดที่จะบริหารการสอนให้ประสบผลสำเร็จต่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมากที่สุด

๖) ปุริสัญญตา การสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องรู้จักชุมชน คือ รู้กิริยาที่จะประพฤติดต่อชุมชนนั้นว่าควรจะทำอย่างไร การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตรและคู่แข่ง การสร้างสรรค์หรือการประสานงานกับชุมชนหรือกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนก็คือ เข้าถึงเข้าใจและพัฒนาเป็นการบริหารจัดการที่สร้างความสัมพันธ์ด้วยเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชุมชนหรือสาธารณะชนจะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ความเป็นผู้รู้จักการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนและกิริยาที่จะต้องประพฤติดต่อประชุมชนนั้น ๆ ว่าหมุ่นี่เมื่อเข้าไปหาจะต้องทำกิริยาอย่างนี้จะต้องพูดอย่างนี้เป็นต้น

๗) ปุคคลปโรปรัญญตา การสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องรู้จักเลือกบุคคลว่าผู้นี้เป็นคนดีควรเลือกมาปฏิบัติงานผู้นี้เป็นคนไม่ดีไม่ควรเลือกมาปฏิบัติงานเป็นต้น คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคลว่าโดยอัยาศัย ความสามารถและคุณธรรม ตลอดถึงรู้ในความสามารถของบุคคลและใช้มอบงานที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในการรู้บุคคลเปรียบเสมือนการพัฒนาและบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องมีการพัฒนาและบริหารบุคคลในการสอนให้มีความรู้ความสามารถและภาคีต่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีความสามัคคีสร้างความเป็นธรรมและเสมอภาคให้แก่บุคลากรในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน รวมถึงการทำงานเป็นหมู่คณะ การติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่างๆ ด้วยความเป็นมิตรไมตรี รวมทั้งมีความจริงใจต่อกัน จึงสรุปแจกแจงเป็นตาราง หลักสัปปุริสธรรม ๗ ได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ แสดงหลักพุทธธรรมที่นำมาบูรณาการในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน
ศีลธรรมในโรงเรียน

การบริหาร หลักธรรม	งบประมาณ	พัฒนาการสอนศีลธรรม	ติดตามประเมินผล
ธัมมัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ	รู้จักวางแผนการใช้จ่าย รู้แหล่งทุนสนับสนุนและที่มาของงบประมาณของงบประมาณ	มีวิธีการพัฒนา มีวิธีจัดการเรียนการสอน มีการเขียนแผนการเรียน การสอน	ฝึกอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการ จัดทำเอกสารแนะนำ สำนวความพร้อมและ ส่วนขาดของการสอน
อัทธัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักผล	ใช้งบประมาณอย่างโปร่งใส ใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า ใช้งบประมาณเป็นประโยชน์สูง ประหยัดสุด	พัฒนาโครงการต่อเนื่อง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความพอใจในผลงาน บริการวิชาการงาน พระพุทธศาสนา รู้จุดอ่อนจุดแข็งการสอน	นำผลมาปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมต่อยอดผลงาน เป็นแผนงานระยะยาว
อิตถัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักตน	โครงการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและ ชุมชนมากที่สุด โครงการใช้งบประมาณเผยแพร่พระพุทธศาสนา	ไม่แสวงหาความรู้ มุ่งมั่นต่อหน้าที่ที่ ทำ เสียสละตนเอง ต่องาน พระพุทธศาสนา	พร้อมรับปรับปรุงแก้ไขตนเอง ยินดีรับฟัง ปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ
มัตถัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ	ทำบัญชีรายรับจ่าย รายงาน ผล ใช้งบประมาณให้เกิดความคุ้มค่า	ปฏิบัติหน้าที่เต็มความรู้ ความสามารถ สรรหาบุคลากรรุ่นใหม่ เป็นอยู่อย่างเรียบง่าย	ติดตามประเมินงบประมาณอย่างน้อยปีละครั้ง
กาลัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักกาล	บริหารงบประมาณประจำปี ให้ตรงตามกำหนดเบิกจ่ายนิตยภัตที่แน่นอน	จัดอบรมปีละครั้งทุกปี ไม่สอนเกินเวลาที่กำหนด	กำหนดระยะเวลาในการติดตามประเมินผลทุกปี
ปฐิธัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักประชุมชน	การสนับสนุนงบประมาณจากชุมชน	สร้างความสัมพันธ์ด้วยเมตตาความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชุมชน หรือสาธารณชน	การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมิน การให้ชุมชนแสดงความ คิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ในการบริหารโครงการ
บุคคลปริปริญญาตา ความเป็นผู้รู้จักเลือกคบคน	จัดสรรงบประมาณแก่บุคลากรให้เพียงพอ	คัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพ	ให้สถานศึกษาได้ทำการประเมินผลโครงการ

ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากหลักสัปปริสธรรม ๗ ข้างต้น จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาอธิบายถึงความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับคนและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมที่มีคุณค่าพบได้ในสังคมมนุษย์หรือปัจจัยแห่งสังคมในกระบวนการอาศัยซึ่งกันและกัน การพิจารณาด้วยเหตุด้วยผล รู้จักโลก รู้จักธรรมชาติ เพราะมนุษย์เท่านั้นที่จะเป็นผู้ที่บริหารจัดการการสอนที่ดีที่สุด สำหรับในส่วนของหลักการบริหารสมัยใหม่จะเน้นเทคนิคและวิธีการโดยแสวงหากำไรและการแข่งขันให้องค์กรบรรลุสู่เป้าหมายตามแบบของทุนนิยม แต่หากผู้บริหารจะนำหลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์เข้ามาประกอบหรือบูรณาการให้เข้ากับการบริหารงานในปัจจุบันก็ถือว่าเป็นแนวทางหรือนวัตกรรมใหม่ เข้าสู่มิติของการบริหารงานที่ยั่งยืน มีความมั่นคง และสร้างความเป็นธรรมต่อบุคคลหรือสังคมที่เกี่ยวข้องกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียนอย่างชาญฉลาด รวมทั้งสร้างประสิทธิภาพ เป็นการนำหลักธรรมนั้นมาบูรณาการปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน อันจะส่งผลให้การดำเนินการด้านการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ มีประสิทธิภาพตามเป้าประสงค์ที่วางไว้

๔.๒.๓ สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

ผลจากการนำเสนอ ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ที่ค้นพบจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ และหลักพุทธธรรมที่เหมาะสม เพื่อนำมาบูรณาการในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

ผู้วิจัยจึงขอสรุปวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ เชื่อมโยงประกอบเข้ากับแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมนำไปสู่ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม และด้านการติดตามประเมินผล ได้ดังนี้

๑) ด้านการบริหารงบประมาณ

ต้นทุน (Input) ได้รับงบประมาณจากภาครัฐประจำปี ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถานศึกษาและชุมชน การสอนศีลธรรมมีการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์เป็นไปอย่างเหมาะสม

การบริหาร (Process) มีการวางแผนที่ดี มีนโยบายที่ดี มีส่วนร่วมจากหน่วยงานภาครัฐที่ดี มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ มีความรวดเร็วในการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายทั่วไปอย่างเป็นระบบ รู้จักวางแผนการใช้จ่าย รู้แหล่งทุนสนับสนุนและที่มาของงบประมาณผลผลิต (Output) จำนวนงบประมาณต่อปี มีผลต่อการทำงานที่มีคุณภาพเหมาะสมกับงบประมาณ มีการกำหนดเวลาในการใช้จ่ายงบประมาณอย่างชัดเจนทันต่อเวลา

ผลลัพธ์ (Outcome) ถวายนิเทศภัย เจ้าหน้าที่ และค่าใช้จ่ายสอย การสอนศีลธรรมมีการจัดซื้อจัดจ้างอย่างเหมาะสม มีการบริหารงบประมาณในสร้างประโยชน์ต่อสังคมเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ใช้งบประมาณในการสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นต่อพระศาสนาอย่างมากและบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม คือ ทำบุญชียรายรับจ่าย รายงานผลบริหารงบประมาณประจำปี ให้ตรงตามกำหนด กำหนดเบิกจ่ายนิเทศภัยที่แน่นอน การสนับสนุนงบประมาณจากชุมชน จัดสรรงบประมาณแก่บุคลากรให้เพียงพอ

๒) ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม

ต้นทุน (Input) มีแผนพัฒนาในการคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพใหม่ ๆ เข้ามาอย่างชัดเจน มีการฝึกอบรมทุกปี มีการสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้

การบริหาร (Process) เปิดหลักสูตรเฉพาะการสอนศีลธรรม จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ สำรวจความต้องการการสอนศีลธรรม ฝึกอบรมประจำปี

ผลผลิต (Output) การสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมือง ๒๓๑ รูป/คน การสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอรวัชบุรี ๘๑ รูป/คน การสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอจตุรพักตรพิมาน ๘๐ รูป/คน การสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอศรีสมเด็จ ๘๗ รูป/คน การสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอทุ่งเขาหลวง ๘๕ รูป/คน การสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเชียงขวัญ ๘๖ รูป/คน

ผลลัพธ์ (Outcome) มีการสอนศีลธรรมที่มีความรู้ความสามารถ มีการสอนศีลธรรมมากขึ้น มีการเรียนการสอนที่ส่งเสริมอัตลักษณ์วิถีพุทธ บริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคมทำนุบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม และบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมคือมีวิธีการพัฒนา มีวิธีจัดการเรียนการสอน มีการเขียนแผนการเรียนการสอน พัฒนโครงการต่อเนื่อง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความพอใจในผลงานบริการวิชาการงานพระพุทธศาสนา รู้จุดอ่อน จุดแข็งโครงการ ใฝ่แสวงหาความรู้ มุ่งมั่นต่อหน้าที่ที่เสียสละตนเองต่องานพระพุทธศาสนา ปฏิบัติหน้าที่เต็มความรู้ความสามารถ สรรหาบุคลากรรุ่นใหม่เป็นอยู่อย่างเรียบง่ายสร้างความสัมพันธ์ด้วยเมตตาความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชุมชนหรือสาธารณะชนคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพ

๓) ด้านการติดตามประเมินผล

ต้นทุน (Input) ฝึกอบรมถวายความรู้ สัมมนาเชิงปฏิบัติการ จัดทำเอกสาร แนะนำติดตามแผนงานในการใช้คัดเลือกบุคลากร

การบริหาร (Process) ติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณ ติดตามประเมินผล ด้านการจัดการเรียนการสอน มีการประเมินผลความพึงพอใจของการสอนศีลธรรม มีการกำหนดเวลาการประเมินผลให้การสอนศีลธรรมนำไปใช้อย่างมีระบบและรวดเร็ว

ผลผลิต (Output) มีเจ้าหน้าที่ให้บริการ มีศูนย์อำนวยการที่ติดต่อสะดวก มีผู้ประสานงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด สอนตรงเวลา ส่งรายงานตรงเวลา และมีการสอบวัดผลความรู้การเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้เกิดมาตรฐานการศึกษา

ผลลัพธ์ (Outcome) มีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม การบริหารจัดการเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลและบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมคือ ฝึกอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการ จัดทำเอกสารแนะนำ สำนวความพร้อมและส่วนขาดของโครงการ นำผลมาปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมต่อยอดผลงานเป็นแผนงานระยะยาว พร้อมรับปรับปรุงแก้ไขตนเอง ยินดีรับฟังปฏิบัติตามข้อเสนอแนะติดตามประเมิน งบประมาณอย่างน้อยปีละครั้ง กำหนดระยะเวลาในการติดตามประเมินผลทุกปี การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมิน การให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ในการบริหารโครงการ ให้สถานศึกษาได้ทำการประเมินผลโครงการ

๔.๓ ผลจากการนำเสนอข้อที่ ๓ เพื่อนำเสนอกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

๔.๓.๑ กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณ

ผลการนำเสนอ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

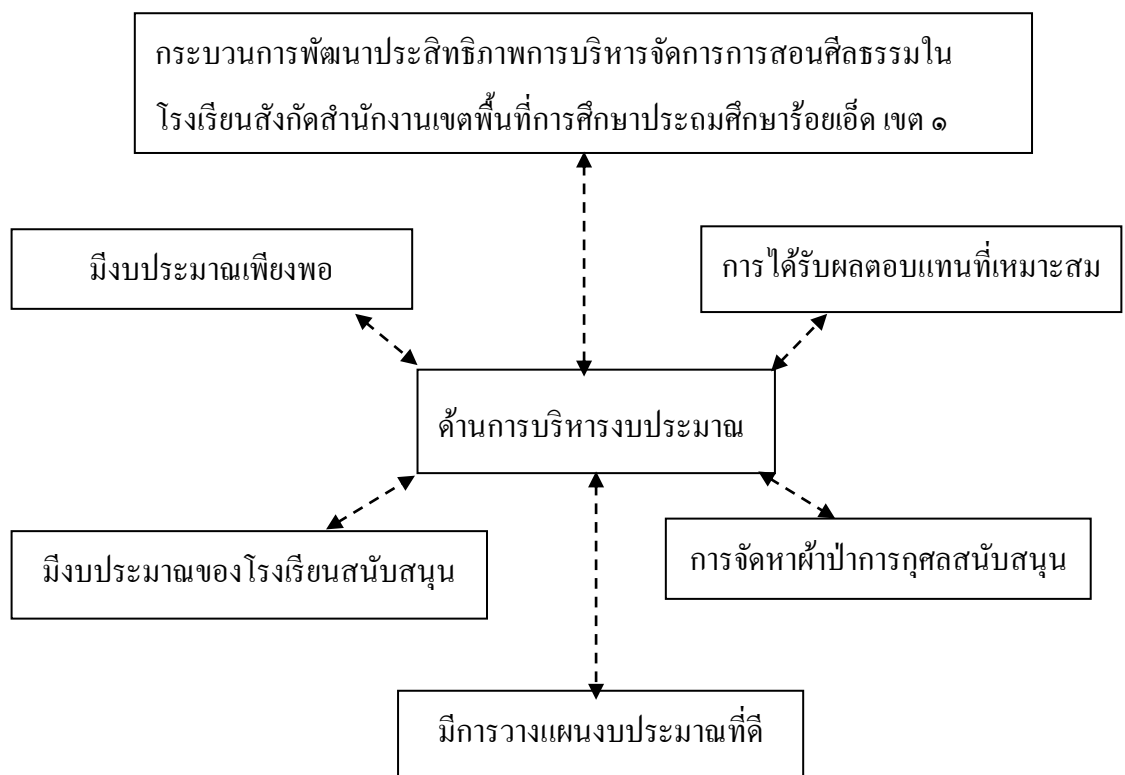
๑) กำหนดทิศทางของการสอนศีลธรรมและหาทุนมาช่วยโรงเรียนเรียน เช่น ห้องจริยธรรม ห้องคุณธรรม โดยมีโรงเรียนให้การสนับสนุน จัดหาผ้าป่าการกุศลและแจกทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่สอบผ่านธรรมศึกษาของการสอนศีลธรรมภายในโรงเรียน จัดทำการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายโครงการตามสถานภาพความเป็นจริงเพื่อกำหนดงบประมาณที่เหมาะสมกับค่าครองชีพในแต่ละบริบทของสถานศึกษาที่ส่งพระเข้าไปปฏิบัติงาน ควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมพัฒนาการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาต้องวางแผนโครงการระยะยาวและจัดสรรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๒) การบริหารจัดการงบประมาณสถานศึกษาควรมีการวางแผน นโยบาย แผนผังการบริหารจัดการโครงการที่ชัดเจน เป็นระบบและต่อเนื่องเป็นรูปธรรม การบริหารจัดการทุกระดับ

จะต้องใช้ความรู้ความสามารถซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องยกระดับการบริหารเพื่อสร้างความมั่นใจ ความน่าเชื่อถือ และความสำคัญของโครงการให้แก่รัฐบาลที่จะให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอและมีความต่อเนื่องมีหลักความโปร่งใสโดยมีกระบวนการบริหารอย่างตรงไปตรงมา สามารถชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัยและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและตรวจสอบได้

๓) ต้องบริหารจัดการด้านงบประมาณเต็มรูปแบบให้มีความชัดเจน และลดการใช้จ่าย เน้นประหยัด โดยกำหนดมาตรฐาน และขั้นตอนการทำงานของการสอนศิลปะ ตั้งแต่แรกเริ่ม จนจบภารกิจ ให้มีการรับรู้ ยอมรับ และสนับสนุนงบประมาณเป็นอย่างดี มีงบประมาณเพียงพอต่อการบริหารจัดการการสอนศิลปะเพื่อเป็นทุนในการปฏิบัติการและกิจกรรมต่างๆ ภายในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การถวายนิเทศการการสอนศิลปะต้องให้มีความเหมาะสมมีงบประมาณในการสร้างสื่อการเรียนการสอน เช่น หนังสือเรียน ตำราเรียน คู่มือครู สมุด ดินสอ ปากกา กระดาษ กระดานเขียน โปรเจคเตอร์ช่วยสอน คอมพิวเตอร์ สื่อการสอน เป็นต้น

สรุป กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณ เป็นแนวทางได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔. ๑ กระบวนการด้านการบริหารงบประมาณ

ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

๔.๓.๒ กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม

ผลการนำเสนอ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

๑) การพัฒนาประสิทธิภาพการสอนศีลธรรมให้มีความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงาน โดยมุ่งเน้นให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการสร้างสังคมไทยสู่ความเป็นสังคมวิถีพุทธ การจัดทำงานวิจัยเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ในการพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

๒) การจัดทำระบบการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพสำหรับใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ การสอนศีลธรรมเป็นการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับชั้นการศึกษา "มีระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพโดยเฉพาะการบริหารทรัพยากรบุคลากรของการสอนศีลธรรมในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ มีการฝึกอบรมบุคลากรในโครงการสอนศีลธรรมให้มีคุณภาพ เช่น มีความรู้ด้านกระบวนการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนเป็นต้น หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องติดตามให้การสนับสนุนกระบวนการขั้นตอนในการผลิตสื่อ โดยการให้แก่นำหรือศึกษานิเทศก์ได้คอยช่วยเหลือการสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง

๓) มีการจัดสรรและสรรหาบุคลากรที่มีคุณภาพเข้ามาปฏิบัติงานเพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน การสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องมีการจัดสรร และพัฒนาด้านบุคลากรของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การเลื่อนขั้น การพัฒนาบุคลากร เลื่อนตำแหน่ง การส่งเสริมขวัญและกำลังใจ สวัสดิการ การเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นต้น เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะสมกับงานสำหรับทำให้การดำเนินงานเกิดมีประสิทธิภาพการสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการแบ่งส่วนงาน การจัดสรรงานตำแหน่งต่าง ๆ และกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ เป็นการวางแผนการจัดโครงสร้างการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

๔) จัดประชุมสัมมนาให้ความรู้การสอนศีลธรรมเพื่อการเข้าถึงข้อมูลในการศึกษา เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตของโรงเรียน การค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้หรือห้องสมุดที่มีอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ฯลฯ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในความรับผิดชอบเพื่อจัดอบรมให้ความรู้ในการเข้าถึงแหล่งศึกษาเพิ่มเติม การประชุมชี้แจงแนวทางในการปฏิบัติและอื่นๆ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน

การดำเนินการ หรือเข้าไปค้นคว้าหาแหล่งข้อมูลในห้องสมุดต่าง ๆ ประสานไปยังโรงเรียนแกนนำที่เป็นโรงเรียนวิถิพุทธ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ เช่น การถ่ายเอกสาร การถ่ายภาพ การขอยืม เป็นต้น ต้องมีการติดตามและนิเทศการจัดการเรียนการสอนศิลปะอย่างสม่ำเสมอ ให้มีการอบรม การสอนศิลปะในด้านการจัดทำแผนการสอน โดยการเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำจัดทำเอกสารเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการสอนของแต่ละช่วงชั้นตามความเหมาะสม กำหนดให้การสอนศิลปะได้ส่งแผนการสอนไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อประเมินแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และสภาพปัญหาแต่ละรูป/คน

๕) การสอนศิลปะในโรงเรียนมีเปิดศูนย์ให้ความรู้ในแต่ละจังหวัดให้การสอนศิลปะเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร จัดทำหลักสูตรแบบย่อ ๆ เพื่อให้ง่ายต่อการเรียนการสอนจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ สร้างความรู้ความเข้าใจให้การสอนศิลปะ จัดประชุมเพื่อศึกษาหลักสูตรแนวทางการปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักสูตร ใ้หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดประชุมชี้แจงหลักสูตรร่วมกัน

สรุป กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการพัฒนาการสอนศิลปะ เป็นแนวทางได้ดังนี้

๔.๓.๓ กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการติดตามประเมินผล

ผลการศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

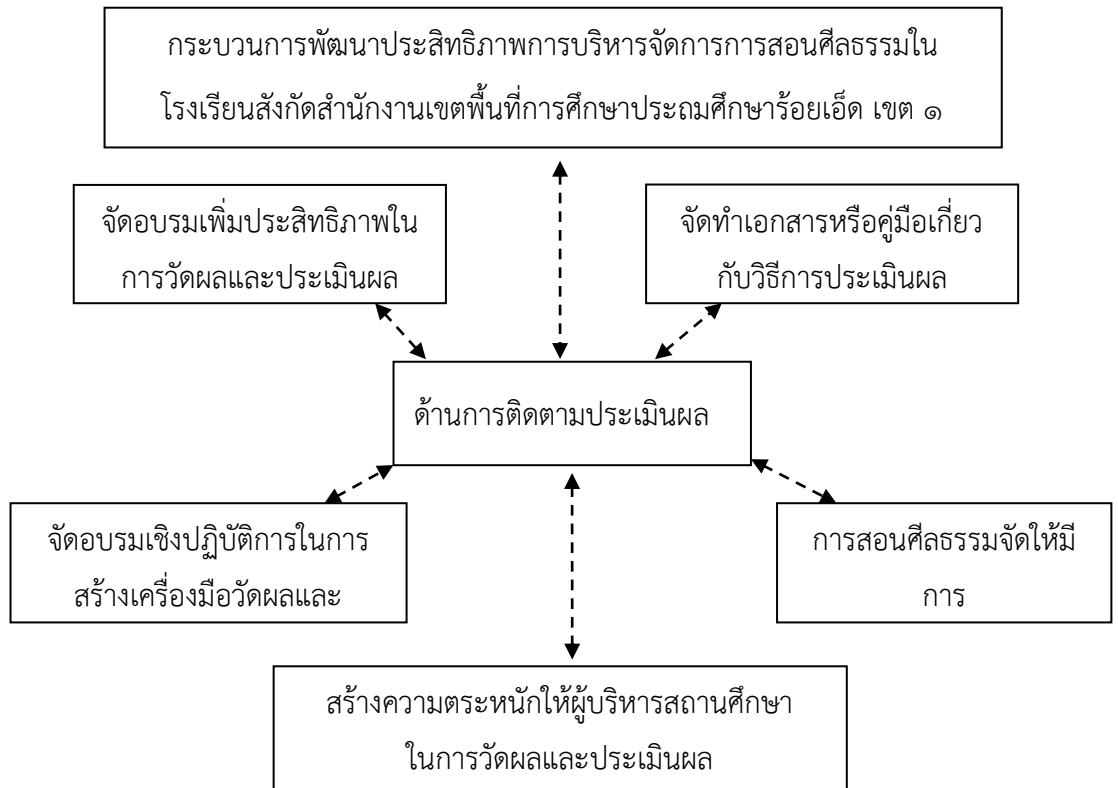
๑) จัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดผล และประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานเพิ่มให้แก่ การสอนศิลปะ เชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำในด้านทักษะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้การสอนศิลปะในด้านการวัดผลและประเมินผลจากแฟ้มงานสะสม ให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ฯ หรือศูนย์เครือข่ายประจำอำเภอได้ติดตามและแนะนำเพื่อเพิ่มทักษะและประสิทธิภาพการสอน" จัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานให้แก่การสอนศิลปะโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ให้การสอนศิลปะใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้การสอนศิลปะประเมินความรู้ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมงาน โดยอาศัยความร่วมมือจากตัวผู้เรียน ครูในโรงเรียน การสอนศิลปะและพ่อแม่ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย

๒) ให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ฯ ของแต่ละโรงเรียนประสานงานกับครูสอนศิลปะในการประเมินผล เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน มีการแข่งขันผลงานที่โดดเด่นที่การสอนศิลปะได้จัดขึ้นของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อสร้างแรงจูงใจให้การ

สอนศีลธรรมรูปอื่น ๆ ได้เห็นแนวทางและวิธีปฏิบัติ สร้างความตระหนักให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่การสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติงานได้เปิดโอกาสให้การสอนศีลธรรมได้นำผลการวัดผลและประเมินผลมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเด็กให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นและต่อเนื่อง การสอนศีลธรรมต้องประสานกับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ฯ ในเรื่องของการวัดผลและประเมินผล เพื่อได้ทราบจุดอ่อนจุดแข็งในการเรียนการสอนของแต่ละแห่ง เพื่อนำผลเหล่านั้นมาปรับปรุงให้เกิดประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเอง และประเมินผลมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเหตุการณ์และเกิดประโยชน์ต่อการศึกษา บันทึกผลการวัดผลและประเมินผล ทั้งพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนทั้งในเวลาเรียนและเวลาประเมินผลจริง ๆ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา นำไปสู่การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนในอนาคต ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา

๓) การสอนศีลธรรมต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผล ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวิจฉัย เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ ต้องประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปีหรือรายภาค จัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลเพิ่มให้แก่การสอนศีลธรรม เชิญผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรมาให้ความแนะนำในด้านทักษะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้การสอนศีลธรรมในด้านการสร้างเครื่องมือวัดผล และประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ จัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ให้แก่การสอนศีลธรรมโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้หน่วยงานที่รับผิดชอบได้ประสานงานกับครูพี่เลี้ยงของแต่ละโรงเรียนที่การสอนศีลธรรมได้เข้าไปปฏิบัติงาน เพื่อจะได้ติดตามและแนะนำเพิ่มเติมในกระบวนการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้การสอนศีลธรรมศึกษาหาวิธีการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ที่ใกล้เคียง เช่น ห้องสมุดอินเทอร์เน็ต ฯ

สรุป การบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการติดตามประเมินผลเป็นแนวทางได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔. ๒ กระบวนการด้านการติดตามประเมินผล

ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

๔.๓.๔ สรุปวิเคราะห์การนำเสนอกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

จากผลการวิเคราะห์การนำเสนอกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ที่ค้นพบจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Intenview) ทั้ง ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านการบริหารงบประมาณ ๒) ด้านการพัฒนาการสอนศิลปกรรม ๓) ด้านการติดตามประเมินผลของผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (KeyInformants) ได้ให้ข้อคิดเห็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ผู้วิจัยจึงขอสรุปวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ เชื่อมโยงประกอบเข้ากับ

แนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมจากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด นำไปสู่กระบวนการการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ทั้ง ๓ ด้าน คือ

๑) ประสิทธิภาพด้านการบริหารงบประมาณ

จัดทำการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายการสอนตามสถานภาพความเป็นจริงเพื่อกำหนด งบประมาณที่เหมาะสมกับค่าครองชีพในแต่ละบริบทของสถานศึกษาที่ส่งพระเข้าไปปฏิบัติงาน ต้องมีการสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การบริหารจัดการ การสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ควรวางแผนการสอนระยะยาวและจัดสรรให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณการสอนควรมีการวางแผน นโยบาย แผนผังการบริหาร จัดการโครงการที่ชัดเจน เป็นระบบและต่อเนื่องเป็นรูปธรรม การบริหารจัดการทุกระดับจะต้องใช้ ความรู้ความสามารถซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องยกระดับการบริหารเพื่อสร้างความมั่นใจ ความ น่าเชื่อถือ และความสำคัญของการสอนให้แก่รัฐบาลที่จะให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ และมีความต่อเนื่องต้องบริหารจัดการด้านงบประมาณเต็มรูปแบบให้มีความชัดเจน และลดการใช้จ่าย เน้นประหยัด โดยกำหนดมาตรฐานและขั้นตอนการทำงานของการสอนศีลธรรม ตั้งแต่แรกเริ่ม จนจบ การกิจ ให้มีการรับรู้ ยอมรับ และสนับสนุนงบประมาณเป็นอย่างดี

๒) ประสิทธิภาพด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม

คัดเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมในแต่ละระดับชั้นมาสอนนักเรียน ปรับปรุงหลักสูตร ใหม่ให้กระชับกว่านี้ ไม่เน้นปริมาณ เน้นทำได้ ทำเป็นและเกิดประโยชน์ในการเรียน มีการประยุกต์ เนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น สอนบูรณาการเนื้อหาเพื่อให้ทันตามเวลา และหลักสูตรจัดทำใบงานเพิ่มเติมให้นักเรียนได้ทำ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับแผนการสอนและทัน ต่อเวลา

การสอนศีลธรรมเตรียมการสอนและวางแผนการสอนให้รัดกุม โดยมีการทดสอบก่อน ระยะเวลาของแต่ละคาบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด เนื้อหาของหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ถ้าสมัยไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันมีแนวทางการพัฒนาการสอนศีลธรรมคือ มีการจัดเสวนาระหว่าง การสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในส่วนที่เห็นว่าไม่ตรงถ้าสมัยหรือไม่สอดคล้อง ประยุกต์เนื้อหาการใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน นำเนื้อหาในหลักสูตรบูรณาการกับสภาพปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และไม่เบื่อหน่าย

มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การพานักเรียนเข้ามาศึกษาเยี่ยมชมที่จริง หรือ การศึกษาความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนแต่ละที่ ร่วมกัน เพื่อพิจารณาถึงจุดอ่อน จุดแข็ง และความต้องการของโรงเรียน และวิเคราะห์หลักการ

จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำมาเสนอให้ผู้ที่มีส่วนในการจัดทำหลักสูตรได้ พิจารณาวางแผน และปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมต่อไป ให้การสอนศีลธรรมนำหลักสูตรวิชา พระพุทธศาสนาไปจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

เปิดศูนย์ให้ความรู้ในแต่ละจังหวัดให้มีการสอนศีลธรรมเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร จัดทำหลักสูตรระยะสั้น เพื่อให้ง่ายต่อการจัดการเรียนรู้ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ สร้างความรู้ความเข้าใจ ให้กับการสอนศีลธรรม จัดประชุมเพื่อศึกษาหลักสูตรแนวทางในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักสูตร ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดประชุมชี้แจงหลักสูตรร่วมกัน ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อคำถามที่ว่าทำไมการสอนศีลธรรมถึงไม่เข้าใจหลักสูตรวิชา พระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ค้นหาแนวทางแก้ไข ให้หัวหน้าสาระการเรียนรู้ฯ คอยแนะนำกระบวนการ โครงสร้างหลักสูตร เพื่อให้การสอนศีลธรรมมีความเข้าใจในโครงสร้างหลักสูตรมากยิ่งขึ้น ให้การสอน ศีลธรรมเตรียมการสอนให้มากขึ้นและศึกษาโครงสร้างหลักสูตรเพิ่มเติม

ต้องมีการติดตามและนิเทศการจัดการเรียนการสอนของการสอนศีลธรรมอย่างสม่ำเสมอ ให้มีการอบรมการสอนศีลธรรมในด้านการจัดทำแผนการสอน โดยการเชิญวิทยากรหรือ ผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำ จัดทำเอกสารเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของแต่ละช่วงชั้นตามความเหมาะสม กำหนดให้การสอนศีลธรรมได้ส่งแผนการสอนไปยังหน่วยงานที่ รับผิดชอบ นำนักเรียนเข้าไปใช้ห้องที่วัดหรือศาลา ศิษษาธรรมะนอกสถานที่ ก่อนที่จะมีการวางแผน ใช้และหาห้องให้เพียงพอ เน้นคุณภาพการสอนเพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น

ประชุมสัมมนาการสอนศีลธรรมเพื่อการเข้าถึงข้อมูลในการศึกษา เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต ของโรงเรียน การค้นคว้าจากแหล่งห้องสมุดที่มีอยู่ในบริเวณใกล้เคียง การประชุมชี้แจงแนวทางในการ ปฏิบัติและอื่น ๆ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ หรือเข้าไปค้นคว้าหาข้อมูลใน ห้องสมุดใหญ่ ประสานไปยังโรงเรียนแกนนำที่เป็นโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ เช่น การถ่ายเอกสาร การถ่ายภาพ การขอยืม เป็นต้น

ให้การสอนศีลธรรมติดต่อประสานงานกับกลุ่มเครือข่ายที่มีข้อมูลในการศึกษาด้วยตนเอง พื้นฐานความรู้ของนักเรียน คือ จัดหาผู้ที่มีความรู้และสนใจในวิชาพระพุทธศาสนา มาเสวนาจัด กิจกรรมการเรียนการสอน จัดกิจกรรมประยุกต์เสริมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แบ่งห้องเพื่อ แยกระดับนักเรียน เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การเรียนการสอน สอนเน้นเป็นกลุ่ม เน้นการบูรณาการ ให้เหมาะสมกับผู้เรียน

จัดประชุมอบรมความรู้ด้านกระบวนการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้แก่การสอนศีลธรรม หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องติดตามให้การสนับสนุนกระบวนการขั้นตอนในการผลิตสื่อ โดยการให้แกน นำหรือศึกษานิเทศก์ได้คอยช่วยเหลือพระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง ติดต่อประสานงานกับแกนนำ

การสอนศิลปะของแต่ละอำเภอหรือศึกษานิเทศก์ของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อติดตามและคอยดูแลในส่วนที่ขาดเหลือ

๓) ประสิทธิภาพด้านการติดตามประเมินผล

ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดผล และประเมินผล จากแฟ้มสะสมงานเพิ่มให้แก่ครูสอนศิลปะ วิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำในด้านทักษะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้การสอนศิลปะในด้านการวัดผลและประเมินผลจากแฟ้มงานสะสมให้ครูที่เลี้ยงหรือแกนนำประจำอำเภอได้ติดตาม และแนะนำเพื่อเพิ่มทักษะและประสิทธิภาพการสอน จัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานให้แก่ครูสอนศิลปะในโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ให้การสอนศิลปะใช้วิธีการที่หลากหลายการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาวะการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้สามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควบคุมไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้การสอนศิลปะประเมินความรู้ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมงานโดยอาศัยความร่วมมือจากตัวผู้เรียน ครูในโรงเรียน การสอนศิลปะและพ่อแม่ผู้ปกครองจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ให้ครูที่เลี้ยงของแต่ละโรงเรียนประสานงานกับการสอนศิลปะในการประเมินผล เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน มีการแข่งขันผลงานที่โดดเด่นที่การสอนศิลปะได้จัดขึ้นของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ครูสอนศิลปะรูป/คน อื่น ๆ ได้เห็นแนวทางและวิธีปฏิบัติ

สร้างความตระหนักให้ผู้บริหารสถานศึกษาและการสอนศิลปะเข้าไปปฏิบัติงาน

ได้เปิดโอกาสให้ครูสอนศิลปะได้นำผลการวัดผลและประเมินผลมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเด็กให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นและต่อเนื่อง การสอนศิลปะต้องประสานกับครูที่เลี้ยงในเรื่องของการวัดผลและประเมินผล เพื่อได้ทราบจุดอ่อน จุดแข็งในการเรียนการสอนของแต่ละแห่ง เพื่อนำผลเหล่านั้นมาปรับปรุงให้เกิดประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเอง การสอนศิลปะต้องดำเนินการสอนอย่างจริงจังและจริงจัง และเสียสละในการสอนเพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้บริหาร ครูและนักเรียนมองเห็นถึงคุณค่าและพร้อมที่จะเปิดโอกาสให้การสอนศิลปะได้นำผลการวัดผลและประเมินผลมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเหตุการณ์และเกิดประโยชน์ต่อการศึกษาบันทึกผลการวัดผลและประเมินผล ทั้งพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนทั้งในเวลาเรียนและเวลาประเมินผลจริง ๆ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา นำไปสู่การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนในอนาคต ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา

การสอนศิลปะต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผล ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวิจักษ์เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปีหรือรายภาค

ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการสร้างเครื่องมือวัดผล และ ประเมินผลเพิ่มให้แก่การสอนศีลธรรม เชิญผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรมาให้คำแนะนำในด้านทักษะเพื่อ สร้างความรู้ความเข้าใจให้การสอนศีลธรรมในด้านการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ จัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการสร้างเครื่องมือวัดผลและ ประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ให้แก่การสอนศีลธรรมโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางใน การปฏิบัติงาน ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบได้ประสานงานกับครูพี่เลี้ยงของแต่ละโรงเรียนที่ครูสอน ศีลธรรมได้เข้าไปปฏิบัติงาน เพื่อจะได้ติดตามและแนะนำเพิ่มเติมในกระบวนการสร้างเครื่องมือวัดผล และประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้ครูสอนศีลธรรมศึกษาหาวิธีการสร้าง เครื่องมือวัดผลและประเมินผลเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ที่ใกล้เคียง เช่น ห้องสมุดอินเทอร์เน็ต ฯ

๔) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๒๓๑ คน จำแนกตาม เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, ประสบการณ์ในการสอน, ประเภท/ตำแหน่ง แสดงด้วย ความถี่และร้อยละ มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๓ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๓ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n=๒๓๑)

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
บรรพชิต	๓๘	๑๖.๔๕
ชาย	๘๘	๓๘.๑๐
หญิง	๑๐๕	๔๕.๔๕
อายุ		
ไม่เกิน ๓๐ ปี	๒๔	๑๐.๓๙
๓๑-๔๐ ปี	๗๙	๓๔.๒๐
ตั้งแต่ ๔๑ ปีขึ้นไป	๑๒๘	๕๕.๔๑

ตารางที่ ๔.๓ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)

(n=๒๓๑)

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	๑๖๒	๗๐.๑๓
ปริญญาตรีขึ้นไป	๖๙	๒๙.๘๗
ประสบการณ์ในการสอน		
ต่ำกว่า ๑๐ ปี	๑๐๔	๔๕.๐๓
๑๐ ปีขึ้นไป	๑๒๗	๕๔.๙๗
ประเภท/ตำแหน่ง		
พระสอนศีลธรรม	๓๘	๑๖.๔๕
ผู้บริหารสถานศึกษา	๑๙	๘.๒๒
ครูสอนศีลธรรม	๑๗๔	๗๕.๓๓
รวม	๒๓๑	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เรื่อง " ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ " จำแนกได้ดังนี้

๑) เพศ จากการศึกษพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน ๑๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๔๕ รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน ๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๑๐ และสุดท้ายเป็นบรรพชิต จำนวน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔๕ ตามลำดับ

๒) อายุ จากการศึกษพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ ๔๑ ปีขึ้นไป จำนวน

๑๒๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๔๑ รองลงมามีอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๗๙ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๒๐ และสุดท้ายมีอายุไม่เกิน ๓๐ ปี จำนวน ๒๔ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓๙ ตามลำดับ

๓) ระดับการศึกษา จากการศึกษพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๖๒ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๑๓ ที่เหลือจบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน ๖๙ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๘๗ ตามลำดับ

๔) ประสบการณ์ในการสอน จากการศึกษพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มี

ประสบการณ์ในการสอน ๑๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๒๗ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๙๗ ที่เหลือมีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า ๑๐ ปี จำนวน ๑๐๔ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๐๓ ตามลำดับ

๕) ประเภท/ตำแหน่ง จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประเภท/ตำแหน่ง ครูสอนศีลธรรม จำนวน ๑๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๓๓ รองลงมาประเภท/ตำแหน่งพระสอนศีลธรรม จำนวน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔๕ ที่เหลือประเภท/ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๒๒ ตามลำดับ

๒) ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ ๔.๔ - ๔.๗ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๔ ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ โดยภาพรวมและรายด้าน

(n=๒๕๑)			
ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการบริหารงานงบประมาณ	๔.๐๘	๐.๔๖	มาก
ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม	๔.๑๑	๐.๔๖	มาก
ด้านการติดตามประเมินผล	๔.๑๒	๐.๔๖	มาก
รวมทั้งหมด	๔.๑๐	๐.๔๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๐$, S.D. = ๐.๔๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก และเรียงลำดับค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการติดตามประเมินผล ($\bar{X} = ๔.๑๒$, S.D. = ๐.๔๖) ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม ($\bar{X} = ๔.๑๑$, S.D. = ๐.๔๖) ด้านการบริหารงานงบประมาณ ($\bar{X} = ๔.๐๘$, S.D. = ๐.๔๖) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณ โดยภาพรวม และรายข้อ

(n=๒๕๑)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใช้งบประมาณจัดประชุมเพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ทราบวัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติที่มีผลต่อการดำเนินงานของการสอนศีลธรรม	๔.๑๖	๐.๗๗	มาก
๒. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีกระบวนการในการบริหารจัดการงบประมาณอย่างโปร่งใส	๓.๙๗	๐.๘๑	มาก
๓. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใช้งบประมาณจัดประชุมเพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ทราบวัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติที่มีผลต่อการดำเนินงานของการสอนศีลธรรม	๔.๑๖	๐.๗๗	มาก
๔. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีกระบวนการในการบริหารจัดการงบประมาณอย่างโปร่งใส	๓.๙๗	๐.๘๑	มาก
๕. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีการจัดซื้อจัดจ้างค่าวัสดุอุปกรณ์เป็นไปอย่างเหมาะสม	๔.๑๒	๐.๘๖	มาก
๖. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมจัดสรรงบประมาณทำสื่อการสอนและเทคโนโลยีสมัยใหม่	๔.๐๖	๐.๘๘	มาก
๗. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีการบริหารจัดการนิตยภัตรถูกต้องและตรงตามเวลาทุกๆเดือน	๔.๐๖	๐.๙๑	มาก
๘. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีแผนการบริหารจัดการงบประมาณประจำปีอย่างมีมาตรฐานที่พึงประสงค์	๔.๑๒	๐.๘๗	มาก
๙. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีความรวดเร็วในการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายทั่วไปอย่างเป็นระบบ	๔.๑๐	๐.๘๖	มาก

ตารางที่ ๔.๕ ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณ โดยภาพรวม และรายข้อ (ต่อ)

(n=๒๕๑)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑๐. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมการสอนศีลธรรมในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยีให้มีความชำนาญในการปฏิบัติงาน	๔.๐๕	๐.๘๗	มาก
๑๑. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีผลการทำงานที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับงบประมาณ	๔.๑๖	๐.๘๕	มาก
๑๒. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีการบริหารงบประมาณในสร้างประโยชน์ต่อสังคมเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ	๔.๐๘	๐.๘๙	มาก
๑๓. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใช้งบประมาณในการสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นต่อพระศาสนาอย่างมาก	๓.๙๖	๐.๘๕	มาก
๑๔. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีการกำหนดเวลาในการใช้จ่ายงบประมาณอย่างชัดเจน ทันท่วงเวลาตามต้นการบริหารงบประมาณ	๔.๑๔	๐.๘๘	มาก
รวมด้านการบริหารงบประมาณ	๔.๐๘	๐.๘๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๘$, S.D. = ๐.๘๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือข้อ การสอนศีลธรรมมีผลการทำงานที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับงบประมาณ ($\bar{X} = ๔.๑๖$, S.D. = ๐.๘๕) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ ๓๓. โครงการพระสอนศีลธรรมใช้งบประมาณในการสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นต่อพระศาสนาอย่างมาก ($\bar{X} = ๓.๙๖$, S.D. = ๐.๘๕)

ตารางที่ ๔.๖ ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม โดยภาพรวมและรายข้อ

(n=๒๕๑)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมจัดสัมมนาในเรื่องเทคนิคการสอนแก่ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๔.๐๘	๐.๘๕	มาก
๒. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมสนับสนุนส่งเสริมในการฝึกอบรมการสอนศีลธรรมในเรื่องการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้	๔.๒๗	๐.๗๙	มาก
๓. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมสนับสนุนส่งเสริมในการจัดสัมมนาในเรื่องเทคนิคการใช้วัสดุ อุปกรณ์แก่การสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๔.๐๔	๐.๘๒	มาก
๔. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมสนับสนุนส่งเสริมทักษะความรู้ในเรื่องการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่แก่การสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๔.๑๗	๐.๘๔	มาก
๕. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมส่งเสริมให้การสอนศีลธรรมมีความรู้ในเรื่องการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง	๔.๑๕	๐.๘๕	มาก
๖. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมส่งเสริมการพัฒนาครูสอนศีลธรรมในแต่ละปีให้ได้มาตรฐานที่พึงประสงค์	๔.๒๒	๐.๘๒	มาก
๗. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีการส่งเสริมฝึกอบรมพัฒนาวิสัยทัศน์การสอนศีลธรรมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของ	๔.๑๖	๐.๘๒	มาก
๘. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมจัดการอบรมแก่ครูสอนศีลธรรมให้ตระหนักในบุคลิกภาพของสมณะในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยี	๔.๐๐	๐.๗๘	มาก
๙. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีแผนพัฒนาในการคัดเลือกบุคคลากรที่มีคุณภาพใหม่ ๆ เข้ามาอย่างชัดเจน	๔.๐๕	๐.๘๕	มาก
๑๐. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีการให้ความรู้การบูรณาการหลักธรรมแก่ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม	๔.๐๘	๐.๘๑	มาก

ตารางที่ ๔.๖ ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม (ต่อ)

(n=๒๕๑)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑๑. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมทำความพึงพอใจให้เกิดกับผู้เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๔.๐๙	๐.๗๙	มาก
๑๒. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีการพัฒนาแผนการสอนแก่ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้ทันเวลาของการศึกษาของนักเรียน	๔.๐๗	๐.๘๒	มาก
รวมด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม	๔.๑๑	๐.๔๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรมโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๓$, S.D. = ๐.๔๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ ๑๑. การสอนศีลธรรมสนับสนุนส่งเสริมในการฝึกอบรมการสอนศีลธรรมในเรื่องการเขียนแผนการสอน ($\bar{X} = ๔.๒๗$, S.D. = ๐.๘๐) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ ๑๒. การสอนศีลธรรม จัดการอบรมการสอนศีลธรรมให้ตระหนักในบุคลิกภาพของสมณะ ในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยี ($\bar{X} = ๔.๐๐$, S.D. = ๐.๗๘)

ตารางที่ ๔.๗ ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการติดตามประเมินผล โดยภาพรวมและรายข้อ

(n=๒๕๑)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการติดตามประเมินผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีการแนะนำให้ครูสอนศีลธรรม ไปประเมินผลการใช้จ่ายของแต่ละปีที่ปฏิบัติงาน	๔.๑๔	๐.๘๖	มาก
๒. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีการติดตามประเมินผลการใช้งบประมาณให้คุ้มค่าที่สุด	๔.๑๒	๐.๘๕	มาก
๓. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีการติดตามประเมินผลค่าใช้จ่ายในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์และสื่อของการสอนศีลธรรม	๔.๐๘	๐.๘๖	มาก
๔. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีการติดตามประเมินผลความรู้ทักษะความสามารถในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยี โดยเน้นความคุ้มค่าและประหยัด	๔.๑๕	๐.๘๖	มาก
๕. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีการจัดให้ความรู้ที่ถูกต้องในวิธีดำเนินการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการสอบวัดผลการเรียนรู้	๔.๐๘	๐.๘๖	มาก
๖. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมจัดให้มีการสอบวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้เกิดมาตรฐานการศึกษา	๔.๑๐	๐.๘๑	มาก
๗. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีการกำหนดเวลาการประเมินผลให้การสอนศีลธรรมนำไปใช้อย่างมีระบบรวดเร็ว	๔.๐๘	๐.๗๓	มาก
๘. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีการติดตามประเมินผลการสอนศีลธรรมในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่	๔.๑๕	๐.๗๑	มาก
๙. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมติดตามประเมินแผนงานในการใช้คัดเลือกบุคลากรผู้เกี่ยวข้องเพื่อคัดสรรค้บุคลากรที่มีคุณภาพ	๔.๑๔	๐.๗๓	มาก
๑๐. การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมมีการติดตามประเมินผลความรู้ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมของการสอนศีลธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม	๔.๐๘	๐.๖๘	มาก

ตารางที่ ๔.๖ ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการติดตามประเมินผล โดยภาพรวมและรายข้อ (ต่อ)

(n=๒๕๑)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการติดตามประเมินผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑๑. การบริหารจัดการการสอนศิลปะมีการติดตามประเมินผลความพึงพอใจของการสอนศิลปะ	๔.๑๕	๐.๗๓	มาก
๑๒. การบริหารจัดการการสอนศิลปะมีการติดตามประเมินผลการทำงานที่ของการสอนศิลปะให้ตรงต่อเวลา	๔.๑๔	๐.๖๖	มาก
รวมด้านการติดตามประเมินผล	๔.๑๒	๐.๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการติดตามประเมินผลโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๒$, S.D. = 0.๕๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ ๔. การสอนศิลปะมีการติดตามประเมินผลความรู้ ทักษะความสามารถในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยี โดยเน้นความคุ้มค่าและประหยัด ($\bar{X} = ๔.๑๕$, S.D.=๐.๘๖) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ ๑๐.การสอนศิลปะมีการติดตามประเมินผลความรู้ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมของการสอนศิลปะเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อสังคม ($\bar{X} = ๔.๐๘$, S.D. =๐.๖๘)

สรุปข้อค้นพบจากการวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณ

๑) สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

๑. จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน ๑๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๔๕ รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน ๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๑๐ และสุดท้ายเป็นบรรพชิต จำนวน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔๕ ตามลำดับ

๒. จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ ๔๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๒๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๔๑ รองลงมาคืออายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๗๙ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๒๐ และสุดท้ายมีอายุไม่เกิน ๓๐ ปี จำนวน ๒๔ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓๙ ตามลำดับ

๓. จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๖๒ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๑๓ ที่เหลือจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ขึ้นไป จำนวน ๖๙ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๐๐ ตามลำดับ

๔. จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอน ๑๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๒๗ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๙๗ ที่เหลือมีประสบการณ์ในการสอน ต่ำกว่า ๑๐ ปี จำนวน ๑๐๔ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๐๓ ตามลำดับ

๕. จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ส่วนใหญ่ส่วนใหญ่ประเภท/ ตำแหน่ง ครูสอนศีลธรรม จำนวน ๑๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๓๓ รองลงมาประเภท/ตำแหน่งพระ สอนศีลธรรม จำนวน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔๕ ที่เหลือประเภท/ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๒๒ ตามลำดับ

๒) ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

๑. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๓๐$, S.D.=๐.๔๒)เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก และเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการติดตามประเมินผล ($\bar{X}= ๔.๑๒$, S.D. = ๐.๕๖) ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม ($\bar{X}= ๔.๓๓$, S.D. = ๐.๕๖) ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X}= ๔.๐๘$ S.D. =๐.๔๖) ตามลำดับ

๒. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= ๔.๐๘$, S.D. = ๐.๕๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ใน ระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ ๔. การสอนศีลธรรมมีผลการทำงานที่มีคุณภาพ และ เหมาะสมกับงบประมาณ ($\bar{X}= ๔.๓๖$, S.D. = ๐.๘๕) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือข้อ ๓๓. การสอน ศีลธรรมใช้งบประมาณในการสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นต่อพระศาสนาอย่างมาก ($\bar{X}= ๓.๙๖$,S.D.= ๐.๘๕)

๓. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการพัฒนาการสอน ศีลธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= ๔.๓๓$ S.D. = ๐.๔๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุก ข้ออยู่ในระดับมากโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 6. การสอนศีลธรรมสนับสนุนส่งเสริมในการ ฝึกอบรมการสอนศีลธรรมในเรื่องการเขียนแผนการสอน ($\bar{X}= ๔.๒๗$, S.D. =๐.๘๐) ส่วนข้อที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ ๘. การสอนศีลธรรมจัดการอบรมแก่การสอนศีลธรรมให้ตระหนักในบุคลิกภาพ ของสมณะ ในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยี ($\bar{X}= ๔.๐๐$, S.D. =๐.๗๘)

๔. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการติดตามประเมินผล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๒$, S.D. = ๑.๕๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ ๔. การสอนศีลธรรมมีการติดตามประเมินผลความรู้ทักษะความสามารถในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยี โดยเน้นความคุ้มค่าและประหยัด ($\bar{X} = ๔.๓๕$, S.D. = ๐.๘๖) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ ๑๑. การสอนศีลธรรมมีการติดตามประเมินผลความรู้ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมของการสอนศีลธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม ($\bar{X} = ๔.๐๘$, S.D. = ๐.๖๘)

๓) ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

จากการศึกษาข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ที่เป็นแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ รวมถึงหลักพุทธธรรมที่ได้จากการศึกษาพระไตรปิฎก ทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) รวมถึงผลวิเคราะห์และสังเคราะห์ ได้นำไปสู่การสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามเพื่อประมวลผลทางสถิติเพื่อหาความถี่ (Frequency) ที่เป็นค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) (S และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) จากความคิดเห็นของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ๒๕๓ รูป เพื่อสรุปภาพโดยรวมของประสิทธิผลการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม และด้านการติดตามประเมินผล ได้เกิดองค์ความรู้ในแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ที่นำมาสู่กระบวนการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๖ รูป/คน

สำหรับรายนามผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนารูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ประกอบด้วย

(๑) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ชนวงค์ วุฒิกการศึกษา ปร.ด.(บริหารการศึกษา) ตำแหน่ง ประธานหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (M.Ed.) วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

(๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ วุฒิกการศึกษา ปร.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) ตำแหน่งประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

(๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สนวนมะไฟ วุฒิกการศึกษา ปร.ด. (พุทธศาสนา) ตำแหน่ง กรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

(๔) รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมยไธสง วุฒิกการศึกษา ปร.ด.(บริหารการศึกษา) ตำแหน่ง ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ

(๕) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โนตะวัน กำห่อม อาจารย์ประจำหลักสูตรสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม สาขาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยทองสุข เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

(๖) อาจารย์ ดร.สุวิมล สมไชย วุฒิกการศึกษา ปร.ด. (บริหารการศึกษา) ตำแหน่ง ประธาน คณะกรรมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๖ รูป/คนได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะออกมาเป็นการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ จนได้ข้อเสนอแนะข้อคิดเห็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ดังนี้

๑) ผลการยืนยันกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณ

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณข้างต้น พบว่า

(๑) มีงบประมาณเพียงพอ กำหนดดำเนินงานขั้นพื้นฐานมีการวางแผนงบประมาณที่ดีสำหรับปีถัดไป จัดหางบประมาณให้เพียงพอซึ่งสามารถช่วยทำให้ฝ่ายบริหารการเงินบริหารงานต่างๆ ของการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนได้ทันทั่วถึง

(๒) การได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม ทุกโรงเรียนต้องมีการสอนศิลปกรรมไปสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ ให้มีศิลปกรรมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักสูตรและต้องมีการได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม ปรับข้อที่รับผลตอบแทนที่เหมาะสมคือให้เพิ่มมากขึ้น

(๓) การจัดหาผ้าป่าการกุศลสนับสนุน ผู้บริหารการสอนศิลปกรรมในโรงเรียน มีหน้าที่ต้องตัดสินใจว่า ควรจะจัดหาเงินทุนมาจากแหล่งใดเช่นมีการจัดหาผ้าป่าการกุศลมาสนับสนุน

และจะจัดหาด้วยสัดส่วนเท่าใด จึงจะทำให้ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนทางการเงินต่ำที่สุด ในขณะที่เดียวกันก็จะต้องไม่เกิดความเสี่ยงภัยทางการเงินมากเกินไป

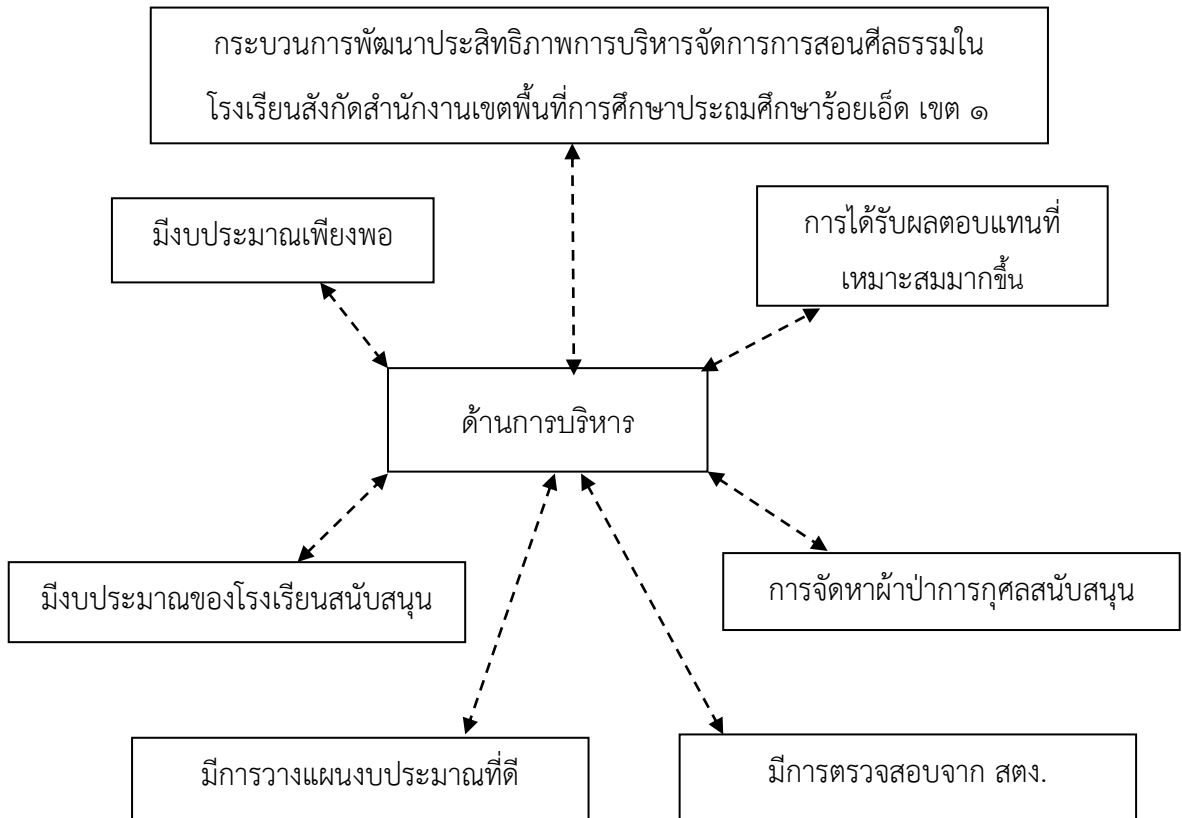
(๔) มีงบประมาณโรงเรียนสนับสนุน บางครั้งพระสอนศีลธรรมได้ทุนมาจากโรงเรียนเรียนมาสนับสนุน เช่น ลงทุนทำห้องจริยธรรม ห้องคุณธรรม จัดหาผ้าป่าการกุศลและแจกทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่สอบผ่านธรรมศึกษาเป็นต้น

(๕) มีการวางแผนงบประมาณที่ดี การบริหารจัดการงบประมาณโครงการควรมีการวางแผน นโยบาย แผนผังการบริหารจัดการโครงการที่ชัดเจน เป็นระบบและต่อเนื่องเป็นรูปธรรมการบริหารจัดการทุกระดับจะต้องใช้ความรู้ความสามารถซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องยกระดับการบริหารเพื่อสร้างความมั่นใจ ความน่าเชื่อถือ และความสำคัญของโครงการให้แก่รัฐบาลที่จะให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอและมีความต่อเนื่อง

(๖) ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ เพิ่มเติมจากเดิม คือ

(๗) มีการตรวจสอบจากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้รับงบประมาณจากภาครัฐตลอดมา จึงมีการพัฒนาระบบการบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีการตรวจสอบจากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินทุกปีเป็นเครื่องรับรอง เพื่อให้การสอนศีลธรรมในโรงเรียน บรรลุตามเป้าหมายในการบริหารการเงิน คือ มีความโปร่งใสสูงสุด" จะต้องมีการจัดการที่ดีในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงิน การผลิตสื่อการเรียนการสอน บุคลากร และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหน้าที่หนึ่งที่มีความสำคัญคือหน้าที่ทางด้านการบริหารงบประมาณนั่นเอง

สรุป ผลการยืนยันกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณเป็นแนวทางได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔. ๓ กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพด้านการบริหารงบประมาณ
ที่มา : จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

๒) ผลจากการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม

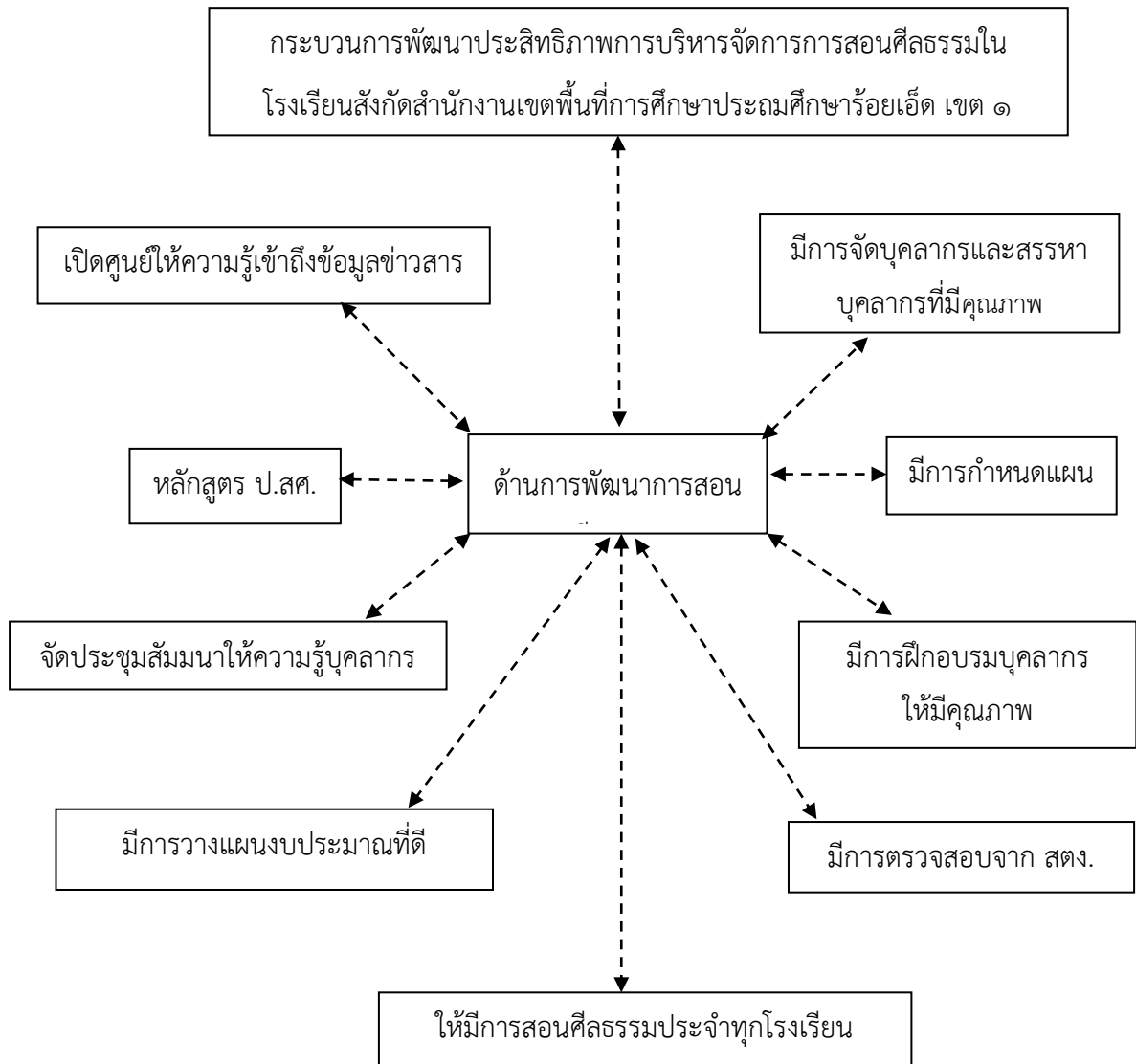
จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรมข้างต้น พบว่า เปิดศูนย์ให้ความรู้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ควรเปิดศูนย์ศึกษาเกี่ยวกับโครงการ เพื่อการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของโครงการระยะยาว มีการจัดบุคคลและสรรหาบุคลากรที่มีคุณภาพการสอน

ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ โดยการคัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการเข้าไปทำหน้าที่เป็นการสอนศีลธรรมในโรงเรียน เช่น ต้องจบนักธรรมเอก มีพรรษา 4 พรรษาขึ้นไป และเน้นบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ จัดหาบุคลากรที่ทำหน้าที่การสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้ครบตามเป้าหมาย ซึ่งกำหนดตามแผนของแต่ละปีและงบประมาณที่มี เพื่อขยายพื้นที่ให้ครบตามสถานศึกษา โดยเน้นการสอนศีลธรรมที่มีคุณภาพมีความรู้และความสามารถ มีการฝึกอบรมบุคลากรให้มีคุณภาพ การสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรได้รับการฝึกอบรมตามวาระ ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการเรียนการสอน ให้มีการสอนศีลธรรมประจำทุกโรงเรียนในเขตการศึกษา การคัดสรรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนทำหน้าที่ช่วยสอนมีน้อยเพราะว่าพระบวชน้อยลง การพัฒนาบุคลากรเริ่มจะมีปัญหาอันเนื่องมาจากสมาชิกที่จะเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุใหม่หรือพระนวกะบวชแล้วไม่อยู่นานเหมือนเมื่อก่อน การบริหารบุคคลควรเพิ่มจำนวนครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มากขึ้น เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนและสถานศึกษาจัดประชุมสัมมนาให้ความรู้บุคลากร มีการจัดประชุมและฝึกอบรมการสอนศีลธรรมให้มีความรู้ สามารถไปปฏิบัติหน้าที่ของการสอนศีลธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการประชุมร่วมกันระหว่างครูสอนศีลธรรมและผู้บริหารของโรงเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนศีลธรรมสอดคล้องและเหมาะสมกับหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ เพิ่มเติมจากเดิม คือ เปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการเพิ่มหลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นหลักสูตรเสริมสร้างให้การสอนศีลธรรมมีทักษะ สามารถนำไปปรับใช้การสอนในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

มีการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ศีลธรรมในโรงเรียนและหลักสูตรให้สอดคล้องกัน ควรจัดให้มีการประชุมร่วมกันของทั้งสองฝ่ายกับสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้และเป้าหมายของโรงเรียนให้นักเรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถ ควรมีการเขียนแผนการเรียนการสอน แผนความต้องการ กำหนดแผนการให้ได้มาของจำนวนครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน และกำหนดแผนการใช้ครูในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้เพียงพอต่อนักเรียน แผนการพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของบุคลากรที่จะปฏิบัติงานในการสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

สรุป ผลจากการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการพัฒนาการสอนศิลปกรรมเป็นแนวทางได้ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔. ๔ กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพด้านการสอนศิลปกรรม
ที่มา : จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

**๓) ผลการยืนยันกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน
ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการ
ติดตามประเมินผล**

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันกระบวนการพัฒนาในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการติดตามประเมินผลข้างต้น พบว่า

จัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดผล และประเมินผล การสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพให้การสอนศีลธรรมได้นำผลการวัดผลและประเมินผลมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเหตุการณ์และเกิดประโยชน์ต่อการศึกษา บ้านที่ผลการวัดผลและประเมินผล ทั้งพฤติกรรมและการเรียนของนักเรียนทั้งในเวลาเรียนและเวลาประเมินผลจริง ๆ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา นำไปสู่การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนในอนาคต ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา

จัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการประเมินผล การสอนศีลธรรมในโรงเรียน จัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนาศักยภาพการสอนศีลธรรม คือให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการวัดผล และประเมินผลที่หลากหลายเพิ่มให้แก่การสอนศีลธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ เชิญผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรมาให้ความแนะนำในด้านทักษะให้การสอนศีลธรรมจัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็แนวทางให้การสอนศีลธรรมนำมาปรับใช้ให้เหมาะกับสภาพของแต่ละโรงเรียน เพื่อจะได้ติดตาม และแนะนำเพิ่มเติมในการวัดผลและประเมินผลของแต่ละแห่งได้อย่างเหมาะสมจัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานให้แก่การสอนศีลธรรมโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ให้การสอนศีลธรรมใช้วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้

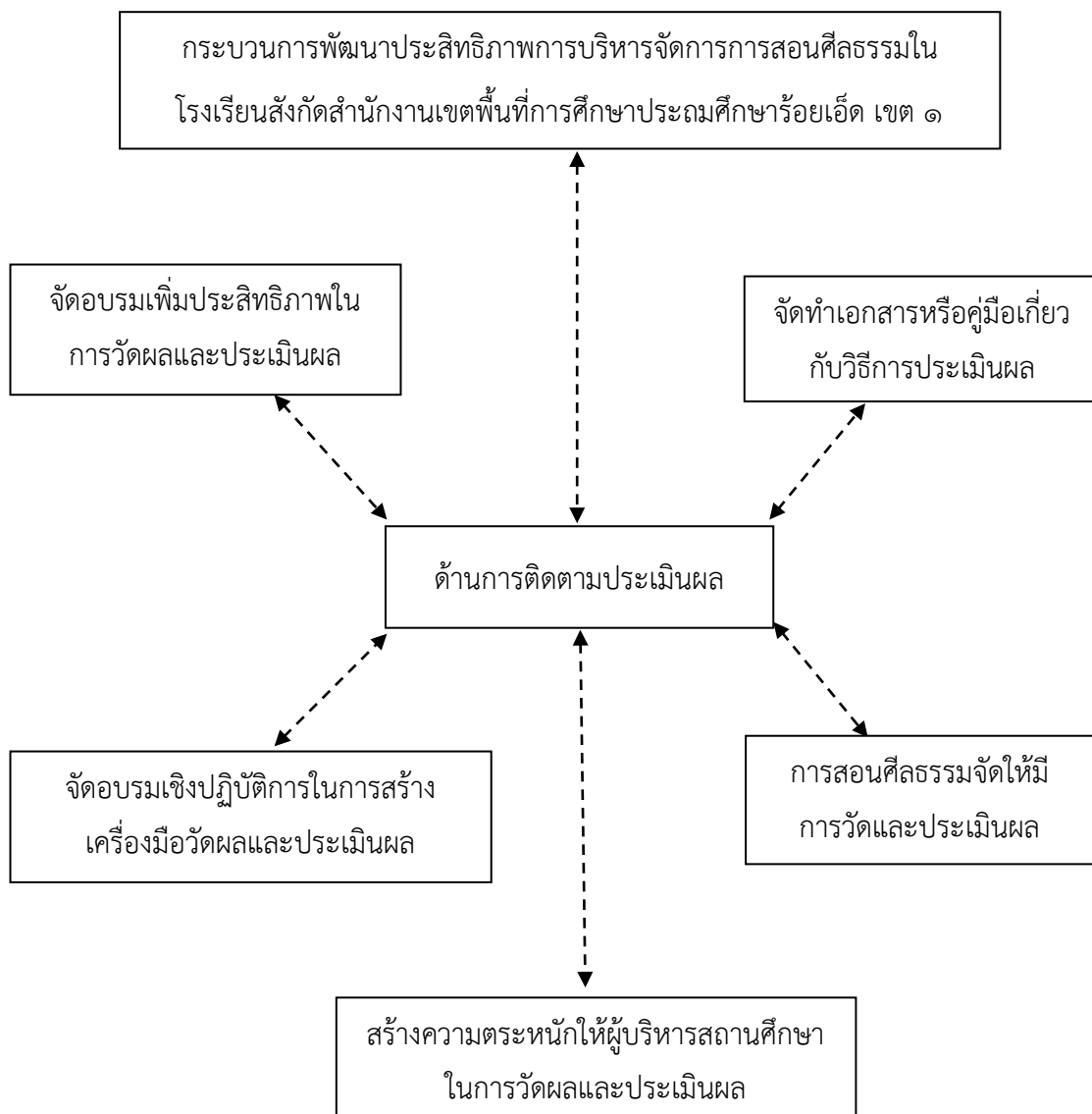
การสอนศีลธรรมในโรงเรียนจัดให้มีการวัดและประเมินผลการสอนศีลธรรม จัดให้มีการวัดและประเมินผลมีวิธีการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน คือ ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดผลและประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานเพิ่มให้แก่การสอนศีลธรรมและแนะนำเพื่อเพิ่มทักษะและประสิทธิภาพการสอนศีลธรรมต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผล ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ในการปรับปรุงเพื่อพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี หรือรายภาค การสอนศีลธรรมนำผลการวัดและประเมินผลมาใช้เพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการ

สอนคือ ให้ครูพี่เลี้ยงของแต่ละโรงเรียนประสานงานกับพระสอนศีลธรรมในการประเมินผล เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

สร้างความตระหนักให้ผู้บริหารสถานศึกษาในการวัดผลและประเมินผล โรงเรียนส่งเสริมให้การสอนศีลธรรมนำผลการวัดผลและประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนมีแนวทางการพัฒนาศักยภาพการสอนศีลธรรมคือ สร้างความตระหนักให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่สอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติงานได้เปิดโอกาสให้การสอนศีลธรรมได้นำผลการวัดผลและประเมินผลมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเด็กให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นและต่อเนื่อง การสอนศีลธรรมต้องประสานกับครูพี่เลี้ยงในเรื่องของการวัดผลและประเมินผล เพื่อได้ทราบจุดอ่อน จุดแข็งในการเรียนการสอนของแต่ละแห่ง เพื่อนำผลเหล่านั้นมาปรับปรุงให้เกิดประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเอง

จัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผล จัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผล กระบวนการเรียนรู้ และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้พระสอนศีลธรรมประเมินความรู้พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและผลงานจากโครงงานหรือแฟ้มสะสมงาน โดยอาศัยความร่วมมือจากตัวผู้เรียน ครูในโรงเรียน การสอนศีลธรรมและพ่อแม่ผู้ปกครอง และจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายด้วย

สรุป ผลจากการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการติดตามประเมินผล ดังนี้

แผนภาพที่ ๔. ๕ กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพด้านการติดตามประเมินผล

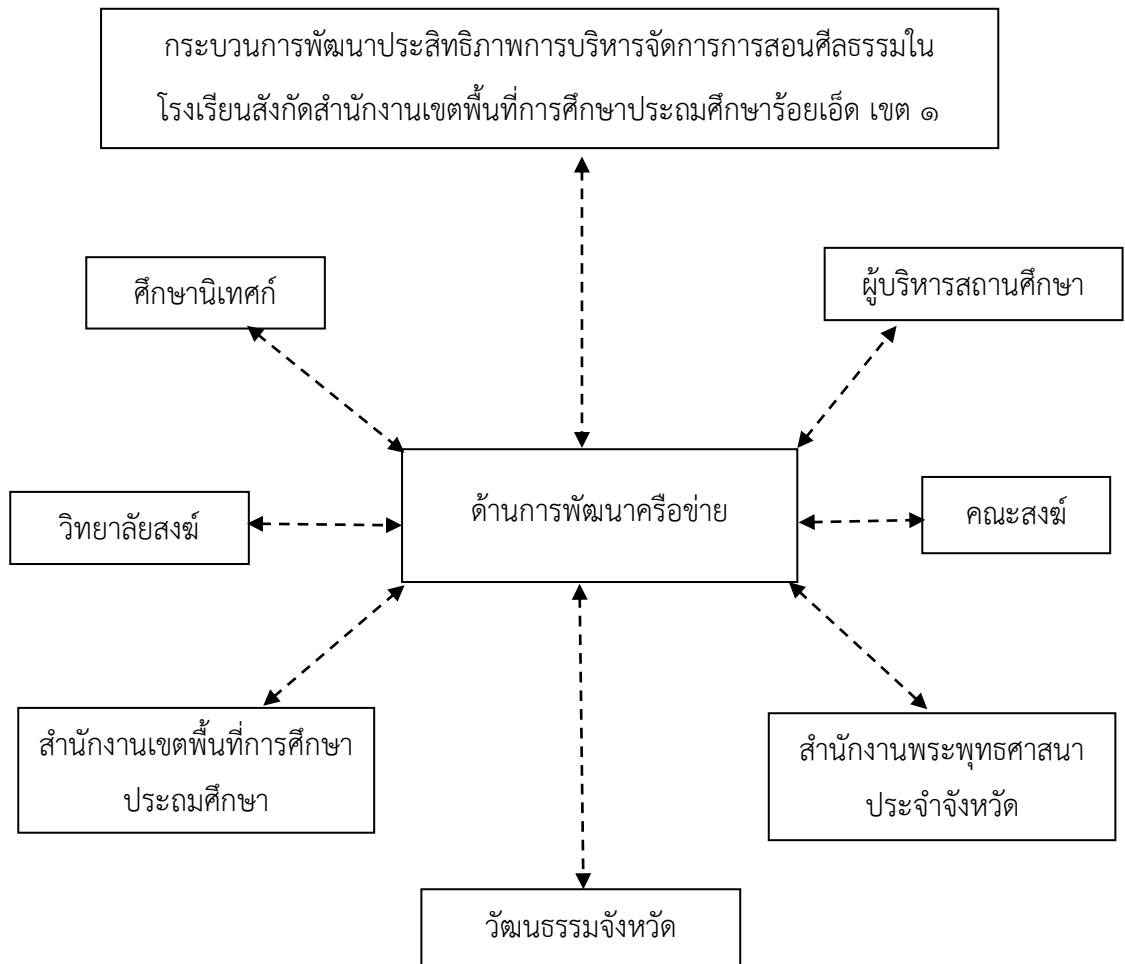
ที่มา : จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

**๔) เพิ่มเติมกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการพัฒนาเครือข่าย**

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) มีผู้เสนอกระบวนการพัฒนา
ด้านการพัฒนาเครือข่ายมา ดังนี้

การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีนี้เป็นปีที่ ๑๒ ได้รับงบประมาณ
จากรัฐบาลปีละ ๔๗๐ กว่าล้านบาท ใช้ในบริหารทั่วประเทศให้ครอบคลุมทั้ง ๗๗ จังหวัด ถือว่าเป็น
โครงการใหญ่ งบประมาณจึงไม่เพียงพอ ต้องใช้งบประมาณทางสังคม เช่น ทอดผ้าป่า รับบริจาค เป็นต้น
การพัฒนาการสอนศีลธรรมอยู่ในแผนงาน โดยมีการเปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรการสอน
ศีลธรรมในโรงเรียนที่พระสอนศีลธรรมจะสามารถเรียนจากมหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์เป็นผู้จัดทำ
หลักสูตร เพื่อเพิ่มศักยภาพ ยังขาดการติดตามประเมินผล จึงไม่ได้ทำเป็นรูปธรรม ประสิทธิภาพการ
บริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยมีเป้าหมายว่า "สวดมนต์ได้ ไหว้พระเป็น" มีความอ่อน
น้อม วิถีไทยวิถีพุทธ มีการฝึกหัดกาย วาจา ใจ ขึ้นมาอย่างไร ซึ่งการสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็น
โครงการประจำของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีบอร์ดอำนวยการ มีอธิการบดี เป็น
ประธาน มีบอร์ดดำเนินการในการขับเคลื่อนโครงการได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน เริ่มปี ๒๕๖๐- ๒๕๖๗ ให้เพิ่มเติมแผนด้านการพัฒนาเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร
โครงการ สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ วิทยาลัยสงฆ์ และคณะสงฆ์ มาร่วมกันในการขับเคลื่อนโครงการพระสอน
ศีลธรรมในโรงเรียน ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลต่อไป

สรุป ผลการยืนยันกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการพัฒนาเครือข่ายได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔. ๖ กระบวนการด้านการพัฒนาเครือข่าย

ที่มา : จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ พบว่ามี ๔ ด้าน ดังนี้

(๑) ด้านการบริหารงบประมาณ ได้แก่ มีงบประมาณเพียงพอ การได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม การจัดหาผ้าป่าการกุศลสนับสนุน มีงบประมาณโรงเรียนสนับสนุน มีการวางแผนงบประมาณที่ดี มีการตรวจสอบจากสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน

(๒) ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม ได้แก่ เปิดศูนย์ให้ความรู้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีการจัดบุคคลและสรรหาบุคลากรที่มีคุณภาพ ให้มีการสอนศีลธรรมประจำทุกโรงเรียน มีการฝึกอบรม จัด

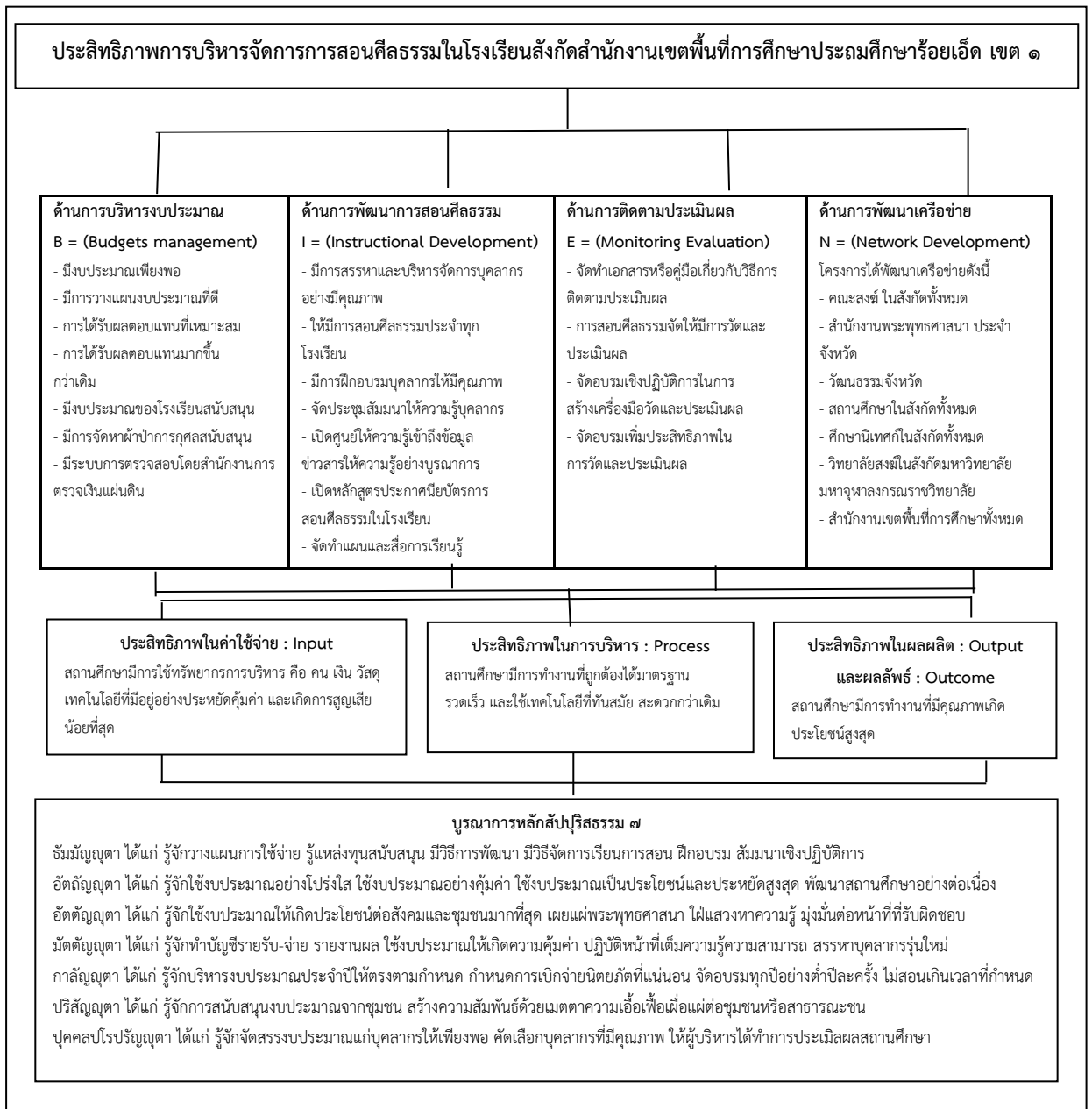
ประชุมสัมมนาให้ความรู้บุคลากร มีการเปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศิลปกรรมในโรงเรียน มีการเขียนแผน

(๓) ด้านการติดตามประเมินผล ได้แก่ จัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดผลและประเมินผลจัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการประเมินผล จัดให้มีการวัดและประเมินผล สร้างความตระหนักให้ผู้บริหารสถานศึกษาในการวัดผลและประเมินผล จัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผล

(๔) ด้านการพัฒนาเครือข่าย ได้แก่ ร่วมกับคณะสงฆ์ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาศึกษานิเทศก์ วิทยาลัยสงฆ์เพื่อพัฒนาการสอนศิลปกรรมให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑” ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัยจนได้องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๗ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย BIEN MODEL : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๗ จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ และข้อมูลที่มาจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) รวมถึงข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ นั้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่เป็นประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ คือ การประสานงานร่วมกันของแต่ละฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และการร่วมมือในประสิทธิภาพการบริหารการสอนศิลปะในโรงเรียน ผู้วิจัยอธิบายเพิ่มเติมดังนี้

๑) ประสิทธิภาพด้านการบริหารงบประมาณ

การสอนศิลปะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการการสอนศิลปะในโรงเรียน เพื่อร่วมกันพิจารณาในการบริหารงบประมาณให้เพียงพอต่อการบริหารจัดการของศูนย์ปฏิบัติการการสอนศิลปะในสถานศึกษาทั้งจังหวัด ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑, ๒ และ ๓ การสอนศิลปะในโรงเรียน ใช้งบประมาณจัดประชุมเพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ทราบวัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติที่มีผลต่อการดำเนินงานของการสอนศิลปะ

การสอนศิลปะในโรงเรียน มีกระบวนการในการบริหารจัดการงบประมาณอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้รับรองทุกครั้ง การสอนศิลปะในโรงเรียนมีผลการทำงานที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับงบประมาณ และควรเพิ่มผลตอบแทนให้มากขึ้นการสอนศิลปะในโรงเรียนมีการบริหารงบประมาณในการสร้างประโยชน์ต่อสังคมเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ การสอนศิลปะในโรงเรียนมีการกำหนดเวลาในการใช้จ่ายงบประมาณอย่างชัดเจน ทันต่อเวลา วิเคราะห์หรือวางแผนค่าใช้จ่ายโครงการตามสถานภาพความเป็นจริง เพื่อกำหนดงบประมาณที่เหมาะสมกับค่าครองชีพในแต่ละบริบทของสถานศึกษาที่ส่งครูผู้สอนเข้าไปปฏิบัติงาน

๒) ประสิทธิภาพด้านการพัฒนาการสอนศิลปะ

การสอนศิลปะในโรงเรียนเป็นวาระแห่งชาติ และบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยจัดกลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้องให้มีหน้าที่กำกับดูแล ในรูปของทวิภาคีไตรภาคี ที่มีพันธกิจชัดเจน ตรวจสอบและประเมินผลได้ เพื่อการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องสร้างครุตามเกณฑ์ "ครุต้นแบบ" โดยจบหลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศิลปะในโรงเรียนพัฒนาตามระบบของ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง ๒๕๖๑) ที่มีพระพุทธศาสนาเป็นวิชาบังคับ จัดกระบวนการอบรมแบบครูพี่เลี้ยงและสร้างสรรค์การสอนใหม่ในการพัฒนาการศึกษาพระพุทธศาสนาด้วยการสอนศีลธรรมในโรงเรียน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ทำสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวกในการสอนแก่การสอนศีลธรรมในโรงเรียน เช่น ห้องพุทธศาสนา วัสดุ ครุภัณฑ์ สื่อการสอน และรถรับ-ส่ง ตามความเหมาะสม สนับสนุนกิจกรรมการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ เช่น ไปวัด หรือ เข้าค่ายพุทธบุตร หรือบวชสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น

เปิดศูนย์การเรียนรู้ที่เข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร จัดประชุมสัมมนาให้ความรู้บุคลากร สร้างสรรค์โครงการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษาพุทธศาสนาสำหรับนักเรียน เช่น โครงการธนาคารศีลธรรมให้นักเรียน เขียนพฤติกรรมตามหลักธรรมในชีวิตจริงนำมาฝากไว้ และการสอนศีลธรรมประมวลผล ให้รางวัลเชิดชูเกียรติ เมื่อสิ้นปีการศึกษา เป็นต้น พัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองและจัดทำโครงการที่สนับสนุนโครงการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั้งจากภาครัฐ และภาคเอกชน ร่วมมือกับเครือข่าย และให้เวลาพาไปวัดและปฏิบัติธรรม บูรณาการการศึกษา พัฒนาตนเอง ทั้งทางด้านพุทธศาสนา วัฒนธรรมไทย และวิธีการสอน ให้ทันสมัยอยู่เสมอ และสอบรับประกาศนียบัตรวิชาชีพครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน (ถ้ามี) ให้ได้ก่อนรับการสอน จัดกลุ่มการสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกว้างขวาง และต่อเนื่อง จัดโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการสอนศีลธรรม

๓) ประสิทธิภาพด้านการติดตามประเมินผล

การสอนศีลธรรมในโรงเรียน การนิเทศติดตามและการประเมินผล แนะนำให้การสอนศีลธรรม มีการประเมินผลการใช้จ่ายของแต่ละปีที่ปฏิบัติงาน การสอนศีลธรรมในโรงเรียนจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพการวัดผลและเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำในด้านทักษะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้การสอนศีลธรรมในด้านการวัดผลและประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน จัดให้มีโครงการนิเทศ ติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงานของการสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยมีการใช้งบประมาณให้คุ้มค่าที่สุด การสอนศีลธรรมในโรงเรียนจัดให้มีโครงการนิเทศ ติดตามและการประเมินผลการใช้จ่ายในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์และสื่อของการสอน

จัดให้มีโครงการนิเทศ ติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงานของการสอนศีลธรรม มีการติดตามประเมินผลความรู้ ทักษะความสามารถในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยี โดยเน้นความคุ้มค่าและประหยัด การสอนศีลธรรมในโรงเรียนกำหนดรูปแบบในการประเมินผู้เรียนให้เหมาะสมและการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสามารถนำผลประเมินมาพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างจริงจังติดตามประเมินแผนงานในการใช้คัดเลือบบุคลากรผู้เกี่ยวข้องเพื่อคัดสรรบุคลากรที่มีคุณภาพ มีการติดตามประเมินผลความรู้ ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมของการสอนศีลธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อ

สังคม มีการติดตามประเมินผลความพึงพอใจของการสอนศีลธรรม มีการติดตามประเมินผลการทำงานที่ของการสอนศีลธรรม ให้ตรงต่อเวลา

๔) ประสิทธิภาพด้านการพัฒนาเครือข่าย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่รับผิดชอบ ทุกระดับชั้นควรมีการส่งเสริมการสอนศีลธรรมอย่างเต็มที่ เพื่อพัฒนาการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด วิทยาลัยสงฆ์ สถานศึกษา วัฒนธรรมจังหวัด ศึกษาพิเศษ สำนักงานพุทธศาสนาประจำจังหวัด ให้การสนับสนุนทุกด้าน ให้การสอนศีลธรรมมีความมั่นคง สามารถเป็นพี่เลี้ยงในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างดี เพื่อพัฒนาการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

สรุปได้ว่า องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเกิดจากประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการบริหารงบประมาณด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม ด้านการติดตามประเมินผล และด้านการพัฒนาเครือข่าย ให้การบริหารมีประสิทธิภาพใน ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต (Input) ได้แก่ การใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ่มค่า และเกิดการสูญเสียต่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนน้อยที่สุด ๒) ประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการบริหาร (Process) ได้แก่ ผู้บริหารการสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการทำงานที่ถูกต้องได้มาตรฐานรวดเร็ว และใช้เทคโนโลยีที่สะดวกกว่าเดิม และ ๓) ประสิทธิภาพในมิติของผลผลิต (Output) ได้แก่ ผู้บริหารการสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการทำงานที่มีคุณภาพเกิดประโยชน์ต่อสังคม และผลลัพธ์ (Outcome) ได้แก่ เกิดผลกำไร ทนเวลา และหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักสัปปุริสธรรม ๗ เป็นหลักพุทธธรรมที่เหมาะสม เพื่อนำมาบูรณาการสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายของการสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้นอย่างสมานฉันท์ และการกำกับดูแลเป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในการสอนศีลธรรมในโรงเรียนและนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข ในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. ศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ๒. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ และ ๓. นำเสนอกระบวนการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ สามารถสรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ สภาพทั่วไปในประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

๑) ประสิทธิภาพด้านการบริหารงบประมาณ จัดทำการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายการสอนตามสถานภาพความเป็นจริงเพื่อกำหนดงบประมาณที่เหมาะสมกับค่าครองชีพในแต่ละบริบทของสถานศึกษาที่ส่งครูเข้าไปปฏิบัติงาน ต้องมีการสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมพัฒนาการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ควรวางแผนระยะยาวและจัดสรรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การบริหารจัดการงบประมาณการสอนควรมีการวางแผนนโยบาย แผนผังการบริหารจัดการการสอนที่ชัดเจน เป็นระบบและต่อเนื่องเป็นรูปธรรม การบริหารจัดการทุกระดับจะต้องใช้ความรู้ความสามารถซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องยกระดับการบริหารเพื่อสร้างความมั่นใจ ความน่าเชื่อถือและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ รัฐบาลควรให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอและมีความต่อเนื่อง ต้องบริหารจัดการด้านงบประมาณเต็มรูปแบบให้มีความชัดเจน และเน้นประหยัด โดย

กำหนดมาตรฐานและขั้นตอนการทำงานของการสอนศีลธรรม ตั้งแต่แรกเริ่มจนจบภารกิจ ให้มีการรับรู้ ยอมรับและสนับสนุนงบประมาณเป็นอย่างดี

๒) ประสิทธิภาพด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม คัดเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมในระดับชั้นมาสอนนักเรียน จัดหลักสูตรให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีการประยุกต์เนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น มีการบูรณาการเนื้อหาเพื่อให้ทันกับสถานการณ์ และหลักสูตรควรจัดทำใบงานเพิ่มเติมให้นักเรียน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับแผนการจัดการเรียนรู้และทันต่อเวลา การสอนศีลธรรมต้องเตรียมการสอนและวางแผนการสอนให้รัดกุม โดยมีการทดสอบก่อนและหลังเรียนให้มีความเหมาะสม เนื้อหาของหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาไม่ควรล้ำสมัยต้องสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน แนวทางการพัฒนาการสอนศีลธรรมควรมีการจัดเสวนาระหว่างการสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในส่วนที่เห็นว่าไม่ตรง ล้ำสมัยหรือไม่สอดคล้อง ควรประยุกต์เนื้อหาการใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน นำเนื้อหาในหลักสูตรบูรณาการกับสภาพปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และไม่เบื่อหน่าย

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การพานักเรียนเข้ามาศึกษายังสถานที่จริงหรือการศึกษาความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนแต่ละที่ร่วมกัน เพื่อพิจารณาถึงจุดอ่อน จุดแข็ง และความต้องการของโรงเรียน และวิเคราะห์หลักการจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำมาเสนอให้ผู้ที่มีส่วนในการจัดทำหลักสูตรได้พิจารณาวางแผน และปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมต่อไป ให้การสอนศีลธรรมนำหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาไปจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

เปิดศูนย์ให้ความรู้ในจังหวัดให้การสอนศีลธรรมเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร จัดทำหลักสูตรแบบย่อ ๆ เพื่อให้ง่ายต่อการเรียนการสอน จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับครูสอนศีลธรรม จัดประชุมเพื่อศึกษาหลักสูตรแนวทางในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักสูตร ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดประชุมชี้แจงหลักสูตรร่วมกัน ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อคำถามที่ว่าทำไมการสอนศีลธรรมถึงไม่สอดคล้องกับหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ค้นหาแนวทางแก้ไข ให้หัวหน้ากลุ่มสาระฯคอยแนะนำกระบวนการโครงสร้างหลักสูตร เพื่อให้การสอนศีลธรรมมีความเข้าใจในโครงสร้างหลักสูตรมากยิ่งขึ้น ให้การสอนศีลธรรมเตรียมการสอนให้มากขึ้นและศึกษาโครงสร้างหลักสูตรเพิ่มเติม

การนิเทศ ติดตามและประเมินผล การจัดการเรียนการสอนศีลธรรมต้องมีย่างสม่ำเสมอให้มีการอบรมการสอนศีลธรรมในด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำ จัดทำเอกสารเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของแต่ละช่วงชั้นตามความเหมาะสม กำหนดให้การสอนศีลธรรมได้ส่งแผนการจัดการเรียนรู้ไปยังหน่วยงาน

ที่รับผิดชอบ นำนักเรียนทำกิจกรรมที่วัดหรือศาลา ศึกษาธรรมะนอกสถานที่ ก่อนที่จะมีการวางแผน ใช้และหาห้องเรียนให้เพียงพอ เน้นคุณภาพการสอนเพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ประชุมสัมมนาการสอนศีลธรรมเพื่อการเข้าถึงข้อมูลในการศึกษา เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตของโรงเรียน การค้นคว้าจากแหล่งห้องสมุดที่มีอยู่ในบริเวณใกล้เคียง การประชุมชี้แจงแนวทางในการปฏิบัติและอื่น ๆ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ หรือเข้าไปค้นคว้าหาข้อมูลในห้องสมุดใหญ่ ๆ ประสานไปยังโรงเรียนแกนนำที่เป็นโรงเรียนวิสุทธิ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ เช่น การถ่ายเอกสาร การถ่ายภาพ การขอยืม เป็นต้น ให้การสอนศีลธรรมติดต่อกับประสานงานกับกลุ่มเครือข่ายที่มีข้อมูลในการศึกษาด้วยตนเอง พื้นฐานความรู้ของนักเรียน คือ จัดหาผู้ที่มีความรู้และสนใจในวิชาพระพุทธศาสนา มาเสวนาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดกิจกรรมประยุกต์เสริมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แบ่งห้องเพื่อแยกระดับนักเรียน เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การเรียนการสอน เน้นกิจกรรมกลุ่มและการบูรณาการให้เหมาะกับผู้เรียน จัดประชุมอบรมความรู้ด้านกระบวนการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้แก่การสอนศีลธรรม หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องติดตามให้การสนับสนุน กระบวนการขั้นตอนในการผลิตสื่อ โดยการให้แกนนำหรือศึกษานิเทศก์ได้คอยช่วยเหลือการสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง ติดต่อกับประสานงานกับแกนนำการสอนศีลของแต่ละอำเภอหรือศึกษานิเทศก์ของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อติดตามและคอยดูแลในส่วนที่ขาดเหลือ

๓) ประสิทธิภาพด้านการติดตามประเมินผล ให้องค์กรที่รับผิดชอบจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดผลและประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานเพิ่มให้แก่การสอนศีลธรรม เชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำในด้านทักษะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้การสอนศีลธรรม ในด้านการวัดผลและประเมินผลจากแฟ้มงานสะสมให้หัวหน้ากลุ่มสาระฯหรือประธานศูนย์เครือข่ายประจำอำเภอได้ติดตาม และแนะนำเพื่อเพิ่มทักษะและประสิทธิภาพการสอน จัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานให้แก่การสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ให้การสอนศีลธรรมใช้วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้การสอนศีลธรรมประเมินความรู้พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมงาน โดยอาศัยความร่วมมือจากตัวผู้เรียน ครูในโรงเรียน การสอนศีลธรรมและพ่อแม่ ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ให้หัวหน้ากลุ่มสาระฯของแต่ละโรงเรียน ประสานงานกับการสอนศีลธรรมในการประเมินผล เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน มีการแข่งขันผลงานที่โดดเด่นที่การสอนศีลธรรมได้จัดขึ้นของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อสร้างแรงจูงใจให้การสอนศีลธรรมรู้อื่น ๆ ได้เห็นแนวทางและวิธีปฏิบัติ สร้างความตระหนักให้ผู้บริหารสถานศึกษาและการสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติงานได้เปิดโอกาสให้การสอนศีลธรรมได้นำผลการวัดผลและประเมินผลมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเด็กให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นและ

ต่อเนื่อง การสอนศีลธรรมต้องประสานกับหัวหน้ากลุ่มสาระฯในเรื่องของการวัดผลและประเมินผล เพื่อได้ทราบจุดอ่อน จุดแข็งในการเรียนการสอนของแต่ละแห่งเพื่อนำผลเหล่านั้นมาปรับปรุงให้เกิดประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเอง การสอนศีลธรรมต้องดำเนินการสอนอย่างจริงจังและจริงใจ และเสียสละในการสอนเพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้บริหาร ครูและนักเรียนมองเห็นถึงคุณค่า และพร้อมที่จะเปิดโอกาสให้การสอนศีลธรรมได้นำผลการวัดผลและประเมินผลมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับเหตุการณ์และเกิดประโยชน์ต่อการศึกษา บันทึกผลการวัดผลและประเมินผล ทั้งพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียนทั้งในเวลาเรียนและเวลาประเมินผลจริง ๆ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้น มาเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา นำไปสู่การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนในอนาคต ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา การสอนศีลธรรมต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผล ด้านคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจฉัยเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา ทั้งนี้ ควรประสาน สัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมิน คุณลักษณะอันพึง ประสงค์รายปีหรือรายภาค

หน่วยงานที่รับผิดชอบให้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการสร้างเครื่องมือวัดผลและ ประเมินผลเพิ่มให้แก่การสอนศีลธรรม เชิญผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรมาให้คำแนะนำในด้านทักษะเพื่อ สร้างความรู้ความเข้าใจให้การสอนศีลธรรมในด้านการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ จัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการสร้างเครื่องมือวัดผลและ ประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ให้แก่การสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทาง ในการปฏิบัติงาน ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบได้ประสานงานกับหัวหน้ากลุ่มสาระฯของแต่ละโรงเรียนที่ ครูสอนศีลธรรมได้เข้าไปปฏิบัติงาน เพื่อจะได้ติดตาม และแนะนำเพิ่มเติมใน กระบวนการสร้าง เครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้การสอนศีลธรรมศึกษาหา วิธีการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ที่ใกล้เคียง เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต ฯ การสอนศีลธรรม แต่ละบุคคลจะแตกต่างกัน แม้จะปฏิบัติงานในตำแหน่งเดียวกันก็ ตาม เป็นผลมาจากสภาพทางร่างกาย จิตใจ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ ความถนัดต่าง ๆ โดยมีปัจจัยที่สนับสนุน คือ การสนับสนุนงบประมาณ การอบรม การพัฒนาการสอน ศีลธรรม การติดตามประเมินผล การพัฒนาเครือข่าย มีการจัดการเรียนการสอนตามโรงเรียนทั่ว ประเทศเพื่อวัตถุประสงค์ให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร จัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้อีกทางหนึ่งด้วย และจากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.10$, S.D.=0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก และเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการติดตามประเมินผล ($\bar{X}= 4.32$, S.D. =

๑.๕๖) ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม ($\bar{X}$ = ๔.๑๑, S.D. = ๐.๕๖) ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X}$ = ๔.๐๘, S.D. = ๐.๕๖) ตามลำดับ อันจะส่งผลให้การดำเนินการประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ มีประสิทธิภาพตามเป้าประสงค์ที่วางไว้

๕.๑.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ มีดังนี้

๑) ประสิทธิภาพด้านการบริหารงบประมาณ

ต้นทุน (Input) ได้รับงบประมาณจากภาครัฐประจำปี ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถานศึกษาและชุมชน การสอนศีลธรรมมีการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์เป็นไปอย่างเหมาะสม

การบริหาร (Process) มีการวางแผนที่ดี มีนโยบายที่ดี มีส่วนร่วมจากหน่วยงานภาครัฐที่ดี มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ มีความรวดเร็วในการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายทั่วไปอย่างเป็นระบบ รู้จักวางแผนการใช้จ่าย รู้แหล่งทุนสนับสนุนและที่มาของงบประมาณ

ผลผลิต (Output) จำนวนงบประมาณต่อปี มีผลการทำงานที่มีคุณภาพเหมาะสมกับงบประมาณ มีการกำหนดเวลาในการใช้จ่ายงบประมาณอย่างชัดเจน ทันต่อเวลา

ผลลัพธ์ (Outcome) ถวายนิตยภัต เจ้าหน้าที่ ค่าใช้สอย การสอนศีลธรรมมีการจัดซื้อจัดจ้างอย่างเหมาะสม มีการบริหารงบประมาณในสร้างประโยชน์ต่อสังคมเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ใช้งบประมาณในการสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นต่อพระศาสนาอย่างมากและบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมคือทำบุญชียรายรับจ่าย รายงานผล บริหารงบประมาณประจำปี ให้ตรงตามกำหนด กำหนดเบิกจ่ายนิตยภัตที่แน่นอน การสนับสนุนงบประมาณจากชุมชน จัดสรรงบประมาณแก่บุคลากรให้เพียงพอ

๒) ประสิทธิภาพด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม

ต้นทุน (Input) มีแผนพัฒนาในการคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพใหม่ๆ เข้ามาอย่างชัดเจน มีการฝึกอบรมทุกปี มีการสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้

การบริหาร (Process) เปิดหลักสูตรเฉพาะการสอนศีลธรรมจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ สำรวจความต้องการการสอนศีลธรรม ฝึกอบรมประจำปี

ผลผลิต (Output) ครูสอนศีลธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด ๒๕๑ รูป

ผลลัพธ์ (Outcome) มีการสอนศีลธรรมที่มีความรู้ความสามารถ มีการสอนศีลธรรมมากขึ้น มีการเรียนการสอนที่ส่งเสริมอัตลักษณ์วิถีพุทธ บริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคมทำนุบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมและบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมคือมีวิธีการ

พัฒนา มีวิธีจัดการเรียนการสอน มีการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ พัฒนาโครงการต่อเนื่อง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความพอใจในผลงานบริการวิชาการงานพระพุทธศาสนา รู้จุดอ่อน จุดแข็ง ใฝ่แสวงหาความรู้ มุ่งมั่นต่อหน้าที่ที่เสียสละตนเองต่องานพระพุทธศาสนา ปฏิบัติหน้าที่เต็มความสามารถ สรรหาบุคลากรรุ่นใหม่เป็นอยู่อย่างเรียบง่ายสร้างความสัมพันธ์ด้วยเมตตาความเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่ต่อชุมชนหรือสาธารณะชนคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพ

๓) ประสิทธิภาพด้านการติดตามประเมินผล

ต้นทุน (Input) การฝึกอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการ จัดทำเอกสารแนะนำติดตามแผนงานในการคัดเลือกบุคลากร

การบริหาร (Process) ติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณ ติดตามประเมินผลด้านการจัดการเรียนรู้ มีการประเมินผลความพึงพอใจของการสอนศีลธรรม มีการกำหนดเวลาการประเมินผลให้การสอนศีลธรรมนำไปใช้อย่างมีระบบ รวดเร็ว

ผลผลิต (Output) มีเจ้าหน้าที่ให้บริการ มีศูนย์อำนวยการที่ติดต่อสะดวก มีผู้ประสานงาน สอนตรงเวลา ส่งรายงานตรงเวลา และมีการสอบวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้เกิดมาตรฐานการศึกษา

ผลลัพธ์ (Outcome) มีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม การบริหารจัดการเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลและบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม คือ ฝึกอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการ จัดทำเอกสารแนะนำ สำนวความพร้อมและส่วนขาดของโครงการ นำผลมาปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมต่อยอดผลงานเป็นแผนงานระยะยาว พร้อมรับปรับปรุงแก้ไขตนเอง ยินดีรับฟังปฏิบัติตามข้อเสนอแนะติดตามประเมิน งบประมาณอย่างน้อยปีละครั้ง กำหนดระยะเวลาในการติดตามประเมินผลทุกปี การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมิน การให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ในการบริหารโครงการ ให้สถานศึกษาได้ทำการประเมินผลโครงการ

การวัดและประเมินการเรียนรู้หากไม่มีคุณภาพ จะทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องขาดข้อมูลสำคัญในการสะท้อนผลการดำเนินการจัดการศึกษาทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ สังกัดส่วนกลาง ศูนย์เครือข่าย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาผู้ปกครองหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดข้อมูลสำคัญในการสะท้อนผลและสภาพความสำเร็จเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมาย ส่งผลให้การวางแผนกำหนดทิศทางการพัฒนาผู้เรียนระยะต่อไป ไม่สามารถสร้างความมั่นใจได้ว่าจะสอดคล้องกับสภาพปัญหา และมีความเหมาะสมกับระดับความสำเร็จของการพัฒนาผู้เรียนในระยะที่ผ่านมา และต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการที่ทุกท่านได้กล่าวในเบื้องต้น ประกอบด้วย หลักสัปปุริสธรรม ๗ ประการคือ

๑) ธัมมัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุหมายถึง รู้ความจริง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรม ได้รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผลและรู้จักหลักการที่จะทำให้เกิดผล รวมความว่าการบริหารจัดการ

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายของการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รู้จักการวิเคราะห์ความจริงที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาหลักการและเกณฑ์แห่งเหตุผลมาบริหารจัดการการสอนศีลธรรม

๒) อุตัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักผลหมายถึง รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมายของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้น สืบเนื่องจากการกระทำตามหลักหมายถึง การบริหารงานการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และรู้ถึงประโยชน์ของการสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่นำไปสู่ความมั่นคงและไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในที่นี้ก็หมายถึงการมีแผนงานที่ดี การวางแผนที่วิเคราะห์ผลกระทบด้านต่างๆ

๓) อุตัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักตนหมายถึง รู้จักเราว่าเรานั้น โดยฐานะภาวะเพศ ความรู้ความสามารถและคุณธรรมเป็นอย่างไรและเท่าใด แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักที่จะปรับปรุงต่อไป ในที่นี้หมายถึงรู้จักการสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่เราบริหารเป็นอย่างดีว่ามีจุดด้อย จุดแข็งอย่างไร มีขีดความสามารถอย่างไรและรู้จักการปรับปรุงการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ทันต่อเหตุการณ์ที่มีผลกระทบ รวมทั้งการบริหารความแตกต่างที่จะทำให้การสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นเลิศ มีประสิทธิภาพ และมั่นคงถาวร ซึ่งเราว่าโดยชาติตระกูลยศศักดิ์สมบัติบริวารแล้วประพฤติตนให้สมควรแก่ที่เป็นอยู่อย่างไรทำให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนในลักษณะใด

๔) มัตตัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี ความพอดีในการจ่ายโภคทรัพย์ในที่นี้หมายถึงการบริหารการเงินหรือการขยายกิจการ ต้องพิจารณาให้รู้จักประมาณในความเพียงพอของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ขีดความสามารถของการสอนศีลธรรมในโรงเรียนขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน รวมทั้งการแข่งขันชั้นที่รอบคอบ และรู้จักประมาณขีดความสามารถของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน เช่น ในการแสวงหาเครื่องยังชีพก็ต้องแสวงหาในทางที่ชอบธรรมไม่โลภมากเกินไป เมื่อหามาได้แล้วก็ต้องรู้จักประมาณในการใช้จ่ายด้วยต้องไม่ฟุ่มเฟือยจนเกินไปและต้องไม่ผิดเคืองจนเกินไปด้วย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๕) กาลัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลาอันสมควรในอันประกอบกิจนั้นๆ ให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนอย่างไร คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาในการประกอบกิจ ในที่นี้หมายถึงการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสม การสร้างโอกาสของการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ในเวลานั้นๆ ว่าควรจะทำอย่างไรอะไรควรงด อะไรควรกระทำ เวลาใดควรขยายกิจการหรือช่วงเวลาใดที่จะบริหารโครงการให้ประสบผลสำเร็จต่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมากที่สุด

๖) ปุริสัณฺญตา ความเป็นผู้รู้จักชุมชน หมายถึง รู้กิริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้นว่า ควรจะดำเนินการอย่างไร การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่างๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตรและคู่แข่ง การสร้างสรรค์หรือการประสาน งานกับชุมชนหรือกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ก็คือ เข้าถึง เข้าใจและพัฒนา เป็นการบริหารจัดการที่สร้างความสัมพันธ์ด้วยเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชุมชนหรือสาธารณะชนจะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ความเป็นผู้รู้จักการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนและกิริยาที่จะต้องประพฤติต่อประชุมชนนั้นๆว่าหมั่นเมื่อเข้าไปหาจะต้องทำกิจอย่างนี้จะต้องพูดอย่างนี้เป็นต้น

๗) ปุคคลปโรปรัณฺญตา ความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคลว่าผู้นี้เป็นคนดีควรเลือกมาปฏิบัติงานผู้นี้เป็นคนไม่ดีไม่ควรเลือกมาปฏิบัติงานเป็นต้น คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคลว่าโดยอศยาศัยความสามารถและคุณธรรม ตลอดจนรู้ในความสามารถของบุคคลและใช้มอบงานที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในการรู้จักบุคคล เปรียบเสมือนการพัฒนาและบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องมีการพัฒนาและบริหารบุคคลากร ให้มีความรู้ความสามารถและภาคีต่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีความสามัคคี สร้างความเป็นธรรม และเสมอภาคให้แก่ บุคลากรในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน รวมถึงการทำงานเป็นหมู่คณะ การติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ ด้วยความเป็นมิตรไมตรี รวมทั้งมีความจริงใจต่อกันจากสาระของหลักสัปปุริสธรรม ๗ ประการข้างต้น จะเห็นว่า พระพุทธศาสนาอธิบายความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับคนและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมที่มีคุณค่า พบได้ในสังคมมนุษย์หรือปัจจัยแห่งสังคมในกระบวนการอาศัยซึ่งกันและกัน การพิจารณาด้วยเหตุด้วยผล รู้จักโลก รู้ จักธรรมชาติ เพราะมนุษย์เท่านั้นที่จะเป็นผู้ที่บริหารจัดการองค์การที่ดีได้ สำหรับในส่วนของหลักการบริหารสมัยใหม่จะเน้นเทคนิคและวิธีการโดยแสวงหากำไรและการแข่งขันให้องค์กรบรรลุ สู่เป้าหมายตามแบบของทุนนิยม แต่หากผู้บริหารจะนำหลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์เข้ามาประกอบหรือบูรณาการให้เข้ากับการบริหารงานในปัจจุบันก็ถือว่าเป็นแนวทางใหม่หรือเข้าสู่มิติของการบริหารงานที่ยั่งยืนมีความมั่นคง และสร้างความเป็นธรรมต่อบุคคลหรือสังคมที่เกี่ยวข้องกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน อย่างชาญฉลาด รวมทั้งสร้างประสิทธิภาพ เป็นการนำหลักธรรมนั้นมาบูรณาการปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๕.๑.๓ การนำเสนอกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ มีดังนี้

๑) ประสิทธิภาพด้านการบริหารงบประมาณ

มีงบประมาณเพียงพอ กำหนดดำเนินงานขั้นพื้นฐานมีการวางแผนงบประมาณที่ดีสำหรับปีถัดไป จัดหางบประมาณให้เพียงพอซึ่งสามารถช่วยให้ฝ่ายบริหารการเงินบริหารงานต่างๆ ของการสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้ทันท่วงที

การได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม ทุกโรงเรียนต้องมีการสอนศีลธรรมไปสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ ให้มีศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักสูตรและต้องมีการได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมมากขึ้น

การจัดหาผ้าป่าการกุศลสนับสนุน ผู้บริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีหน้าที่ต้องตัดสินใจว่า ควรจะจัดหาเงินทุนมาจากแหล่งใดเช่นมีการจัดหาผ้าป่าการกุศลมาสนับสนุน และจะจัดหาด้วยสัดส่วนเท่าใด จึงจะทำให้ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนทางการเงินต่ำที่สุด ในขณะที่เดียวกันก็จะต้องไม่เกิดความเสียหายทางการเงินมากจนเกินไป

มีงบประมาณโรงเรียนสนับสนุน บางครั้งการสอนศีลธรรมได้ทุนมาจากโรงเรียนเรียนมาสนับสนุน เช่น ลงทุนทำห้องจริยธรรม ห้องคุณธรรม จัดหาผ้าป่าการกุศลและแจกทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่สอบผ่านธรรมศึกษาเป็นต้น

มีการวางแผนงบประมาณที่ดี การบริหารจัดการงบประมาณโครงการควรมีการวางแผน นโยบาย แผนผังการบริหารจัดการโครงการที่ชัดเจน เป็นระบบและต่อเนื่องเป็นรูปธรรมการบริหารจัดการทุกระดับจะต้องใช้ความรู้ความสามารถซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องยกระดับการบริหารเพื่อสร้างความมั่นใจ ความน่าเชื่อถือ และความสำคัญของโครงการให้แก่รัฐบาลที่จะให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอและมีความต่อเนื่องมีการตรวจสอบจากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้รับงบประมาณจากภาครัฐตลอดมา จึงมีการพัฒนาระบบการบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีการตรวจสอบจากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินทุกปีเป็นเครื่องรับรอง เพื่อให้การสอนศีลธรรมในโรงเรียน บรรลุตามเป้าหมายในการบริหารการเงิน คือ มีความโปร่งใสสูงสุด จะต้องมีการจัดการที่ดีในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงิน การผลิตสื่อการเรียนการสอน บุคลากร และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหน้าที่หนึ่งที่มีความสำคัญคือหน้าที่ทางด้านการบริหารงบประมาณนั่นเอง

๒) ประสิทธิภาพด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม

เปิดศูนย์ให้ความรู้เข้าถึง ข้อมูลข่าวสาร การสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ต้องเปิดศูนย์ศึกษาเกี่ยวกับโครงการ เพื่อการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของโครงการระยะยาว

มีการจัดบุคคลและสรรหาบุคลากรที่มีคุณภาพ การสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ มีการคัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการเข้าไปทำหน้าที่เป็นการสอนศีลธรรมในโรงเรียน เช่นต้องจบนักธรรมเอก มีพรรษา ๕ พรรษาขึ้นไป เน้นบุคลากรที่มีคุณภาพ จัดหาบุคลากรที่ทำหน้าที่การสอนศีลธรรมใน

โรงเรียนได้ครบตามเป้าหมาย ซึ่งกำหนดตามแผนของแต่ละปีและงบประมาณที่มี เพื่อขยายพื้นที่ให้ครบตามสถานศึกษา โดยเน้นการสอนศีลธรรมที่มีคุณภาพมีความรู้และความสามารถ

มีการฝึกอบรมบุคลากรให้มีคุณภาพ การสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องได้รับการฝึกอบรมตามวาระ ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการเรียนการสอน

ให้มีการสอนศีลธรรมประจำทุกโรงเรียน การคัดสรรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนทำหน้าที่ช่วยสอนมีน้อยเพราะว่าพระบวชน้อยลง การพัฒนาบุคลากรเริ่มจะมีปัญหาอันเนื่องมาจากสมาชิกที่จะเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุใหม่หรือพระนวกะบวชแล้วไม่อยู่นานเหมือนเมื่อก่อน การบริหารบุคคลควรเพิ่มจำนวนการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้มากขึ้น เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนและสถานศึกษา

จัดประชุมสัมมนาให้ความรู้บุคลากร มีการจัดประชุมและฝึกอบรมการสอนศีลธรรมให้มีความรู้ สามารถไปทำหน้าที่ของการสอนศีลธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการประชุมร่วมกันระหว่างการสอนศีลธรรมในโรงเรียน และผู้บริหารของโรงเรียนเพื่อให้การเรียนธรรมะสอดคล้องและเหมาะสมกับหลักสูตร

เปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการเพิ่มหลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นหลักสูตรเสริมสร้างให้การสอนศีลธรรมมีทักษะสามารถนำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

มีการจัดทำแผน โครงการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องจัดทำแผนการสอนของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน และหลักสูตรให้สอดคล้องกันต้องจัดให้มีการประชุมร่วมกันของทั้งสองฝ่ายกับสถานศึกษา ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ตามจุดประสงค์และเป้าหมายของโรงเรียนให้นักเรียนมีศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ความสามารถ ต้องมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ แผนความต้องการ แผนการให้ได้มาของกำลังการสอนศีลธรรมในโรงเรียน และแผนการใช้กำลังการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้เพียงพอต่อนักเรียน แผนการพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของบุคลากรที่จะปฏิบัติงานในโครงการ การสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๓) ประสิทธิภาพด้านการติดตามประเมินผล

การอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดผลและประเมินผล การสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพให้การสอนศีลธรรมได้นำผลการวัดผลและประเมินผลมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเหตุการณ์และเกิดประโยชน์ต่อการศึกษา บันทึกผลการวัดผลและประเมินผล ทั้งพฤติกรรมกรเรียนของนักเรียนทั้งในเวลาเรียนและเวลาประเมินผลจริง ๆ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา นำไปสู่การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนในอนาคต ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา

การทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการประเมินผล การสอนศิลปกรรมในโรงเรียน จัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนาศักยภาพการสอนศิลปกรรม คือให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการวัดผล และประเมินผลที่หลากหลายเพิ่มให้แก่การสอนศิลปกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ เชิญผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรมาให้ความแนะนำในด้านทักษะให้การสอนศิลปกรรมจัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็แนวทางให้การสอนศิลปกรรมนำมาปรับใช้ให้เหมาะกับสภาพของแต่ละโรงเรียน เพื่อจะได้ติดตามและแนะนำเพิ่มเติมในการวัดผลและประเมินผลของแต่ละแห่งได้อย่างเหมาะสมจัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานให้แก่การสอนศิลปกรรมโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ให้การสอนศิลปกรรมใช้วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้

การสอนศิลปกรรมจัดให้มีการวัดและประเมินผล การสอนศิลปกรรมจัดให้มีการวัดและประเมินผล มีวิธีการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน คือให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดผล และประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานเพิ่มให้แก่การสอนศิลปกรรมและแนะนำเพื่อเพิ่มทักษะและประสิทธิภาพการสอน การสอนศิลปกรรมต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผล ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี หรือรายภาค การสอนศิลปกรรมนำผลการวัดและประเมินผลมาใช้เพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคือ ให้ครูของแต่ละโรงเรียนประสานงานกับการสอนศิลปกรรมในการประเมินผล เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

สร้างความตระหนักให้ผู้บริหารสถานศึกษาในการวัดผลและประเมินผลในโรงเรียนและส่งเสริมให้การสอนศิลปกรรมนำผลการวัดผลและประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนมีแนวทางการพัฒนาศักยภาพการสอนศิลปกรรมคือ สร้างความตระหนักให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่การสอนศิลปกรรมเข้าไปปฏิบัติงานได้เปิดโอกาสให้การสอนศิลปกรรมได้นำผลการวัดผลและประเมินผลมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเด็กให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นและต่อเนื่อง การสอนศิลปกรรมต้องประสานกับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในเรื่องของการวัดผลและประเมินผล เพื่อได้ทราบจุดอ่อน จุดแข็งในการเรียนการสอนของแต่ละแห่ง เพื่อนำผลเหล่านั้นมาปรับปรุงให้เกิดประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเองจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผล จัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผล กระบวนการเรียนรู้ และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้การสอนศิลปกรรมประเมินความรู้พฤติกรรมกรเรียน การร่วมกิจกรรมและ

ผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมงาน โดยอาศัยความร่วมมือจากตัวผู้เรียน ครูในโรงเรียน พ่อแม่ และผู้ปกครอง และจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายด้วย

๔) ประสิทธิภาพด้านการพัฒนาเครือข่าย

คณะสงฆ์ในเขตพื้นที่การศึกษา ทุกระดับชั้นมีการส่งเสริมการสอนศีลธรรมอย่างเต็มที่ เพื่อพัฒนาการสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

สำนักพุทธศาสนาประจำจังหวัด ให้การสนับสนุนทุกด้าน ให้การสอนศีลธรรมมีความมั่นคง สามารถเป็นพี่เลี้ยงในกิจกรรมต่างๆ อย่างดี เพื่อพัฒนาการสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

วัฒนธรรมจังหวัด ให้การสนับสนุนทุกด้าน ให้การสอนศีลธรรมมีความมั่นคง สามารถเป็นพี่เลี้ยงในกิจกรรมต่างๆ อย่างดี เพื่อพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและสถานศึกษา ให้การสนับสนุนทุกด้านให้การสอนศีลธรรมมีความมั่นคง สามารถเป็นพี่เลี้ยงในกิจกรรมต่างๆ อย่างดี เพื่อพัฒนาการสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ศึกษานิเทศก์ ให้การสนับสนุนทุกด้าน ให้การสอนศีลธรรมมีความมั่นคง สามารถเป็นพี่เลี้ยงในกิจกรรมต่างๆ อย่างดี และมีการติดตามผล เพื่อพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

วิทยาลัยสงฆ์ ให้การสนับสนุนทุกด้าน ให้การสอนศีลธรรมมีความมั่นคง สามารถเป็นพี่เลี้ยงในกิจกรรมต่างๆ อย่างดี และมีการประเมินผล เพื่อพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการพัฒนาพระสอนศีลธรรม ด้านการติดตามประเมินผล และหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักสัพบุรีธรรม ๗ เป็นหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมและนำมาบูรณาการเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายของการสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้นอย่างสมานฉันท์ และมีประสิทธิภาพและการกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน และนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข ในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างยั่งยืน

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า

๕.๒.๑ ประสิทธิภาพด้านการบริหารงบประมาณ

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพด้านการบริหารงบประมาณจะต้องมีงบประมาณที่เพียงพอ มีการวางแผนงบประมาณที่ดี มีการได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม มีการได้รับผลตอบแทนมากขึ้นกว่าเดิม มีงบประมาณของโรงเรียนสนับสนุน มีการจัดหาผ้าป่าการกุศลสนับสนุน มีการตรวจสอบโดยสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินแสดงให้เห็นว่า จะต้องมีการบริหารจัดการด้านงบประมาณให้เพียงพอ มีการวางแผนที่ดี และรัดกุมการตอบแทนผลประโยชน์ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของการสอนศีลธรรม มีความโปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับ **พระครูพิศิษฎ์โชติธรรม** ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการเงินคือรูปแบบและวิธีการจัดการบริหารการเงินของครูการสอนศีลธรรมและหน่วยงานต่างๆทั้งภายนอกและภายในโรงเรียน ในเรื่องการเบิกจ่ายเงิน การบัญชีและระบบการจัดซื้ออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง เป็นไปตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ การบริหารวัสดุอุปกรณ์คือรูปแบบวิธีการบริหารในเรื่องวัสดุหรืออุปกรณ์ทางการศึกษาที่มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ ต้องได้รับงบประมาณสนับสนุนดำเนินงานมากพอ ต้องมีวัสดุสิ่งของตามความต้องการของโครงการและแผนงานและจะต้องมีระบบบริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพเพื่อใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่จำกัดหรือหามาเพิ่มเติมให้เกิดประโยชน์สูงสุด การจัดการคือรูปแบบวิธีการจำแนกกระบวนการบริหารจัดการโดยแบ่งเป็น ๙ หน้าที่ ประกอบด้วยขั้นตอนที่เรียกกันย่อๆ ว่า POSDCORB คือ การวางแผน(Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดบุคลากร (Staffing) การสั่งการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) การงบประมาณ (Budgeting) เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เหมาะสมมากที่สุดที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาต่อไป **สัททยา พลปัทพี** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบ่งเป็น ๓ ประการ คือ ๑) พอประมาณกับศักยภาพของตน พอประมาณกับสภาพแวดล้อม และไม่โลภเกินไปจนเบียดเบียนผู้อื่น ๒) มีเหตุผล ได้แก่ ไม่ประมาท รู้ถึงสาเหตุ พิจารณาค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ ๓) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ได้แก่ พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ พึ่งตนเองได้ทางสังคม คำนึงถึงผลกระทบมากกว่าระยะสั้น รู้เท่าทันและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งคุณลักษณะทั้ง ๓ ประการจะเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาความรู้และคุณธรรมซึ่งเป็นเงื่อนไขหลักการพัฒนาคน กิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่ดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถแบ่งได้ ๔ ด้าน คือ กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านเศรษฐกิจกิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านสังคม กิจกรรมเพื่อสร้างความ

พอเพียงด้านสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านจิตใจ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องมีการดำเนินไปพร้อมกันอย่างสมดุล จึงจะสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ **จินตนา ศักดิ์ภู่อรัมย์** ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การนำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐสำหรับประเทศไทย" ผลการวิจัยพบว่าการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐ ประกอบด้วย การบริหารโดยคณะกรรมการบริหารโรงเรียน และการบริหารงานโรงเรียนในกำกับของรัฐ ๔ ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคคล งานการเงิน และงานบริหารทั่วไป ที่สำคัญคือ ต้องมีกฎหมายรองรับ และการคัดเลือกผู้บริหารโรงเรียน และคณะกรรมการบริหารโรงเรียนที่มีความสามารถตรงความต้องการ **ถวิล คำโสภา และพระมหาสันติ ธีรภทโท** ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า ด้านการส่งเสริมพัฒนาบุคลากร พบว่า ด้านการจัดสวัสดิการให้บุคลากร พบว่า มจร. มีสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล การบริการยานพาหนะ อาหารกลางวัน และได้เข้าร่วมโครงการสวัสดิการเงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัยโดยธนาคารเคหะสงเคราะห์ ให้สิทธิพิเศษในวงเงินกู้ และเงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และจัดให้มีการเล่นกีฬาประเภทต่างๆ จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลใน มจร. พบว่า มจร. สมควรพัฒนาแผนกำลังคน การนำคนเข้าสู่ตำแหน่งงาน ควรเป็นวิธีการสอบคัดเลือกทั้งหมด ควรมีหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรให้ครบวงจร หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาผู้บริหารทุกระดับ ควรมีการติดตามผลการลาศึกษาต่อของบุคลากร ควรพัฒนาหลักเกณฑ์และระบบการประเมินผลการทำงานให้สอดคล้องกับความเป็นจริง ควรปรับโครงสร้างตำแหน่ง ประเภทตำแหน่งบุคลากรให้สอดคล้องกับภาระงาน ควรปรับปรุงระเบียบประกาศเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล โดยเฉพาะสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล ค่าตอบแทนผู้เกษียณอายุการทำงาน ค่าฌาปนกิจศพ และค่าทำงานล่วงเวลาให้เหมาะสม การตรวจสุขภาพประจำปี การบริการยานพาหนะ สวัสดิการร้านอาหารและที่พักอาศัย การให้ความดีความชอบ การให้รางวัลประจำปีและการนันทนาการ มหาวิทยาลัยควรมีสวัสดิการที่สมดุลกับบุคลากรและสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ **พระมหากังวาล ธีรธมฺโม (ศรชัย)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด " ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยหลักสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๕ เกิดประสิทธิภาพนั้น คือ การวางแผนโครงการเพื่อเป็นแนวทางของการทำงาน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การอำนวยความสะดวก กำกับกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดำเนินตามแผนที่วางไว้ การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงาน การจัดทำงบประมาณบัญชีการใช้จ่ายเงินและตรวจสอบ

๕.๒.๒ ประสิทธิภาพด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรมจะต้องมีการจัดบุคคลและสรรหาบุคลากรที่มีคุณภาพ ให้มีการสอนศีลธรรมประจำทุก

โรงเรียน มีการฝึกอบรมบุคลากรให้มีคุณภาพ จัดประชุมสัมมนาให้ความรู้บุคลากร เปิดศูนย์ให้ความรู้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ให้ความรู้อย่างบูรณาการ เปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจัดทำแผน ทำสื่อการสอน แสดงให้เห็นว่า การสอนศีลธรรมในโรงเรียน จะต้องมีการบริหารจัดการด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรมโดยจัดให้มีการคัดเลือกและสรรหาบุคลากรที่มีคุณภาพมีความรู้ความสามารถในการทำหน้าที่การสอนศีลธรรม และผลิตการสอนศีลธรรมให้มีประจำทุกโรงเรียนเพื่อสนองตอบความต้องการทางสังคม โดยจัดการเรียนการสอนเรื่องศีลธรรมให้ทั่วถึง มีการฝึกอบรมบุคลากรให้มีคุณภาพเพื่อจะทำการสอนศีลธรรมมีทักษะทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจัดประชุมสัมมนาให้ความรู้บุคลากรอย่างต่อเนื่อง เปิดศูนย์ให้ความรู้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในการสอนศีลธรรมอย่างดีทันสมัย การสอนศีลธรรมให้ความรู้อย่างบูรณาการ เปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อรองรับในการพัฒนาการสอนศีลธรรม และจัดทำแผน ทำสื่อการสอนให้แก่การสอนศีลธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูสังฆรักษ์ปรีชา ฐิตญาโณ (หงษ์ทอง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ๑. พระสอนศีลธรรมมีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเนื้อหาและหลักสูตร รองลงมาคือด้านวิธีการสอน ด้านการใช้สื่อการสอนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการวัดและประเมินผล ๒. วิธีการพัฒนาศักยภาพ ได้แก่ จัดอบรมเพิ่มเติม ความรู้ พัฒนาการใช้เทคโนโลยี พัฒนามนุษย์สัมพันธ์ ส่งเสริมอบรมพัฒนากาย จัดกิจกรรมให้ ร่วมมือ ฝึกอบรมสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ฝึกอบรมเพื่อให้รู้เท่าทันโลก ๓. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ จัดศูนย์ให้ความรู้ นำเทคโนโลยีมาสร้างนวัตกรรม มีความชำนาญการใช้สื่อการสอน จัดกิจกรรมนอกห้องเรียน จัดอบรมประสิทธิภาพผู้สอน จัดประชุมเชิงปฏิบัติการสอนให้เป็นรูปธรรม ประเมินผลตามสภาพจริง **ประมวล สารพันธ์**, ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาแนวทางการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์" ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์ควรพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายการศึกษาที่ให้สิทธิสถาบันพระพุทธศาสนาจัดการศึกษาได้ รูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีที่เหมาะสมในระดับมาก ซึ่งควรจะนำมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ได้แก่ รูปแบบที่เปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนวิชานักธรรมบาลีและวิชาสามัญควบคู่กันไปตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ถึงระดับปริญญาเอก วิชาสามัญที่พระภิกษุ สามเณรควรจะได้ศึกษาในหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกและแผนกบาลีได้แก่วิชาภาษาต่างประเทศภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คณิตศาสตร์ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษาและการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามลำดับ **ดร.ณิ ชูประยูร** ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การน้อมนำสาระสำคัญของหลักธรรมในพระไตรปิฎก เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนานิสิตนักศึกษาผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมในพระไตรปิฎก จำนวน ๒๔.๙

หลักธรรมมีคุณค่าต่อการน้อมนำมาพัฒนานิสิตนักศึกษา ครอบคลุมการพัฒนานิสิตนักศึกษาทุกด้าน คือ กาย พุทธิกรรม จิตใจ และปัญญา แต่ละหลักธรรมสามารถนำไปพัฒนานิสิตนักศึกษาได้ตั้งแต่ ด ด้าน ถึงครบทั้ง ๔ ด้าน และหลักธรรมในพระไตรปิฎกครอบคลุมการพัฒนานิสิตนักศึกษาตามทฤษฎี จิตสังคัม ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาทฤษฎีสัญลักษณ์ และทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับ สภาพแวดล้อม นพพที่สำคัญ คือ ผลจากการพัฒนานิสิตศึกษาตามรูปแบบการพัฒนานิสิตนักศึกษา โดยน้อมนำหลักธรรมในพระไตรปิฎก ทำให้นิสิตนักศึกษาได้รับการพัฒนาโดยองค์รวม **วีรชัย อนันต์ เจริญ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย" ผลการวิจัยพบว่า วิธีการนำ หลักธรรมมาใช้กับเยาวชนทำได้ใน ๒ มิติ คือ การประยุกต์วิธีการสอนหลักธรรม เช่น การเปิดใจ เยาวชน กิจกรรมนอกหลักสูตรการเข้าค่ายต่างๆ เป็นต้น และการขัดเกลาจิตใจ เช่น การทำให้ เยาวชนมีโอกาสเข้าใกล้ศาสนา การสร้างสำนึกที่ดีให้กับเยาวชน เป็นต้น และมีกลยุทธ์การพัฒนา จริยธรรมของเยาวชนโดยใช้หลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับเยาวชน

๕.๒.๓ ประสิทธิภาพด้านการติดตามประเมินผล

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพด้านการติดตามประเมินผล จะต้องมีการจัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการติดตามประเมินผล การสอนศีลธรรมจัดให้มีการวัด และประเมินผล จัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผล จัดอบรมเพิ่ม ประสิทธิภาพในการ วัดผลและประเมินผล แสดงให้เห็นว่า การจัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการ ติดตามประเมินผลเป็นการให้ความรู้แก่พระสอนศีลธรรมจะได้นำเอาวิธีการติดตามประเมินผลไปใช้ได้ อย่างถูกต้อง การสอนศีลธรรมจัดให้มีการวัดและประเมินผลเพราะเป็นการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข ผู้เรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น จัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลเพื่อเป็น การตอกย้ำในกระบวนการติดตามประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ และจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการ วัดผลและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ **สุธรรม ทศนานนท์** ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การนำเสนอรูปแบบ การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาประเทศ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการพัฒนาระบบบูรณาการจากผู้บริหารสู่ผลลัพธ์การพัฒนาประเทศ โดยมีขั้นตอนการพัฒนา ๔ ขั้นตอน คือ ๑) ขั้นตอน การประเมินเพื่อกำหนดคุณลักษณะที่ต้องพัฒนา ๒) ขั้นตอนเตรียมการพัฒนาคูณลักษณะ ๓) ขั้นตอน ดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะ และ ๔) ขั้นตอนการประเมินผลการพัฒนาและการดำเนินการ ส่วนที่ ๔ เป็น แนวทางการนำรูปแบบไปใช้เงื่อนไขความสำเร็จและตัวชี้วัดความสำเร็จของรูปแบบโดยการบูรณาการ **พระครูปลัดไพฑูรย์ เมธิโก (มหาบุญ)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของวัดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาระสิทธิภาพการบริหารจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของวัด ในในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ การนำปัจจัยนำเข้าตาม

หลักการบริหารจัดการ "POLE" ที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์การ การเป็นผู้นำ และการประเมินผล มารวบรวมสังเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลผล คือการนำหลักการบริหารจัดการ POLE มากำหนดในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของวัดในในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ซึ่งสอดคล้องกับการกำหนดนโยบายใน ๕ ด้าน ประกอบด้วย ด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล ซึ่งทำให้ได้ผลลัพธ์ทางการวิจัยที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น **พระมหาภคธรรมา กิตติโสภโณ (แช่หลี่)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาของพระธรรมวิทยากร" ผลการวิจัยพบว่าพระธรรมวิทยากรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา โดยมีบทบาทสำคัญ ๙ ด้านคือ ๑. ด้านการให้คำปรึกษา ๒. ด้านการสนทนาธรรม ๓. ด้านการอบรมเยาวชน ๔. ด้านการจัดกิจกรรมทาง ๕. ด้านการร่วมกับสถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการ ๖. ด้านการจัดทำทะเบียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม ๗. ด้านการพัฒนาเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน ๘. ด้านการจัดค่ายคุณธรรม ๙. ด้านการประเมินผลกลุ่มเป้าหมายร่วมกับสถานศึกษา และมีการนำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ หลักไตรสิกขา หลักอริยสัจ ๔ หลักอิทธิบาท และหลักภavana ๔ มาใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้วย พอล ดี. โควเวอร์สโตน (Paul D. Coverstone) ได้ศึกษาเรื่อง "การฝึกอบรมและการประเมินผลการฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศโดยศึกษาที่การปรับปรุงระบบงานในหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่สนับสนุนเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์การ ผลการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันงบประมาณด้านการฝึกอบรมด้านนี้ขององค์การได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า ๓ เท่า ทำให้ความรู้ (ที่มองเห็นได้ชัด) ทักษะ ความสามารถ และขีดความสามารถพิเศษเพิ่มขึ้นตาม แต่ยังไม่มีการวัดความคืบหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการประเมินผลการฝึกอบรมด้านนี้ว่าให้ผลตอบแทนกับองค์การคุ้มค่าและเหมาะสมอย่างไร การฝึกอบรมด้านนี้ทราบกันโดยสากลว่ามักเป็นโครงการที่ไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทันกับความต้องการเนื่องจากวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ขององค์การไม่ได้เชื่อมเข้ากับความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ต้องการ ดังนั้นหากขาดการวางแผนยุทธศาสตร์ที่ไปด้วยกันกับกลยุทธ์การวางแผนการฝึกอบรมด้วยย่อมมีผลต่อความสามารถในการให้บริการของทีมเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์การอนามัยนี้ เช่น ภายในแผนยุทธศาสตร์นี้ต้องรวมถึงวิธีการที่การฝึกอบรมจะสนับสนุนภารกิจขององค์การได้อย่างไร สำหรับภายในกลยุทธ์การฝึกอบรมจะกล่าวถึงข้อดีของทฤษฎีการเรียนรู้ที่หลากหลายตามประสบการณ์ต่างๆ การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมจะรวมถึงการฝึกปฏิบัติและกิจกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วมกับสังคม และหลักสูตรยังต้องสนับสนุนการทำงานเป็นทีมอีกด้วย วาเลนเซีย เอ็ม. เวสเทร (Valencia M. Westray) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อการประเมินผลการฝึกอบรมความพร้อมในงานจากมุมมองของผู้ผ่านการฝึกอบรมในชุมชนรัฐเข้าทำคาโรไลน่า ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถส่วนบุคคลเป็นกุญแจสำคัญในการทำงานซึ่งสามารถทำให้

สำเร็จบรรลุผลได้โดยต้องหลีกเลี่ยงพฤติกรรมบางประการ ผู้ตอบแบบสอบถามได้สะท้อนผลของการฝึกอบรมกลับว่าได้สร้างความสำเร็จในงานหลังการฝึกอบรมอย่างไร ก่อนการฝึกอบรมได้มีการปฐมนิเทศสั้นๆเตรียมการรับทักษะด้วย ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องเชื่อมั่นในความสามารถของคนที่จะได้ใช้การเรียนรู้ที่ได้รับในการแข่งขันกันในการทำงานในโลกยุคต่อไป เพททิเซีย พูลเลียม ฟิลิปส์ (Patria Pulliam Philips ทำวิจัยเรื่อง "การประเมินผลการฝึกอบรมในหน่วยงานภาครัฐของสหรัฐอเมริกา" ผลการวิจัยพบว่า ในภาครัฐจะใช้เพียง ๒ ระดับแรกเท่านั้น ผู้วิจัยเสนอว่าต้องประเมินถึงระดับ ๕ เนื่องจากมีความสำคัญต่อวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ และต่อเป้าหมายในการดำเนินการและต้นทุนของโครงการด้วย ข้อเสนอแนะสำหรับการวัดผลตอบแทนจากการลงทุนต้องการกระบวนการทำงานซึ่งง่าย เหมาะสม เชื่อถือได้ และประหยัดค้ำค่าด้วย ผลการวิจัยยังพบว่า ในภาครัฐใช้การประเมินผลการฝึกอบรมน้อยกว่าในภาคเอกชน (ในทุกระดับ) ยังพบว่าข้อจำกัดของการประเมินผลการฝึกอบรมประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายในการประเมินผล ความรู้และประสบการณ์ในการประเมินผล และทัศนคติขององค์กรที่ต้องการใช้ผลการประเมิน สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษานั้นผู้วิจัยเสนอแนะว่า องค์กรควรพัฒนานโยบายที่ดีในการประเมินผล ควรใช้ข้อมูลในการประเมินผลให้ถูกต้องและประหยัดค่าใช้จ่าย ควรสร้างความสามารถในเรื่องผลตอบแทนจากการลงทุนในการฝึกอบรมตลอดจนควรสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการเรียนรู้เรื่องการประเมินผล นอกจากนี้ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในส่วนอื่นๆ ด้วย ตลอดจนศึกษาองค์การอื่นๆ เช่น องค์กรไม่หวังผลกำไรประเภทโรงเรียน **สุธรรม ทัศนานนท์** ได้ทำการวิจัยเรื่องการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาประเทศ ผลการศึกษาพบว่าการสร้างรูปแบบการพัฒนา การตรวจสอบและประเมินความเหมาะสม โดยมีขั้นตอนการพัฒนา ๔ ขั้น คือ ๑) ขั้นการประเมินเพื่อกำหนดคุณลักษณะที่ต้องพัฒนา ๒) ขั้นเตรียมการพัฒนาคุณลักษณะ ๓) ขั้นดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะ และ ๔) ขั้นการประเมินผลการพัฒนาและการเนิกร

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากศึกษาวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑" ผู้วิจัยจึงสรุปข้อเสนอแนะ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) การสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องมีหลักสูตรที่ชัดเจนและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งการจัดอบรมให้แก่การสอนศีลธรรมก่อนจะออกปฏิบัติงานในแต่ละปีการศึกษาเพื่อให้การปฏิบัติการสอนในโรงเรียนนั้นเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

๒) การสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องมีการนิเทศติดตาม ประสานงานและคอยช่วยเหลือสนับสนุนการสอนศีลธรรมในโรงเรียนของครูทุกคน โดยเฉพาะการจัดการผู้ที่รับผิดชอบในแต่ละส่วนที่ใกล้ชิดมากที่สุด เพื่อให้การสอนศีลธรรมสามารถปรึกษาหารือได้ในเวลาที่มีปัญหาในการสอน

๓) การสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องมีงบประมาณสนับสนุนการผลิตสื่อการเรียนการสอนชิ้นใช้เอง พร้อมทั้งจัดอบรมเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอน ให้แก่ ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นประจำ

๔) การสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียนและสถานศึกษาที่ครูสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติงานในเรื่องของการวัดผลประเมินผล เป็นต้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและให้เป็นไปแนวทางเดียวกัน

๕) การสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องมีการปรับเรื่องนิยัตย์ของการสอนศีลธรรมให้มีความสมดุลต่อผลงานหรือวุฒิการศึกษาเป็นต้น

๖) การสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องมีการปรับเปลี่ยนครูสอนศีลธรรมที่ไม่มีผลงานหรือขาดกิจในการเรียนการสอนบ่อยๆ

๗) การสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องมีการจัดทำบัญชีการสอนศีลธรรมให้ครอบคลุมในการเข้าไปปฏิบัติงาน ไม่ทำให้เกิดการกระจุกตัว เพราะบางโรงเรียนมีการสอนศีลธรรมมากเกินไป บางโรงเรียนไม่มีการสอนศีลธรรมเลย

๘) การสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียนและสถานศึกษาที่มีพระสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติงานในเรื่องของการเดินทางเพราะบางโรงเรียนต้องเดินทางไกล ควรมีรถรับส่งให้พระสอนศีลธรรม

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) การสอนศีลธรรมต้องให้ครูสอนศีลธรรมเข้ารับการอบรมก่อนจะออกปฏิบัติงานในแต่ละปีการศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๒) การสอนศีลธรรมต้องมีการติดตามประเมินผล ประสานงาน และคอยให้การช่วยเหลือ สนับสนุนการสอนศีลธรรมรูปอื่น ๆ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างเครือข่าย เพื่อให้ครูสอนศีลธรรมอื่น ๆ สามารถปรึกษาหารือได้ในเวลาที่มีปัญหาในการเรียนการสอน

๓) การสอนศีลธรรมต้องให้ครูสอนศีลธรรมมีการพัฒนาศักยภาพตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทำหน้าที่ในการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสถานศึกษา การสอนศีลธรรมต้องให้ครูสอนศีลธรรม มีความรับผิดชอบเกี่ยวกับด้านการสอนศีลธรรมในโรงเรียนและสถานศึกษาที่ครูสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติงานเพื่อให้การเรียนการสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน
ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ โดยการ
สังเกตการณ์และสัมภาษณ์

๒) ควรศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการการสอน
ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ กับเขตพื้นที่อื่น
เพื่อเปรียบเทียบผล

๓) ควรศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการการสอน
ศีลธรรมในโรงเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และผู้ปกครอง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
พิมพ์, ๒๕๕๓.

สมาน รังสิโยภุชงค์. การจัดการภาครัฐแนวใหม่. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์เทียน
วัฒนา, ๒๕๔๔.

บรรยงค์ ไตจินดา. การบริหารงานบุคคล (การจัดการทรัพยากรมนุษย์), กรุงเทพมหานคร: บริษัท
รวมสาส์น (1977ปริยาพร) จำกัด, ๒๕๔๓.

สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหารงานบุคคลแผนใหม่. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๑.

ปริยาพร วงอนุตรโรจน์. จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริม, ๒๕๔๔.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร:ธรรมสาร, ๒๕๔๕.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. หลักรัฐประศาสนศาสตร์: แนวคิดและกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
เอ็กซ์เปอร์เน็ทจำกัด, ๒๕๔๙.

_____. การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตำรวจรัฐธรรมนูญ และ

หน่วยงานของรัฐ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๘.

ธงชัย สันติวงศ์. องค์การและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๐.

จ่านงค์ ทองประเสริฐ. แผนการกู้ยืมสภาพของเจ้าชายสิทธัตถะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวง
แก้ว, ๒๕๔๗.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

_____. พุทธวิธีสอนของพระพุทธเจ้า. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๖.

ไชย ณ พล อัครศุภเศรษฐ์. ระบบบริหารมาตรฐานพุทธ. กรุงเทพมหานคร: Pluspress, ๒๕๕๑.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). ภาษาธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสียงเชียงใหม่, ๒๕๔๘.

บรรพต สุวรรณประเสริฐ. การพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. เชียงใหม่: The Knowledge Center, ๒๕๔๔.

แสง จันทรงาม. วิธีสอนของพระพุทธเจ้า. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

เนาวนิตย์ ใจมั่น. พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

สุนทร สิ้นธพานนท์. สุดยอดวิธีการสอน สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นำไปสู่บทการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๐.

_____ . สุดยอดวิธีการสอน สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นำไปสู่บทการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่. พิมพ์ครั้งที่ ๒ ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๒.

กิดานันท์ มลิทอง. เทคโนโลยีทางการศึกษาและนวัตกรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒ ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม.

กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๒.

กรมวิชาการศูนย์พัฒนาหลักสูตร. คู่มือการพัฒนาสื่อการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. พิมพ์ครั้งที่ ๒.

กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, ๒๕๔๕.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คพับลิชเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

สมหวัง พิริยวัฒน์. วิทยาการสอน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๐.

เสนาะ ตีเยาว์ หลักการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. การวิเคราะห์และวิจัยข้อมูลทางสถิติด้วยSPSS. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: บิสนิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑.

สมยศ นาวิการ. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า, ๒๕๔๘.

_____ . การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๕๕.

ทิพาวดี เมฆสุวรรณ. การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพมหานคร: คณะปฏิรูประบบราชการ, ๒๕๓๙.

_____ . การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพมหานคร: คณะปฏิรูประบบราชการ, ๒๕๓๙.

วารินทร์ รัตมีพรหม. การออกแบบและพัฒนาระบบการสอน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๒.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

สมพงศ์ เกษมลิน. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๕๔.

กระทรวงศึกษาธิการ. **การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**, ๒๕๕๒.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๖

คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. **การปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๕๓.

(๒) **คุศณินิพนธ์/วิทยานิพนธ์:**

พระครูพิศิษฐ์โชติธรรม. “ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระมหาฤทธิ วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร). “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระปลัดประดิษฐ์ ชูตาโก (ประคองสาย). “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระครูปลัดไพฑูรย์ เมธิโก (มหาบุญ). “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการพรปริยัติธรรมแผนกบาลีของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระมหา กังวาล ธีระมโม (ศรชัย). “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

องปลัดสิทธิศักดิ์ เกียนยา (แซ่ไคว้). “การบริหารจัดการประสิทธิภาพการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำนวยิกายในประเทศไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

มณฑกาญจน์ ทองใย. “การพัฒนารูปแบบการบริหารโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต** สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๙.

วีรชัย อนันต์เจียร. “กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ ดุสิตบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ (แช่หลี่). “รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาของพระธรรมวิทยากร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต** สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

เอื้อมอร ชลวร. “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต** สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์. “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต** สาขาวิชาอุดมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระครูสังฆรักษ์ปรีชา ฐิตญาโณ (หงษ์ทอง). “การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต** สาขาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.

พระครูปลัดกวีวัฒน์ (ธีรวิทย์ ฉันทวิฑู). “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต** สาขาการจัดการศึกษา. วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๖๑.

อนันต์ เตียวต้อย. “รูปแบบการบริหารคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล”, **ปรัชญาดุษฎีนิพนธ์** สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๘.

พระครูอุเทศสุตถารณ์ (บริบูรณ์/ปริบูรณ์). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”. รายงานวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙

(๓) รายงานวิจัย:

ดร. สีน งามประโคน และคณะ. “การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล”. **รายงานวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖.

อมรา รอดดารา. “ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นวิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวิทยา และความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๔๕”. **รายงานวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ประมุข สารพันธ์. “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์”. **รายงานวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

ฉันท ชาติทอง. “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย”. **รายงานวิจัย**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ๒๕๕๔.

ธัญญ์นิธิ จิรพัฒนาพรสิน. “แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์และความสามารถในการแข่งขันขององค์กรหลักฐานเชิงประจักษ์กิจการในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมไทย”. **รายงานวิจัย**. วารสารนักบริหาร, ๒๕๖๓.

ภักจिरา วิสิทธิ์ และ ศิริลักษณ์ ตันตยกุล. “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร”. **รายงานวิจัย**. คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๗.

บัณฑิตา เพิ่มเดช. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง”. **รายงานวิจัย**. คณะบริหารธุรกิจ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๓.

(๔) บทความ:

ปริศนา มัชฌิมา “แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21: การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน”. **วารสารปาริชาติ**. ปีที่ ๖๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๖), ๘.

ณัฐวัชร จันทโรธธรรมและพงษ์ศักดิ์ พัวพรพงษ์. “ประสิทธิผลขององค์การ”. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ**. ปีที่ ๖๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๓), ๒.

ชัยวุฒิ เทโพธิ์ และพงษ์เสถียร เหลืองอลงกต. “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน”. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา**. ปีที่ ๖๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๓), ๘-๙.

ธิตกร อติชาติพงศ์. “ศิลปะการบริหารเวลาสู่ความสำเร็จ”. **วารสารพัฒนาการบริหารการศึกษาด้านภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยรามคำแหง**. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๗), ๔-๕.

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

อมร รักษาสัตย์ อ่างโน วัชระ สิทธิโชค. **หลักความมีประสิทธิภาพในการให้บริการ**. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=4555.0>

[๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๘].

_____ **หลักความมีประสิทธิภาพในการให้บริการ**. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=4555.0> [๒๖ มี.ค.

๒๕๕๕].

ไซมอน (Simon) อ่างโน วัชระ สิทธิโชค, **แนวคิด ทฤษฎีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน**, [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=3671.0>

[๒๖ มีนาคม ๒๕๕๙].

สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน). **ธรรมศึกษา**. [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล:

<http://22mahamakuta.inet.co.th/study>. [๒๘ มีนาคม ๒๕๕๙].

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **หลักสัปปุริสธรรม**. [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล :

<https://etheses.rbru.ac.th/pdf-uploads/thesis-468-file06-2023-06-13-09-58-34.pdf>. [๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๓].

Edgar L, MorphetX. อ่างถึงใน ทรรศนะญา พัฒนาเพ็ญ. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการ**

ปฏิบัติงานของบุคลากร. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล:

<https://www.prosofthmi.com/Article/Detail/106022/X-Y-Z%E2%80%9D-3-%E0%B8%97%E0%B8%A4%E0%B8%A9%E0%B8%8E%E0%B8%B5%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%AB%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%84%E0%B8%99> [20 มีนาคม ๒๕๕๗].

Niraphai Jansawat. **ประสิทธิภาพ (Efficiency) VS ประสิทธิผล (Effectiveness)**. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: [linkedin.com/pulse/ประสพธภาพ-efficiency-vs-ประสพธผล-effectiveness-niraphai-jansawat/](https://www.linkedin.com/pulse/ประสพธภาพ-efficiency-vs-ประสพธผล-effectiveness-niraphai-jansawat/) [๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๕].

ธนโชค โลกเศกกระวี. **ความแตกต่างระหว่างผู้ประกอบการที่มีประสิทธิภาพ VS ไม่มีประสิทธิภาพ**

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.live-latforms.com/th/education/article/284-efficiency-vs-inefficiency/> [๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖].

Mr.Javiz. **ประสิทธิภาพ กับ ประสิทธิผล**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://job.optimistichr.com>

[/blog/tag/efficiency/](https://job.optimistichr.com/blog/tag/efficiency/) [๑๐ เมษายน ๒๕๖๕].

- เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. **ประสิทธิภาพ (Efficient) กับประสิทธิผล (Effective)**. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา: <https://www.iok2u.com/article/information-technology/efficient-effective> [๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๒].
- ลานธรรมจักร. **หลักบริหารเชิงพุทธศาสตร์**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล: <http://www.dhammadjak.net/forums/viewtopic.php?t=30040> [๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙].
- ถวิล คำโสภา และ พระมหาสันติ ธีรภทฺโท. **สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14398> [๑๑ พ.ย. ๒๕๕๖]
- จิตติมา อัครธิตติพงษ์. **การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน he Efficiency Development of Operation**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.thailandindustry.com/onlinemag/view2.php?id=771&section=17&issues=74> [๒๕๕๖].
- ปัญญา บุรณะนนท์ศิริ. **ประสิทธิภาพสูงสุด**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/53930147/chapter2.pdf [๒๕๕๐]. หน้า 29
- เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. **การบริหารแบบมีส่วนร่วม (The Participative Management)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.iok2u.com/article/business-administrator/ba-the-participative-management> [๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๕]
- การจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.moe.go.th/%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B8%9A-%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A8%E0%B8%B6%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B2%E0%B9%81%E0%B8%AB%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%B4-%E0%B8%9E-%E0%B8%A8-2542/> [๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๓].

๒. ภาษาอังกฤษ

- Gibson, James L. **Ivanceyicn, John M. Donnelly, James H. Organization**, 6th ed. Texas : Business Publications., 1988.
- Cook, Curtis W. & Hunsaker, Philip L. **Management and Organization Behavior**. 3rd ed. New Jersey : McGraw-Hill., 2001.
- Pearce, John A. and Robinson, Richard B. Jr. **Management**. New York : Random House., 1989.
- Beach and Dales. **Personnel: The Management of People at Work**, 4th ed., New

York : Macmillan Publishing., 1980.

Donnelly, James H. Jr, Gibson, James L.and Ivancevich, John M, **Management**, 6th

Griffin, Rickey E., Business, New Jersey : Prentice-Hall International, 1989.

Taba,H. **Curriculum Development : Theory and Practice**, New York. NY: Harcourt, Brace & World, 1962.

Gagne, R. M. **The Conditions of Learning and Theory of Instruction**, 4th ed.,
New York: Educational Technology Publication,1985.

Johnson, David W., and Roger T. Johnson, **Instruction Goal Structure: Cooperation**
Competitive or Individualistic. Review of Education Research 44,1974.

G., Training and Technology. **A Handbook for Handbook for HRD Professional**.
Ontario : Addeson-Wesley Publishing Company, 1984.

Dale, Edgar. **Audio – Visual Materials of Instruction**, Chicago : University of Chicago
Press, 1969.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก เครื่องมือในการทำวิจัย

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

Index of Congruence (IOC)

แบบสอบถาม

เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

ข้อที่	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑	ผู้เชี่ยวชาญ / คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๑.ด้านการบริหารงบประมาณ									
๑	การสอนศีลธรรมใช้งบประมาณจัดประชุม เพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจให้ เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ทราบ วัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติที่มีผลต่อการ ดำเนินงานของการสอนศีลธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การสอนศีลธรรมมีกระบวนการในการบริหาร จัดการงบประมาณอย่างโปร่งใส	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓	การสอนศีลธรรมมีการจัดซื้อจัด จ้างค่าวัสดุ อุปกรณ์เป็นไปอย่างเหมาะสม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	การสอนศีลธรรมจัดสรรงบประมาณทำสื่อ การสอนและเทคโนโลยีสมัยใหม่	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	การสอนศีลธรรมมีการบริหารจัดการนิตยภัตร ถูกต้องและตรงตามเวลาที่กำหนดทุกๆเดือน	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๖	โครงการพระสอนศีลธรรมมีแผนการ บริหารจัดการงบประมาณประจำปีอย่างมี มาตรฐานที่พึงประสงค์	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๗	การสอนศีลธรรมมีความรวดเร็วในการบริหาร จัดการค่าใช้จ่ายทั่วไปอย่างเป็นระบบ	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ข้อที่	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑	ผู้เชี่ยวชาญ / คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๘	การสอนศีลธรรมมีการใช้งบประมาณในการ ฝึกอบรมการสอนศีลธรรมในเรื่องการใช้สื่อ เทคโนโลยีให้มีความชำนาญในการปฏิบัติงาน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	การสอนศีลธรรมมีผลการทำงานที่มีคุณภาพ และเหมาะสมกับงบประมาณ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	การสอนศีลธรรมมีการบริหารงบประมาณใน สร้างประโยชน์ต่อสังคมเพื่อให้เกิดความพึง พอใจ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๑	การสอนศีลธรรมใช้งบประมาณในการสร้าง คุณค่าให้เกิดขึ้นต่อพระศาสนาอย่างมาก	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๒	การสอนศีลธรรมมีการกำหนดเวลาในการใช้ จ่ายงบประมาณอย่างชัดเจน ทันต่อเวลา	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒.ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม									
๑๓	การสอนศีลธรรมจัดสัมมนาในเรื่องเทคนิค การสอนแก่ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๔	การสอนศีลธรรมสนับสนุนส่งเสริมในการ ฝึกอบรมการสอนศีลธรรมในเรื่องการเขียน แผนการสอน	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๑๕	การสอนศีลธรรมสนับสนุนส่งเสริมในการจัด สัมมนาในเรื่องเทคนิคการใช้วัสดุ อุปกรณ์แก่ การสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๑๖	การสอนศีลธรรมสนับสนุนส่งเสริมทักษะ ความรู้ในเรื่องการพัฒนาสื่อเทคโนโลยี สมัยใหม่แก่การสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ข้อที่	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑	ผู้เชี่ยวชาญ / คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	๒.ด้านการพัฒนาครูสอนศีลธรรม (ต่อ)								
๑๗	การสอนศีลธรรมส่งเสริมให้ครูสอนศีลธรรมมีความรู้ในเรื่องการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๘	การสอนศีลธรรมมีการพัฒนาครูสอนศีลธรรมในแต่ละปีให้ได้มาตรฐานที่พึงประสงค์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๙	การสอนศีลธรรมมีการส่งเสริมฝึกอบรมพัฒนาวิสัยทัศน์ครูสอนศีลธรรมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒๐	การสอนศีลธรรมจัดการอบรมแก่ครูสอนศีลธรรมให้ตระหนักในบุคลิกภาพของสมณะในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๑	การสอนศีลธรรมมีแผนพัฒนาในการคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพใหม่ๆเข้ามาอย่างชัดเจน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๒	การสอนศีลธรรมมีการให้ความรู้การบูรณาการหลักธรรมแก่ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๓	การสอนศีลธรรมทำความพึงพอใจให้เกิดกับผู้เกี่ยวข้อง ในด้านการพัฒนาครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อที่	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑	ผู้เชี่ยวชาญ / คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๒๔	การสอนศีลธรรมมีการพัฒนาแผนการสอนแก่ ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้ทันเวลา ของการศึกษาของนักเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.ด้านการติดตามประเมินผล									
๒๕	การสอนศีลธรรมมีการแนะนำให้ครูสอน ศีลธรรมไปประเมินผลการใช้จ่ายของแต่ละปี ที่ปฏิบัติงาน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๖	การสอนศีลธรรมมีการติดตามประเมินผลการ ใช้งบประมาณให้คุ้มค่า	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๗	การสอนศีลธรรมมีการติดตามประเมินผล ค่าใช้จ่ายในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์และสื่อของ ครูสอนศีลธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๘	การสอนศีลธรรมมีการติดตามประเมินผล ความรู้ ทักษะความสามารถในเรื่องการใช้สื่อ เทคโนโลยี โดยเน้นความคุ้มค่าและประหยัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๙	การสอนศีลธรรมมีการจัดให้ความรู้ที่ถูกต้อง ในวิธีดำเนินการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ในการสอบวัดผลการเรียนรู้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๐	การสอนศีลธรรมจัดให้มีการสอบวัดผลการ เรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้เกิดมาตรฐาน การศึกษา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๑	การสอนศีลธรรมมีการกำหนดเวลาการ ประเมินผลให้ครูสอนศีลธรรมนำไปใช้อย่างมี ระบบ รวดเร็ว	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ข้อที่	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต ๑	ผู้เชี่ยวชาญ / คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๓๒	การสอนศีลธรรมมีการติดตามประเมินผลพระ สอนศีลธรรมในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยี สมัยใหม่	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๓	การสอนศีลธรรมติดตามแผนงานในการใช้ คัดเลือกบุคลากรผู้เกี่ยวข้องเพื่อคัดสรรค บุคลากรที่มีคุณภาพ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๔	การสอนศีลธรรมมีการติดตามประเมินผล ความรู้ ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมของ การสอนศีลธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อสังคม	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓๕	การสอนศีลธรรมมีการประเมินผลความพึง พอใจของการสอนศีลธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๖	การสอนศีลธรรมมีการประเมินผลการทำ หน้าที่ของการสอนศีลธรรม ให้ตรงต่อเวลา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประจวบคีรีขันธ์ เขต ๑

*****

คำชี้แจง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต ๑ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรค และพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อไป

ข้อมูลที่ได้ จะแปลผลวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับ และใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต ๑

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต ๑ โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้

ดร.สุรินทร์ นานาผล

ดร.กชภัทร์ สงวนเครือ

ดร.สมาน แก้วคำไสย์

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๖๗

ตอนที่ ๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับตัวท่าน

๑. เพศ

พรหมชาติ

ชาย

หญิง

๒. อายุ

๓๐ - ๔๐ ปี

๔๐ - ๕๐ ปี

๕๐ ปี ขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

๔. ประสบการณ์ในการสอนศีลธรรม

ต่ำกว่า ๕ ปี

ตั้งแต่ ๕-๑๐ ปี

๑๐ ปีขึ้นไป

๕. ตำแหน่ง

พระสอนศีลธรรม

ผู้บริหารสถานศึกษา

ครู

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ที่ท่านได้มีการปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ ว่าอยู่ในระดับใด ที่ตรงกับความเป็นจริง

ข้อที่	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๑. ด้านการบริหารงบประมาณ					
๑	การสอนศิลปกรรมใช้งบประมาณจัดประชุมเพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ทราบวัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติที่มีผลต่อการดำเนินงานของการสอนศิลปกรรม					
๒	การสอนศิลปกรรมมีกระบวนการในการบริหารจัดการงบประมาณอย่างโปร่งใส					
๓	การสอนศิลปกรรมมีการจัดซื้อจัดจ้างค่าวัสดุอุปกรณ์เป็นไปอย่างเหมาะสม					
๔	การสอนศิลปกรรมจัดสรรงบประมาณทำสื่อการสอนและเทคโนโลยีสมัยใหม่					
๕	การสอนศิลปกรรมมีการบริหารจัดการ นิตยภัตรถูกต้องและตรงตามเวลาทุกๆเดือน					
๖	การสอนศิลปกรรมมีแผนการบริหารจัดการงบประมาณประจำปีอย่างมีมาตรฐานที่พึงประสงค์					
๗	การสอนศิลปกรรมมีความรวดเร็วในการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายทั่วไปอย่างเป็นระบบ					
๘	การสอนศิลปกรรมมีการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมการสอนศิลปกรรมในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยีให้มีความชำนาญในการปฏิบัติงาน					
๙	การสอนศิลปกรรมมีผลการดำเนินงานที่มีคุณภาพเหมาะสมกับงบประมาณ					

ข้อที่	ประสิทธิผลการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑๐	การสอนศีลธรรมมีการบริหารงบประมาณในสร้าง ประโยชน์ต่อสังคมเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ					
๑๑	การสอนศีลธรรมใช้งบประมาณในการสร้างคุณค่าให้ เกิดขึ้นต่อพระศาสนาอย่างมาก					
๑๒	การสอนศีลธรรมมีการกำหนดเวลาในการใช้จ่าย งบประมาณอย่างชัดเจน ทันต่อเวลา					
๑๓	การสอนศีลธรรมจัดสัมมนาในเรื่องเทคนิค การสอนแก่ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน					
	๒. ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม					
๑๔	การสอนศีลธรรมสนับสนุนส่งเสริมในการฝึกอบรมครู สอนศีลธรรมในเรื่องการเขียนแผนการสอน					
๑๕	การสอนศีลธรรมสนับสนุนส่งเสริมในการจัดสัมมนาใน เรื่องเทคนิคการใช้วัสดุ อุปกรณ์แก่ครูสอนศีลธรรมใน โรงเรียน					
๑๖	การสอนศีลธรรมสนับสนุนส่งเสริมทักษะความรู้ในเรื่อง การพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่แก่ครูสอนศีลธรรมใน โรงเรียน					
๑๗	การสอนศีลธรรมส่งเสริมให้ครูสอนศีลธรรมมีความรู้ใน เรื่องการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการ เรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง					
๑๘	การสอนศีลธรรมมีการพัฒนาครูสอนศีลธรรมในแต่ละปี ให้ได้มาตรฐานที่พึงประสงค์					
๑๙	การสอนศีลธรรมมีการเร่งรีบพัฒนาวิสัยทัศน์ครูสอน ศีลธรรมเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน					
๒๐	การสอนศีลธรรมจัดการอบรมแก่ครูสอนศีลธรรมให้ ตระหนักในบุคลิกภาพของสมณะในเรื่องการใช้สื่อ เทคโนโลยี					

ข้อที่	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๒. ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม (ต่อ)					
๒๑	การสอนศีลธรรมจัดการอบรมแก่ครูสอนศีลธรรมให้ ตระหนักในบุคลิกภาพของสมณะในเรื่องการใช้สื่อ เทคโนโลยี					
๒๒	การสอนศีลธรรมมีการให้ความรู้การบูรณาการ หลักธรรมแก่ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อให้เกิด ประโยชน์ต่อสังคม					
๒๓	การสอนศีลธรรมทำความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้อง ในด้านการพัฒนาครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน					
๒๔	การสอนศีลธรรมมีการพัฒนาแผนการสอนแก่ครูสอน ศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้ทันเวลาของการศึกษาของ นักเรียน					
	๓. ด้านการติดตามประเมินผล					
๒๕	การสอนศีลธรรมมีการกำหนดให้ครูสอนศีลธรรม ไป ประเมินผลการการใช้จ่ายของปี					
๒๖	การสอนศีลธรรมมีการติดตามประเมินผลการใช้ งบประมาณให้คุ้มค่าที่สุด					
๒๗	การสอนศีลธรรมมีการติดตามประเมินผลค่าใช้จ่ายใน เรื่องของวัสดุอุปกรณ์และสื่อของครูสอนศีลธรรม					
๒๘	การสอนศีลธรรมมีการติดตามประเมินผล ๒๘ ความรู้ ทักษะความสามารถในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยี โดย เน้นความคุ้มค่าและประหยัด					
๒๙	การสอนศีลธรรมมีการจัดให้ความรู้ที่ถูกต้องใน วิธีดำเนินการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการสอบ วัดผลการเรียนรู้					
๓๐	การสอนศีลธรรมจัดให้มีการสอบวัดผลการเรียนรู้ของ ผู้เรียนเพื่อให้เกิดมาตรฐานการศึกษา					

ข้อที่	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๓. ด้านการติดตามประเมินผล (ต่อ)					
๓๑	การสอนศีลธรรมมีการกำหนดเวลาการประเมินผลให้ ครูสอนศีลธรรมนำไปใช้อย่างมีระบบรวดเร็ว					
๓๒	การสอนศีลธรรมมีการติดตามประเมินผลการสอน ศีลธรรมในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่					
๓๓	การสอนศีลธรรมติดตามแผนงานในการใช้คัดเลือก บุคลากรผู้เกี่ยวข้องเพื่อคัดสรรบุคลากรที่มีคุณภาพ					
๓๔	การสอนศีลธรรมมีการติดตามประเมินผล ความรู้ใน การบูรณาการหลักพุทธธรรมของการสอนศีลธรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม					
๓๕	การสอนศีลธรรมมีการประเมินผลความพึงพอใจของ การสอนศีลธรรม					
๓๖	การสอนศีลธรรมมีการประเมินผลการทำหน้าที่ของการ สอนศีลธรรม ให้ตรงต่อเวลา					

ตอนที่ ๓ : ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต ๑

๑. ด้านการบริหารงบประมาณ

ปัญหา อุปสรรค

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

๒. ด้านการพัฒนาครูสอนศีลธรรม

ปัญหา อุปสรรค

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

๓. ด้านการติดตามประเมินผล

ปัญหา อุปสรรค

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

๔. ด้านการบูรณาการใช้หลักสูตรปฐพีวิทยุ ๗

ปัญหา อุปสรรค

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

ดร.สุรินทร์ นานาผล
ดร.กชภัทร์ สงวนเครือ
ดร.สมาน แก้วคำไสย์

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๖๗

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

*****

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อไป

แบบสัมภาษณ์นี้ แบ่งเป็น ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)

ตอนที่ ๒ คำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ทั้ง ๗ ข้อ

ข้อมูลที่ได้ จะแปลผลการวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับ และใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

ผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสัมภาษณ์เป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ดร.สุรินทร์ นานาผล

ดร.กชภัทร์ สงวนเครือ

ดร.สมาน แก้วคำไสย์

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๖๘

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....ฉายา/นามสกุล.....

ตำแหน่งหน้าที่/การงานปัจจุบัน.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

ตอบแบบสัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หมายเหตุ : ขออนุญาตในการใช้เครื่องบันทึกเสียงและภาพขณะสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ทั้ง ๗ ข้อ มีดังนี้

๑. ท่านคิดว่าการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้าน การบริหารงบประมาณ ด้านการพัฒนาการสอนศีลธรรม ด้านการติดตาม ประเมินผล เป็นอย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

๒. ท่านคิดว่า จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการบริหารจัดการการสอน ศีลธรรมใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ในปัจจุบันเป็นอย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

๓. ท่านคิดว่า สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไข ในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ มีอะไรบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

๔. ท่านคิดว่า ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ ในการบริหารจัดการการสอน ศิลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ คืออะไร ?

.....

.....

.....

๕. ท่านคิดว่า หลักพุทธธรรมที่เหมาะสม และควรนำมาบูรณาการในการบริหารจัดการการสอน ศิลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ เป็นอย่างไร ?

.....

.....

.....

๖. กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการพัฒนาการสอนศิลปธรรม ด้านการติดตามประเมินผล เป็นอย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์

ภาคผนวก ข หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ , ผู้ให้ข้อมูล

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๕๒ หมู่ที่ ๔ ตำบลนิเวศน์
อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๑๗๐

๒๐ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย
เรียน _____
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย ดร.สุรินทร์ นานาผล, ดร.กชภัทร์ สงวนเครือ, ดร.สมาน แก้วคำไสย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ประสิทธิผลการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในเรื่องเกี่ยวกับการวิจัยดังกล่าว สามารถตรวจแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยในเรื่องนี้ได้ดีเป็นอย่างดียิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมืองานวิจัยดังกล่าว ดังที่ได้แนบเครื่องมือการวิจัยมาพร้อมแล้วนี้ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระครูวาปีจันทคุณ, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

ผู้ประสานงาน : ดร.กชภัทร์ สงวนเครือ

โทรศัพท์ ๐๙๔-๒๙๕๙๖๖๖

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๕๒ หมู่ที่ ๔ ตำบลนิเวศน์
อำเภอวิชัยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๑๗๐

๒๐ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตขอรับข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย ดร.สุรินทร์ นานาผล, ดร.กชภัทร์ สงวนเครือ, ดร.สมาน แก้วคำไสย อาจารย์ประจำ
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติ
จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ทำวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอน
ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑" ซึ่งได้เก็บข้อมูลกับ
บุคลากร และเจ้าหน้าที่

ดังนั้น จึงขอเรียนเจริญพร ขออนุญาตขอรับข้อมูลการวิจัยจากหน่วยงานในสังกัดของท่าน ซึ่ง
ข้อมูลที่ได้จะใช้เป็นประโยชน์เพื่อการวิจัยเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระครูวาปีจันทคุณ, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

ผู้ประสานงาน : ดร.กชภัทร์ สงวนเครือ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙๔-๒๙๕๙๖๖๖

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๒๕๒ หมู่ที่ ๔ ตำบลนิเวศน์

อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๑๗๐

๒๐ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย ดร.สุรินทร์ นานาผล, ดร.กชภัทร์ สงวนเครือ, ดร.สมาน แก้วคำไสย์ อาจารย์ประจำ
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มี
ความรู้ มีความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในเรื่องเกี่ยวกับการวิจัยดังกล่าว สามารถให้ข้อมูลและ
ข้อเสนอแนะข้อมูลที่ใช้ในการทำวิจัยในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์มายังท่านเป็นผู้ให้
ข้อมูลในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ร้อยเอ็ด เขต ๑ ดังแบบสัมภาษณ์ที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับ
ความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระครูวาปีจันทคุณ, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

ผู้ประสานงาน : ดร.กชภัทร์ สงวนเครือ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙๔-๒๙๕๙๖๖๖

หนังสือแสดงเจตนายินยอม

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว วราณี อกดีรัมย์ ได้ทราบ
รายละเอียดของโครงการวิจัยตลอดจนประโยชน์ และข้อเสียที่จะเกิดขึ้นต่อข้าพเจ้าจากผู้วิจัยแล้ว
อย่างชัดเจน ไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้นและยินยอมให้ทำการวิจัยในโครงการที่มีชื่อข้างต้น และข้าพเจ้ารู้
ว่าถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยเกิดขึ้นข้าพเจ้าสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ และข้าพเจ้าสามารถไม่เข้าร่วม
โครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อข้าพเจ้า นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัว
ข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่เป็นสรุปผลการวิจัย การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัว
ข้าพเจ้าต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กระทำได้เฉพาะกรณีจำเป็นด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น

จึงยินยอมให้ นาย/นาง/นางสาว ศุภสินทร์ สีหะวงศ์
นักวิจัย/พระนิสิต/นิสิต/หลักสูตร มหาบัณฑิต/ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา เทคโนโลยีการเกษตร
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการเก็บข้อมูล
ประกอบการทำงานโครงการวิจัย/วิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาด้านการเกษตรในเขตภาค
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
โดยมีพื้นที่ศึกษาที่จังหวัดบุรีรัมย์

ลงชื่อ [ลายเซ็น] (ผู้เข้าร่วมการวิจัย)
วันที่ ๑๐ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

คำอธิบายของผู้วิจัย

ข้าพเจ้าได้อธิบายรายละเอียดของโครงการ ตลอดจนประโยชน์ของการวิจัย รวมทั้งข้อเสียที่
อาจเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบแล้วอย่างชัดเจนโดยไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้น

ลงชื่อ [ลายเซ็น] (ผู้วิจัย)
วันที่ ๑๓ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

หนังสือแสดงเจตนายินยอม

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว) ..... กษณาง ปทุมมา ..... ได้ทราบ รายละเอียดของโครงการวิจัยตลอดจนประโยชน์ และข้อเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อข้าพเจ้าจากผู้วิจัยแล้ว อย่างชัดเจน ไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้นและยินยอมให้ทำการวิจัยในโครงการที่มีชื่อข้างต้น และข้าพเจ้ารู้ว่าถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยเกิดขึ้นข้าพเจ้าสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ และข้าพเจ้าสามารถไม่เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อข้าพเจ้า นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่เป็นสรุปผลการวิจัย การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กระทำได้เฉพาะกรณีจำเป็นด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น

จึงยินยอมให้ ดร.สุรินทร์ นานาผล นักวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการเก็บข้อมูลประกอบการทำงานโครงการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

ลงชื่อ..... (ผู้เข้าร่วมการวิจัย)
วันที่ ๑๓ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๓

คำอธิบายของผู้วิจัย

ข้าพเจ้าได้อธิบายรายละเอียดของโครงการ ตลอดจนประโยชน์ของการวิจัย รวมทั้งข้อเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบแล้วอย่างชัดเจนโดยไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้น

ลงชื่อ) ดร.สุรินทร์ นานาผล (ผู้วิจัย)
วันที่ ๑๓ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๓

หนังสือแสดงเจตนายินยอม

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว ..... ลัดดาภรณ์ สืบจิต ..... ได้ทราบ
 รายละเอียดของโครงการวิจัยตลอดจนประโยชน์ และข้อเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อข้าพเจ้าจากผู้วิจัยแล้ว
 อย่างชัดเจน ไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้นและยินยอมให้ทำการวิจัยในโครงการที่มีชื่อข้างต้น และข้าพเจ้ารู้
 ว่าถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยเกิดขึ้นข้าพเจ้าสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ และข้าพเจ้าสามารถไม่เข้าร่วม
 โครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อข้าพเจ้า นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัว
 ข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่เป็นสรุปผลการวิจัย การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัว
 ข้าพเจ้าต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กระทำได้เฉพาะกรณีจำเป็นด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น

จึงยินยอมให้ ดร.สุรินทร์ นานาผล นักวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ
 บริหารการศึกษา คณะครุศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ทำการเก็บข้อมูลประกอบการทำงานโครงการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการ
 สอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

ลงชื่อ..... (ผู้เข้าร่วมการวิจัย)
 วันที่ ๑๕ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

คำอธิบายของผู้วิจัย

ข้าพเจ้าได้อธิบายรายละเอียดของโครงการ ตลอดจนประโยชน์ของการวิจัย รวมทั้งข้อเสี่ยงที่
 อาจเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบแล้วอย่างชัดเจนโดยไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้น

ลงชื่อ) ดร.สุรินทร์ นานาผล (ผู้วิจัย)
 วันที่ ๑๕ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

หนังสือแสดงเจตนายินยอม

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว ชูชนันท์ ปักหมื่น ได้ทราบ
รายละเอียดของโครงการวิจัยตลอดจนประโยชน์ และข้อเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อข้าพเจ้าจากผู้วิจัยแล้ว
อย่างชัดเจน ไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้นและยินยอมให้ทำการวิจัยในโครงการที่มีชื่อข้างต้น และข้าพเจ้ารู้
ว่าถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยเกิดขึ้นข้าพเจ้าสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ และข้าพเจ้าสามารถไม่เข้าร่วม
โครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อกับข้าพเจ้า นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัว
ข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปแบบที่เป็นสรุปผลการวิจัย การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัว
ข้าพเจ้าต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กระทำได้เฉพาะกรณีจำเป็นด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น

จึงยินยอมให้ ดร.สุรินทร์ นำนามผล นักวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ
บริหารการศึกษา คณะครุศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ทำการเก็บข้อมูลประกอบการทำงานโครงการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการ
สอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

ลงชื่อ..... ชูชนันท์ ปักหมื่น (ผู้เข้าร่วมการวิจัย)
วันที่ ๑๕ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

คำอธิบายของผู้วิจัย

ข้าพเจ้าได้อธิบายรายละเอียดของโครงการ ตลอดจนประโยชน์ของการวิจัย รวมทั้งข้อเสี่ยงที่
อาจจะเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบแล้วอย่างชัดเจนโดยไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้น

ลงชื่อ ดร.สุรินทร์ นำนามผล (ผู้วิจัย)
วันที่ ๑๕ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

หนังสือแสดงเจตนายินยอม

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว ศิลาภรณ์ ชัยรัมย์ ได้ทราบ
รายละเอียดของโครงการวิจัยตลอดจนประโยชน์ และข้อเสียที่จะเกิดขึ้นต่อข้าพเจ้าจากผู้วิจัยแล้ว
อย่างชัดเจน ไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้นและยินยอมให้ทำการวิจัยในโครงการที่มีชื่อข้างต้น และข้าพเจ้ารู้
ว่าถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยเกิดขึ้นข้าพเจ้าสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ และข้าพเจ้าสามารถไม่เข้าร่วม
โครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อข้าพเจ้า นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัว
ข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่เป็นสรุปผลการวิจัย การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัว
ข้าพเจ้าต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กระทำได้เฉพาะกรณีจำเป็นด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น

จึงยินยอมให้ ดร.สุรินทร์ นานาผล นักวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ
บริหารการศึกษา คณะครุศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ทำการเก็บข้อมูลประกอบการทำงานโครงการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการ
สอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

ลงชื่อ [ลายเซ็น] (ผู้เข้าร่วมการวิจัย)
วันที่ ๑๙ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

คำอธิบายของผู้วิจัย

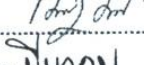
ข้าพเจ้าได้อธิบายรายละเอียดของโครงการ ตลอดจนประโยชน์ของการวิจัย รวมทั้งข้อเสียที่
อาจจะเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบแล้วอย่างชัดเจนโดยไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้น

[ลายเซ็น]
ลงชื่อ) ดร.สุรินทร์ นานาผล (ผู้วิจัย)
วันที่ ๑๙ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

หนังสือแสดงเจตนายินยอม

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว ฉวีรัตน์ ศรีหาดคัง ได้ทราบ รายละเอียดของโครงการวิจัยตลอดจนประโยชน์ และข้อเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อข้าพเจ้าจากผู้วิจัยแล้ว อย่างชัดเจน ไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้นและยินยอมให้ทำการวิจัยในโครงการที่มีชื่อข้างต้น และข้าพเจ้ารู้ว่าถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยเกิดขึ้นข้าพเจ้าสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ และข้าพเจ้าสามารถไม่เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อข้าพเจ้า นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่เป็นสรุปผลการวิจัย การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กระทำได้เฉพาะกรณีจำเป็นด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น

จึงยินยอมให้ ดร.สุรินทร์ นานาผล นักวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการเก็บข้อมูลประกอบการทำงานโครงการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

ลงชื่อ..... (ผู้เข้าร่วมการวิจัย)
วันที่ ๑๑ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๓

คำอธิบายของผู้วิจัย

ข้าพเจ้าได้อธิบายรายละเอียดของโครงการ ตลอดจนประโยชน์ของการวิจัย รวมทั้งข้อเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบแล้วอย่างชัดเจนโดยไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้น

ลงชื่อ ดร.สุรินทร์ นานาผล (ผู้วิจัย)
วันที่ ๑๑ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๓

หนังสือแสดงเจตนายินยอม

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว ..... ก้องมณี อภิรักษ์ ..... ได้ทราบ รายละเอียดของโครงการวิจัยตลอดจนประโยชน์ และข้อเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อข้าพเจ้าจากผู้วิจัยแล้ว อย่างชัดเจน ไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้นและยินยอมให้ทำการวิจัยในโครงการที่มีชื่อข้างต้น และข้าพเจ้ารู้ว่าถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยเกิดขึ้นข้าพเจ้าสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ และข้าพเจ้าสามารถไม่เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อข้าพเจ้า นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่เป็นสรุปผลการวิจัย การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กระทำได้เฉพาะกรณีจำเป็นด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น

จึงยินยอมให้ ดร.สุรินทร์ นานาผล นักวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการเก็บข้อมูลประกอบการทำงานโครงการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

ลงชื่อ..... ก้องมณี ..... (ผู้เข้าร่วมการวิจัย)
วันที่ ๑๓ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๓

คำอธิบายของผู้วิจัย

ข้าพเจ้าได้อธิบายรายละเอียดของโครงการ ตลอดจนประโยชน์ของการวิจัย รวมทั้งข้อเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบแล้วอย่างชัดเจนโดยไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้น

ลงชื่อ ดร.สุรินทร์ นานาผล (ผู้วิจัย)
วันที่ ๑๓ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๓

หนังสือแสดงเจตนายินยอม

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว สังกาศรี สันต ได้ทราบ
รายละเอียดของโครงการวิจัยตลอดจนประโยชน์ และข้อเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อข้าพเจ้าจากผู้วิจัยแล้ว
อย่างชัดเจน ไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้นและยินยอมให้ทำการวิจัยในโครงการที่มีชื่อข้างต้น และข้าพเจ้ารู้
ว่าถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยเกิดขึ้นข้าพเจ้าสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ และข้าพเจ้าสามารถไม่เข้าร่วม
โครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อข้าพเจ้า นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัว
ข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่เป็นสรุปผลการวิจัย การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัว
ข้าพเจ้าต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กระทำได้เฉพาะกรณีจำเป็นด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น

จึงยินยอมให้ ดร.สุรินทร์ นานาผล นักวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ
บริหารการศึกษา คณะครุศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ทำการเก็บข้อมูลประกอบการทำงานโครงการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการ
สอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

ลงชื่อ สังกาศรี สันต (ผู้เข้าร่วมการวิจัย)
วันที่ ๑๓ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

คำอธิบายของผู้วิจัย

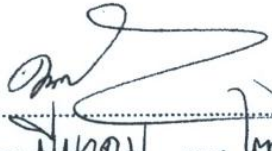
ข้าพเจ้าได้อธิบายรายละเอียดของโครงการ ตลอดจนประโยชน์ของการวิจัย รวมทั้งข้อเสี่ยงที่
อาจจะเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบแล้วอย่างชัดเจนโดยไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้น

ลงชื่อ ดร.สุรินทร์ นานาผล (ผู้วิจัย)
วันที่ ๑๓ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

หนังสือแสดงเจตนายินยอม

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว ..... ศิวกากร์ สุทธิพิท ..... ได้ทราบ รายละเอียดของโครงการวิจัยตลอดจนประโยชน์ และข้อเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อข้าพเจ้าจากผู้วิจัยแล้ว อย่างชัดเจน ไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้นและยินยอมให้ทำการวิจัยในโครงการที่มีชื่อข้างต้น และข้าพเจ้ารู้ว่าถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยเกิดขึ้นข้าพเจ้าสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ และข้าพเจ้าสามารถไม่เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อข้าพเจ้า นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่เป็นสรุปผลการวิจัย การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กระทำได้เฉพาะกรณีจำเป็นด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น

จึงยินยอมให้ ดร.สุรินทร์ นานาผล นักวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการเก็บข้อมูลประกอบการทำงานโครงการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

ลงชื่อ..... ..... (ผู้เข้าร่วมการวิจัย)
วันที่ ๑๗ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

คำอธิบายของผู้วิจัย

ข้าพเจ้าได้อธิบายรายละเอียดของโครงการ ตลอดจนประโยชน์ของการวิจัย รวมทั้งข้อเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบแล้วอย่างชัดเจนโดยไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้น

ลงชื่อ..... ..... (ผู้วิจัย)
วันที่ ๑๗ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

หนังสือแสดงเจตนายินยอม

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว ไพรัช นานาผล ..... ได้ทราบ
รายละเอียดของโครงการวิจัยตลอดจนประโยชน์ และข้อเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อข้าพเจ้าจากผู้วิจัยแล้ว
อย่างชัดเจน ไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้นและยินยอมให้ทำการวิจัยในโครงการที่มีชื่อข้างต้น และข้าพเจ้ารู้
ว่าถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยเกิดขึ้นข้าพเจ้าสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ และข้าพเจ้าสามารถไม่เข้าร่วม
โครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อข้าพเจ้า นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัว
ข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่เป็นสรุปผลการวิจัย การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัว
ข้าพเจ้าต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กระทำได้เฉพาะกรณีจำเป็นด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น

จึงยินยอมให้ ดร.สุรินทร์ นานาผล นักวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ
บริหารการศึกษา คณะครุศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ทำการเก็บข้อมูลประกอบการทำงานโครงการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการ
สอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

ลงชื่อ..... ไพรัช ..... (ผู้เข้าร่วมการวิจัย)
วันที่ ๑๘ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

คำอธิบายของผู้วิจัย

ข้าพเจ้าได้อธิบายรายละเอียดของโครงการ ตลอดจนประโยชน์ของการวิจัย รวมทั้งข้อเสี่ยงที่
อาจเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบแล้วอย่างชัดเจนโดยไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้น

ลงชื่อ ดร.สุรินทร์ นานาผล (ผู้วิจัย)
วันที่ ๑๘ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

หนังสือแสดงเจตนายินยอม

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว ศุชาติ พุทรา ..... ได้ทราบ
 รายละเอียดของโครงการวิจัยตลอดจนประโยชน์ และข้อเสียที่จะเกิดขึ้นต่อข้าพเจ้าจากผู้วิจัยแล้ว
 อย่างชัดเจน ไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้นและยินยอมให้ทำการวิจัยในโครงการที่มีชื่อข้างต้น และข้าพเจ้ารู้
 ว่าถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยเกิดขึ้นข้าพเจ้าสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ และข้าพเจ้าสามารถไม่เข้าร่วม
 โครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อข้าพเจ้า นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัว
 ข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่เป็นสรุปผลการวิจัย การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัว
 ข้าพเจ้าต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กระทำได้เฉพาะกรณีจำเป็นด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น

จึงยินยอมให้ ดร.สุรินทร์ นานาผล นักวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ
 บริหารการศึกษา คณะครุศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ทำการเก็บข้อมูลประกอบการทำงานโครงการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการ
 สอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

ลงชื่อ..... (ผู้เข้าร่วมการวิจัย)
 วันที่ ๑๓ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

คำอธิบายของผู้วิจัย

ข้าพเจ้าได้อธิบายรายละเอียดของโครงการ ตลอดจนประโยชน์ของการวิจัย รวมทั้งข้อเสียที่
 อาจเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบแล้วอย่างชัดเจนโดยไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้น

ลงชื่อ ดร.สุรินทร์ นานาผล (ผู้วิจัย)
 วันที่ ๑๓ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

หนังสือแสดงเจตนายินยอม

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว เทิดศักดิ์ โทพริสภ ได้ทราบ
รายละเอียดของโครงการวิจัยตลอดจนประโยชน์ และข้อเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อข้าพเจ้าจากผู้วิจัยแล้ว
อย่างชัดเจน ไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้นและยินยอมให้ทำการวิจัยในโครงการที่มีชื่อข้างต้น และข้าพเจ้ารู้
ว่าถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยเกิดขึ้นข้าพเจ้าสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ และข้าพเจ้าสามารถไม่เข้าร่วม
โครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อข้าพเจ้า นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัว
ข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่เป็นสรุปผลการวิจัย การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัว
ข้าพเจ้าต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กระทำได้เฉพาะกรณีจำเป็นด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น

จึงยินยอมให้ ดร.สุรินทร์ นานาผล นักวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ
บริหารการศึกษา คณะครุศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ทำการเก็บข้อมูลประกอบการทำงานโครงการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการ
สอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑

ลงชื่อ..... (ผู้เข้าร่วมการวิจัย)
วันที่ ๑๓ เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓

คำอธิบายของผู้วิจัย

ข้าพเจ้าได้อธิบายรายละเอียดของโครงการ ตลอดจนประโยชน์ของการวิจัย รวมทั้งข้อเสี่ยงที่
อาจจะเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบแล้วอย่างชัดเจนโดยไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้น

ลงชื่อ/ดร.สุรินทร์ นานาผล (ผู้วิจัย)
วันที่ ๑๓ เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓

หนังสือแสดงเจตนายินยอม

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว ..... ได้ทราบ รายละเอียดของโครงการวิจัยตลอดจนประโยชน์ และข้อเสียที่จะเกิดขึ้นต่อข้าพเจ้าจากผู้วิจัยแล้ว อย่างชัดเจน ไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้นและยินยอมให้ทำการวิจัยในโครงการที่มีชื่อข้างต้น และข้าพเจ้ารู้ว่าถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยเกิดขึ้นข้าพเจ้าสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ และข้าพเจ้าสามารถไม่เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อข้าพเจ้า นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่เป็นสรุปผลการวิจัย การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กระทำได้เฉพาะกรณีจำเป็นด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น

จึงยินยอมให้ นาย/นาง/นางสาว .....
นักวิจัย/พระนิสิต/นิสิต หรือผู้สอน นิตยภัณฑิต/คุณภักดิ์/คุณจิต สาขาวิชา .....
..... : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการเก็บข้อมูล
ประกอบการทำงานโครงการวิจัย/วิทยานิพนธ์ เรื่อง .....
.....
.....

ลงชื่อ..... (ผู้เข้าร่วมการวิจัย)
วันที่ ๑๓ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

คำอธิบายของผู้วิจัย

ข้าพเจ้าได้อธิบายรายละเอียดของโครงการ ตลอดจนประโยชน์ของการวิจัย รวมทั้งข้อเสียที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบแล้วอย่างชัดเจนโดยไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้น

ลงชื่อ..... (ผู้วิจัย)
วันที่ ๑๓ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

ภาคผนวก ค รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย

ภาคผนวก ง

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

แบบ สพ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า พระครูสุวรรณสรานุกิจ, ดร. ตำแหน่ง รักษาการณผู้อำนวยการโรงเรียนมงกุฎญาณปริยัติ
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน โรงเรียนมงกุฎญาณปริยัติ ร้อยเอ็ด
ที่อยู่ ๕๑/๑ วัดสระทอง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทรศัพท์ ๐๘๗ ๘๕๘๘ ๗๑๙๕ โทรสาร.....

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
“ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ร้อยเอ็ด เขต ๑”

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ดร.สุรินทร์ นานาผล, ดร.กษัณฑ์ สงวนเครือ และ ดร.สมาน แก้วคำไสย์
โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ตั้งแต่ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗ จนถึง วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๗ ซึ่งการนำ
ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ๑) ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการ
บริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในการสอนศีลธรรม ทำให้สามารถปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนการสอนได้ดีขึ้น ๒)
เสริมสร้างระบบการวางแผนและติดตามผลการดำเนินงานในโรงเรียนให้เป็นระบบและมีความต่อเนื่องมากขึ้น ๒.
ยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ๑) ทำให้การเรียนการสอนศีลธรรมมีความน่าสนใจ และเชื่อมโยงกับ
ชีวิตประจำวันของนักเรียนมากขึ้นส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง ๒)
ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเชิงลึก และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม
๓. สนับสนุนครูผู้สอน ให้ครูได้รับแนวทางหรือเครื่องมือในการสอนศีลธรรมที่มีประสิทธิภาพ

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ .....

(พระครูสุวรรณสรานุกิจ, ดร.)

ตำแหน่ง รักษาการณผู้อำนวยการโรงเรียนมงกุฎญาณปริยัติ ร้อยเอ็ด

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

รายละเอียดเกี่ยวกับการนำงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ไปใช้อันก่อประโยชน์อย่างเด่นชัด

คำชี้แจงเพิ่มเติม

การนำงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์มาใช้อันก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจน หมายถึง การมีหลักฐานแสดงว่าได้มีการนำผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์หรือข้อเสนอแนะที่ระบุไว้ในรายงานการวิจัยอย่างถูกต้อง และมีหลักฐานปรากฏชัดเจนถึงการนำไปใช้อันก่อให้เกิดประโยชน์ได้จริง ประเภทของการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย และงานสร้างสรรค์ มีดังนี้

1. **การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ** เช่น การใช้ประโยชน์ในการให้บริการวิชาการ (สอน/บรรยาย/ฝึกอบรม) การใช้ประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน การเขียนตำรา แบบเรียน การใช้ประโยชน์ในด้านการให้บริการ หรือ เป็นงานวิจัยเพื่อต่อยอดโครงการวิจัย เป็นต้น
2. **การใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ** เช่น งานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่สร้างองค์ความรู้แก่สาธารณชนในเรื่องต่างๆ เช่น องค์ความรู้ในด้านศิลปวัฒนธรรม สาธารณสุข การบริหารจัดการสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ประชาธิปไตยภาคประชาชน วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน อันเป็นผลมาจากการนำข้อความรู้จากการวิจัยไปใช้ เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์
3. **การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย หรือระดับประเทศ** เช่น งานวิจัยเชิงนโยบายไม่ว่าจะเป็นการนำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ไปเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งของการประกาศใช้กฎหมาย หรือมาตรการต่าง ๆ โดยองค์กร หรือหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน
4. **การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์** เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ หรือผลิตภัณฑ์ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ตามมา

ตัวอย่างหลักฐานการนำมาใช้อันก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจน

- หลักฐานที่แสดงผลที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมจากการนำสิ่งประดิษฐ์อันเป็นผลจากงานวิจัย หรืองานสร้างสรรค์ มาใช้ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เช่น บ้านทีกซึ่งแสดงระยะเวลาที่สามารถลดได้ในการปกปิดเลือกกุ้ง เมื่อนำเครื่องปกปิดเลือกกุ้ง ซึ่งเป็นสิ่งประดิษฐ์จากการวิจัยไปใช้งาน เป็นต้น
- หลักฐานที่แสดงผลที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมจากการนำงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มาใช้ในการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในงานวิจัย เช่น ผลจากการสังเกตพฤติกรรมนักศึกษา ผลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ บ้านทีก ผลการทดสอบวัดความรู้/ทักษะของนักศึกษา ที่แสดงได้ว่า นักศึกษามีพัฒนาการทางการเรียนดีขึ้น หรือมีพฤติกรรมระหว่างการเรียนรู้ดีขึ้น เป็นต้น
- หลักฐานที่แสดงผลที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมจากการนำนโยบาย/กฎหมาย/มาตรการ ที่เป็นผลมาจากงานวิจัยนโยบาย มาใช้ในองค์กร/คณะ/สถาบัน เช่น มีจำนวนคณาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาที่ทำงานวิจัยด้านสหวิทยาการมากขึ้น หลังจากสถาบันฯ ได้กำหนดนโยบาย ที่จะเป็นผู้นำทางด้านการศึกษาวิจัยสหวิทยาการ ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 โดยนโยบายดังกล่าว เป็นผลจากการวิจัยนโยบายเพื่อกำหนดทิศทางการทำวิจัยของสถาบัน เป็นต้น
- หลักฐานที่แสดงผลที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม จากการนำหลักสูตรการสอน/ ทฤษฎีการสอน/ โสตทัศนูปกรณ์ ประกอบการเรียนการสอน/ ตำราประกอบการสอน ฯลฯ ที่เป็นผลจากการวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เช่น ผลจากการสังเกตพฤติกรรมนักศึกษา ผลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ บ้านทีก ผลการทดสอบวัดความรู้/ ทักษะของนักศึกษาที่แสดงได้ว่า นักศึกษามีพัฒนาการทางการเรียนดีขึ้น หรือมีพฤติกรรมระหว่างการเรียนรู้ดีขึ้น เป็นต้น

หมายเหตุ สรุปรายละเอียดหลักฐานที่ปรากฏชัดเจนถึงการนำงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในข้อเสนอโครงการ เช่น

- course syllabus
- ภาพถ่าย (โปรดระบุ วัน เวลา สถานที่ กิจกรรม)
- หนังสือ ตำรา (โปรดระบุหน้าที้นำไปใช้-อ้างถึง)

แบบ สพ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า นายศุภกร ศรีพรหม

ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการ

ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน โรงเรียนปริยัติสามัญโพหนองวิทยานุสรณ์

ที่อยู่ ๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๑๑๐

โทรศัพท์ ๐๙๗ ๓๕๔ ๒๔๙๙

โทรสาร.....

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
“ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ร้อยเอ็ด เขต ๑”

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ดร.สุรินทร์ นานาผล, ดร.กชภัทร์ สงวนเครือ และ ดร.สมาน แก้วคำไสย์
โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่นำไปใช้ประโยชน์ตั้งแต่ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗ จนถึง วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๗ ซึ่งการนำ
ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ๑) ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการ
บริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในการสอนศีลธรรม ทำให้สามารถปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนการสอนได้ดีขึ้น ๒)
เสริมสร้างระบบการวางแผนและติดตามผลการดำเนินงานในโรงเรียนให้เป็นระบบและมีความต่อเนื่องมากขึ้น ๒.
ยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ๑) ทำให้การเรียนการสอนศีลธรรมมีความน่าสนใจ และเชื่อมโยงกับ
ชีวิตประจำวันของนักเรียนมากขึ้นส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง ๒)
ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเชิงลึก และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม
๓. สนับสนุนครูผู้สอน ให้ครูได้รับแนวทางหรือเครื่องมือในการสอนศีลธรรมที่มีประสิทธิภาพ

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ .....

(นายศุภกร ศรีพรหม)

ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการโรงเรียนปริยัติสามัญโพหนองวิทยานุสรณ์

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

รายละเอียดเกี่ยวกับการนำงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ไปใช้อื่น ต่อประโยชน์อย่างเด่นชัด

คำชี้แจงเพิ่มเติม

การนำงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์มาใช้ก่อนให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจน หมายถึง การมีหลักฐานแสดงว่าได้มีการนำผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์หรือข้อเสนอแนะที่ระบุไว้ในรายงานการวิจัยอย่างถูกต้อง และมีหลักฐานปรากฏชัดเจนถึงการนำไปใช้จนก่อให้เกิดประโยชน์ได้จริง ประเภทของการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย และงานสร้างสรรค์ มีดังนี้

1. **การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ** เช่น การใช้ประโยชน์ในการให้บริการวิชาการ (สอน/บรรยาย/ฝึกอบรม) การใช้ประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน การเขียนตำรา แบบเรียน การใช้ประโยชน์ในด้านบริการ ให้บริการ หรือ เป็นงานวิจัยเพื่อต่อยอดโครงการวิจัย เป็นต้น
2. **การใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ** เช่น งานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่สร้างองค์ความรู้แก่สาธารณชนในเรื่องต่างๆ เช่น องค์ความรู้ในด้านศิลปวัฒนธรรม สาธารณสุข การบริหารจัดการสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ประชาธิปไตยภาคประชาชน วิธีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน อันเป็นผลมาจากการนำข้อความรู้จากการวิจัยไปใช้ เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์
3. **การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย หรือระดับประเทศ** เช่น งานวิจัยเชิงนโยบายไม่ว่าจะเป็นการนำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ไปเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งของการประกาศใช้กฎหมาย หรือมาตรการต่าง ๆ โดยองค์กร หรือหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน
4. **การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์** เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ หรือผลิตภัณฑ์ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ตามมา

ตัวอย่างหลักฐานการนำมาใช้อื่นก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจน

- หลักฐานที่แสดงผลดีที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมจากการนำสิ่งประดิษฐ์อันเป็นผลจากงานวิจัย หรืองานสร้างสรรค์ มาใช้ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เช่น บันทึกซึ่งแสดงระยะเวลาที่สามารถลดได้ในการปอกเปลือกกุ้ง เมื่อนำเครื่องปอกเปลือกกุ้ง ซึ่งเป็นสิ่งประดิษฐ์จากการวิจัยไปใช้งาน เป็นต้น
- หลักฐานที่แสดงผลดีที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมจากการนำงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มาใช้ในการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในงานวิจัย เช่น ผลจากการสังเกตพฤติกรรมนักศึกษา ผลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ บันทึก ผลการทดสอบวัดความรู้/ทักษะของนักศึกษา ที่แสดงได้ว่า นักศึกษามีพัฒนาการทางการเรียนดีขึ้น หรือมีพฤติกรรมระหว่างการเรียนดีขึ้น เป็นต้น
- หลักฐานที่แสดงผลดีที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมจากการนำนโยบาย/กฎหมาย/มาตรการ ที่เป็นผลมาจากงานวิจัยนโยบาย มาใช้ในองค์กร/คณะ/สถาบัน เช่น มีจำนวนคณาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาที่ทำงานวิจัยด้านสหวิทยาการมากขึ้น หลังจากสถาบันได้กำหนดนโยบาย ที่จะเป็นผู้นำทางด้านการศึกษาวิจัยสหวิทยาการ ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 โดยนโยบายดังกล่าว เป็นผลจากการวิจัยนโยบายเพื่อกำหนดทิศทางด้านการทำวิจัยของสถาบัน เป็นต้น
- หลักฐานที่แสดงผลดีที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม จากการนำหลักสูตรการสอน/ ทฤษฎีการสอน/ โสภณศิลป์ประกอบประกอบการเรียนการสอน/ ตำราประกอบการสอน ฯลฯ ที่เป็นผลจากการวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เช่น ผลจากการสังเกตพฤติกรรมนักศึกษา ผลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ บันทึก ผลการทดสอบวัดความรู้/ ทักษะของนักศึกษาที่แสดงได้ว่า นักศึกษามีพัฒนาการทางการเรียนดีขึ้น หรือมีพฤติกรรมระหว่างการเรียนดีขึ้น เป็นต้น

หมายเหตุ สรุปรายละเอียดหลักฐานที่ปรากฏชัดเจนถึงการนำงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในข้อเสนอโครงการ เช่น

- course syllabus
- ภาพถ่าย (โปรตรอบู วัน เวลา สถานที่ กิจกรรม)
- หนังสือ ตำรา (โปรตรอบูหน้าที่ใช้ อ้างถึง)

ภาคผนวก จ

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย (Output/Outcome/Impact)

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย

ผลผลิต (Output)
<p>๑. เอกสารแนวทางการบริหารจัดการ แนวปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับการบริหารจัดการการสอน ศีลธรรมในโรงเรียน เช่น กระบวนการวางแผน การจัดการทรัพยากร และการพัฒนาครูผู้สอนศีลธรรม</p> <p>๒. คู่มือสำหรับครูและผู้บริหาร คู่มือที่ช่วยให้ครูและผู้บริหารสามารถดำเนินการสอนและบริหารงาน ในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>๓. นวัตกรรมหลักสูตรศรัทธาธรรมหาบัณฑิต ได้แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การสอนศีลธรรม จำนวน ๑๐ รูป/คน</p> <p>๔. บทความวิจัย เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติ ๑ เรื่อง</p> <p>๕. เครือข่าย ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน</p>
ผลลัพธ์ (Outcome)
<p>๑. คุณภาพการเรียนการสอนที่ดีขึ้น นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักศีลธรรมอย่างลึกซึ้ง และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้</p> <p>๒. การพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอน ครูมีความเชี่ยวชาญในการใช้สื่อและเทคนิคการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ</p> <p>๓. การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการที่ช่วยสนับสนุนการสอน ศีลธรรมอย่างครบวงจร</p> <p>๔. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี โรงเรียนสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ศีลธรรมและคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>
ผลกระทบ (Impact)
<p>๑. ส่งเสริมคุณธรรมในสังคม การสอนศีลธรรมที่มีประสิทธิภาพช่วยสร้างเยาวชนที่มีคุณธรรมและ จริยธรรม ซึ่งส่งผลต่อสังคมโดยรวม</p> <p>๒. การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน เยาวชนที่ได้รับการปลูกฝังหลักศีลธรรมจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความ รับผิดชอบและส่งเสริมความสงบสุขในชุมชน</p> <p>๓. การยกระดับมาตรฐานการศึกษา ระบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมที่ตีมีส่วนช่วยยกระดับ คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1</p> <p>๔. ความเชื่อมั่นในโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนมีความมั่นใจในระบบการศึกษาของโรงเรียนมากขึ้น เนื่องจากเห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมคุณธรรมในเด็กและเยาวชน</p>

ภาคผนวก ฉ บทความวิจัย

Interdisciplinary Academic and Research Journal ISSN 2985-2749 (Online)

DR.KEN Institute of Academic Development and Promotion.

No. 139/26 Theenanon Road, Talad Sub-district, Mueang Mahasarakham District,

Mahasarakham Province, Thailand, 44000 Tel: +66946398978.

Website: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/IARJ/about>

ที่ วสว.300/2567

20 กรกฎาคม 2567

เรื่อง ตอบรับการตีพิมพ์เผยแพร่ใน Interdisciplinary Academic and Research Journal

เรียน คุณสุรินทร์ นานาผล, คุณกชภัทร์ สงวนเครือ และ คุณสมาน แก้วคำไสย์

ตามที่ท่านได้ส่งบทความ เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 (Efficiency of management of moral teaching in schools under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1) เพื่อลงตีพิมพ์ใน Interdisciplinary Academic and Research Journal (Online), Old ISSN 2774-0374 (Online) : New ISSN 2985-2749 (Online) indexed by Thailand Citation Index (TCI) กลุ่ม 2, DataCite-International Data Citation, DOI CrossRef Member และ ResearchGate กองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์ กองบรรณาธิการขอแจ้งให้ท่านทราบว่าบทความที่ท่านได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewer) จำนวน 3 ท่าน จากต่างสถาบัน เรียบร้อยแล้ว และอยู่ในขั้นตอนการตีพิมพ์ใน Interdisciplinary Academic and Research Journal ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 ประจำเดือน กรกฎาคม-สิงหาคม พ.ศ.2567 ติดตามบทความได้ที่ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/IARJ/about> ขอขอบคุณที่ท่านส่งบทความมาเพื่อเผยแพร่ กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับบทความที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์จากท่านเพื่อนำลงตีพิมพ์ในวารสารฯ ฉบับต่อไปเช่นเคย จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ)

บรรณาธิการ

โทรศัพท์ +66946398978, E-mail: dr.keninstitute@gmail.com

DR.KEN Institute of Academic Development and Promotion.
No. 139/26 Theenanon Road, Talad Sub-district, Mueang Mahasarakham District,
Mahasarakham Province, Thailand, 44000 Tel: +66946398978.
Website: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/IARJ/about>

ภาคผนวก ช ใบรับรองจริยธรรมวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๗/ว.๘๕๖

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง รับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

เจริญพร ดร.สุรินทร์ นานาผล / นักวิจัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย เพื่อทำการวิจัยในเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑” มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ได้พิจารณาเครื่องมือการวิจัยของท่าน โดยให้มีการแก้ไขปรับปรุง/เพิ่มเติมเอกสาร ตามเอกสารแนบ

จึงเจริญพรมาทเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป.

ขอเจริญพร

(พระปัญญาวชิรบัณฑิต, รศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล ดร.สุรินทร์ นานาผล
ที่ทำงานปัจจุบัน วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 เลขที่ 252 หมู่ที่ 4 ต.นิเวศน์ อ.ธวัชบุรี จ.ร้อยเอ็ด 45170
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาพุทธบริหารการศึกษา

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๕๔ ปร.ด.(บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 พ.ศ. ๒๕๕๖ ค.ม. (การบริหารการศึกษา) สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์
 พ.ศ. ๒๕๒๗ วท.บ.(คณิตศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

งานวิจัย/ผลงานทางวิชาการที่มีการเผยแพร่

1.งานวิจัย

กขพร นานาผล, สกล ความนุษย์, สมาน แก้วคำไสย์ และสุรินทร์ นานาผล. (๒๕๖๖). การพัฒนา
 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิผล เพื่อขับเคลื่อนสู่
 ความยั่งยืนในจังหวัดร้อยเอ็ด, วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, งานวิจัยในชั้นเรียน
 ประจำปี ๒๕๖๖, (ผู้ร่วมวิจัย)

กขพร นานาผล, สกล ความนุษย์, สมาน แก้วคำไสย์ และสุรินทร์ นานาผล. (๒๕๖๖). ความสัมพันธ์
 ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลชุมชนแห่งการเรียนรู้
 วิชาชีพของโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑. งานวิจัยใน
 ชั้นเรียน ประจำปี ๒๕๖๖ (ผู้ร่วมวิจัย)

กขพร นานาผล, สกล ความนุษย์, สมาน แก้วคำไสย์ และสุรินทร์ นานาผล. (๒๕๖๖).

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร กับความเป็นองค์การแห่ง
 นวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, งานวิจัยในชั้นเรียน
 ประจำปี ๒๕๖๖, (ผู้ร่วมวิจัย)

๒. บทความวิจัย

เฉลิมวุฒิพิทักษ์ ลาภหลาย, ภัทรนัฐ ไหลงาม และสุรินทร์ นำนานผล. การพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, วารสารครุศาสตร์ปัญหาปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม-เมษายน ๒๕๖๗) หน้า ๕๐-๖๗.

สุรินทร์ นำนานผล, กชภัทร์ สงวนเครือ และ สมานแก้วคำไสย์, (๒๕๖๗). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑, Interdisciplinary Academic and Research Journal, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ ประจำเดือน กรกฎาคม-สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๗

๓. บทความทางวิชาการ

สุรินทร์ นำนานผล และ สมาน แก้วคำไสย์. (๒๕๖๗). แนวทางการแก้ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติตนของสามเณรในโรงเรียนปริยัติธรรม, วารสารวิชาการรัตนบุศย์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม- สิงหาคม ๒๕๖๗

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล ดร.กชภัทร์ สงวนเครือ
ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 676 ม.22 ต.เหนือเมือง อ.เมืองร้อยเอ็ด จ.ร้อยเอ็ด 45000
ที่ทำงานปัจจุบัน วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 เลขที่ 252 หมู่ที่ 4 ต.นิเวศน์ อ.ธวัชบุรี จ.ร้อยเอ็ด 45170
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาพุทธบริหารการศึกษา

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๖๓ กศ.ด. (บริหารและพัฒนาการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 พ.ศ. ๒๕๕๕ บธ.ม (การบริหารเชิงกลยุทธ์) มหาวิทยาลัยนเรศวร
 พ.ศ. ๒๕๕๑ ร.บ.(หลักและทฤษฎีทางรัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

งานวิจัย/ผลงานทางวิชาการที่มีการเผยแพร่

๑.งานวิจัย

Samrit Kangpheng and Kotchaphat Sanguankhruea. (2023). " MODEL DEVELOPMENT OF COMMUNITY PARTICIPATION TO PROMOTE LIFE AND MODERN AGRICULTURE CAREER SKILLS IN SCHOOLS". In Desing Engineering (Toronto) having ISSN: 0011-9342 is presently listed in SCOPUS listed journal.
<https://ores.su/en/journals/design-engineering-toronto/>

กชภัทร์ สงวนเครือ. (๒๕๖๘). การพัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูโรงเรียนประถมศึกษา วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๑
<https://so10.tci-thaijo.org/index.php/jmdr>

๒.บทความวิจัย

สุนินทร์ นำนานผล, กชภัทร์ สงวนเครือ และ สมานแก้วคำไสย, (๒๕๖๗). ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑, *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ ประจำเดือน กรกฎาคม-สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๗

๓. บทความทางวิชาการ

กษัณฑ์ สวางนเครือ. (๒๕๖๖). สมรรถนะของครูในศตวรรษที่ ๒๑ ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้
ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน **วารสารสังคมศาสตร์**

ปัญญาพัฒนา ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๗)

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/search>

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล ดร.สมาน แก้วคำไสย์

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ ๙๙ หมู่ที่ ๑ ต.หนองฮี อ.หนองฮี จ.ร้อยเอ็ด ๔๕๑๔๐

ที่ทำงานปัจจุบัน วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๒๕๒ หมู่ที่ ๔ ต.นิเวศน์ อ.ธวัชบุรี จ.ร้อยเอ็ด ๔๕๑๗๐

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาพุทธบริหารการศึกษา

ประวัติการศึกษา ปริญญาเอก (การบริหารการศึกษา) ปร.ด มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

งานวิจัย/ผลงานทางวิชาการที่มีการเผยแพร่

1.งานวิจัย

กชพร นานาผล, สกล ความมนุษย์, สมาน แก้วคำไสย์ และสุรินทร์ นานาผล. (๒๕๖๖). การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิผล เพื่อขับเคลื่อนสู่ ความยั่งยืนในจังหวัดร้อยเอ็ด, วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, งานวิจัยในชั้นเรียน ประจำปี ๒๕๖๖, (ผู้ร่วมวิจัย)

กชพร นานาผล, สกล ความมนุษย์, สมาน แก้วคำไสย์ และสุรินทร์ นานาผล. (๒๕๖๖). ความสัมพันธ์ ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลชุมชนแห่งการเรียนรู้ วิชาชีพของโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑. งานวิจัยใน ชั้นเรียน ประจำปี ๒๕๖๖ (ผู้ร่วมวิจัย)

กชพร นานาผล, สกล ความมนุษย์, สมาน แก้วคำไสย์ และสุรินทร์ นานาผล. (๒๕๖๖).

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร กับความเป็นองค์การแห่ง นวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, งานวิจัยในชั้นเรียน ประจำปี ๒๕๖๖, (ผู้ร่วมวิจัย)

๒.บทความวิจัย

สุรินทร์ นานาผล, กชภัทร์ สงวนเครือ และ สมานแก้วคำไสย์, (๒๕๖๗). ประสิทธิภาพิทธิภาพการบริหาร จัดการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑, *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ ประจำเดือน กรกฎาคม-สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๗

๓. บทความทางวิชาการ

สุรินทร์ นานาผล และ สมาน แก้วคำไสย์. (๒๕๖๗). แนวทางการแก้ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา
ปฏิบัติตนของสามเณรในโรงเรียนปริยัติธรรม,วารสารวิชาการรัตนบุศย์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒
พฤษภาคม- สิงหาคม ๒๕๖๗